

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

♥
CAN DÜNDAR

ABİM DENİZ

ABİM DENİZ

Hiç yayınlanmamış
mektup ve fotoğraflarla
HAMDİ GEZMİŞ'in
anıları

**CAN
DÜNDAR**

Hamdi Gezmiş

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

♥can
anlatı

Daba

Bildiğin gibi şimdi an

Beni anlayacağım ümit ediyorum
en ufak bir pısmırlık duymu
ve moralim iyi. Hamdi benim
askeri pömlerimi ; kalın askeri
maşınları ve pömlüklerimi ko
ayrıca 43 numara bin aya
ta getirsin.

Annemin ve senin ellerin
Hamdiyi hasretle kucakla

Not: Noutmaki ne yapıy-
sam inandığım dava için
yaptım.

CAN DÜNDAR

ABİM DENİZ

Hiç yayınlanmamış
mektup ve fotoğraflarla
Hamdi Gezmiş'in
anıları

2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Kasım 2014, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 100000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Emre Taylan

Grafik uygulama: Bahar Kuru Yerek

Fotoğraf düzelti: Kübra Altıntaş

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırım Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi,

Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2427-5

Ergin Konuksever'e ve Mustafa İstemi'ye koleksiyonlarında yer alan bazı fotoğrafların bu kitapta kullanılmasına izin verdikleri için teşekkür ederiz.

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 18758

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

CAN DÜNDAR

ABİM DENİZ

Hiç yayınlanmamış
mektup ve fotoğraflarla
Hamdi Gezmiş'in
anıları

ANLATI

Can Dündar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Lüsyen, 2010

Canım Erdalım Sevgili Babacığım, 2011

Anka Kuşu, 2012

Aşka Veda, 2012

Ben Böyle Veda Etmeliyim, 2012

Benim Gençliğim, 2012

Birand, 2012

Büyülü Fener, 2012

Kırmızı Bisiklet, 2012

Sarı Zeybek, 2012

Savaşta Ne Yaptın Baba?, 2012

Uzaklar, 2012

Yağmurdan Sonra, 2012

Yakamdaki Yüzler, 2012

Yârim Haziran, 2012

Yüzyılın Aşkları, 2012

Ergenekon (Celal Kazdağlı'yla Birlikte), 2013

Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor, 2013

Yıldızlar, 2013

Köy Enstitüleri, 2014

Nâzım, 2014

CAN DÜNDAR, 16 Haziran 1961'de Ankara'da doğdu. 1982'de AÜ, SBF Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 1986'da İngiltere'de London School of Journalism'i bitirdi. 1988'de, ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde Siyaset Bilimi dalında yüksek lisansını tamamladı. 1996'da aynı bölümde doktora derecesi aldı. 1979'dan beri gazetecilik, belgesel yapımcılığı, TV programcılığı, 2013'ten beri de *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yapıyor. Kitapları: *Demirkırat* (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1991), *Sarı Zeybek* (1994), *12 Mart: İhtilalin Pençesinde Demokrasi* (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1994), *Gölgedekiler* (1995), *Hayata ve Siyasete Dair* (1995), *Yağmurdan Sonra* (1996), *Ergenekon* (Celal Kazdağlı'yla birlikte, 1997), *Yârim Haziran* (1998), *Benim Gençliğim* (1999), *Köy Enstitüleri* (2000), *Nereye?* (2001), *Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor: Salih Bozok'un Anıları* (2001), *Uzaklar* (2002), *Yükselen Bir Deniz* (2002), *Savaşta Ne Yaptın Baba?* (2003), *Bir Yaşam İksiri: Dr. Nejat F. Eczacıbaşı* (2003), *Mustafa Kemal Aramızda* (Ülkem Özge Sevgilier'le birlikte, 2003), *Büyülü Fener* (2003), *Duvar* (Ege DüNDAR'la birlikte, 2003), *Yıldızlar* (2004), *Sedat Alp: İlk Türk Hititoloğun Yaşam Öyküsü* (Fatma Sevinç'le birlikte, 2004), *Kırmızı Bisiklet* (2005), *Nâzım* (2005), *İlk Durak-İETT* (Nebil Özgentürk'le birlikte, 2005), *Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç I.* (2006), *Yüzyılın Aşkları* (2006), *Karaoğlan* (Rıdvan Akar'la birlikte, 2006), *İsmet Paşa* (Bülent Çaplı'yla birlikte, 2006), *Yakamdaki Yüzler* (2007), *Ecevit ve Gizli Arşivi* (Rıdvan Akar'la birlikte, 2008), *Ben Böyle Veda Etmeliyim: İsmail Cem* (2008), *Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç II.* (2008), *Mustafa* (2009), *Anka Kuşu* (2009), *Lüsyen* (2010), *Canım Erdalım Sevgili Babacığım* (2011), *Aşka Veda* (2012), *Birand / Bir Ömür, Ardına Bakmadan* (2012).

Baharın en güzel ayı benim için de Mayıs olabilirdi, eğer abim Deniz ve iki yiğit arkadaşı 72'nin 6 Mayıs'ında, kin ve intikam duygularıyla idam edilmeseydi...

İzleyen yıllarda da içimizdeki acı küllenmedi, canlı kaldı hep ama geçen zaman içinde –yaşadığımız olumsuzluklara karşın– her kesimden pek çok insanın abimlere giderek daha çok sahip çıkması bizlere gurur verdi.

İnfazdan sonra abimin üstünden çıkan parka, postal ve diğer giysiler ile hücresinde bulunan eşyalar babama teslim edilmişti. Ben de 1979 yılında evlenene dek babamlarla oturmuştum. Gerek abimin evdeki eski kitaplarını, gerek bu eşyalardan giysiler dışında kalan Türkçe ve İngilizce kitapları, son sigara paketlerini, bazı küçük kişisel eşyaları, abime yazılanlar ile babamın saklamış olduğu cezaevi mektuplarını özenle korudum. Evlenip ayrı eve taşınunca da bunları yanıma aldım ve kasa içinde bugüne kadar özenle muhafaza ettim. Yine çeşitli yıllara ait abimle ilgili birçok fotoğrafı da albümler içinde dağıtmadan günümüze kadar korudum. Yakın zamanda annemin evinde sandık odasında bulduğumuz mektup arkadaşlarından gelen kartpostal ve mektuplar ile bazı belgeleri de bu arşive dahil ettik.

Babam da sağlığında bunların saklanması taraftarıydı ve uygun koşullar olduğunda bir kitap yazarak toplumla paylaşmayı düşünüyordu. Onun için röportaj yapanlara birkaç fotoğraf dışında malzeme vermedi. Bunda ne kadar haklı olduğu sonradan anlaşıldı. Örneğin, abim, Yusuf ve Hüseyin'in beraber olduğu meşhur üçlü fotoğraf gibi bazı fotoğrafların orijinaleri elimizden çıktı ve kim

bilir kimin elinde kayboldu... Babamın vefatından sonra ben de kitap hazırlamayı düşündüm ancak bunu tek başıma başaramayacağımı fark ettim. Belki de bunca yılın acısıyla yüzleşmek ağır geldi. Bunun üzerine kalemi güçlü bir yazardan destek almaya karar verdim. 40 yılı aşkın bir süre sabır ve kıskançlıkla saklamış olduğum bu arşivden, çocuklarım ve eşim de dahil aile üyelerinin hiçbirine yakın zamana kadar bahsetmedim. Fakat yaş da ilerledikçe, artık bu bilgi ve belgelerin toplumla paylaşılması ihtiyacını duydum ve elimdeki doküman konusunda öncelikle aile üyelerini bilgilendirdim.

Bu arada, amacı sadece Deniz Gezmiş'in adı ve anısı üzerinden maddi yarar sağlamak olan bazı kişilerin yalan yanlış bilgilerle ortaya çıktıklarını görüyorduk... Bu kişilere karşı hukukçu arkadaşlarımız gerektiğinde yasal girişimleri yerine getirmektedir. Bundan sonra da, ileride açıklayacağım "vakıf" kurumsal çatısı altında, hukuksal haklara sahip çıkılmaya devam edilecektir. Bu rant heveslilerinin bilgi kirliliğine yol açan faaliyetlerini de dikkate alarak, sakladığım dokümanın kamuoyuyla paylaşılmasına olanak sağlayacak bir kitabın hazırlanmasını hızlandırma kararını aldık.

Yazar olarak ise, daha önce birçok belgesel ve diğer türlerde yapıtlarla kendini kanıtlamış ve Deniz abimin politik yaşamı yanında insani özelliklerini de en iyi aktarabileceğine inandığım usta yazar Can Dündar'la işbirliği yapmayı kararlaştırdık. Kendisi de bu isteğimizi kırmayarak anlattığım projeden çok heyecan duyduğunu ve ortaya çıkacak yapıtın kendisi için de onur vesilesi olacağını belirtti.

Yayınevi olarak da Can Yayınları ve sahibi Can Öz'le anlaşma yaptığımızda sağlam bir birliktelik kurulmuş oldu.

Başlangıçta benim düşüncem bu kitabın baba-oğul ekseninde hazırlanması ve adının da buna göre konulmasıydı. Kitapta da görüleceği gibi Deniz abimin ailede en çok iletişim içinde olduğu kişi babamdı. Yeri gelmişken, abimin lisede okuduğu döneme ait bir anımı aktarmak istiyorum:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Üç erkek kardeş, ailenin üç büyüğüne paylaştırılmış gibiydik. Annem, belki de en küçük evlat olduğum için benimle daha çok ilgileniyordu. Anneannem Bora abime (Sivas'ta bir süre yanında kaldığı için) daha çok yaklaşmıştı. Babam da her dönem Deniz abimle arkadaşlığa yakın bir ilişki içindeydi. Deniz abimin hepimizin olduğu bir ortamda, şakacı bir ifadeyle "Hamdi annemin, Bora anneannemin çocuğu, ben de babamın oğluyum" şeklinde konuşup babama sarıldığını hatırlıyorum.

Daha sonra yaptığımız değerlendirmede anıların baba-oğul ekseninde sınırlandırılmasının kitabı kısıtlayabileceği düşüncesine vararak isminin *Abim Deniz* olmasına karar verdik. Bu şekilde, hepimiz el ele verip yaklaşık beş ay sürecek geceli gündüzlü bir çalışma içine girdik ve elimizdeki bilgi ve belgeler ile diğer kaynaklardan yararlanarak abimin insani yönlerini ön plana çıkartan ve olaylar sırasında aile çevresinde yaşananları anlatmaya çalışan bir eser oluşturmaya çalıştık. Ayrıca bu çalışmada tarihsel olaylarda hata yapmamaya da dikkat ettik.

Kitap çalışması sırasında Can Dünder'la yaptığımız uzun söyleşilerimiz boyunca, eski acı tatlı günleri anımsadıkça neşelendiğim anlar olduysa da, hüzünlenip duyulduğum anlar daha çok oldu.

Bu kitap, abim hakkında yanlış bilinen konuları da düzeltmeye vesile olacaktır:

Bunlardan bir tanesi doğum tarihidir. Zira kitap içindeki çeşitli nüfus kayıtları ve kendi mektubundan da açıkça görüleceği üzere, abimin doğum tarihi 27 Şubat değil 28 Şubat 1947'dir. Yeri gelmişken burada başka bir konuyu da belirtelim. Çok konuşulduğu üzere, abimin mahkemedeki savunması veya başka bir ad altında herhangi bir ses kaydı da bulunmamaktadır. İnternette dolaşan ses kaydı, 70'li yıllarda kim olduğunu bilemeyeceğim bir kişi tarafından canlandırma amacıyla kasete kaydedilmiştir. Esasen bu banttaki sesin abimin gerçek sesiyle en ufak bir benzerliği de yoktur.

Kitabın hazırlanmasında katkıları olan aile üyeleri ve dostlarımla başta Can Yayınları çalışanları olmak üzere

emeği geçen herkese teŖekkr ediyorum. Ama izin verirsiniz, büyük bir sorumluluk örneğiyle çalışmalara destek veren ve pek çok işi doğru olarak zamanında tamamlamamıza olanak sağlayan oğlum Can'a özel bir teŖekkr göndermek istiyorum. Tam da niversite bitirme sınavları ve yurtdışı yüksek lisans işlemlerinin keşiştiği bir kavşakta, sıcak yaz günlerinde bir gün bile tatil yapmadan fedakârca çalıştı.

Değerli okurlar: Bizler aile yeleri olarak, Deniz abim ve arkadaşlarının anılarının daha iyi yaşatılabileceği düşüncesiyle Deniz Gezmiş adına, başta eğitim bursları olmak üzere toplumsal dayanışma faaliyetlerinde bulunmayı amaçlayan bir vakıf kurma çalışması içindeyiz. Elinizdeki kitabın ve bundan sonra meydana getirilecek diğer yapıtların telif haklarından elde edilecek gelirler eksiksiz olarak bu vakfa tahsis edilecektir.

Bu kitap vesilesiyle aile yeleri olarak Bora abimle eşlerimiz, çocuklarımız, onların eşleri ve torunlar bir araya gelip bu nı bir fotoğrafla lmszleştirdik. Deniz abim ise lise çağlarından kalma bir fotoğrafla hemen arkamızdaydı.

Aile fotoğrafı. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Gencecik üç insanın anıları önünde saygıyla eğilirken,
sözlerimi, Deniz abimin çok sevdiği bir eser olan Ömer
Bedrettin Uşaklı'nın "Deniz Hasreti" isimli şiirindeki son
dörtlülle bitirmek istiyorum:

"Bir gün nehirler gibi çağlayarak derinden,
Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım?
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım?
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden?"

Hamdi Gezmiş'le ilk kez, 2012'nin 6 Mayıs'ında tanıştık. Deniz'ler için yaptığımız *Delikanlım* belgeselinin ilk gösterimiydi.

Belgeseli Deniz Gezmiş'in adını taşıyan parkta izledikten sonra ricamız üzerine sahneye geldi. Konuşmadı, sadece Attila İlhan'dan bir dörtlük okudu:

*Bir yangın ormanından püskürmüştü genç fidanlardı
Güneşten ışık yontarlardı sert adamlardı
Hoyrattı gülüşleri aydınlığı çalkalardı
Gittiler akşam olmadan ortalık karardı.*

Hiç tanı mı yorduk Hamdi Gezmiş'i...
Adını, Deniz'in son mektubundan bili yorduk:
"Kitaplarımı Hamdi'ye verin. Bilimadamı olsun," dediği kardeşiydi.

Sahi niye hiç ortada gözükmemişti bunca yıl?
Niye susmuştu hep?
Öyle bir vasiyetin ağırlığını nasıl taşı mıştı?
O kitapları ne yapmıştı?
Bilimadamı olabilmiş miydi?
Olduysa, isteyerek mi olmuştu; yoksa vasiyetteki bir cümle, onun hayatını, gelecek hayallerini mi deği ştirmişti?
Biz Deniz'in idama gidiş sahnesini ezbere bili yorduk, kim bilir kaç kitabın son sayfasıydı o sahne...
Peki sonraki sayfalar?
İdam haberini bir anne nasıl duymuştu?
Bir baba 25 yaşındaki oğlunun naaşını gusülhanede nasıl bulmuştu?

Deniz gittikten sonra geride kalanlar ne olmuştu?

Böyle devasa bir acıyla hayata nasıl devam edebilmişlerdi?
Nasıl olup da öfkeye, intikam duygusuna yenilmemişlerdi?
Ya Deniz?

O parkası içinden bizlere yiğitçe bakan genç bir fidan mıydı sadece?

Gülüğü hoyrat mıydı gerçekten?

Alman Çeşmesi'nin üzerinden kitlelere seslenen devrimci, evde nasıl bir çocuktuk?

Nasıl bir ergenlik yaşamıştı?

İlk bisikletine ne zaman binmiş, hangi kızı daha çok sevmiş, nasıl böyle gözü kara olabilmişti?

Bile bile nasıl böyle yalınlık ölümün üstüne gidebilmişti?

Aklımdaki yüzlerce sorunun cevabı bir sır küpünde saklıydı.

Tam 42 yıl, bir hazineyi saklar gibi saklamıştı o cevapları Hamdi Gezmiş...

Sadece cevapları değil, abisinden kalan eşyaları da... fotoğrafları da... mektupları da... anıları da... acıları da...

Anıları, acıları yüreğinde; eşyaları ofisinin demir kasasında korumuştuk.

"Gün gelir, o kasanın kapağını açarım, oturur bütün hatırladıklarımı yazarım," diye düşünmüştü.

Sonra yıllar geçtikçe, sahte anılar, gerçeklikten uzak kitaplar, yanlış bilgiler, belgeler piyasaya döküldükçe, gecikmeye başladığını fark etmiş, "Artık yazmalıyım," demişti.

İşte o aşamada, bana büyük gurur veren bir güven sayesinde, yeniden buluştuk kendisiyle... Ailesinden bile kıskançlıkla gizlediği "hazine"sinin kapağını açtı bana; yüreğiyle birlikte...

Ve konuşmaya başlayınca 40 yıllık suskunluğunun ardındaki yığınak çıktı ortaya...

Onca yılın açığını kapatmaya çalışır gibi iştahla, günlerce konuştuk.

Anılardan süzülen, sadece abisinin vasiyetini yerine getirmek için ömrü boyu çabalamış bir idealist değildi; aynı zamanda bir efsanenin ardındaki sımsıcak kişilikti.

Deniz Gezmiş evde kardeşiyle sütlaç kavgası yapan, bisikletiyle dağları aşan, denizi ilk gördüğünde cesaretle dalıp kulaç atan, mutfakta aniden arkasında bitip annesini korkutan, İngilizcesini ilerletmek için yabancı kızlarla yazışan, hapiste kiraz reçeli kaynatan, hücrelerinden yarının Türkiye'sine mektuplar yazan, şakacı, heyecanlı, capcanlı, inançlı bir delikanlıydı.

Kitap çalışması sırasında bir anı. Hamdi Gezmiş, Can DüNDAR, Can Gezmiş.

Hamdi Gezmiş anlattıkça Deniz'in kişiliğini şekillendiren siyasal ve toplumsal iklimi, yaşadığı şehirlerin, aile içi ilişkilerinin, arkadaş çevresinin ondaki izlerini, onu efsane haline getiren özelliklerinin kökenlerini keşfetmeye başladım.

O yüzden de kitapta, nehir söyleşi formatı yerine, ikili bir anlatım tekniği kullandım:

Hamdi Gezmiş anılarını anlattı; ben dönemin olaylarını...

O anılardan ortaya çıkan Deniz portresini, dönemin çerçevesi içine yerleştirmeye çalıştım.

Hamdi Gezmiş'in anlatımının yanı sıra, dönemin gazetelerini, seçtiğim bazı makaleleri, Cemil Gezmiş, Mustafa Yalçın ve Halit Çelenk ile *12 Mart* belgeselimiz için Bülent Çaplı ile birlikte yaptığımız söyleşileri, Deniz'in arkadaşlarının, avukatlarının anılarını, hücrelerinden babasına yazdığı mektupları, kimini gördüğümüz, kimini ilk kez göreceğiniz fotoğrafları ekledim.

Bugüne kadarki Deniz kitaplarında bulmakta zorlandığım kronolojik olay akışını ve fotoğraf dizinini özenle koruyarak, aynı zamanda bir referans kitap oluşturmaya çalıştım.

Hamdi Gezmiş bilimadamı titizliğiyle, bu çabaya hem öncü hem destek oldu.

Oğlu Can Gezmiş, bütün araştırma boyunca canla başla çalıştı; hiç görmediği ama bir hayli benzediği amcasının, kendi kuşağına taşınmasına bu çabasıyla omuz verdi.

İki adaş, Deniz'in hayatını hakkıyla gün ışığına çıkarabilmek için işbirliği yaptık.

Bir küçük anı nakledeyim:

Deniz'in yıllarca evin kilerinde bir çamaşır sepetinin içinde saklanan "mirası"nın içinde bir avuç renkli kartpostal vardı.

Dünyanın değişik köşelerinden, Pakistan'dan, Almanya'dan, Arjantin'den yollanmış kartlardı bunlar...

İnternet öncesi çağda, yurtdışından mektup arkadaşı bulma modasına Deniz de uymuş, İngilizcesini ilerletebilmek için kendine farklı ülkelerden mektup arkadaşları edinmişti. Onlardan gelen, kart, mektup ve fotoğrafları da özenle saklamıştı.

İlk kez bu kitapta kamuoyuna ulaşan o kartların üzerinde, gönderen kızların isim ve adresleri vardı.

Tabii kartları görür görmez, merak perisi dürttü:

Acaba neredelerdi şimdi?

Deniz'in akıbetinden haberdarlar mıydı?

Onlar da İstanbul'daki bu genç çocuktan gelen mektupları, fotoğrafları saklamış olabilir miydi?

Can Gezmiş, o isimleri tek tek internette araştırdı.

Almanya'dakimektuparkadaşınınadı, Gabriele Kadenbach'tı. Ve evet, Berlin'de hâlâ bu isimde biri vardı.

Heyecanla adresi tuşladık:

İnanılmaz ama gerçek: Gabriele hâlâ aynı adresteydi.

Almanya'daki arkadaşımız Semra Uzun-Önder, ricamız üzerine Gabriele ile ilk teması kurdu. Bize randevu aldı. Hamdi ve Can Gezmiş'le birlikte, yarım asırlık bir mektubun peşine düşmek üzere Berlin'e uçtuk.

Gabriele ile bir Berlin kafesinde buluştuk.

Gabriele altmış yaşlarındaydı. Berlin Hayvanat Bahçesi'nde çalışıyordu. O da bu tuhaf buluşmanın heyecanını yaşıyordu.

Tam 50 yıl önce yazıp Deniz'e yolladığı mektubu verdik kendisine... Mektuba da, kendisini bulmuş olmamıza da inanmadı.

Evlenmesine rağmen soyadını değiştirmemiş, anne babası öldükten sonra kendisine kalan çocukluk evine yerleşmişti.

Onu bu sayede bulabilmiştik.

Ya Deniz?

Onunla yazıştığını hatırlıyor ama sonrasına dair hiçbir şey bilmiyordu.

Ondan gelen mektupları, fotoğrafları da saklamamıştı maa-
lesef...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Gabriele ve Hamdi, Berlin'de kafede.

“Ne olmuştu ki Deniz’e? Neden bu kadar önemliydi?”

Esprî yeteneğinde amcasına çektiği anlaşılan Can verdi cevabı:

“Che Guevara ile mektuplaşıp sonra mektupları yırttığınızı düşünün; işte öyle bir şey...”

Berlin buluşması, kitap maceramızın en hoş anılarından biri idi.

*** * ***

Bu kitapta Deniz’in durgun, fırtınalı, eğlenceli, dalgalı hallerini ve yer yer derinliklerini bulacaksınız.

Neden bugün hâlâ on binlerce çocuğun adında yaşadığını, her kesim tarafından sevilip sayıldığını, ölüm yıldönümlerinde nasıl olup da her yıl biraz daha büyüyen kalabalıklar toplandığını, her direnişte, her mitingde isminin niçin ısrarla anıldığını, neden Gezi Direnişi patladığında AKM’nin en görünür yerine onun posterinin asıldığını daha iyi anlayacaksınız.

Çoğunu ilk kez okuyacağınız mektuplarındaki, “Tarih bizi haklı çıkaracaktır,” tahminine şapka çıkaracaksınız.

Öte yandan bu kitap, sadece su kadar berrak, ölümüne inançlı bir idealistin değil, onunla büyüyen ve o gittikten sonra da hep onunla yaşayan, onu yaşatan kardeşinin öyküsü...

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://iranitey.org>

Bir gencin, bir ailenin, bir kuşanın zalimce ufanışının; ama gömüldü sanılan efsanenin, inadına, eskisinden de güçlü şekilde yaşayışının hikâyesi...

Dilerim bu hikâye, yakında Deniz Gezmiş'in adını taşıyacak bir vakfa ve müzeye de ilk harcı koyar; onun gelecek kuşaklara doğru şekilde taşınmasına katkı sunar.

Hamdi Gezmiş'e güveni ve katkısı için teşekkür ederken, onun ve abisinin kuşasına, "Selam olsun, helal olsun," diyorum.

Can Dündar
Ekim 2014

1961 yılıydı.

Bir sabah, Öğretmen Mukaddes Hanım, iki oğluyla birlikte okula gidiyordu.

Sivas hükümet konağının bulunduğu meydana varıp sağ taraftaki askerî binanın önüne geldiklerinde birden dehşetle durdular.

Binanın bahçesine bir darağacı kurulmuştu.

Darağacında, bir kadının bedeni sallanıyordu.

Tedirgin adımlarla önünden geçtiler.

Çevrede meraklılar vardı.

İpte dönen kadının boynu kırılmış, dili dışarı taşmıştı. Ayağında ayakkabısı yoktu; yün çorap giymişti. Yoksul bir köylü kadını olduğu giysilerinden anlaşıyordu.

Boynunda bir yafta asılıydı. Suçu; sevgilisiyle bir olup kocasını öldürmekti.

İbret olsun diye, zor kullanılarak meydana getirilmiş, infaz edilmiş, sonra da teşhir edilmişti.

Nasıl olabilirdi; bir insana kıymak?

Onu uluorta darağacına asmak?

Herkes görsün diye orada bırakmak?

Bir ipte gün boyu sallandırmak?

Hızla oradan uzaklaşlar.

Ancak darağacındaki o kadının hayali, onun yağlı urganda sallanan cansız bedeni, ağzından dışarı sarkmış dili, ayağındaki yün çoraplar, biri 9, diğeri 14 yaşındaki iki erkek çocuğun gözlelerinden, zihinlerinden, düşlerinden ömür boyu silinmeyecekti.

Çok da değil, 11 yıl sonra Türkiye’de yeniden ibret için darağaçları kurulduğunda, bu kez acının vurduğu ev, kendi evleri olacak, devletin yaftası onların boynuna asılacaktı.

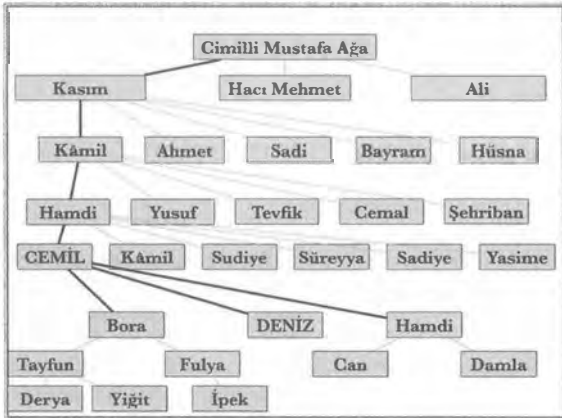
Baba tarafımız “Gezmişoğulları” sülalesinden gelir bizim...

Atalarımız, Orta Asya’dan göçen Oğuz Türklerinin bir kolu olarak Anadolu’ya gelmiş ve Rize’nin İkizdere kazasına bağlı Cimil’e yerleşmiş.

Cimil, Erzurum sınırına yakın, dağlar üzerinde kurulmuş bir köymüş. Zamanla büyüyüp üç köy olmuş.

“Gezmişoğulları” bu köylerden Başköy’de yaşamış, ticaret ve tarımla uğraşmış.

Tespit edebildiğimiz en büyük atamız, Cimilli Mustafa Ağa... 1840’ta Cimil’den ayrılmış. Ama köyde akrabaları kalmış, ilişkileri de sürmüştür.

Eski CHP Milletvekili Sami Kumbasar, Cimillidir. Hayatını anlattığı kitabında, o dönemden Cimil'de kalan akrabalarımızın halen "Özgen" soyadını taşıdığını, köyün yakınlarında büyükdedemize ait olan eski arazinin, hâlâ "Gezmişin Çayırı" olarak anıldığını yazıyor. Hatta abimin arandığı günlerde polis Başköy'e gidip akrabalarımızı sorgulamış.

Cimil, Tanzimat döneminde göç vermeye başlayınca geniş aile, Karadeniz'e ve İstanbul'a dağılmış.

Soyun bize ait kolu, Erzurum'u kendine mekân seçmiş. Ailemiz, Erzurum Ovacık'ın Çıkrıklı köyüne yerleşmiş. Gezmişoğulları I. Dünya Savaşı'nda 16 şehit vermiş. Babamın üç dayısı, Erzurum'un geri alınmasında şehit edilmiş.

Cimilli Mustafa Ağa'nın oğlu Kasım'ın beş çocuğundan biri Kâmil'dir; Kâmil'in beş çocuğundan birinin ismi ise Hamdi...

Benim ismini aldığım dedem Hamdi Bey...

Hamdi dedem, ailenin bir kolunu Ilıca Beypınar (eski ismiyle Öznü) köyüne taşımış. Daha sonra, hamile eşini geride bırakıp harbe gitmiş. 1914'te Sarıkamış'ta savaşmış, Ruslara esir düşmüş. Günlerce süren bir tren yolculuğundan sonra Sibirya'ya götürülmüşler.

Yolda Baykal Gölü'nü görüp deniz sanmışlar.

Sibirya ormanlarındaki bir toplama kampında üç yıl kötü koşullarda esir tutulmuş Hamdi Bey... Bir hayli de işkence görmüş.

1915'te oğlunun doğduğundan haberi bile olmamış.

O yokken eşi ve oğluyla ilgilenme işini, kardeşi Tevfik Bey üstlenmiş. Çocuğu olmayan Tevfik Bey, Erzurum Kızılay Derneği başkanı ve Erzurum Hastanesi

baştabibiymiş. Yeğenine İstanbul'da sevdiği bir arkadaşı

Hamdi Dede.

olan Dr. Cemil Topuzlu'nun adını vermiş.

Hamdi dedem, Rus Devrimi'nden sonra esir kampından firar etmiş. Arkadaşlarıyla birlikte bir at arabası ele geçirmişler. Uzun bir yolculuktan sonra Erzurum'a dönebilmişler.

Hamdi Bey ile oğlu, ancak o zaman birbirlerini görebilmişler. Ve Cemil, bir "yabancı" kendisini kucaklayınca uzun uzun ağlamış.

Hamdi dedem, oğlunu nüfusa ancak 1917'de kaydetirebilmiş.

Oğlunun büyüdüğünü göremeden de vefat etmiş.

Cemil'in hamiliğini, yine amcası Tevfik Bey üstlenmiş, eğitimiyle ilgilenmiş. Köyden Erzurum'a gelen babamı medreseye yazdırmış. Babam orada eski Türkçe okuma yazma öğrenmiş. Yedi-sekiz kez hatim indirmiş.

Aile, Milli Mücadele'de de rol almış.

Tevfik Bey, 1919'da toplanan Erzurum Kongresi'nin mimarları arasındaymış. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Erzurum il başkanlığını yapmış.

Kurtuluş Savaşı dönemine ait gazete ve dergiler, bizim evde hâlâ ata yadigarı olarak saklanır.

Babam cumhuriyetin ilanından sonra Erzurum'da Tatbikat İlk Mektebi'ne yazılmış. 1931'de pekiyi dereceyle mezun olmuş.

Türkiye Cumhuriyeti
Maarif Vekâleti
İlk Tahsili Bitirme Şahadetnamesi

İsminin: **Cemil**
Soyadının: **Hamdi**
Aile adı: **Topuzlu**
Doğum yeri: **Erzurum**
Doğum tarihi: **1917**

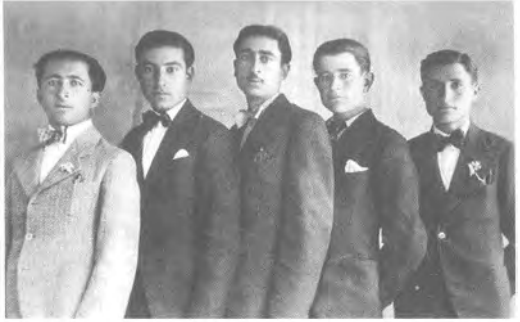
Okul No: **34**

DERSLER	NOTLAR	DERSLER	NOTLAR	DERSLER	NOTLAR
Türkçe	İyi	İngilizce - Fransızca	İyi	Matematik	İyi
Tarih-Coğrafya	İyi	İspanyolca - Eski Türkçe	İyi	İktisadiyat	İyi
Tebiiyat	İyi	İngilizce	İyi		

GİDİŞ VE HALİ
Bu öğrenci, 1931'de İstanbul'da bulunan **İlk Tahsili Bitirme** sınavını başarıyla tamamlayarak, **İlk Mektebi** mezun olmuştur. Bu belge, öğrencinin mezun olduğunu göstermektedir.

Okul Müdürü: **Mustafa Hakkı**
Okul Müdürü: **Mustafa Hakkı**

Cemil Gezmis'in ilkököl diploması, 1931.

Cemil Gezmiş (en sağda), Erzurum, 1940.

Orta ve lise tahsili için Trabzon Muallim Mektebi'ne yatılı yollanmışlar. Orayı bitirerek öğretmen olmuş. İleriki yıllarda da Gazi Terbiye'de yüksek kısmı okuyup öğrenim hayatını tamamlamış.

"Gezmişoğulları"nın çoğu mensubu ticaretle ilgilenirmiş. Sürekli Anadolu'da gezerlermiş. O yüzden 1934'te Soyadı Kanunu çıkınca ailenin bir kanadı "Gezmiş" soyadını almış.

Cemil Gezmiş, 1937'de Mardin Midyat'ta öğretmenliğe başlamış.

Cemil Gezmiş, beden dersi, Midyat, 1937.

Osman Nuri Efendi, eşi ve çocukları.

Daha o zamandan fötr şapkası, şık paltosu, özenli giyimiyle çevresindekilerden farklı biriymiş. Klasikleri okur, şiir yazar, siyasetle ilgilenirmiş. Askerlik çağı gelince Harbiye'de yedek subaylık yapmış, Atatürk'ün naaşının kaldırılmasında görev almış. II. Dünya Savaşı'nda yeniden askere alınmış ve Edirne'deki görev süresinde yüzbaşı rütbesine kadar yükselmiş.

Anne tarafına gelince...

Orada da hep savaş anıları var.

Dedem Osman Nuri Efendi Kütahyalıdır. Askerî lise öğrencisiyken Balkan Savaşı'na katılmış bir subaydır. Kurtuluş Savaşı'nda da görev yapmış, yaralanmış, İstanbul kurtarıldığında şehre giren birlikte yer almış, albaylıktan emekli olmuştur. Gazi olarak aldığı İstiklal Madalyası'nı iftiharla saklıyoruz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Osman Nuri Efendi'nin İstiklal Madalyası.

Anneannem Faika Hanım, Erzurum Tortumludur.

Dedemin ikinci eşiymiş.

Annem Mukaddes, 1921'de Zara'da doğmuş.

İstanbul'un kurtuluşundan sonra tayinle Üsküdar'a gelip Selimiye'ye yerleşmişler.

Mukaddes, Paşakapısı'nda anaokuluna gitmiş.

Erzurum'a döndükten sonra dedem erken vefat edince anneannem genç yaşta dul kalmış.

Hatırlarım, bizim evde ben gitarımla, "Hadi anneanne bir şey iste de çalayım," dediğimde hep aynı şarkıyı isterdi:

Nasıl ihanet ettin, şu ilahî aşkıma...

Bırakıp gittin zalim, beni yalnız başıma...

Osman Nuri Bey ölünce, geride kalan eşi ve kızı için şartlar zorlaşmış; annem, anneannemin dul maaşıyla Erzurum Lisesi'nde okumuş. Üniversite eğitimi alamamış, Maarif Müdürlüğü'nde kâtipliğe başlamış. Annemle babamın aileleri Erzurum'da aynı mahallede komşuymuş. Annemin erkek kardeşi de babamın mahalle arkadaşı... Babam, anneanneme, "Faika Teyze," dermiş o zamanlar...

KADININ

Adı ve soyadı: *Mukaddes Gezmis*

İşi: *Elkâf Kâtipli*

Anasının adı: *Faika*

Babasının adı: *Osman Nuri*

ERKEĞİN

Adı ve soyadı: *Cemil Gezmis*

İşi: *Gözetmen*

Anasının adı: *Faika*

Babasının adı: *Osman*

Mukaddes ve Cemil Gezmis'in evlilik cüzdanları.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

DOĞAN ÇOCUKLAR

Doğduğu tarih 27-12-1944

Gün, saat, dakika 27 gsu 12:00 Sabah 10

Adının konduğu tarih 27-12-1944

Adı Bora garmış

C. garmış

DOĞAN ÇOCUKLAR

Doğduğu tarih 28-2-1947

Gün, saat, dakika Cuma Sabah Saat: 5

Adının konduğu tarih 3-3-1947

Adı Deniz garmış

Evlilik cüzdanının doğan çocuklar sayfası.

Cemil Bey askerden dönüp, Mukaddes Hanım da liseyi bitirince, aileler komşu çocuklarını evlendirmeye karar vermişler.

Cemil Bey ile Mukaddes Hanım, 21 Aralık 1943'te Erzurum'da evlenmişler.

Sonra, yaklaşık 20 yıl sürecek tayin göçleri serisi başlamış: Önce Erzurum Narman'a atanmışlar.

Babam, yeni gelini katır üstüne oturtmuş, kendisi yaya olduğu halde yola koyulmuş. Kurt sürülerinin arasından geçerek Narman'a varmışlar.

Orada 27 Aralık 1944'te Bora abim doğmuş.

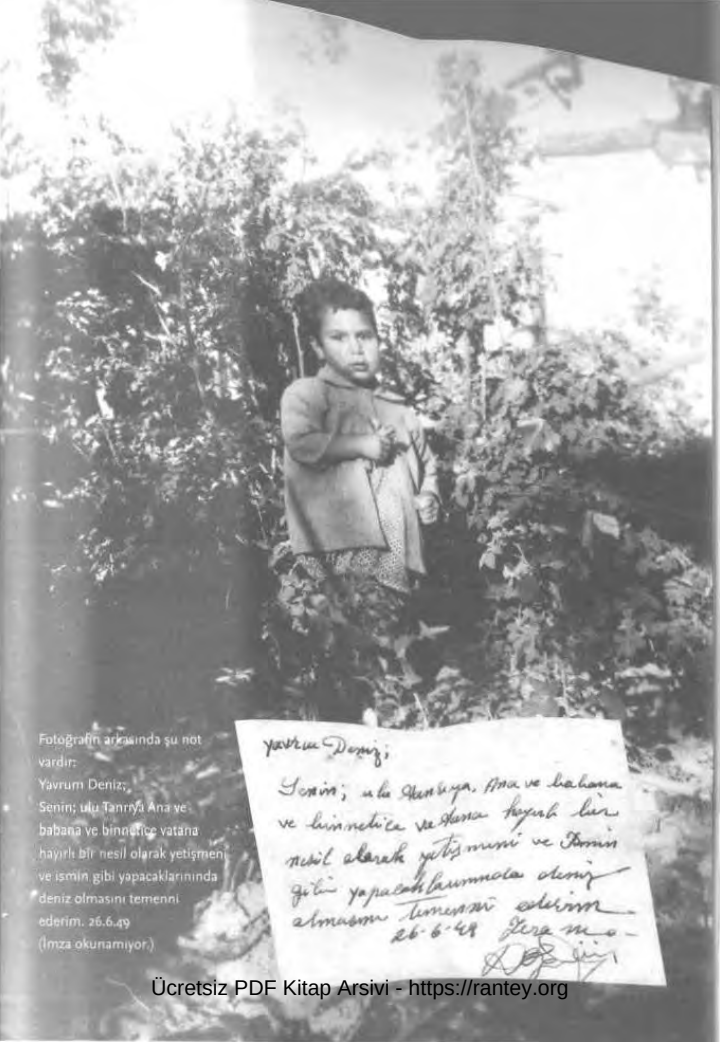
Babam 1946'da Ayaş'a tayin olmuş.

Ankara'nın bu küçük kasabasındaki tek katlı evde de bir cuma sabahı beşte Deniz abim dünyaya gelmiş.

Tarih:

28 Şubat 1947

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Fotoğrafin arkasında şu not vardır:

Yavrum Deniz;

Senin; ulu Tanrıya Ana ve babana ve binnetice vatana hayırlı bir nesil olarak yetişmeni ve ismin gibi yapacaklarıninda deniz olmasını temenni ederim. 26.6.49

(İmza okunamıyor.)

Yavrum Deniz;

Senin; ulu Tanrıya, Ana ve babana ve binnetice vatana hayırlı bir nesil olarak yetişmeni ve ismin gibi yapacaklarıninda deniz almasını temenni ederim
26.6.49 İsmail

İsmail

İnsan, korkunçtur.

Babası Cemil Gezmiş'e göre Deniz, bunu doğduğu gün anlamıştı; o yüzden de, bütün bebekler gibi dünyaya gelir gelmez ağlamıştı.

Cemil Bey, 18 Ocak 1971 tarihinde oğluna yazdığı açık mektupta şöyle diyor:

Karlı bir şubat sabahı Ayaş'ta gözlerini açtığın zaman ilk işin ağlamak olmuştu.

Şimdi anlıyorum; çünkü karşında yaratık olarak ilk defa bizi görmüştün:

İnsanları...

Yani bütün istikbalini onların mutlu olmaları uğrunda feda edeceğin insanları...

Canavarların en korkuncu olan bizleri...

Tanrı'nın bahsettiği zekâ ve yetenekleri, zehirli birer hançer gibi hemcinslerinin azap çekmesinde kullanan uygar yaratıkları...

Onları gördün ve içinden, "Ben bütün ömrümü bu nankör yaratıklar arasında mı geçireceğim," diye düşündün.

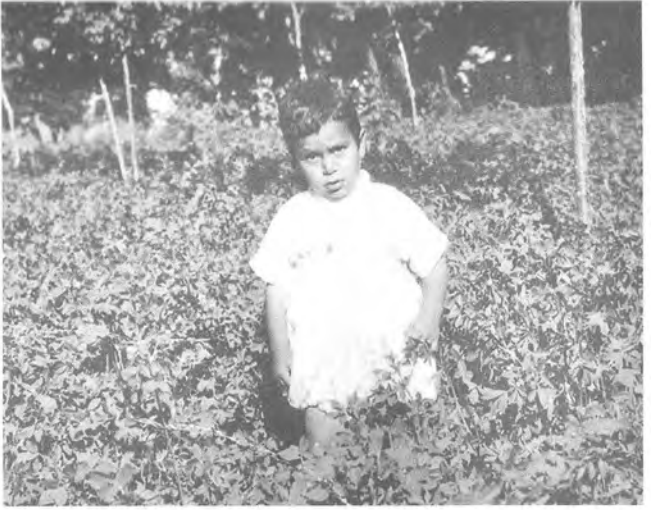
Onun için ağladın.

Kısa ömrü boyunca insanlığın bütün zehirli hançerleriyle karşılaştı, hesaplaştı, savaştı Deniz...

İnsanoğlunu o hançerden kurtarıp mutlu bir istikbal armağan edebilmek için uğraştı.

Yapamadı.

Kötülüğün zehirli hançeri, sonunda onu da katletti; ama ef-sanesiyle bas edemedi.

Deniz Gezmiş, Gürün, 1949.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

T. C.

NÜFUS HÜVİYET CÜZDANI

No: 51

İşin rubukası veya işi ne? / İşin rubukası veya işi ne?

Soyadı	Şefmis
Adı	Deniz
Erkek mi Kadın mı	Erkek
Babasının adı	Emil
Anasının adı	Elifhan
Doğum yeri	Ağaç
Doğum tarihi	28-2-1947 Gün Doğum yeri: Ağaç

Dini	İslam
Mezhebi	
İşi	
Medeni hali (*)	
Boy	
Göz	
Renk	
Vatandaşlık durumu veya noksanlığı	
(*) Yalnız evli mi? evli mi? evli mi? boş mu? boş mu? boş mu?	

Nüfus kütüğüne yeni aldığı yeri	
Vilâyeti	Ergüven
Kazan	İlçe
Nahiyesi	İlçe
Mahalle veya köyü	Öğretici Köyü
Sokağı	
Hane No.	37
Çm No.	5
Sokak No.	129

O efsane, kötülüğün panzehiri olarak yıllarca ağlayanlara omuz verdi.

Bir daha ağlamayacakları bir dünya kurula-bilsin diye...

Deniz'in doğumundan altı ay sonra Cemil Gezmiş, ilköğretim müfettişi olarak Sivas'a tayin edildi.

Gürün'e göçtüler.

Oradan Şarkışla'ya; nice sonra Deniz Gezmiş'in yakalanacağı kasabaya...

Sene 1950'ydi.

Türkiye büyük bir değişime gebeydi.

Gezmişoğulları ahlında kökten CHP'liydi.

Cemil Gezmiş'i yetiştiren Tevfik Bey, tek parti devrinde Halk Fırkası'nın Erzurum il reisiydi.

Gezmişlerin evinde hep CHP'nin *Ulus* gazetesi okunurdu.

Lakin tek parti idaresinden, herkes gibi onlar da illallah demişti.

O yüzden, demokrat tabiatlı Cemil Bey de, özgürlük sloganlarıyla gelen Demokratlara sempati duydu.

1950'de oyunu Menderes'e verdi.

Demokrat Parti'nin parti ocağı açılışında çekilen fotoğrafta ön saftaydı.

Cemil Gezmiş Demokrat Parti ocağı açılışında, Sivas.

Tevfik Gezmiş (sağdan 3.) Kasım Gülek'le. Erzurum.

Şarkışla'da 9 Eylül 1952'de üçüncü erkek çocukları dünyaya geldi.

İlk oğlan "Bora"ydı, ikincisi "Deniz..."

Üçüncüye de "Fırına" diyeceklerdi durdular.

Ona dedesinin adını koydular: Hamdi.

1953'te Sivas Yıldızeli'ne göçmüşüz. Deniz abim ilkokula orada başladı. 1955'te Sivas merkeze taşındık. Eşyalarımızı taşıyan kamyonun önünde çekilmiş bir aile fotoğrafı, o dönemki halimizi yansıtır. Babam orada ilköğretim müfettişi oldu. Annem Recebevi İlkokulu'nda öğretmenliğe başladı. Deniz abim de önce aynı okula kaydoldu, ardından, (sonraları adı Selçuk İlkokulu olarak değiştirilen) Numune İlkokulu'na geçti ve 1958'de oradan mezun oldu. Ben en küçükleri olduğum için, annem özellikle benimle ilgilenirdi. Selçuk İlkokulu'nda 2-3-4. sınıflarda beni o okuttu.

Soldan sağa; Cemil-Mukaddes Gezmiş, anneanne Faika Hanım, önlerinde Hamdi Gezmiş.

Sivas'ta meyve ağaçlarıyla dolu bir bahçe içinde, iki katlı müstakıl bir evimiz vardı.
Mütevazı bir evdi.
Biz üst katta otururduk.
Ortada geniş bir hol vardı; hole açılan iki de oda...
Birinde bizler, diğerinde anne baba...
Geniști odalar; üç oğlan yer yatağında yataırdık.
Sivas'ın soğuşu meşhurdur, holde soba yanardı;
yatmaya yakın kapılar açılır, ısı odalara yayılıırdı. Sabah kalktuğımızda bardakta ırta kalan çayı donmuş bulurduk.
Öyle ayaz olurdu.

Deniz Gezmiş (sağda) Yıldızeli'nde babası, abisi ve kardeşleriyle, 1954.

Mukaddes Harım sınıfta. Ortada en önde Hamdi Gezmiş.
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

Cemil Gezmiş'ten oğullarına kalan Hasan Âli Yücel klasikleri...

Kışları kar yollara yığıldığında biz de kardan siperler kurar, kartopu savaşları yapardık. Deniz abimin lider özellikleri daha o yaştan belirginleşmeye başlamıştı. Bizim mahalle mangasının başında hep o olurdu.

Maceracı bir kişiliği vardı. Yaşıtlarının önderiydi. Diyelim düğün alayı var ve arabanın önü kesilecek; kim yol üstünde duracak, bahşişi kim alacak, o belirler, toplanan parayı da hiç hak geçirmeden, ayrıcalık yapmadan eşit dağıtırdı.

Meraklı bir çocuktuk.

Evde, gece sohbetlerinde dedemizin Sibiryâ'daki esaret anılarını dinlemeye bayılır, Çıkrıklı köydeki aile mezarlığını gezer, mezar taşındaki yazıları babama okutur, sülaledeki herkesi tanımaya çalışırdı.

Babam, edebiyata meraklı, şiire yetenekli bir insandı. O yüzden evdeki kütüphanede Hasan Âli Yücel döneminde Milli Eğitim'in yayımladığı Yunan, Batı klasikleri, Türk romanları, hikâyeleri bulunur, okunurdu. Biz okumaya *Teksas*'la başladık gerçi; abim Çelik Bilek'in bağımsızlık mücadelesinden çok etkilenmişti. Bir süre sonra *Teksas*'ı bıraktık, babamızın kütüphanesine dadandık.

Deniz abim ile Bora abimin yaşları birbirine yakın olduğu için her kardeş gibi zaman zaman sürtüşürlerdi.

Bizim aramızda 5 yaş vardı; belki de ondan, benimle iyi anlaşırdı.

Herkesi, her şeyi severdi Deniz abim. Mesela hayvanlara çok düşküncü. Gider atlarla konuşurdu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

En çok köpeklerle dosttu.

Her işte olduğu gibi orada da radikaldi. Tek bir köpek beslemek yerine mahallenin gariban köpeklerini toplar, sekizini, onunu bir arada beslerdi. Kuduz aşısı olmaktan artık karnı hissizleşmişti.

Köpeğin biri, alnından ısırılmıştı abimi... Kendini ısırın köpeği de kucaklamış, kan revan içinde doktora gitmişti, kuduz mu değil mi diye...

Bir seferinde de sekiz tane yeni doğmuş köpek bulmuş; bir çuvala doldurup eve getirmişti. Annem eve sokmamıştı tabii... O da evin yanındaki eski mezarlıkta, taş düşmüş bir mezar çukurunu yuva haline getirmiş, yavruları orada beslemişti.

Neyle mi?

Amerikan yardımıyla...

O zamanlar Marshall Planı çerçevesinde Türkiye'ye yardım malzemesi olarak süt tozu gelir, okullara dağıtılırdı. Tatsız tuzsuz, berbat bir şeydi. İçmezdik. Deniz abim, o süt tozlarını sulandırıp şişelere koyardı. Mahalledeki çetesini sokaklara dağıtır, gördükleri bebeklerin emziklerini kapıp getirmelerini isterdi. Sonra gelen emzikleri şişelerin kapağına bağlar, herkesin kucağına birer yavru verir, bu el yapımı biberonlarla onları besletirdi.

Bir gün yukarıdaki Çavuşbaşı Mahallesi'nden çocukların bir köpeği kovaladığını görmüş. Çocukları püskürtmüş, köpeği kucaklayıp eve getirmiş.

Babam çok uluyorlar, diye kızıyordu köpeklere; ama bunu sevmişti. Kıрма kurttu. Adını "Bobi" koyduk.

Büyüdükçe bize alıştı.

Babamı merdivende karşılar, rüşvetini almadan geçirmezdi.

Anneannem çok titiz bir kadındı; ona inat, astığı tertemiz çamaşırlara sürtünürdü.

Uzun yıllar bizim evin kadrolu bekçisi oldu.

İstanbul'a göçerken ne yazık ki ondan ayrılmak zorunda kaldık.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Gezmiş kardeşler Sivas'taki evlerinin bahçesinde.... Deniz'in kucagında köpekleri Bobi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

Sivas Selçuk İlkokulu'nun bahçesi...

1958 yılı...

5-A sınıfının mezuniyet fotoğrafı...

Fotoğrafta en ön sırada bağdaş kurmuş halde oturan önlüklü çocuk Deniz...

Sınıf arkadaşları gibi öylesine gülümsemiyor objektife... Tam deklanşöre basılacağı sırada yaptığı hareketle bir mesaj veriyor. Bir eliyle beş parmağını gösteriyor, diğer elinin başparmağıyla da zafer işareti yapıyor.

Bunun anlamı; altı ok...

Daha 11 yaşında...

Ve bir fotoğraf çekimi sırasında, politik tavır koyuyor.

Deniz'in ilkokuldan mezun olduğu fotoğraf... Eliyle altı ok işareti yapıyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Neye?

Demokrat Parti'nin giderek artan baskı rejimine...

Menderes'in günbegün yükselen otoriterlik özlemine...

Muhalefetteki CHP'ye yönelik saldırılara ve zulme...

1950'lerin ortalarından itibaren Demokrat Parti, kalkınmacı, özgürlükçü çizgisini terk edip baskıcı politikalara yönelmiş, 1950'de Menderes'e oy veren Cemil Gezmiş gibi demokrat aydınlar da bu gidişe karşı İnönü'nün yanında saf tutmuştu.

Küçük Deniz'in fotoğrafta kayda geçirdiği altı parmağı da, muhtemelen evdeki, sokaktaki, gündemdeki bu isyanın dışavurumuydu.

O hareketin tesadüfen yapılmadığını, ikinci fotoğraf kanıtlıyor. Aynı gün, aynı bahçede, bir başka öğretmenle bir başka poz...

Deniz yine en önde...

Ve parmakları inadına yine aynı rakamı işaret ediyor: Altı!

Yaşıtları fotoğraf çekiminde önündekine iki parmakla tavşankulağı yaparken, Deniz'in altı parmakla siyasi tavrı koyması, adam olacak çocuğun o yaştan belli olduğuna delil sayılabilir.

Menderes'in baskısıyla Mülkiye'den ayrılan Dekan Turhan Feyzioğlu, 1957'de Sivas'tan milletvekili adayı olduğunda, onun kent meydanındaki mitingini bir inşaatın çatısından izlemişlerdi.

Aynı gün aynı yerde eliyle yine altı ok yapıyor.

En sağda Mukaddes Hanım ve dizinin dibinde oğlu Deniz. Sivas, 1958.

O yıllarda artık Deniz'in mahalledeki arkadaşlarının eylemleri de politik içerik kazanmıştı. "Yedi bela çetesi" adını taktıkları bir grupları vardı. Önceleri bahçelere girip meyve çalmakla uğraşırken, artık Demokrat Partili ailelerin çocuklarıyla dalaşmaya başlamışlardı.

Demokratlara öfke büyürken, gittiği şehirlerde Demokratların engellemesine maruz kalan ya da saldırısına uğrayan İsmet Paşa'ya sempati artıyordu.

50'lerin sonuna doğru, tam da siyasal ortamın kızıştığı dönemde İsmet İnönü Sivas'a geldi.

Büyük tezahüratla karşılandı.

Paşa'nın açık havada miting yapması yasaklanmıştı. O yüzden Yalçın Sineması'nda bir konuşma yaptı.

Salon hıncahınç doluydu. Deniz, yakın arkadaşı Aydın Çubukçu ile birlikte aralardan toplantıya sızıp Paşa'yı dinledi.

Aydın, CHP'nin Sivas il başkanı, eczacı Şevket Çubukçu'nun oğluydu. İnönü Sivas'a geldiğinde hep onların evinde kalırdı.

İki kafadar, İsmet Paşa'nın elini öpmeyi kafaya koydular.

Aydın için iş kolaydı; o ne de olsa kendi evine gidecekti.

Deniz'in işi zordu; çünkü eve giden bütün yolları polis kontrol altına almış, kimseyi yaklaştırmıyordu.

T. C.

Okulu *Recebasi*

Cilt No. : *1*

Vesika numarası : *66*

Türkiye ve yabancı memleketlerde okumuş bütün öğrenciler dahilinde bulunan resmi ve maaşlı idarelerce musaddak hususî okul ve üniversite tahakkukâtı dahil yollarında tesvilele Seyahatlarına Mektup Vesikadır.

Talebinin adı	<i>Deniz</i>	Okul numarası	<i>50</i>
Soyadı	<i>gürniz</i>	Sınıfı	<i>4</i>
Bahasının adı soyadı	<i>Kenan gürniz</i>	İhtisat	<i>—</i>
Bahasının memuriyeti	<i>Dersahane</i>		

Dilekname talebinin olduğu
Tasdik oluyor.

B İ L E T İ N		Gönderen Mühürü
Nömerası	Tarihi	

Deniz'in seyahat vesikası, 1956.

Deniz okulda Aydın'a, "Çıkışta beni sizin eve götür," diye tutturdu.

Aydın ise, "Ben bile giremiyorum, seni nasıl sokayım," diyordu.

"Ben gireceğim, görürsün sen," diye iddialaştı Deniz.

Aydın eve gittiğinde Deniz'i karşısında gördü.

Paşa'nın elini öpmüş, gülümsüyordu.

12 yıl sonra Paşa, o gün elini öpen çocuğu ipten almak için çabalayacaktı.

Deniz, ilkokulu bitirince Sivas'ta ilkokullar arası bir yarışmaya katıldı ve birinci oldu. Birincilik diplomasını zamanın Sivas Valisi Kadri Eroğan'ın elinden aldı. Vali, bu başarılı çocuğa bir de dolmakalem hediye etti.

12 yıl sonra o vali, elinden diploma alan çocuğu ipe göndermek için oy verecekti.

Deniz abim ilkokulu başarıyla ve birinci olarak bitirince babam onu Ankara'ya gezmeye götürdü. Orada lunaparka gitmiş, eğlenmişler. Mezuniyet hediyesi olarak da Bora abime saat, Deniz abime bisiklet alınmıştı. Çekoslovak malı, iki tekerlekli bir bisikletti. Deniz abim henüz binmeyi bilmiyordu. Ama öyle gözüpekti ki, öğrenmeyi beklemez, atlar giderdi. Bir seferinde beni de macerasına ortak etti. "Geç arkama," dedi, beni bisikletin arkasına bindirdi. Meydana doğru gittik. Hükümet konağının yanındaki küçük kulübede, kaçan naylon çorapları tamir eden engelli bir bayan vardı. Bizim bisiklet yalpalaya yalpalaya onun kulübesine doğru gitti. Deniz abim bisiklete hâkim olamayacağını anlayınca, "Hamdi sıkı tutun!" diye bağırdı. Bodoslama kulübeye girdik. Allahtan kadın içeride yoktu. Ama bisiklette epey hasar vardı. Orta kısmı kırılmıştı. Deniz abim, "Eyvah, ne yapacağız, babam daha bisikletin taksitlerini ödüyor!" dedi. Hemen bisikleti kaldırıp sanayiye gittik; kırılan kısma kaynak yaptırдық. Tutmadı, yine kırıldı. Neyse adam oraya bant sardı, biraz süsledi, kapattı kırığı... Babama fark ettirmeden idare ettik. Ama macera bununla bitmedi. Deniz abim bisikleti alıp uzaklara gitmeyi seviyordu. Bir seferinde yakın arkadaşı Aydın Çubukçu ile Kayseri'ye gitmeye niyetlenmişler. Daha doğrusu abim niyetlenmiş, Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

Deniz babasıyla lunaparkta, Ankara, 1958.

1960.

1971.

Aydın'ı zorla seleye oturtup, "Hadi Kayseri'ye gidiyoruz," demiş. "Çok uzak, nasıl gideriz," itirazına da kulak vermemiş. Kızılırmak'a doğru yol almışlar. Köprüyü geçmişler. "Yoğunyokuş" denilen bir dağ vardır; Deniz abim, o yokuşu inince Kayseri'ye varacağını iddia etmiş. Ancak yokuşta bisikletin lastiği patlamış. Tamir etmeye çalışmışlar, olmamış. Bunlar da yürüye yürüye dönüşe geçmişler.

Akşam oldu, hava karardı abim yok.

Hava karardı mı, herkes evde olur, sofraya oturulurdu.

Abim gelmeyince meraka düştük.

Babam, "Ben çıkıp arayayım," dedi. Milli Eğitim'in tahsis ettiği bir Citroen'i vardı. Onunla abimi aramaya çıktı.

Zaten şehrin sadece bir batı yolu var. Oradan çıkar çıkmaz görmüş Deniz abimi... Meğer tekeri patlamış; yorgunluktan sürünerek, bisikleti yanında sürükleyerek dönmeye çalışıyormuş.

Babam onu görmezden gelmiş.

Ne kadar sinirlenirse sinirlensin, bize karşı hiç kaba kuvvet kullanmamıştır babam... Çok öfkelendiğinde karşımıza geçip uzaktan tekme atar gibi yapardı.

O gece de biraz dışarıda oyalanıp sinirinin geçmesini, o arada da Deniz abimin eve dönmesini beklemiş.

Hatırlıyorum, Deniz abim eve döndüğünde bitkin

haldeydi. Annem ona, "Baban çok kızgın," dedi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Evde bir tavan arası vardı. Eski kitaplar, Hayat Ansiklopedileri orada dururdu, yaz tatillerinde arada ben de çıkar, orada dergilere, kitaplara bakarak vakit geçirirdim.

Bisikletle oraya saklandı Deniz abim...

Sonra babam geldi.

"Nerde o!" diye bağırarak girdi kapıdan, "Çabuk söyle Mukaddes, nerde o?.." diye aranıyordu.

Halbuki on dakika önce kendisi gördüğü halde görmezden gelmiş, kaçmasına, eve gidip saklanmasına fırsat vermişti. Annem, "Yok bir şeyi, yolu kaybetmiş," diye yatıştırdı onu...

Sakinleşti babam...

Deniz abime kıyamazdı; onun zekâsına, karakterine, huylarına hayrandı.

Aydın Çubukçu'dan dinlemiştim:

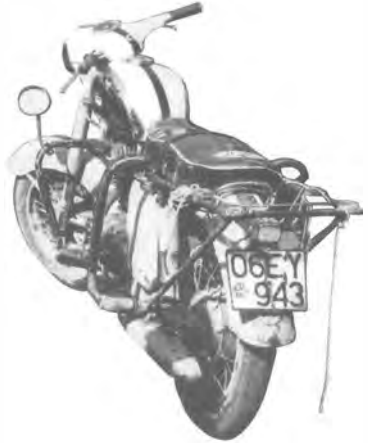
Yıllar sonra, emniyet her yerde onu ararken o, motosikletle Nurhak'a gitmeyi kafaya koyduğunda, Sivas'ı bildiği için Sivas yolunu tercih etmiş.

Ancak şehir girişinin polis tarafından kesildiğini görünce bu çocukluk anısını hatırlamış ve tıpkı çocukken yaptıkları gibi, Kızılırmak Köprüsü üzerinden Kayseri'ye doğru yönelmiş.

"Yoğunyokuş'u aşıp Kayseri'ye varırım, oradan Malatya'ya geçerim," diye düşünmüş.

Yoğunyokuş'u aşınca Şarkışla... Sonra Gemerek üzerinden Nurhak'a...

Ama yine olmamış iste...

Nurhak'a gittikleri motosiklet.

Deniz, ilkokuldan sonra Sivas Cumhuriyet Ortaokulu'na kaydoldu.

Aşağıdaki fotoğraf çekildiğinde ikinci sınıftaydı.

Tarih, 5 Mayıs 1960...

3 hafta sonra Türkiye, 27 Mayıs müdahalesiyle sarsıldı.

Gezmişler, Türkiye'nin bütün CHP'li aileleri gibi sevinçle karşıladı 27 Mayıs'ı...

"İhtilalin lideri Cemal Aga" ile Milli Birlik Komitesi üyeleri Sivas'ı ziyarete geldiğinde, onları karşılayanlar arasında Cemil Gezmiş ön sıradaydı.

Yassıda duruşmaları, evlerinin salonundaki büyük radyodan dinlendi.

Salim Başol'un, "Sanıklar elleri bağlı olmaksızın getirildi. Müdafiler haaazır!" diyen buyurgan sesi, Menderes'in, "Maluma-

Deniz Gezmiş (ön sıra sağdan üçüncü), Sivas Cumhuriyet Ortaokulu, 1960.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

"Cemal Aga" ve MGK üyelerinin Sivas gezisinde Cemil Gezmis'in de bulunduğu fotoğraf.

tımı yoktur Reis Hazretleri," diye alttan alan cılız savunması kulaklarına kazındı.

1961'de, Türkiye'nin en özgürlükçü anayasasına sevinirken, Menderes ve iki bakanının idamına üzüldüler.

Siyasi nedenle idam kabul edilemezdi.

Deniz (kürsünün arkasında sağda),
Sivas Lisesi, 1962.

O zaman uzaktan yüreklerini yakan ateşin, gün gelip kendi evlerini kavuracağı, o üç idamın intikamının kendi oğullarıyla iki arkadaşından alınacağı, akıllarından bile geçmiyordu.

Deniz 1961 yazında ortaokulu bitirdi. O yılın güzünde Sivas Lisesi'nde lise hayatına başladı.

Artık 14 yaşında, bereketli bir fidan gibi uzamış, Yaşar Kemal'in *Teneke'sini*, *İnce Memed'i*ni okumuş, o sayfalarda yurt gerçekleriyle tanışmış bir delikanlıydı.

Lisede sınıf arkadaşı olan Aydın Cubukcu, din meselesinin kafaları-

nı kurcaladığı o dönemde, muhtemelen lise birde, Fransız felsefeci Henri Bergson'un *Ahlakın ve Dinin İki Kaynağı* kitabını bulup beraber okuduklarını hatırlıyor.

"Bergson'dan etkilenseydik ilahiyatçı filan olabilirdik," diyor. Ama dönem, o dönem değildi. 60'lar büyük değişime gebeydi.

Dünyevi meseleler, uhrevi meselelerin çok önündeydi.

Ve 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü ortamda, ahlakın da dinin de temelini, ekonomik ve toplumsal koşullarda arayan akımlar ve kitaplar rağbet görüyordu.

1961 yılı sonunda Cemil Bey zatürree oldu. Sivas'taki tedavisinden sonra nekahet dönemi için İstanbul'daki Validebağ Prevanatoryumu'nu tavsiye ettiler. Bir buçuk ay kadar İstanbul'da kaldı. Bu ayrılık döneminde, kaldığı hastanede –sonradan eşinin sık sık muzipçe gülümseyerek hatırlatacağı– hasretlik şiirleri yazdı.

Sivas'a dönerken aklında bir karar vardı:

Deniz, Paşa Fabrikası'nın mesire yerinde arkadaşlarıyla. Önde beyaz pantolonlu.

Deniz (sağdan birinci), Sivas Sızır'da babası ve kardeşleriyle piknikte.

Deniz, babasıyla bir gezi sırasında en üstte ayakta.

Gerek ailenin sağlığı, gerekse çocukların eğitimi için İstanbul'a taşınacaklardı.

Aile çoktan hazırды. Liseye yeni başlamış olan Deniz, sınıfta kalmıştı. Liseyi bitirmek üzere olan Bora, bütünleme için bekliyordu.

İki öğretmen, kadrolarını İstanbul'a aldırды.

Cemil Bey, İl Eğitim Müdürlüğü'nde çalışacaktı; Mukaddes Hanım ise Paşabahçe İlkokulu'nda öğretmenlik yapacaktı.

Eşyalar toplandı, fazlaca bir şey yoktu zaten; üç-beş sandalye, karyola, masa bir kamyonu yüklendi.

Şoförün yanına Cemil Bey'le eşi Mukaddes Hanım oturdu.

İlkokul beşe geçen oğulları Hamdi'yi kucaklarına aldılar.

Kalender Deniz, muavinle birlikte arkaya, kasaya yerleşti.

Bora bütünleme sınavı için birkaç ay daha Sivas'ta kalacaktı.

Sevgili köpekleri Bobi'yi de apartmanlar kabul etmediği için, üzülerek komşularına emanet ettiler.

Ve 1962'nin Ağustos ayında, yeni bir hayata doğru yola çıktılar.

8"

Uzun bir yolculuk oldu. Gece Kızılcahamam'a geldik, şoförün başı düşmeye başladı. Babam direksiyona yapışıp durdurdu onu:

"Sen biraz dinlen, sabah devam edelim," dedi.

Soğuktu. Bir ateş yaktık. Şoför uyudu. Sabah yola devam ettik.

Deniz abim de ben de hiç deniz görmemiştik. Sapanca'ya geldiğimizde masmavi suyu görünce, "Bak baba deniz," dedim.

"Yok oğlum orası göl," dedi babam...

İstanbul sınırına geldik. Girişteki tabelada "Nüfus:1 milyon" yazıyordu.

Babam Harem'de yeni yapılan bir apartmanın giriş katını tutmuştu.

Harem İskeleyi Sokak. Harem Palas. 72/6.

İstanbul'daki ilk evleri Harem Palas 72/6, giriş katı sol daire.

Yeni adresimiz buydu.

Müstakil ev yerine apartman dairesinde yaşayacaktık artık. Mütevazı bir daireydi ama Harem'in harika bir manzarası vardı.

Eşyalar çabucak indirilip yerleştirildi. Bize fazla iş düşmedi.

Evin önü bayırdı; bayırın dibinde de deniz başlıyordu. Çocukluğumuz boyunca derelerde, baraj göllerinde suya girmiştik ama denizi bilmiyorduk, çok merak ediyorduk. Deniz abim, "Gel gidip denize bakalım," dedi.

Bayırdan aşağı indik.

Masmavi, uçsuz bucaksız ve tertemizdi deniz...

O zaman da temkinli biriydim; sınamadan hiçbir işe girmezdim. O gün de denizin kenarında durdum, birkaç kez korkarak ayağımı sokup çıkardım.

Baktım, abim üstünü çıkarmış, şortla çifte kayaların oraya çıkmış bile...

Kayalığın en ucuna gitti, benim şaşkın bakışlarım arasında, hiç düşünmeden pat diye denize atladı ve hayatı denizde geçmiş gibi yüzmeye başladı.

İçimden, "Cesaret böyle bir şey işte," dediğimi hatırlıyorum.

Deniz, o gün denize kavuşmuştu.

Benim yüzmeyi öğrenmem, iki-üç yıl sürdü.

Her şeyde olduğu gibi, orada da düşünüp tartmadan, aceleyle kafasına koyduğunu yapmış, cesaretle önden gitmiş, tek başına, korkusuzca sonsuzluğa doğru kulaç atmıştı.

Cemil Gezmiş bar oynuyor, 1964.

1960'lara kadar memur olmak kıymetli bir şeydi. Öğretmenler iyi maaş alırdı.

Gezmişler de o sayede maddi sıkıntı çekmedi hiç...

Tüccar aile dostları bile arada onlardan borç alırdı.

Cemil Gezmiş, insanlarla iletişimi yoğun, sosyal yönü güçlü bir insandı. Sivas'tayken mesleği gereği köy köy gezer, bütün okulları ziyaret ederdi. Bazen gocuğunu giyer, şapkasını takar, şoförü yanına oturtup kendisi direksiyona geçer, teftişe öyle giderdi. Gittiği okulun yöneticileri onu şoför zanneder, bir şoförün arabadan inip okulu denetlemesine akıl erdiremezlerdi.

Sıklıkla yanında Deniz de olurdu. O köylerde, kasabalarda Anadolu gerçeğiyle erken yaşta tanıştı Deniz... Geri kalmışlığı, fakirliği, haksızlığı yerinde gördü. Zihnine kaydetti.

Cemil Bey, hayat dolu bir insandı; yemeyi içmeyi, dost sofrasını, sohbetini severdi. Deniz, yetişkin çağa geldiğinde ona ilk içkinde eşlik etmişti. Onu bir meyhaneye götürmüş, "Nasıl olsa içeceksin, bu meret nasıl içilir, nasıl içilmez, benden öğren," demiş ve gelen votkayı tokuşturmuştu; baba oğul öyle içli dışlılardı.

Çevresi genişti Cemil Bey'in, dostları çoktu. Briç bilir, eğlenmeyi sever, iyi Erzurum barı oynar, keman ve mandolin çalardı.

Dostlar arasında, "Sivas'ın en kazak erkeği" olarak hep o seçilirdi ama önlüğü takıp mutfağa girmeyi, yemek yapmayı da bilirdi. Fasulyesi meşhurdur.

Bazen Sivas'ın yoğun karı yolları kapatır, Cemil Bey de gittiği köyde mahsur kalırdı. O uzun gecelerde dedelerle birlikte saz çalınır, boğma rakılar içilir, gün doğana kadar sohbet edilirdi.

Cemil Gezmiş, Sivas'ın köylerini gezerken Sivrialan'da Âşık Veysel'le de tanışıp dost olmuştu.

O dostluk, Gezmişler İstanbul'a geldikten sonra da sürmüş, Veysel, bir gün evlerine konuk olmuştu.

Deniz ve Hamdi, bu âmâ ozan sofrada dinleme şansına eriştiler. Parmaklarıyla, burnuyla, kulaklarıyla, sezgileriyle gören bu Anadolu bilgesini hayranlıkla izleyip dinlediler.

Veysel'in o sofradaki iki esprisini hiç unutmadılar.

Sofrada kadehler doldurulmuştu. Veysel, kadehe uzandığında Cemil Bey, "Aman Âşık, dikkat et, kadehi devireceksin," deyiverdi. Güldü Veysel, "Kör değiliz ya Cemil Bey," dedi.

Sofra kahkahalarla inledi.

Sonra Âşık, sazını çekti kucağına, başladı çalmaya... Sol elini bağlamanın perdeleri arasında gezdirirken bir Nasrettin Hoca fıkrası anlattı: Hoca bağlama çalarken hiç nota basmıyor, elini hep sabit bir yerde tutuyormuş.

Onu dinleyenler, "Hocam, âşıklar çalarken ellerini hep bağlamanın sapı üzerinde gezdiriyor. Sen parmağını bile kımıldatmıyorsun. Nedir bunun hikmeti?" diye sormuş.

Hoca, "Onlar, benim tuttuğum yeri arıyorlar," demiş.

Türkülere kapı açan bu fıkralar, o neşeli, sıcak sofralar, unutulmaz anılar olarak Deniz'in hafızasına nakşoluyordu.

O da babası gibi insanlarla söyleşmeyi, şakalaşmayı, eğlenmeyi, sohbeti seven, neşelendiğinde ya da hüznlendiğinde türküler, şiirler okuyan, hayatı dopdolu yaşayan bir delikanlı olacaktı.

Yeni evimiz güzeldi. Deniz abim, küçük bir odada tek başına kalıyordu. Annemle babam diğer odadaydı; biz, bütünleme sınavlarını verip İstanbul'a yanımıza gelen Bora abimle salonun salomanje tarafında yatardık. Her şeyimizi paylaşırdık; plaklarımızı, kitaplarımızı, sırlarımızı...

Üsküdar'da "Hale" ve "Yalçın" sinemaları vardı. Doğancılar'da "Sunar" ve Selimiye'de "Kismet" ve "Kulüp" adlı iki açık hava sineması... Şimdi hepsi pasaj oldu. O sinemalara gider, ağırlıkla Yeşilçam melodramları izlerdik. Yabancı filmler içinde en çok *Spartaküs*'ten etkilendiğimizi hatırlıyorum.

Deniz, Harem sahilinde arkadaşıyla.

Flarem, İstanbul

Deniz (arkadan ikinci sırada sağdan birinci), Haydar Paşa Lisesi, 1964.

O dönem Anadolu yakasındaki tek erkek lisesi, Haydarpaşa Lisesi'ydi. Deniz abim, Sivas'ta başladığı lise öğrenimini bu lisede sürdürdü. 1962'de 4-N sınıfına başladı. Numarası 3986 idi. Okula yürüyerek gider gelirdi. Öğretmenlerin çoğu notu kıt, yaşlı hocalar olduğu için, okul mezun veremedikçe şişmiş, öğrenci sayısı üç bini geçmiş, sınıflar 100 kişilik hale gelmişti. Talebeler, neredeyse askerlik çağında azgın delikanlılardı. Masalar, sıralar da artık kullanılmaz haldeydi. Unutmadığım bir anım var: 1966'da ben de o lisede okumaya başladım. Sınıfıma ilk girdiğimde gidip bir sıraya oturdum. Baktım sıranın üzerinde bir yazı: "Benim adım Deniz Gezmiş." Oraya adını kazımış, ben de tesadüfen gidip tam da onun sırasına oturmuşum. İşte Deniz abimin İstanbul'daki lise hayatı bu belalı sınıfta başladı. Ve ilk vukuat, çok geç kalmadı.

Deniz Gezmiş'in olaylarla dolu ömrünün ilk eylemi, "Boncuk Ömer" protestosuydu.

Fenerbahçeli ünlü oyuncu Ömer Boncuk, futbolu bıraktıktan sonra Haydarpaşa Lisesi'nde beden eğitimi öğretmenliğine başlamıştı. Okulun müdür muavini ve pansiyonunun da müdürüydü aynı zamanda... Öğrencilerce çok sevilirdi. Genç yaşta bir oğul yitirmişti; o yüzden okulda çocuklara ayrıca düşküncü. Cemil Gezmiş'in de arkadaşıydı. Eşleri aynı okulda öğretmendi.

Deniz okula girdikten hemen sonra, okul müdüriyetinden Milli Eğitim Müdürlüğü'ne çirkin bir ihbar yapıldı:

Haydar Paşa Lisesi, 1964.

Haydarpaşa Lisesinde altı öğrenciye tecavüz edilmiş

Olaya ismi karışan müzik öğretmeni, eski futbolcu Boncuk Ömerin işine son verildi

Haydarpaşa Lisesi Müdür Müavini ve Müzik Öğretmeni, eski Fenerbahçeli meşhur futbolcularından "Boncuk Ömer" in, yatılı talebelerden altısına tecavüz ettiği iddia edilmiştir. Aynı zamanda pansiyon müdürü olan Ömer Boncuk, bu iddia üzerine Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından, ilk tedbir olarak görevinden alınmıştır.

Milli Eğitim Müdürlüğü durumu Bakanlıkça rapor etmiş, Bakanlık Başmüfettişlerinden Emin

Öktaş'ın başkanlığındaki heyet, Haydarpaşa Lisesinde tahkikata başlamıştır. Haydarpaşa Lisesinde bir odaya yerleşen Başmüfettiş ve yardımcılar, bir haftadan beri 30 den fazla yatılı öğrencinin ifadesini almışlardır.

Dün kendisiyle konuştuğumuz Lise Müdürü Halil Tokinalp, bu konuda şunları söylemiştir:

— "Hâdisse, talebelerden birinin şikâyeti üzerine meydana çıkmıştır. Bakanlık müfettişleri olayla ilgili tahkikat yapmaktadırlar. Birkaç güne kadar hâdisenin mahiyeti, efkârı umumiyeye (Devamı Sa. 7. sâ. 3 te)

BÜYÜK bir itham karşısında butucan eski Fenerbahçeli futbolcu, 23 yıllık öğretmen Boncuk Ömer, "Ben, talebelerimi, çocuklara git: 'everim.' diyordum,

Hürriyet'te Dünkü Nüshan
3 6 2 . 8 3 3
Adet Basılmıştır.

Boncuk Ömer'in bir öğrencinin yanağından makas alarak sarkıntılık ettiği iddia ediliyordu.

İhbar hızla yayıldı ve kulaktan kulağa gezdikçe korkunç bir ithama dönüşerek, 16 Mart 1963 tarihli *Hürriyet* gazetesine haber oldu.

Birinci sayfadan verilen haber şöyleydi:

"Haydarpaşa Lisesi'nin pansiyon müdürü, Fenerbahçeli ünlü futbolcu Ömer Boncuk, orta ve lisede okuyan yatılı öğrencilerden altısına, 'Sizi sınıf geçirteceğim,' diyerek odasına götürmüş ve tecavüzde bulunmuştur."

Bu haberin ardından Milli Eğitim Müdürlüğü, Boncuk Ömer'i görevden aldı.

Haber, okula bomba gibi düştü ve Boncuk Ömer'i çok seven öğrencileri isyan ettirdi.

Hocalarının iftiraya uğradığını düşünen öğrenciler, büyük bir öfkeyle ayaklandı ve protesto kararı aldı.

500'ü aşkın öğrenci, okulda toplanıp Kadıköy'e indi. Karaköy'e giden vapurlardan birini işgal etti. Kaptana vapuru Sirkeci'ye çekmesi talimatı verildi.

Salkımsaçak bir yolculukla Sirkeci'de indiler, Cağaloğlu'na doğru yürüyüşe geçtiler. Babıalı Yokuşu'nu tırmanıp *Hürriyet* gazetesinin önüne geldiler. Ellerindeki pankartlarda, "İftira etme *Hürriyet*" "Babamız Boncuk bize sorulsun", "Boncuksuz Haydar-

paşa olmaz, böyle palavra atılmaz", "Boncuk'u isteriz" gibi yazılar vardı.

Sloganlar atarak gazetenin camlarını taşladılar. O günkü *Hürriyet*'in nüshalarını yaktılar. Binaya girip çıkanları tartakladılar.

Hürriyet çalışanları -o dönemin âdetince- camlara Türk bayrağı asarak canlarını kurtarabildi. Gazete yönetimi, Başbakan İnönü'ye telgraf çekerek yardım istedi.

Kızgın öğrenciler bu eylemin ardından Milli Eğitim Müdürlüğü binasına yürüdü. Boncuk Ömer'i görevden alanlara ateş püskürdü. Milli eğitim müdürü ile görüşerek okullarına kara leke sürülmek istendiğini söylediler.

Müdür, "Konuya ilişkin tahkikat açıldı," dedi, Boncuk Ömer tahkikatta aklanırsa hemen göreve iade edileceğinin teminatını verdi.

Ama yetmedi.

Öğrenciler okula dönüp bu iftiranın kaynağı olarak gördükleri müdürün peşine düştüler.

Müdür, arka merdivenlerden kaçmak zorunda kaldı. Kaçarken öğrencilere, "İnsan kılığına girmiş eşekler!" diye bağırdı. Bu laf, talebeleri iyice öfkeliendirdi. Lise günlerce normale dönemedi.

Boncuk Ömer, olup biteni odasının penceresinden gözyaşlarını içinde izledi.

Ancak bu arada vali, yürüyüşün yasadışı olduğunu söyledi.

Eminönü Emniyet Amirliği, gazete önünde tezahürat yapan öğrencilerin, fotoğraflardan tespit edildiğini, haklarında Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefetten tahkikat açılacağını ve eyleme katılanların okuldan atılacağını duyurdu.

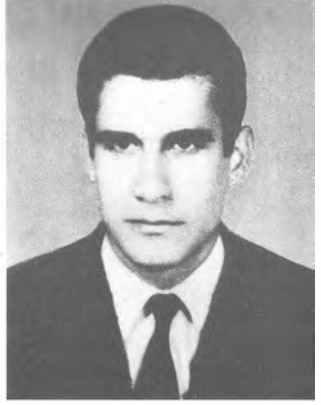

17 Mart 1963, Milliyet.

Bunun üzerine öğrenciler ortak bir kararla, tanınmamak için saçlarını üç numara asker tıraşı yaptırdı.

İşte o eylemde başı çeken öğrencilerden ikisi, henüz birbirlerini tanımamasalar da, sonraları Türkiye tarihine isimlerini yazdıracaktı:

Biri, son sınıf öğrencisi Mahir Çayan'dı.

Birbirlerini henüz tanımadan aynı eylemde yer alan iki lise öğrencisi:

Mahir Çayan, Deniz Gezmiş.

Diğeri, birinci sınıf öğrencisi Deniz Gezmiş...

Haydarpaşa Lisesi'nin futbol takımında oynayan Fenerbahçeli Mahir, polisin gazete önünde çektiği fotoğraflardan tespit edilip mahkeme karşısına çıkarıldı.

Bu, onun ilk yargılanışydı.

Deniz'e gelince...

O, kafasını kazıtarak kendini gizlemeyi başardı.

Tepki büyüyünce Milli Eğitim Müdürlüğü, Boncuk Ömer'i göreve iade etmek zorunda kaldı. Ancak üzerine atılan leke, onu bunalıma sürüklemişti.

Oğlunun idamından sonra Cemil Gezmiş, onunla bir meyhanede karşılaştığında Ömer Boncuk gözyaşları içinde, "Ben, senin oğlun sayesinde temize çıktım, hakkını ödeyemem," diyecekti.

Abim, 1963-64 döneminde Haydarpaşa Lisesi'nde birinci sınıfı bitirdikten sonra ikinci sınıfta bütünlemeye kaldı. Sadece o değil, 54 kişilik 5 Fen-A sınıfını bitiremeyen 33 öğrenci vardı.

Nedeni fizik hocasıydı. Notunun kıtlığıyla meşhur bu öğretmen, hiç acımadan öğrencilerin yarıdan fazlasını sınıfta bırakmıştı.

Abimin felsefesi, psikolojisi, coğrafyası, kimyası iyiydi. Cebir ve biyolojiden bütünlemede geçmişti. Ancak fizik notu 3,2 idi. Bütünlemede de 4'le kalmıştı.

Tek dersten borçlu geçme vardı; o sene onu da kaldırmışlardı.

Abimle birlikte sınıfta kalan 33 öğrencinin bir kısmı iki senelik olduğu için okulla ilişkisi kesildi.

Abim, ertesi sene aynı sınıfı tekrar okumak zorundaydı. Okulun açıldığı gün erken döndü eve...

Kapıdan girer girmez, "Baba ben artık o okulda okumayacağım," dedi.

Meğer fizik hocası gelir gelmez, sınıfta kalanları en arka sıralara oturtmuş, "Siz niye geldiniz ki, yine kalacaksınız nasıl olsa... Arkaya oturun; arka kapıdan çıkıp gidersiniz," demiş.

Abim de bu peşin hükümlülüğü protesto edip eve gelmiş. Haklıydı; çünkü öğretmenin yaptığı acımasızlıktı. Bir sene daha kalırsa okuldan uzaklaştırılabilirdi.

Babam ne dediyse ikna edemedi.

Ertesi gün kendisi okula gitti, hocayla görüştü.

Hoca, Deniz abimden şikâyet etmiş.

"Beni konuşturmuyor, tam bir şey anlatacağım zaman hemen kalkıp sorular soruyor," demiş.

Deniz, Bilir Kolej döneminde... Aksaray, İstanbul.

Babam da, "Hoca hanım ben müfettişiniz olsam asıl sizi arka kapıdan gönderirdim. Bir öğretmen sınıfta hiç konuşmayan çocuğu beğenip konuşanı cezalandırıyorsa, öğretmen olarak kalmaz," demiş. Bırakıp çıkmış. Bunun üzerine okul arayışına başlandı.

Anadolu yakasında özel okul dışında gidebileceği başka okul yoktu. Özeller de pahalıydı; bizimkilerin maaşı yetmezdi.

Bunun üzerine babam, Aksaray'da, bir arkadaşının müdürlük yaptığı Bilir Koleji'ne gitti. O arkadaşı, ödemeleri taksite bağlayarak ve bir miktar indirim yaparak kolaylık sağladı.

Böylece abim, 1964 yılı sonbaharından itibaren Bilir Koleji'nin fen bölümünde ikinci sınıfa yeniden başladı. İngilizcesini orada ilerletti.

Bilir Koleji'nde bir ders çıkışı...

1964 yazında Türkiye'nin gözü kulağı Kıbrıs'taydı.

Rum terör örgütü EOKA'nın "Kanlı Noel" katliamı, gençleri öfkeyle sokağa dökmüş, "Ordu Kıbrıs'a!" sloganları dile düşmüştü.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 6 Haziran'da Kıbrıs'a yapacağı müdahale, ABD Başkanı Johnson'ın Başbakan İnönü'ye yazdığı bir mektupla durduruldu.

Ve o andan itibaren tepkilerin adresi Washington oldu.

Artık "Kardeş Amerika", "Kalleş Amerika"ya dönmüştü.

Yakılan Amerikan bayraklarına eşlik eden slogan, "*Yankee go home!*" idi.

17 yaşındaki Deniz'in bu iklimden etkilenmemesi imkânsızdı.

Akşamüstleri mahalleden birkaç arkadaşla yürüyüşe ya da balığa çıkıyorlar, kâh siyasetten kâh kızlardan konuşuyorlardı.

Bilir Koleji dönemi, vapurda arkadaşlarıyla.

Deniz, boylu boslu, yakışıklı çocuktü.

Kısa zamanda mahallenin kızlarının ilgi odağı olmuştü.

Ancak onun düşleri, mahalle sınırlarının çok ötesindeydi.

O dönem, Bilir Koleji'nde ilerlettiğı İngilizcesinin verdiği cesaretle *penfriend* modasına uymuş, kendisine dünyanın değişik ülkelerinden mektup arkadaşları bulmuştü.

Bu kız arkadaşlardan biri Ravalpindi'de yaşayan, Baby Maudud adlı bir Pakistanlıydı.

Bir diğeri Berlin'den *Your Gabriele* (Senin Gabriele'in) diye biten mektuplar yazan, 14 yaşındaki Gabriele Kadenbach...

Belçika'dan ve gittiğı yerlerden kartlar atan Jeannine...

Ve Buenos Aires'ten yazıştığı Arjantinli Teresita Benehetrit...

Kimi zaman içinden fotoğraf da çıkan bu kartpostal ve mektupların bazılarının, özellikle Arjantin'den gelenlerin daha sıcak ifadeler taşıdığını okuyabiliyoruz.

Teresita, bazen mektubunu, "Allahımsarladık," diye nokta-hıyor, bazense, "Her zaman senin Teresita," diye imzalıyor.

Ve 1960'ların ortalarındaki bu yazışmalardan, genç Deniz'in Kıbrıs krizi sonrası ilk siyasi yorumlarına ve Amerikan aleyhtarlığına dair ipuçları okunuyor.

La Plata 13/9/64

Sevgili Deniz;

Mektubun benim için gerçekten büyük bir sürpriz oldu. Senden hiç mektup alamayacağımdan korkuyordum. Seni tanıdığıma memnunum. Sanırım yakışıklı birisin.

Deniz,

Mektubuna üzıldüm. Ülkeni biliyorum. Kıbrıs'ta olanları okuyorum. Ama seni anlamıyorum. Neden Amerika'yı sevmiyorsun? Sizin ülkeyle araları kötü mü?

Burada, Arjantin'de birçok insan, emperyalist oldukları için Yankileri pek sevmiyor. Ama bu insanlar komünist... Komünistler, Yankileri sevmez. Sen de komünist misin?

Arjantin'de kimse komünistleri sevmiyor, çünkü onlar insanların özgürlüğünü ellerinden alıyor. Biz, Küba'da olanlardan hoşlanmıyoruz. Küba'yı daha önce hiç duydun mu?

Öğrenim için Amerika'ya gidebilsen sevinirim. Senin için daha iyi olur. Oradan döndükten sonra ülkeneye yardım edebilirsin. (Türkiye'nin) yoksul insanların yaşadığı, fakir bir ülke olduğu doğru mu? Neden böyle? İş olmadığı için (mi?). Benim ülkemde de fakir insanlar var. Ama bir insan iyi yaşamak isterse, çalışacak iş bulabilir.

Tatilini nasıl geçiriyorsun? Şu an Arjantin'de mevsim bahar... Her yerde çiçekler açıyor. Ayrıca hava çok soğuk olmadığı için herkes çok mutlu.

Deniz,

Arjantin'in öğrenciler arasında uluslararası değişim programından haberin var mı? Program şu:

Örneğin Fransa'ya gitmek istersen, bu organizasyona

başvuruyorsun ve onlar seninle eşleşecek bir ailenin evine yerleştiriyorlar. Böylece ülke hakkında daha fazla bilgiye sahip oluyorsun.

Ben de, "The Experiment" (Deney) isimli bir organizasyon biliyorum. Ve Arjantin'e gelmek isteyen herhangi birine evimizi açıyorum.

Sürprize bak ki, şu anda bizim evde kalan bir Yanki kız var. Buna ne dersin?

Kendisi 23 yaşında; ülkemizi ve dilimizi öğrenmek istiyor. Burada bir ay kadar kalacak.

Bence bu, bir ülkeyi tanımanın en güzel yollarından biri...

Ben bir Yanki'nin nasıl biri olduğunu öğreniyorum, o da Arjantinli bir kıızı tanımış oluyor. İkimiz de birbirimiz üzerinden ülkelerimiz hakkında fikir ediniyoruz. Bu iyi değil mi?

Sana "The Experiment" in adresini yolluyorum;

The Experiment of International Living

Putney, Vermont

Sanırım şimdilik bu kadar...

Senden en kısa sürede cevap gelmesi umuduyla...

Görüşmek üzere.

Her zaman senin Teresita

to Platon

Dear Deniz: Oh, It was

when I received your letter. I'm glad
any letter from you. I'm glad

I think you have a nice look
make me feel sad. I know

I read about Cyprus. But I don't

why you don't like V.S.A? A

country? I have in Argentina

like it's a good way to know a

but what a Yankee girl is like

like your Argentine girl is like. I

anybody else about the country

like you the address of this type

library of International Law

Vermont

it is all for now. I. S. A.

on you soon

good bye
your always
Deniz

Deniz Geminis

Harmon islelasi soRagi

Harmon palos No. 12/8

Sofinige - Istanbul

TURKEY

Dear Deniz

You wanted to get a picture
must disabuse you because
picture of me. They are
older and I think that
a new one. Please wait
you will get one.

The letter from your friend here. We only have
today. I have given her can and the rest of
word. I think that I must find cold. I should be
address to him, because like the Turkey, in
the year
of the warm.

We write today. Stay
your best friend

Sevgili Deniz,

Benden fotoğraflımı istemiştin ama bu isteğini geri çevirmek zorundayım çünkü sadece bir tane fotoğraflım var. Fotoğrafların hepsi iki yıllık ya da daha da eski ve bence sen, yeni bir fotoğrafa sahip olmak istersin. Senden biraz beklemeni rica ediyorum, yeni bir tanesi eline geçecek.

Cumartesi arkadaşından bir mektup aldım. Onun adresini bir arkadaşıma verdim. Bence arkadaşımın adresini ona bildirmeme gerek yok, yakında yazacaktır.

Üzülerek söylüyorum ki ne Türkiye ne de Türkçe hakkında bilgim var. Sen Türk tarihini sever misin? Ben Alman tarihini sevmem. Ayrıca bence birçok Alman, dost canlısı değil. Pek çoğu diğer erkekler gibidir. Ama Alman kızları hakkında kötü düşünmemelisin. Bazıları kötü olabilir ancak çok iyi olanları da var. Ve umuyorum ki, benim son gruba dahil olduğumu düşünüyorsundur.

Tenis oynar mısın? Ben oynamayı çok severim. Yüzmeyi de çok severim ancak Berlin'de deniz yok. Sadece nehirler ve kirli göletler var. Sadece yaz aylarında ailemle birlikte 14 günlüküne Kuzey Denizi'ne gideriz. Ama çoğunlukla buranın havası soğuk oluyor. Yılın sadece üç-dört ayında sıcak hava varken geri kalanı yağmurlu ve soğuk olur. Türkiye gibi yılın büyük çoğunluğunda havanın sıcak olduğu bir coğrafyada yaşamak muhtemelen hoşuma giderdi.

Bugünlük yazabileceklerim bundan ibaret.

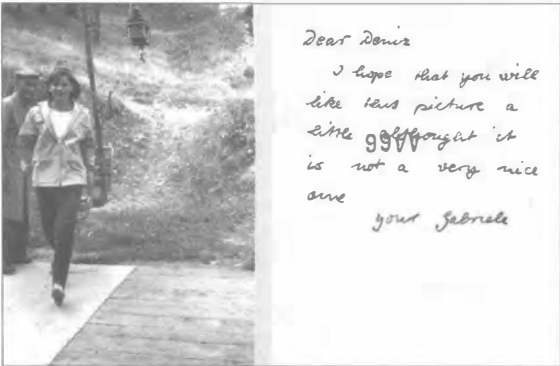
Senin sevgili Gabriele'in.

Sevgili Deniz;

İki haftadır Pontresina'dayım. Buraya ailemle değil arkadaşlarımla geldim. Burası çok soğuk ve her üç günde bir hava bozuyor. Yüzmeye gidemiyoruz ama yarın belki Ascona'ya gideceğiz. Geçen hafta Diavolezza'da idik. Orası gerçekten çok sıcaktı ve yazlık elbiselerimizle karların arasından gidebiliyorduk. Diavolezza 2908 metre iken bizim evimiz sadece 1800 metrede.

Gabriele'inden selamlar.

Sevgili Deniz,

Umarım çok güzel olmasa da bu fotoğrafı biraz beğenirsin.

Gabriele'in...

Spora düşkün bir ailede yetiştim. Bora abim, Sivas'ta basket oynardı. Sonra futbola döndü. Anadoluspor formasıyla mahalli ligde profesyonel olarak futbol oynadı. Askere gittiğinde de Jandarma Gücü'nde forma giydi. Deniz abim Beşiktaşlıydı.

Aslında bütün aile Beşiktaşlıydı; babam dışında...

Babam Fenerbahçeliydi.

Evde futbol üzerine epey mavra yapılrđı; Deniz abim de bunlara katılırđı. Maçlara da giderdi. Özellikle Mithatpaşa Stadı'na...

Hiç unutmam, 1964 sonunda bir pazar günü, Ali Sami Yen Stadı'nın açılışına gitmiştđ. Stadın açılışı şerefine Bulgaristan'la bir milli maç oynanmıştı.

Tarih: 20 Aralık 1964.

Stat açıldığđ gün, ikinci

kattaki büfe yanmış, açık tribündeki binlerce seyirci paniğē kapılmış, doğan izdihamda demir korkuluklar yıkılmış ve alt kata düşē seyircilerden 84'ü yaralanmıştı. Deniz abim de çöken o tribündeydi. Akşam eve dönmedi. Biz stadın çöktüğünü ve çok yaralı olduğunu, gece geç vakit öğrendik. Radyo, "müessif bir kaza" olduğunu

21 Aralık 1964, Cumhuriyet

duyuruyor, sürekli kan anonsu yapıyordu. Valilik bütün hastanelerde alarm durumu olduğu açıklamasını yapmış, sağlık personelini göreve çağırmıştı. Stadın çöktüğü söyleniyordu. On binlerce insan, yakınlarını aramak üzere yollara dökülmüştü. Biz de hemen evden fırlayıp hastaneleri dolaşmaya başladık, her yere sorduk; yok. Tabii telefon da yok o zaman... Haber alamadığımız için çok endişeliydik. Çaresiz eve döndük. Nihayet abim epey geç vakit, üstü başı perişan halde ve çorapla eve geldi. İzdihamda ayakkabıları kaybolmuş. Cebinde parası da yokmuş, eve kadar yürümüş. “Tribün çöktü, ben aşağıda şişman bir adamın üstüne düşüp kurtuldum. Ama çok yaralı var,” demişti. Kurtulmuş olması mucizeydi.

1964 sonunda Türkiye'yle birlikte Deniz ve arkadaşları da politize olmuş, 61 Anayasası'nın getirdiği özgürlük havası içinde okuyup tartışmaya başlamışlardı.

27 Mayıs'tan sonra kurulan kültür derneklerinde veya Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) örgütlerinde çalışıyor, Üsküdar'daki Şemipaşa Külliyesi'nin kütüphanesinde buluşuyor, tartışıyorlardı.

Çetin Altan'ın yazdığı *Akşam* gazetesi ile Doğan Avcıoğlu'nun *Yön* dergisi, gençlere yön veren yayınlardı.

Edebiyat klasiklerinin yanı sıra sosyalizmle ilgili kitapları da okumaya başlamışlardı.

Hikmet Kıvılcımlı ile tanışmış, TİP'in mitinglerine katılmışlardı.

İlk kez bir sosyalist parti seçime katılacaktı.

TİP Mehmet Ali Aybar'ın liderliğinde, solun gürleşen sesini meclise taşımaya hazırlanıyordu.

Deniz de bu seferberlikten etkilenmişti.

Artık 18 yaşındaydı. Lise ikinci sınıftaydı. Ve aktif olarak siyasetle uğraşmak istiyordu.

10 Ekim 1965 seçimlerine üç hafta kala, 16 Eylül günü, arkadaşı Nurettin Demirdöven'in

Mehmet Ali Aybar, TİP 1965 mitinglerinden birinde...

Deniz Gezmiş, TİP Üsküdar üyeleriyle Belgrad Ormanı'nda piknikte.

teşvikiyle TİP'in Üsküdar İlçe Başkanlığı'na gitti. Üye olmak istediğini söyledi. Bir form verdiler. Doldurdu.

Yapılan seçimde TİP, yüzde üçe yakın oy alıp meclise 14 milletvekili soktu. Dört yaşında bir parti için büyük başarıydı. Türkiye sosyalistleri sevinç içindeydi.

TİP Üsküdar şubesi, seçimin hemen ertesi günü, 11 Ekim'de, Deniz Gezmiş'in üyelik başvurusunu onayladı.

Deniz, o günden sonra parti binasına daha sık uğrayacak, hafta sonları partililerle Belgrad Ormanı'na pikniğe gidecek, ertesi yıl da ilçe yönetim kuruluna seçilip TİP Üsküdar ilçe sekreterliğini üstlenecekti.

İsmet İnönü ortanın solu hareketini başlatmıştı. Babam, CHP’de ortanın solunu benimsemiş bir sosyal demokratı. Benim de hoşuma gitmişti ortanın solu... Bir seferinde Selimiye’de bir kahvede bir CHP yöneticisinin konuşmasını dinlemiştim. “Ortanın solundayınız!” diye bağırışı, coşkuyla alkışlanışı hâlâ hafızamda... Ama Deniz abim, CHP’nin ortanın soluna açılmasına pek aldırımıyordu. O tarihlerde sosyalist olmak asıldı. Gençlerin çoğu için sosyalist olmamak ayıptı. Abim de TİP’e gidip geliyor, dönemin sosyalist fikirlerinden etkileniyordu. Ancak babama karşı hep saygılıydı. Gündüz nereye giderse gitsin, eve mutlaka gün batmadan önce gelir, akşam yemeğini bizimle yerdi. Hatta arkadaşları takılırmış, “Sen devrim yapmadan önce babandan izin al,” diye... Oysa eve geldiğinde, sofrada da politika konuşulurdu. Abim babamla CHP’yi tartışır, emek sömürsünden, artı değerden, *Kapital*’den söz ederdi. Bora abim, o dönem Sivas’ta okulunu bitirip yanımıza gelmiş, hukuk fakültesine girmişti. Bazen tartışmaya o da katılırdı. Ben kenardan izlerdim. Babam demokrat bir insandı. Bize hiçbir konuda baskı yapmaz, fikirlerini benimsetmeye çalışmazdı. Ancak her ebeveyn gibi, çocuklarını olaylardan uzak tutmaya, korumaya gayret ederdi. Çünkü o dönem “komünist” damgasını yemek, büyük belalara davetiye çıkması demekti. “Sol” lafı bile CHP’yi paramparça etmeye yetmişti. Babam, Deniz abimin gözü karalığının, cesaretinin sınırı olmadığını biliyor, onun başına bir iş gelmesinden

çekiniyor, böyle bir ortamda yok yere hedef haline gelmesini istemiyordu.

“Söylediklerinde haklısın oğlum,” diyordu, “istediğin gibi düşünebilirsin, istediğin faaliyete de girebilirsin. Ama senden isteğim, öncelikle şu okulunu bitir. Sonra ne yapacaksan yap.”

Deniz abim hep, “Merak etme,” der, avuturdu babamı...

Gezmiş ailesinin İstanbul'da oturdukları ikinci ev. Derya Apartmanı en üst kat, köşe daire...

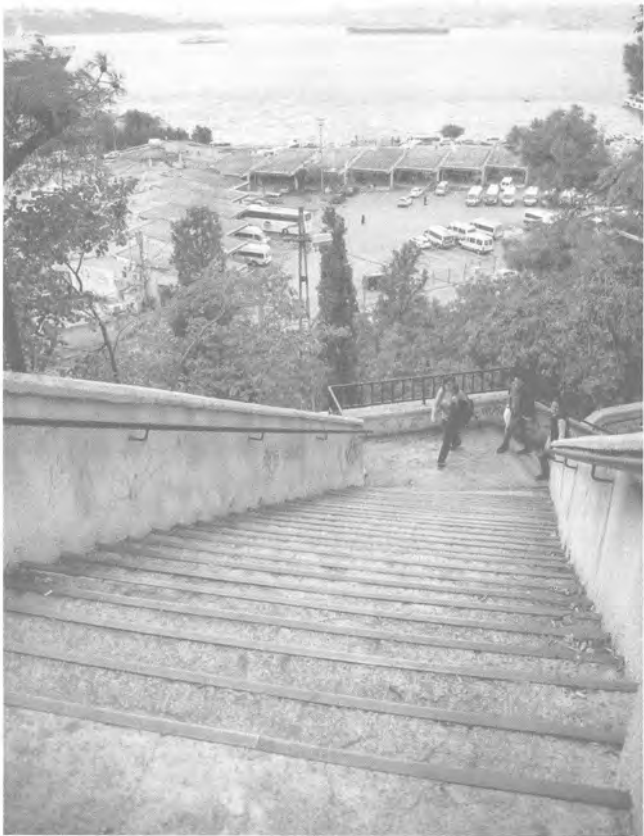
Gezmiş ailesi, 1966 yazında Harem Palas'tan, aynı sokak üzerindeki Derya Apartmanı'na taşındı.

İskele Sokak. 57/4.

Üç yıl oturacakları bu daire, ilkinе göre daha büyüktü. Manzarası çok güzeldi. Balkonu İstanbul'a açılıyor, Boğaz'ı, Marmara'yı, Topkapı Sarayı'nı, Kız Kulesi'ni görüyordu.

Derya Apartmanı'nın hemen yanındaki Deniz Apartmanı'nın teras katında ise, Avni Anıl oturuyordu.

Ünlü bestekâr, unutulmaz bestelerini o manzaraya bakarak yapıyor, akşam oldu mu piyano başına geçip yazdığı notaları eşinin sesinden dinliyordu:

Deniz'in denize kavuştuğu merdivenler...

*Biraz kül biraz duman, o benim işte
Kerem misali yanan, o benim işte
İnanma gözlerine; ben, ben değilim
Beni sevdiğin zaman, o benim işte.*

Komşu terasta bestelenen bu sözler, karşılıklı kurulan masalardan yükselen kadehler, Boğaz'a nazır bu keyif, 1960'ların geçici saadetinin son kırıntılarıydı. Çok sürmeyecekti.

Tabii bütün komşular böyle sanatçı değildi.

İki alt katta, pavyonda çalışan iki kız kardeş otururdu. Bir seferinde abileri, elde bıçak onları kovalarken Deniz araya girmiş, kızları bıçaklanmaktan kurtarmıştı.

Herkesin derdini derdi bilen, cesaretiyle en olmadık yerde devreye giren, nesi var nesi yoksa paylaşabilen bu yakışıklı delikanlı da 1960'ların hercai Türkiye'si gibi, yakında semayı saracak bulutlardan habersiz büyüyordu.

O yaz Bilir Koleji'nden "iyi" dereceyle mezun oldu ve diplomasını aldı. Şimdi üniversite kararını vermesi gerekiyordu.

Buradan itibaren yol ikiye ayrılıyordu: Fen veya sosyal...

Cemil Bey edebiyata yatkın olduğu halde, üç oğlu da eli kalem tutanlardan değildi. Okurlar ama pek yazmazlardı. Sanatsal yetileri, matematik becerileri kadar gelişmemişti.

TÜRKİYE DE ÖZEL TÜRK OKULLARINA MAHSUS

LİSE DİPLOMASI

(Devlet Lise Diplomasına muadildir.)

Adı ve soyadı	Deniz, Cemil
Babasının adı	Cemil
Doğum yeri	Ayas
Doğum yılı	1947
Diplomayı veren okul	ÖZEL BİLİR KOLEJİ
İmtihana bitirme ders yılı ve dönemi	1965-1966 Güz

DİPLOMA NUMARASI: 203
Cemil Deniz
Okul
Fen
kolundan Devlet Lise imtihanı geçirmiş ve 1.41 derece ile diploma almağa hak kazanmıştır.
291 EF 11966

Millî Eğitim
Müdürü
Z. T. T.Ü.
Okul
Müdürü
Velî Arkadaş
Okul
Müdürü
Mehmet Akif

Fenne daha yatkınlardı.

Deniz, şiire bayılır ama yazmazdı.

Arada heyecanlandığında, o dönem evlerde gizliden gizliye çalınan Nâzım Hikmet'in "Bahri Hazer" plağından dinlediğı ünlü şiiri okurdu:

*Ufuklardan ufuklara
ordu ordu köpüklü mor dalgalar koşuyordu;
Hazer rüzgârların dilini konuşuyor balam,
konuşup coşuyordu!*

Bir de Ömer Bedrettin Uşaklı'nın "Deniz Hasreti"ni okurdu, tarih ötesinden kendine seslenir gibi:

*Gözümde bir damla su deniz olup taşıyor,
Çöllerde kalmış gibi yanıyor, yanıyorum.
Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor;
Başımdaki gökleri bir deniz sanıyorum.*

*Nasıl yaşıyacağım ey deniz, senden uzak?
Yanıp sönüyor gibi gözlerimde fenerin.
Uyuyor mu limanda her gece sallanarak,
Altından çivilerle çakılmış gemilerin?*

*Sevmiyorum suyunda yıkanmamış rüzgârı;
Dalgaların gözümde tütüyor mavi, yeşil...
İçimi güldürmüyor sensiz ay ışıkları;
Ufkundan yükselmiyen güneşler güneş değil!*

*Bir gün nehirler gibi çağlıyarak derinden
Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım?
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım,
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden?..*

Deniz, 6 Temmuz 1966 Çarşamba günü üniversite sınavına girdi. Sonuçlar açıklandığında iki fakülteyi kazandığını öğrendi:

Biri fen, diğeri hukuk fakültesi...

İki yolun kapısını da açmıştı.

Fen Fakültesi'ne girse hayat onu başka bir yöne sürükleyecekti; belki de o, Fen Fakültesi'ni başka bir yer haline getirecekti.

Cemil Bey, “deli oğlu”nu biliyor, giderek alevlenen politik iklimde, Hukuk Fakóltesi gibi eylemlerin odağında bir okulun, onu hepten ateşleyeceğini görebiliyordu.

O yüzden hukuk yerine fenni seçmesini istedi.

Deniz babasını kırmak istemedi, kabul etti.

Fen Fakóltesi’ne müracaat etti.

Ama içine sinmedi.

Sokağın çağrısı, babasının kaygısına üstün geldi.

Ve gidip hukuka kaydını yaptırdı.

Liseden beri yükselen dalgaları orada patlayacaktı.

15 Ağustos 1966 günü, Çorum Belediyesi'nde işten çıkarılan 52 temizlik işçisi, protesto için yürüyüşe başladı. Çorum'dan Ankara'ya, oradan da İstanbul'a yürüyecek, seslerini duyurmaya, haklarını almaya çalışacaklardı.

Basın, eylemi günü gününe izliyordu.

Onlara "ölüm yürüyüşçüleri" adı takılmıştı. Geçtikleri her yerde ilgi görüyorlardı. Ama Türk-İş ilgisizdi.

Tam o günlerde, 19 Ağustos 1966'da Varto Depremi oldu; iki bini aşkın insan öldü; ama bu bile Çorumlu işçilerin hak arama yürüyüşünü durdurmadı.

Nihayet, iki hafta süren 730 kilometrelik yürüyüşün ardından, 31 Ağustos'ta İstanbul'a vardılar.

Abim TİP'in Üsküdar ilçe sekreteri olmuştu.

Arkadaşı Nurettin

Demirdöven'le birlikte,

Anadolu yakasında

Otosan Fabrikası'nın

önünde işçileri

karşalamış, onlara çiçek

vermişler. Üsküdar'a

kadar onlarla birlikte

yürümüşler. Oradan

vapurla karşıya

geçmişler.

Konvoy,

Gümüşsuyu'nda Türk-İş

binasının önünden

geçerken, gençler,

Türk-İş'in ilgisizliğini

kınayan sloganlar atmış.

«ÖLÜM KERVANI» İSTANBUL'A VARDI

✱ *Bastarakı Birincide*

Diğer sendika temsilcilerinin de katıldığı kervan, Gümüşsuyundan geçerken Teknik Üniversite önünde toplanan bir grup genç «Türk-İş» aleyhinde gösteri yapmışlar ve: «Bu işçilerin haklarını savunmuyorsunuz. Neden Kervan'ı Pazar günü şehre sokmadınız. Miting tertiplemediniz?» şeklinde bağırışlardır.

Gençler protestoya Taksim anıtının etrafında da devam etmişlerdir. Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar: «Sabırlı olun. Durumu, Demirel Hükûmetine bildirdik. Bir netice alamazsak Türkiye çapında büyük bir harekete girmeyeceğimizi kim iddia edebilir. Konusu sokaklara taşırmayalım. Türk-İş hiçbir hükûmetin uşağı değildir» demiştir. Bu sırada dinleyiciler arasında münakaşalar olmuş Kemal Ulus, Servet Çaymaz, Sıtkı Eser, Deniz Gezmiş adındaki şahıslar «Tahrikçilik yaptığı» iddiasıyla nezaret altına alınmışsa da akşam Nöbetçi Mahkeme tarafından serbest bırakılmışlardır.

Deniz'in ilk gözaltına alınışı, gazetelerde adının ilk çıkışı ve yayınlanan ilk fotoğrafı.

Bu protesto, Taksim anıtına çelenk konurken de devam etmiş. Türk-İş yöneticilerini, «sarı sendikacılar» diye yuhalamışlar. Bir Türk-İş yöneticisi konuşurken abim lafla sataşmış. Türk-İş temsilcileri de onlara çıkmış. Bir arbeye yaşanmış. O arada Deniz abim de üç kişiyle birlikte gözaltına alınmış. İki kolunda iki sivil polis olduğu halde Taksim Karakolu'na götürülmüş. Bu, onun ilk gözaltına alınışydı.

Henüz 19 yaşındaydı. Liseyi yeni bitirmişti.

O zaman mahkemeye çıkarmadan, birinin kefaletiyle geçici olarak serbest bırakma uygulaması vardı.

Babamdan çekindiği için polise, arkadaşı Nurettin'in evini adres göstermiş. Oraya gitmişler. Onlar kefil olmuş, imza karşılığı serbest kalmış.

Özelde bizim evde, genelde o dönemde gece eve geç

gelme âdeti yoktu. Gün batıp da abim gelmeyince gene merak ettik tabii... Babam çok yansıtmazdı ama endişelendiği belliydi.

Deniz abim, eskilerin "müşekkel" dediği türde, yani şekilli, uzun boylu, enine boyuna yapılı bir gençti. Dolayısıyla annem ve babam, bir hadise olduğunda, hemen fark edileceğini, belanın ilk onu bulabileceğini düşünürlerdi. O yüzden de hep tedirgin olurlardı. Geç kaldığı zaman uyuyamazlardı.

Hatırladığım kadarıyla o olaydan sonra da abim gece yarısı geldi. Fazla detay vermeden olayları anlattı. Babam bozuldu, biraz bağırды, "Senin ne işin vardı Çorum'daki belediye işçileriyle!" dedi ama fazla üstüne gitmedi.

Deniz abim de fazla karşılık vermedi, kafasını eğip dinledi.

Ertesi günkü gazetelerde "dört kişinin "tahrikçilik" yaptığı gerekçesiyle gözaltına alındığı haberi çıktı.

"Deniz Gezmiş" adını yazmışlardı. Yaka paça götürülüşünün fotoğrafı da vardı.

Bildiğim kadarıyla bir gazetede adının ve fotoğrafının çıktığı ilk olay budur.

Babam, gazetede o fotoğrafı görünce sinirlendi. Abimin bu yaşta olaya karışmasına ve adının böyle anılmasına çok kızdı.

Ama bu daha başlangıçtı.

Bundan böyle gözaltı ve tutuklamalar peş peşe gelecekti.

7 Kasım 1966 Pazartesi...

Deniz üniversiteye başlayacaktı.

Sabah babasından 2,5 liralık harçlığını aldı.

25 kuruş verip Harem'den arabalı vapura bindi. Çayını içti. Sirkeci'ye geçti, Sirkeci'den yürüyerek İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne gitti. Ve derslerin yapılmayacağını öğrendi.

Hukuk Fakültesi'nde boykot başlamıştı.

Fakültenin Talebe Cemiyeti, Türk Milli Talebe Federasyonu'nun (TMTF) da desteklediği bir kararla, üst üste iki yıl sınıfta kalanların okuldan atılmasına dair yönetmelik değişikliğini protesto için boykot kararı almıştı. 11 bin öğrenci, yönetmelikteki sınıfta kalma maddelerine tepki olarak o gün derse girmediler.

30012

ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNE MAHSUS
HÜVİYET CÜZDANI

Fakülte veya Yüksek Okulun adı : Hukuk Fakültesi
Fakülte veya Şubesi : A
Sömestre veya Sınıf, No. : 1966-67
Adı, Soyadı : Deniz Dündar
Baba adı : Cemil
Doğum yeri ve yılı : Ayaz 1947
Adresi : Harem
İlk sok No: 57 Silivriye
İmzası : D. Ganiş
Kış dönemi : 19 - 19
Yaz dönemi : 19 - 19

Not: Fotoğraf küçük damga ile dam-
lanacaktır.

25

Belgeye karşı yapılan boykot hâdisesi
yarahınca dekanlık dersleri îtilil etti

Hukuk Fakültesinde dün boykot başladı

Fakülte Yönetim Kurulu da "Derslere devamı ve gerekli idari tedbirlerin alınmasını" kararlaştırdı

Yeni üniversiteyi kapatan öğrenciler, fakülte yönetimiyle ilgili bir karar almışlardır. Bu karar, fakülte yönetiminin, öğrencilerin taleplerini karşılamadığı ve öğrencilerin haklarını ihmal ettiği yönündedir. Öğrenciler, fakülte yönetiminin bu kararını protesto etmek için boykot başlatmışlardır. Fakülte Yönetim Kurulu da bu boykota karşı bir karar almış ve derslere devamı ve gerekli idari tedbirlerin alınmasını kararlaştırmıştır.

**Bir milyar liralık
yeni vergi konuyor**

Bir milyar liralık yeni vergi konuyor. Bu vergi, fakülte yönetiminin öğrencilere karşı uyguladığı bir cezadır. Öğrenciler, bu vergiye karşı bir protesto başlatmışlardır. Fakülte Yönetim Kurulu da bu vergiye karşı bir karar almış ve verginin kaldırılmasını kararlaştırmıştır.

DURUM
ÜNİVERSİTE OLAYLARI

MILLİYET KÜLTÜR KULÜBÜ
YENİ BİR GÜNÜMÜZÜ BİRLİKTE

ATATÜRK'ÜN SEVDİĞİ KADIN

Atatürk'ün sevdiği kadın. Bu kadın, Atatürk'ün hayatındaki önemli bir figürdür. Atatürk, bu kadını çok sevdi ve onunla birlikte yaşamıştır. Bu kadın, Atatürk'ün hayatındaki önemli bir figürdür.

8 Kasım 1966 Milliyyet.

Rektör Ekrem Şerif Egeli'nin, "Akıllı olun, yaptığınız uygunsuzdur," açıklamasına rağmen sınıfa girmek yerine bahçedeki Atatürk Anıtı önünde nöbet tuttular.

Deniz üniversiteye adımını attığı an, kendini eylemin içinde bulmuştu.

Bu, tam da aradığı siyasi ortamdı.

Onun coşkusuyla üniversitenin canlılığı buluştuğunda yer yerinden oynayacaktı.

Hukuku seviyordu.

Henüz beş yaşındaki bir anayasanın özgürleştirdiği ülkede hukuk okumak itibarlı işti.

1961 Anayasası, adeta haksızlığa uğrayanların güvencesi olmuştu. O kadar ki, boykotta okuldan uzaklaştırılan öğrenciler üniversite bahçesinde ellerinde anayasa kitapçığını taşıyor, yüksek sesle 50. maddeyi okuyordu. O madde, "Halkın eğitim ihtiyacını sağlamak, devletin başta gelen ödevlerindendir," diyordu.

Deniz, son nefesine kadar o anayasayı savunacak ve ironik bir şekilde, "anayasayı ihlal"den yargılanıp asılacaktı.

Deniz Hukuk Fakültesi'nde orta bahçede, 1967.

İstanbul Üniversitesi, saygınlığı ve ağırlığı olan bir üniversiteydi.

Öğrenciler derslere takım elbise, kravatla gider gelirdi.

Başta Deniz de böyle giyindi. Pek nadir olan kravatlı fotoğraflarından birkaçı bu dönemde çekildi.

İyi bir öğrenciydi. Boyu 1.91 olduğu için sınıfta en arkada oturuyordu.

Dönemin önde gelen hukukçularından Roma Hukuku, Anayasa Hukuku, Medeni Hukuk, İdare Hukuku, Ceza Hukuku, Devletler Hukuku, İktisat gibi dersler alıyordu.

Dersleri dikkatle izlediği gibi, ders çıkışı Tıp Fakültesi'nin kütüphanesine gidip çalışıyor, eline ne geçerse okuyor, hem dersleriyle hem Türkiye ve dünya olaylarıyla ilgileniyordu.

Yakın arkadaşlarından bir bölümüyle o dönem tanıştı:

Cihan Alptekin, Mustafa Lütfü Kıyıcı, Ömer Erim Süerkan, Bozkurt Nuhoglu, Mustafa Zülkadiroğlu, Mustafa İlker Gürkan, Mehdi Başpınar, Cevat Ercişli, Selahattin Okur...

Ve tabii Avniye Anadol...

Hayatındaki belki de en ciddi ilişkisini o yıllarda Hukuk Fakültesi koridorlarında yaşayacaktı.

Deniz abimin kızlarla ilişkisi üzerine çok konuşulup yazılmıştır.

Son yakalanışından sonra da gazetelerde harem öyküleri anlatılıp Kazanova masalları yazılarak itibarsızlaştırılmaya çalışılmıştır.

Oysa çok kısa sürebilen gençlik döneminin önemli bir bölümünü, 32 ayını hapiste geçirmiştir abim...

Bu kadar kısa süre içinde de birkaç kız arkadaşı dışında, düzenli bir ilişkisi olmamıştır.

Uzun boyu, düzgün fiziği, güler yüzlülüğü, şakacılığı ve cana yakınlığıyla dikkat çeken bir gençti. Mahallede onu beğenen güzel kızlar vardı, hepsinin de gözü

Deniz üniversite kantininde... Sağda, ayakta Atilla Coşkun, 1967.

abimdeydi; ama bildiğim kadarıyla o yaşlarda hiçbiriyle yakınlaşmadı.
Beraber aynı mahalle ortamında bulunuyorlar, denize giriyorlardı ama abim sosyal olayların içinde olduğu için, flörtlere fırsatı bile olmuyordu.
Benim bilebildiğim tek ciddi flörtü Avniye Anadol'du.
Avniye, abimin Hukuk Fakültesi'nden arkadaşıydı.
Minyon bir kızdı.
Abim, ona karşı ne hissettiğini bana anlatmazdı ama aralarında bir duygusal bağ vardı; belki de âşıktı.
Abim içeri düştüğünde ben Avniye'yi mahkemelerde göürdüm genellikle; fakültenin devrimci öğrencileriyle birlikte gelir, duruşmaları izlerdi.
Sonradan evlendi.
Mustafa Gürkan, abimin onu hatırladıkça, "Ben Seni Unutmak İçin Sevmedim" şarkısını söylediğini anlatır.

Ders çıkışı ya Hukuk'un çay ocağında oturur ya da Beyazıt'a geçip "Beyaz Saray"ın altındaki sahafları gezerlerdi. Orada kitapçılarla sohbet eder, Çınaraltı'nda çay ve nargile içerlerdi. Bazen de arkadaşı Mustafa Gürkan'la yemeği fakültenin yemekhanesinde yer, binanın Haliç'i gören bir köşesine çekilip şarap içer, oradan yürüyerek Beyoğlu'na Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı'na (TMGT) gider, Taksim'e çıkarken Fransız Kültür Merkezi'nin karşısındaki işkembeciye uğrayıp son vapurla Harem'e geçerlerdi.

Sokaklara henüz kan dökülmemiş, gençler birbirlerine silah çekmemiş, ana babalar "evladım nerede kaldı" telaşına düşmemişti.

İstanbul Hukuk'ta okuyan Bora Gezmiş, ilk senenin sonunda sınıfta kalınca 1967 başında askere gitmişti.

Şimdi Deniz ile Hamdi, aynı odada yatıyorlardı.

Deniz, İstanbul Üniversitesi "Turan Emeksiz" yemekhanesinde, 1967.

Çok canlı, neşeli, hayat dolu bir insandı. Şaka yapmayı çok severdi. Hani daha sonraki konumu itibarıyla çok ciddi olmasını beklersiniz değil mi? Öyle birisi değildi. Mahallede büyük küçük herkesle arkadaştı. Bütün komşularımızın sevgisini kazanmıştı. Akşam eve dönen büyüklerin ellerindeki fileleri taşımalarına yardım eder, derdi olanların yardımına koşar, yazın mahallenin delikanlıları ve kızlarıyla sandala binmeye, yüzmeye giderdi.

Bana da ders çalışmamı tembihler ama dayatmazdı. Okuldan eve geldiğinde yaptığımız tatlı kavgalarını hatırlıyorum. İkimiz de tatlıyı çok severdik. Annem bir tencere sütlaç yapardı. Ben okuldan sütlaç hayali kurarak

Hukuk Fakültesi'nde, 1967.

koşa koşa gelirdim. Buzdolabını açıp bakardım ki, bitmiş.
“Ya abi nasıl olur, nasıl bitirirsin!” diye saldırırdım
üstüne... Boğuşurduk altlı üstlü...
Sonunda pes eder, “Tamam al şu parayı, git pastaneden
ye,” derdi.

Arada ben de ona para verirdim. Ben hep tasarruf
eğilimliydım. Harçlıklarımı hep biriktirirdim. O da bunu
bilirdi. Kendi parasını ihtiyacı olan arkadaşlarına dağıtır,
parasız kalınca da bana gelip, “Ya Hamdi param bitti,
bana borç verir misin?” derdi. “Tamam,” derdim ama öyle
hemen vermezdim. Bir senet tanzim eder, imzalatırdım
orada... Ve o parayı kesinlikle geri alırdım. O da, “Ver
senedimi,” diye dalga geçerdi.

Hani Attila İlhan onlar için yazdığı şiirde, “Güneşten
ışık yontarlardı / Sert adamlardı” diyor ya... Belki eylem
içinde sertti abim ama gündelik hayatında cıvı cıvı bir
insandı.

Sıcaklığını, sempatikliğini, şakacılığını hiçbir koşulda,
hapishane ortamında bile terk etmemiştir.

Hukuk Fakültesi amfi, 1967.

Okul başladıktan iki ay sonra Deniz, ikinci kez gözaltına alındı. Bu kez konu TMTF seçimleriydi.

Dönemin sağcı ve solcu öğrencileri üç ayrı örgütte toplanmıştı: Sağcıların örgütü, merkezi Cağaloğlu'nda bulunan Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) idi. Sol görüşlü öğrenciler ise TMGT ile TMTF'de örgütlenmişti.

Hükümet, 1967 yılı başında TMTF'deki seçimlerin mahkemelik olması üzerine örgüte sağ cenahtan Nevzat Yalçıntaş'ı kayyum atadı. Ancak federasyona bağlı birlik başkanları mahkeme kararını tanımadı, binayı terk etmedi.

Cağaloğlu'ndaki MTTB'nin tam karşısında, daha sonra İl Milli Eğitim Müdürlüğü olacak tarihî binada direnen öğrenciler arasında Deniz Gezmiş de vardı.

19 Ocak günü polis binayı basıp başta federasyon başkanı Sencer Güneşsoy olmak üzere öğrencileri copla döverek, merdivenlerden sürükleyerek yaka paça dışarı attı.

Bina mühürlenirken öğrenciler polislere, "Faşistler!" diye bağıyordu.

**T.M.T.F.'DE YENİ
OLAYLAR**

Gençler, Polis ile çatıştı

İSTANBUL'DA KİMİSİ AYAKTA KİMİSİ YERİNDE YERİNDEN YERİNE GEÇİREN GENÇLERİN ARKASINDA POLİS MEMURLARI VE BİR KİŞİ GÖRÜLÜYOR. (FOTOĞRAF: H. YILMAZ)

TMTF binası mühürlendi

LÖKMAN SOHBER

TMTF binasının, yasadışı olarak Dr. Dr. Kervan Yalçın'ın evi olarak kullanıldığı, diğer yasadışı olayların yapıldığı, gençlerin ve bazı yasadışı, polisin tarafından kapatıldığı, olaylarda bazı TMTF binası mühürlenmiştir.

3 ÖĞRENCİ, BUGÜN ADLİYE'YE VERİLİYOR

TMTF'deki dünkü olaylar sırasında nezarete alınan öğrencilerden 3'ü hakkında, «Polis'e Mukavemet ve Adli Kararın İnfazına Mâni Olmaya Teşebbüs» iddiasıyla işlem yapılmıştır. Deniz Gezmiş, Bülent Yardımcı ve **AMİA Özdemiroğlu**, bugün Adliye'ye verilmek üzere, daha sonra serbest bırakılmışlardır.

20 Ocak 1967 Cumhuriyet.

Ertesi günkü gazetede, "polise mukavemet ve adli kararın infazına mâni olmak"tan gözaltına alınan üç öğrencinin adı vardı:

Biri, Deniz Gezmiş'ti.

Savcılıkta ifade için beklerken, yorgun ama mutlu görünüyordu.

O gün de mahkemece serbest bırakıldı.

Yine tutuklanmadan kurtulmuştu. Yedi ay sürececek yargılama sonunda da beraat edecekti.

Daha sonra çok sık gideceği savcılık kapısında ifade vermeyi bekliyor. 21 Ocak 1967.

TMTF, her yıl ağustos ayında bir Uluslararası Kültür Şenliği düzenliyordu. İstanbul'daki şenliğe değişik ülkelerden folklor ekipleri, tiyatro grupları katılıyordu. O dönem Ömer Erim Süerkan, abimin yakın arkadaşıydı. Bizim eve sıkça gelirdi. Abimle o şenliğe gitmişler. Yeni Komedi Tiyatrosu'nda açılış yapılmış. Gece de Teknik Üniversite'nin Gümüşsuyu'ndaki kantininde bir balo tertiplenmiş. Ağırlıkla sosyalist ülkelerin gençleri gelmiş. Hatta o dönem çok meşhur olan Mavi Işıklar grubu da

“Evrensel Barış Şenliği,”

TMTF, İTÜB, İYİOTB ve İTÜTGTB tarafından ortaklaşa düzenlenen “Evrensel Barış Şenliği” dün başlamıştır. Bu münasebetle yürüyüşe katılan ekipler, millî kıyafetleriyle Ak-
saray'dan Taksim'e kadar bir yürüyüş yaparak Cumhuriyet Anıtına gelerek kutlamak üzere du-

ğuşunda bulunmuşlardır. Yürüyüş halk tarafından ilgi ile izlenmiştir. Bu yıl 22'ncisi yapılan şenliklere 131 yabancı 72 gruptan 172'isi katılıp genç sanatçı katılmaktadır. Şenlikler 15 Ağustos'a kadar sürer. Resimde duaycı yürüyüşe katılan ekiplerden bir Macar ulfı görülmektedir. (Fotoğraf: Selçuk AYRATARI)

10 Ağustos 1967, Cumhuriyet.

bir konser vermiş. Dans edip eğleniyorlarmış.
Abim orada tepki göstermiş.
"Sosyalist ülke gençliği böyle mi olur!" diye bağırarak
orkestranın davulunu tekmelemiş. Davul patlamış.
Tam o günlerde Amerikan 6. Filosu İstanbul'a gelmişti.

Abim onu yakından
izliyordu. Gençler orada
direnirken öğrencilerin
burada eğlenmesine
kızmıştı.

Eve geldiğinde hayli
sinirliydi. Oradan
bir long play plak
getirmişti: Üzerinde
"kuartet" yazıyordu.
Küçük bir pikabım
vardı; orada çaldık,
dinledik, pek bir şey
anlamadık. Kapattık.
Deniz abim, o dönemki
mektup arkadaşlarına
yazdıklarından da
anlaşılacağı gibi

Amerika'ya ve Amerikan
tarzı yaşam biçimine karşı tepkiliydi. Emperyalizme tepki
gösterenlerin, tutarlılık gereği onun getirdiği yaşam
biçimine de karşı çıkması gerektiğine inanıyordu.
Kendisi de böyle yaşıyordu.
Giydiklerinden dinlediklerine kadar böyleydi bu...
Ailede babam gibi müziğe yatkın olan tek kişi bendim.
Mahallede "Yarasalar" adlı bir müzik grubumuz vardı,
orada gitar çalıyordum.
Abim benden sık sık "Ankara'nın Taşına Bak" marşını
çalmamı isterdi. Ben çalardım, o söylerdi. Sesi biraz
detoneydi ama büyük coşkuyla söylerdi.
Onun müziği danslar değil, marşlardı.

Hamdi Gezmiş, Haydarpaşa Lisesi,
1967.

24 Ağustos 1967 tarihli *Milliyet* gazetesi, manşetinden Ege'de zeytinyağı satışlarının durdurulduğunu duyurdu.

Oysa 1960'lar zeytinyağının atılım yıllarıydı.

1961'de ihracat başlamış, 1966'da devlet destekleme kapsamına alınmıştı.

Bu atılımı baltalayan, 1967'deki bir skandal oldu. İzmir'deki iki şirketin İtalya'ya ihraç ettiği zeytinyağının, makine yağı katkılı olduğu öne sürüldü. Olay mahkemeye intikal etti. Makine yağı tespit edildi. Sorumluların peşine düşüldü. Firmalar davalardan beraat etti ama Türkiye'nin zeytinyağı ihracatı büyük darbe yedi. Zeytinyağı üreticileri, zeytinle geçinen köylüler krize girdi.

Genel kanı, bunun uluslararası tekellerin, Türkiye üreticisine bir tezgâhı olduğu şeklindeydi.

O yaz Deniz Gezmiş, on kadar arkadaşıyla birlikte, kiralık bir minibüse doluşup Egeli köylülere desteğe koştu.

İlk kez Ege'ye gidiyordu.

28 Ağustos'ta başlayan ve Ayvalık, Edremit, Ören, Kuşadası, Bergama, İzmir'i kapsayan bu gezi, 10 Eylül'e kadar, yaklaşık iki hafta sürdü.

Zeytin üreticilerinin yoğun olduğu köyleri gezdiler, kahvelerde köylülerle sohbet ettiler. Küçük mitingler yapıp uluslararası tekellerin faaliyetlerine karşı örgütlenmenin öneminden söz ettiler.

Arada, "Kahrolsun komünistler!" diye bağırان sağcılarının saldırısına uğradılar.

Deniz bu propaganda çalışması sırasında denize girmeyi ve gittiği yerlerden ailesine kartpostallar atmaya da ihmal etmedi.

Hemen hepsi Cemil Gezmiş adına yollanmış bu kartpostalarda kısa notlar vardı:

"Bugün sabah Edremit'e geldik. Yarın Ayvalık'a, oradan da İzmir'e gideceğim."

Bu sabah ayvalığa geldik
Aklin alamyacağı kadar
güzel bir yer. Denize
girdik.

Asıl grupla birleşmek
üzere tekrar edremite
geldik. Şimdi Köylere
gideceğiz.

Bu sabah edremite
geldik. Yarın Ayvalığa
oradanda İzmir'e
gideceğiz.

PERGAMA: llyatra herabefaj
PERAMUM: Ruins of the Theatre
PEROAMS: Les ruines du Thâtrun
PEROAMUM: Theaterruinen

Sevgiler.
ayın 10 nunda
dönüyorum
Deniz

Mukaddes Gezmiz
~~Cemil Gezmiz~~
Haremisk... sok.
No: 57/a selimiye
İSTANBUL

Sevgiler ayın 10 unda dönüyorum.

Bütün kartları babasının adına yolladığını düşünüp annesini ihmal ettiğini fark etmiş olmalı ki Basmane'den attığı kartta "Cemil Gezmiz" adının yerine "Mukaddes Gezmiz" yazmıştı.

Aynı gün, aynı postaneden babasına da bir kart atıp sadece "Sevgiler" demişti.

Döndüğünde beyninde, teninde, dilinde Ege'yi taşıyordu sanki...

İki türküyü dilinden düşürmüyordu.

Birisi Dadaloğlu'ndan "Gâvur Dağın Boranı":

Sabahacak kandilleri yanardı
Soytarılar fırıl fırıl dönerdi
Ha diyende beş yüz atlı binerdi
Sana inip konan beyler nic'oldu

Diğeri Muğla'dan bir zeybek:

Deniz üstü köpürür,
Hey canım rinna nay rinna rinna nay,
Gemilere binsem götürür, hey canım hey...
Benim de buraya gelişim,
Hey canım rinna nay rinna rinna nay,

*Bir güzelden ötürü hey canım hey...
Karıncanın katarı,
Hey canım rinna nay rinna rinna nay,
Yüregimde yatarı, hey canım hey...
Benim de bu dünyaya gelişim.
Hey canım rinna nay rinna rinna nay,
Bir güzelin hatırı, hey canım hey...
Denizin ortasında,
Hey canım rinna nay rinna rinna nay,
Mum yanar sofrasında, hey canım hey,
Benim de bu dünyadan gidişim,
Hey canım rinna nay rinna rinna nay,
Memleket sevdasından, hey canım hey...*

Deniz abimin seyahatte, hapiste veya herhangi bir yerde aileyle olan mektuplaşmalarını ve haberleşmelerini babam üzerinden yaptığını, mektuplarını babamın adına gönderdiğini görüyoruz. Babama karşı özel bir ilgisi vardı; bu yakınlık büyük olasılıkla babamın daha çok okumasından, edebiyat ve siyasetle daha ilgili, birikimli, tartışmaya açık, demokrat bir insan olmasından kaynaklanıyordu.

Tabii abimin ilgisi karşılıksız değildi; babam da onun zekâsı, bilgisi, cesareti ve diğer güzel huylarına hayrandı. Abimin babamla bu kadar yakın olması, ailenin diğer üyelerine karşı olan sevgi ve saygısını azaltmıyordu. Tam aksine, anne ve kardeşlerinin bütün sevinç ve kederlerine ortak olur, onlarla sevinir onlarla üzülmüdü. Hatta akrabalarını da çok sever, eylemler öncesi dönemlerde Erzurum veya İstanbul'da oturan akrabaları ziyaret etmeyi hiç ihmal etmezdi.

Deniz abim annemi de çok sever, evde o sıralar İngilizceyle uğraşmasından dolayı ona, "Mami" diye hitap eder, annem de kendisine, "Deno" derdi.

Annem, Deniz abimin dalgınlığıyla çok dalga geçerci. Hatırlarım; Sivas'ta iki katlı evin alt katından üst katına taşınmıştık. Taşındığımız yere, doktorluk yapan genç bir çift gelmişti. Küçük bir kızları vardı; hatta Deniz abimin o kızı kucagında taşırken bir fotoğrafı vardır. Taşındıktan sonraki bir gün Deniz abim, kendi evi zannederek bu doktorların evine gitmiş. Sokak kapısı açılmış; abim kapıdan girip doğruca yemek masasına oturmuş ve, "Anne açım, yemek verir misin," demiş. Bunun üzerine odadan çıkıp yemek masasının bulunduğu sofaya gelen

Deniz'in annesi Mukaddes Hanım, İstanbul 1967.

doktor komşumuz gülererek, "Deniz hoş geldin, hadi ablan yemek koysun da beraber yiyelim," deyince abim mahcup olup komşunun evinden kaçmış.

Annemin bize anlattığı bir başka dalgınlık hikâyesi de şu: Bir gün ikisi beraber bir alışveriş için Üsküdar Meydanı'na inmişler. O sıra, taşıma işinde kullanılan at arabaları vardı. Deniz abim yine yolda yürürken dalmış ve arabayı çeken atla çarpışmış. Tabii boyu uzun olduğu için atla suratları birbirine tokuşmuş ve at kısa süren bir sersemlik geçirmiş. Bunun üzerine arabacı, "Hoop delikanlı, önüne dikkat etsene, atı perişan ettin!" diye bağırmış. Annem zaman zaman bu olayı da gülererek anlatırdı.

Annem, İstanbul'a geldiğimiz ilk yıl ciddi bir ameliyat geçirmişti. Portakal büyüklüğünde bir ur, saatler süren bir ameliyatla alındı. Ameliyatı, daha sonra İstanbul belediye başkanlığı yapacak olan Zeynep-Kâmil Hastanesi Başhekimini Fahri Atabey yapmıştı. Annem, Deniz abimin ölümünden sonra da çürümüş olan bir böbreğini ameliyatla aldırdı ve yıllarca tek böbrekle yaşadı. Başka çok hastalıkları da oldu. Bütün bu evrelerde,

27 Mayıs Öğrenci hareketlerinin liderlerinden, 12 Mart Darbesi'nden sonra idamla yargılanıp beraat eden akrabası Dr. Memduh Eren'in anneme büyük yardımları olmuştur. Nur içinde yatsın, Memduh Abi ile eşi Güneş Abla'nın sadece anneme değil bana ve diğer aile üyelerimize çok emeği geçmiştir.

1962 yılında, annemin bu ilk ameliyatını doktorlar çok ciddi görmüştü ve kurtulamayacağı endişesi vardı. Ben o sıra 10 yaşındaydım, Deniz abim ise 15'indeydi. Abim, altı-yedi saat süren bu ameliyat süresince hastanede babamla birlikte annemin başından hiç ayrılmadı.

Annem ayıldıktan sonra rahatlamış olarak eve geldi ve bize olayları anlattı. Babamın da nasıl üzüldüğünden, ameliyat sırasında sigaraları peş peşe tükettiğinden bahsetti. Sonraki günlerde de her gün Zeynep-Kâmil Hastanesi'nde annemi ziyarete gitti. Taburcu olduktan sonra da evde annemi hiç yalnız bırakmadı.

Babam ince, zayıf bir insandı. Annem ise kilolu sayılırdı. Evin en boylu boslu, cüsselisi Deniz abimdi. Annemi yatakta kollarından tutup kaldırmayı, ihtiyaçlarını karşılamayı o üstlenirdi. Akrabalarımız, Deniz abimin o dönem annemi sırtlayıp tuvalete taşıdığını, hatta iyileşinceye kadar ev işlerini üstlenip ortalığı süpürdüğünü hâlâ anlatırlar.

Deniz kucağında bir çocukla anne ve anneannesinin arasında, Sivas, 1.8.1962.

Deniz abim, 1.91 boyuyla ayak parmaklarının ucuna yükseldiğinde başı neredeyse evin tavanına ulaşırdı.

Arada bu vaziyette mutfakta iş yapan annemin arkasından sessizce yaklaşırdı. Annem farkına varmadan arkaya dönüp birden o şekilde yukarıdan bakan abimi görünce korkar, "Deli oğlan!" diye söylenirdi. Sonra birbirlerine sarılırlardı.

Ana oğul birbirlerini çok severlerdi. Deniz abim annemin üzülmesini hiç istemezdi. 6 Mayıs'taki son mektubunda da babama hitaben, "Annemi teselli etmek sana düşünüyor," demektedir.

Evladının idamından sonra çok acı çekti annem. Abimin üzerinden çıkan parka, postal ve diğer giysileri zaman zaman havalandırmak için gardıroptan çıkardığında, onları sevip okşayarak gizli gizli ağladığını ve bunlarla konuştuğunu görüyordum.

Kasım 1967, Kıbrıs krizinin yeniden alevlendiği tarih oldu. Aylardır süren gerginlik, 15 Kasım'da iki Türkköyünün Rumlarca basılmasıyla çatışmaya dönüştü.

Ankara hemen müdahale kararı aldı.

Jetler havalandı, çıkarma birlikleri gemilere bindi.

Türkiye ayağa kalktı.

21 Kasım günü 100 bin genç, Beyazıt'tan Ayasofya, Sirkeci, Eminönü, Tophane üzerinden Dolmabahçe'ye yürüdü.

Kahramanlık şiirleri okuyor, "Dağ Başını Duman Almış" marşını söylüyorlardı.

"Gönüllü askeriz, kana kan isteriz!" diye bağıryorlardı.

"Ordu Kıbrıs'a!" diye haykıryorlardı.

"Emperyalist köpekler / Dünya sizden ne bekler!" diye tempo tutuyorlardı.

Tepkilerin odağında, Türkiye'nin müdahalesini engelleyen Amerika ve NATO vardı. Bu engellemeye rağmen müdahale hazırlığı yapan Silahlı Kuvvetler ise alkışlanıyordu.

O eylem sırasında üç genç, Dolmabahçe'de demirli bir deniz motorundan aldıkları Amerikan bayrağını Taksim Meydanı'nda yaktı.

Adları: Âşık İhsani, Uğur Buke ve Deniz Gezmiş'ti.

1968'de doruğa çıkacak antiemperyalist özlü gençlik isyanının ilk kıvılcımlarıydı bunlar...

Nezaret altına alınanlar :

Diğer taraftan dünkü miting ve yürüyüş sırasında Amerikan bayrağını yakmaktan sanık olarak, Âşık İhsani, Uğur Buke ve Deniz Görmüş polis tarafından yakalanmıştır. Ayrıca Alman Konsolosluğunun dış kapısında ki fenerin camını kırmaktan sanık olarak da İmam Aldemir nezaret altına alınmıştır. Bu arada, Nusret Lekeşiz, Mehmet Özer, Yaşar Üveys, Kemal Genç, Ramiz Civelek, Nail Diner, Hilmi Özcanan da «halkı istiklal caddesine yürümeye teşvik ve polisle çatışma» suçundan sanık olarak Emniyet Müdürlüğüne götürülmüşlerdir.

23 Kasım 1967, Cumhuriyet.

Atatürk Anıtı önünde "boy sırasında"... Sol baştaki Işıtan Gündüz. 1968.

Dünyada Vietnam ve Filistin meselesi nedeniyle yükselen Amerikan karşıtı dalga, Türkiye’de Kıbrıs kriziyle ateşlenmişti.

Deniz, o eylemde gözaltına alındı; ama yine tutuklanmadan salıverildi.

Artık adı, her büyük olayda telaffuz edilir, her ciddi protesto-da gazetede yazılır hale gelmişti.

19 yaşında TİP’in il delegesi olmuştu. Hangi üniversitede eylem varsa oradaydı.

Sonraları "Türkiye'de 1968 olaylarının işaret fişegi" olarak nitelenecek, Deniz Gezmiş'in yaşamında ise bir "kilometre taşı" teşkil edecek eylem de 1968 Baharı'nda yaşandı.

7 Mart Perşembe günü İstanbul Laleli'de Fen Fakültesi'nin konferans salonunda uluslararası bir toplantı vardı, Uluslararası İktisadi ve Ticari İlimler Öğrencileri Komitesi'nin (AIESEC) 20. kongresi toplanacaktı.

41 ülkeden 200 delege bunun için İstanbul'a gelmişti. Sabahki açılışa Başbakan Süleyman Demirel'in de gelmesi bekleniyordu.

Demirel bir dönem, Amerikan müteahhitlik firması Morrison'un temsilciliğini yaptığı için, gençler tarafından "Amerika'nın adamı" kabul ediliyordu.

O günlerde çıkarılan seçim yasa-sının da tepkisiyle Deniz ve arkadaşla-rı, toplantıyı basıp Demirel'i dünya de-legalerinin önünde protesto etmeyi ka-rarlaştırdılar.

Ancak iki aksilik çıktı:

Polis, olabilecek tahmin edip on-ları salona değil, balkona aldı.

Toplantıya da Demirel değil, onun adına Devlet Bakanı Seyfi Öztürk geldi.

Bakan, kürsüye çıkıp Demirel'in mesajını okumaya başladı. O anda, bal-kondan Deniz ve arkadaşlarının yuha-laması duyuldu.

"Morrison Süleyman!", "Sen yo-bazlara hitap et!", "Namaza namaza," diye bağıryorlardı.

Bakan, konuşmasını kesmedi; se-sini yükseltti.

Bunun üzerine bağıрыşlar da daha üst perdeden devam etti.

1968'in, sonraki yıllarda çok işi-tilecek sloganları orada yükseldi:

"Yaşasın sosyalizm!"

"Bağımsız Türkiye!"

AIESEC, İktisat ve Ticari İ-lim Yapan Öğrenciler Ulus-lararası Birliği) dün öğleden sonra çalışmalarına başlamıştır. 10 gün sürecek Genel Kurul çalışmalarını hukuk ve ticari çevreler finanse etmektedir. Kongrenin bütçesi varım mil-yon Türk lirasını bulmaktadır. Aralarında bazı demir perde geneli ülkelerinin bulunduğu 20 inci Kongremin çalışmalarında özellikle bazı Asya ülkelerinin üyelik teklifleri üzerinde duru-lacaktır.

Öğrenciler Mahkemeye verildiler

Bakan Öztürk'ü, konuşması sı-rasında protesto eden öğrenci-lerden 4'ü, olay sırasında çekil-en resimlerden yakalanarak, mahkemeye verilmştir.

Berkurt Nuhoglu (Hukuk), Rifat Çaldırık (Hukuk), Meh-met Beşpinar (İktisat) ve Meh-met Lütfü Kıyıcı (Hukuk); Sav-cılığa ifadeleri alındıktan son-ra, «Vazifeli Devlet Bakanına hakaret ve hükümetin manevi şahsiyetini tahkir suçlarından, Nöbetçi 1. Sulh Cezâ Mahkeme-sine sevk edilmişler, ancak yar-gış, saat 20'yi geçtiği için durup-mayı, bugüne bırakmıştır.

Bu dört öğrenciden başka, re-simlerden tespit edilen Deniz Gezmiş (Edebiyat), Kaif Ertem (Hukuk), Mustafa Gürkan (Ga-zetecilik Enst.), Hayri Eroğlu (Hukuk), Sait Hülûî (Yıldız Teknik Okulu Talebe Birliği Başkanı), Rahim Aydın (Hukuk) ve soyadı tespit edilemeyen İsmet (Edebiyat) adlı öğrenci de Polis tarafından aranmaktadır.

Öztürk döndü

Devlet Bakanı Seyfi Öztürk, dün saat 18.45'de THT uçağıyla Ankara'ya dönmüştür.

"Yankee go home!"

Bakan, bu sloganlar ve "Dağ Başını Duman Almış" marşı eşliğinde konuşmasını tamamladı.

Sözlerini bitirirken balkona bakıp şöyle dedi:

"Bu tezahüratı, Türkiye'de demokrasinin yerleştiğinin en güzel nişanesi olarak kabul ediyoruz."

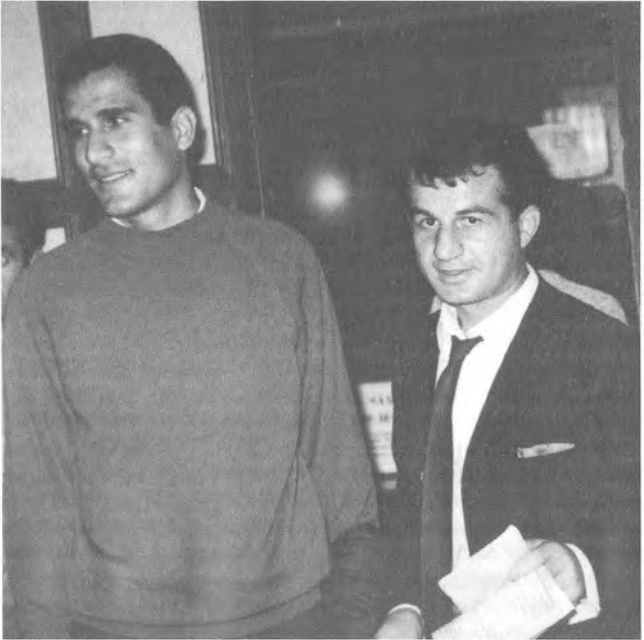
Oysa hiç öyle değildi.

Polis çıkış kapısında bekliyordu.

Protestonun elebaşı olarak görülen öğrenciler, "Türkiye'de demokrasinin yerleşmediğinin en güzel nişanesi olarak" toplanıp nezarete götürüldü.

On kişilerdi. Ve tabii başlarında Deniz vardı.

Diğerleri, sonraki yıllarda eylem içinde birlikte olacağı arkadaşlarıydı:

Deniz yakın arkadaşı Bozkurt Nuhoğlu'yla. Hukuk Fakültesi, 1968.

Bozkurt Nuhoğlu, Emin ve Sait Bülbül, Mustafa Lütfü Kıyıcı, Mehmet Mehdi Başpınar, Rifat Çaldırık, Raif Erten, Rahmi Aydın, Hayri Eroğlu...

"Bakana hakaretten" kovuşturmaya uğrayan öğrenciler, topluca 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ne çıkarıldı.

Yargılananların çoğu Hukuk Fakültesi öğrencisi olduğu için, 60 kadar avukat, arkadaşlarını savunmaya gelmişti.

Cemil Gezmiş de oğlunun yakalandığını duyar duymaz koşup mahkemede almıştı soluğu... Baba oğul, orada karşılaştılar.

Bu kez iş ciddi gibiydi. Deniz, kelepçeli olarak getirilmişti. Mahkemede bir olağanüstülük olduğu belliydi.

Hâkim Sıtkı Karabel, karşısındaki öğrencilere sert davranıyor, şimdiden suçlu muamelesi yapıyordu.

Bir ara bir savcı gelip hâkimin kulağına bir şeyler söyledi.

Cemil Gezmiş, gelen savcının Harem'den komşuları olduğunu fark etti. Ve konuşulanları sonradan ondan öğrendi.

Mahkeme sürerken Ankara'dan, kendisi de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan Adalet Bakanı Hasan Dinçer, nöbetçi savcığı aramıştı:

"Hâkime söyle; bu eylemciler mutlaka cezalandırılmalı!" demişti.

Nöbetçi savcı duruşma sürerken salona girip hâkime, bakanın mesajını iletmişti. Hâkim de, "Bakan beye hürmetlerimi ilet; ben kanunları onların beline vuracağım. Hatta onları kışkırtan İşmet Paşa'nın beline vuracağım. Merak etmesin," cevabını vermişti.

Genç hukuk öğrencileri, adaletin nasıl siyasetin emrine girdiğini orada gözleriyle gördü.

Avukatlarının itirazına rağmen o duruşmada tutuklandılar.

Bakana hakaretten 3 aydan 30 aya kadar hapisleri isteniyordu.

Sultanahmet Cezaevi'ne götürüldüler. Burası, Nâzım Hikmet'ten Sabahattin Ali'ye, Orhan Kemal'den Aziz Nesin'e kadar bir çok ünlü mahkûmu ağırlamış, sonradan otele çevrilen tarihî bir cezaeviydi.

Girer girmez saçları kesildi. Koğuşa konuldular.

Sultanahmet, beş kısımdan oluşuyordu. Kısımlar da koğuşlara ayrılıyordu.

Tutuklanan öğrenci sayısı 7'e çıktı

ATİSEC kongresindeki olaylarla ilgili olarak, dün de 2 öğrenci tevkif edilmiştir. Rahmi Aydın ile Deniz Gezmiş, 3. Asliye Ceza Mahkemesince serbest bırakılmışsa da, Savcılığın bir üst mahkemeye itirazı sonucu, tutuklanmışlardır.

Deniz Gerniy D. Gerniy
Oval Kabana ~~Def~~
Enin Bülbel
Sait Bülbel
Mustafa L. Beyur

Deniz, cezaevinden ilk kez ailesine yolladığı kartın arkasında elyazısıyla koğuş arkadaşlarının adlarını yazmış.

Deniz ve arkadaşlarının kaldığı 5. kısım, hapishanenin en temiz, en zengin kısmıydı. Burada siyasiler, büyük zimmetçi ve kaçakçılar, cinayetten tutuklular ve turistler kalıyordu.

Deniz kısalmış saçları, iri cüssesi ve üniversitede arkadaşlarının "Sherlock Holmes desenli" dediği paltosuyla şimdi bir üniversite öğrencisinden çok kıdemli bir koğuş ağası görünümündeydi.

Deniz Gezmiş'in koğuşta üstünde bulunan "Sherlock Holmes" desenli paltosu.

Ama hapiste olsa da yine kütüphanede, inadına elinde kitapla poz veriyordu.

Üç yıl boyunca, kesintilerle sürececek cezaevi yolculuğu böylece başlamış oluyordu.

Bozkurt Nuhoglu'na göre bu mahkemeler, bu tevkifler, aynı zamanda gençlik hareketinin kitleselleşmesinin ve Deniz Gezmiş'in bir kitle önderi olarak doğuşunun da başlangıcıydı.

Deniz Gezmiş ve Oral Kabaca, Sultanahmet Cezaevi'nde ailelerin getirdiği döşeklerin üzerinde. AIESEC Olayı, 1968.

Abimin tutuklandığını bize Enver Amca haber verdi. Allah rahmet eylesin, öğretmendi, babamın da can dostuydu Enver Amca... Devrimci öğrencilerin merkezi olan Site Yurdu'nun karşısında bir kuru temizleme dükkânı vardı. Orayı eşi işletirdi. Kendisi de yakın bir okulda çalışır, ders dışı saatlerde oraya, eşine yardıma giderdi. Olup biten her şeyden ânında haberi olurdu.

Deniz'in tevkif edildiğini de oradaki çocuklardan öğrenmiş. Hemen babama haberi getirmiş. Babam bozuldu tabii... Ama yapacak bir şey yoktu. Sonradan otel olan Sultanahmet Cezaevi'ne götürülmüştü. Neye ihtiyacı olur, diye düşündük. Eski tip bir cezaevi olduğu için somya varmış ama yatak yokmuş; yatağı, tutukluların aileleri götürüyormuş. Enver Amca anneme, "Yenge sen şuradan bir döşek ver de ben Deniz'e götüreyim," dedi. Çok kalender adamdı. Annemin hazırladığı döşegi katladı. Omzuna vurdu. "Hamdi, sen de bana yardım et," dedi. Beraber Harem İskeleyi'ne indirdik. Yatak omuzda, vapurla Eminönü'nden Sirkeci'ye gittik. Götürdük, cezaevine teslim ettik. Daha sonra görüş günü, babamla beraber gittik Sultanahmet'e... Üzgündük. İlk kez başımıza böyle bir şey geliyordu. Biraz da şaşkındık galiba... Ama 27 Mayıs'ın getirdiği o özgürlük ortamının, çok kısa sürede 12 Mart gibi bir baskı ortamına dönüşebileceği aklımıza bile gelmiyordu. Biz, çok daha özgür bir Türkiye'ye doğru gittiğimizi düşünüyorduk. Bir tel örgünün arkasından görüşebildik abimle... Kalabalıktı. Herkes bir arada görüş yapıyordu. Öbür ziyaretçilerin ve gardiyanların gürültüsü arasında bağırarak sesimizi duyurmaya çalıştık. Yine neşesi yerindeydi. Cezaevini hiç yadırgamamış gibiydi. İnsan içeri ilk girdiğinde önce karantinaya alınıyor, saçları, bıyıkları kesiliyor, doğal olarak bir şaşkınlık yaşıyor. Ancak koğuş sistemi olduğu için, abim hapiste arkadaşlarıyla beraberdi. Adi suçlardan yargılanan mahkûmlarla bir arada kalıyorlardı. Onlar da okumuş yazmış gençlere saygı gösteriyordu. Kütüphaneydi, sohbetti, mavraydı derken, Deniz abim ortama çabuk alışmıştı. O yüzden zorlanmıyordu. Artık orada babam, içeri düşmesiyle ilgili bir şey söylemedi. Sadece bir ihtiyacı olup olmadığını sordu; lazım olan parayı verdi. Çıktık. Abim de iki ay sonra çıktı; sonra da o davadan beraat etti.

Takvimler 1968'e döndüğünde, dünya da yüzünü özgürlük rüzgârlarından yana döndü.

1968, kendinden önceki tarihi, kendisinden sonrakinden ayıracak kadar etkili bir yıl, bir dönüm noktasıydı.

İsyanın yılıydı.

Adeta yıllardır biriken bulutlar o yıl yağdı.

Savaşlar, suikastlar, boykotlar, gösteriler, işgaller, devrimler, sözleşmiş gibi aynı yıla sığdı.

Amerika'nın Vietnam'ı işgali ve Martin Luther King'in öldürülmesi, tepkinin fitilini ateşledi. Ve o kıvılcım, kısa zamanda dünyayı yangın yerine çevirdi.

Türkiye'de mart ayında, Fen Fakültesi'nin konferans salonunda başlayan "68 Baharı", mayıs ayında Amerika'da Berkeley ve Columbia üniversitelerini ayağa kaldırdı.

Gençlerin boykot ve işgal eylemleri bir anda kitleleşti. Savaş karşıtı protestolara dönüştü.

Sonra sınırı geçti, okyanusu aştı, Avrupa'yı, İngiltere'yi, İtalya'yı, özellikle de Fransa'yı etkisine aldı. Paris sokaklarını özgürlük sloganlarıyla donattı. Ardından duvarın öte tarafına geçti; Prag'ın Sovyet tanklarınca işgaliyle öfke, yollara döküldü.

20. yüzyılın en uzun yılı, Kennedy'nin öldürülmesiyle son bulduğunda neredeyse tüm dünya isyandaydı.

İsyan bayrağını yükseltenler, hemen her yerde gençlerdi.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de 68 gençliği siyasete ağırlığını koyacak ve içinden kendi önderlerini doğuracaktı.

Deniz daha o yaşta, onlardan biri olmaya adaydı.

2 Mayıs 1968 Perşembe günü Sultanahmet Cezaevi'nden çıktı.

Yeni bir isyan onu bekliyordu.

Tam o gün, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği, öğrencilerin taleplerini içeren bir bildiri yayımladı. Aslında istenen, kap-

samlı bir eğitim reformuydu. Sonradan defalarca söyleneceği gibi 68 İsyanı, masum öğrenci talepleriyle başlamıştı. O talepler karşılanmayınca isyan da giderek sertleşecek ve politik bir içerik kazanacaktı.

Deniz hapisten çıkar çıkmaz, kendini yeni bir eylemin içinde bulmuştu.

10 Haziran'da, Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, ertesi gün de Ankara Hukuk Fakültesi'nde öğrenciler, kendilerini ezen, arkadaşlarını okul dışına iten eğitim sistemine ve yönetimlik hükümlerine karşı "derhal reform" talebiyle boykota gitti, ardından da üniversiteyi işgal etti.

İşgal hareketi, hemen ertesi gün İstanbul'a sıçradı.

12 Haziran'da Deniz Gezmiş, üniversite bahçesinde toplanan öğrencilere, "Haklarımızı alana kadar üniversitede yönetime el koyuyoruz," dedi.

Hapishane deneyimi özgüvenini artırmıştı, sesi daha da gür çıkıyordu.

İşgalin fitili böyle ateşlendi.

Deniz başta olmak üzere, "Dağ Başını Duman Almış" marşı eşliğinde, "Rektör istifa!" sloganıyla rektörlüğe doğru yürüyüşe geçtiler. Ağzlarında, çocuk şarkısından devşirilmiş bir tekerleme vardı:

Deniz her zamanki gibi en önde. En sağda Celal Doğan...

*Üniversite hocaları,
severler paraları
Biz size sormaya geldik,
bir devrim yapmaya geldik*

Her ne kadar devrim yapmaya gitseler de siyasal olarak bir aradalardı. Öyle ki, okulun girişindeki tahtaya bizzat Deniz Gezmiş, "Sağ sol yok / Boykot var" diye yazmıştı.

Boykot, siyasal tercihlerin önünde bir eylemdi.

Rektör Prof. Ekrem Şerif Egeli isyancı öğrencileri ayakta karşıladı. İsteklerini sordu.

"Devrim yapmaya geldik. Bu bozuk eğitim düzenini yeniden kuracağız," dedi Deniz.

Egeli, sakın konuştu. Öğrencileri yatıştırmaya çalıştı.

"Sakin olun, sabredin biraz, yaygara yapmayın konuşalım," dedi. Deniz hemen müdahale etti, "Bu yaygara değil, gençliğin sesidir. Hem sabreden derviş, sonunda gebermiş. Pazarlığa gelmedik. İki bin öğrenci belge alırken neredeydin? İstifa et!" dedi ve masaya okkalı bir yumruk vurdu. Masanın camı çatladı.

İstifası istenen rektör, binayı Profesörler Evi tarafından terk etti. Öğrenciler de peşinden çıktı.

Deniz Gezmiş, Rektör Ekrem Şerif Egeli'nin odasında, 1968.

Binanın kapıları kapatıldı; öğrenciler kapıları kırdı.

Rektör makam arabasına bindi.

Arabanın tekerleklerini öğrenciler indirdi. Prof. Egeli, özel arabasıyla üniversiteyi terk etti.

Terk edilen rektörlüğün merdivenlerine çıkan Deniz, üniversitede işgalin başladığını açıkladı.

O andan itibaren bütün makam odalarına öğrenciler yerleşti. Üniversitenin girişindeki demir kapı kilitlendi.

Üniversite artık öğrencilerini.

Hemen Deniz'in önderliğinde bir İşgal Komitesi kuruldu.

Okulun hoparlöründen bahçeye ilk bildiriler okundu. Talepler karşılanana dek işgalin süreceği duyuruldu.

İşgalci öğrencilere yemekhaneden ucuza yemek sunuldu.

Akşam, denizi gören çamların altına çadırlar kuruldu, Site Yurdu'ndan getirilen yataklar serildi.

Gece Rektörlük makam odasındaki büyük masanın üzerine hukuk öğrencisi Rahmi Saltuk bağlamasıyla bağdaş kurmuş, türkü söylüyor, odada yere uzanmış öğrenciler hep bir ağızdan eşlik ediyordu.

Bir ara rektörün telefonu çaldı.

Koltukta Deniz Gezmiş oturuyordu; açtı.

Karşıdaki ses rektörü istedi.

Deniz, "Rektör benim," dedi.

Artık o bir öğrenci lideriydi.

13 Haziran 1968, Milliyet.

Hatırladığım kadıyla işgalin başladığı 11 Haziran sabahı Deniz abim çok kararlı bir şekilde çıktı evden... Bir şeyden bahsetmedi ama tabii günlerdir Ankara'daki üniversitelerin işgali konuşuluyordu. O akşam, İstanbul Üniversitesi'nde de işgalin başladığını öğrendik. Bizim üç apartman ilerimizde, Hukuk Fakültesi'nde okuyan bir kız vardı; o geldi, "Cemil Amca,

Soldan sağa; Mustafa Gürkan, (?), (?), Cihan Alptekin, Deniz Gezmiş, Kemal Bingöllü. İstanbul Üniversitesi, 1968.

bizim okul işgal edildi. Deniz size bildirmemi istedi," dedi. Bu tür durumlarda Deniz abim ne yapar eder, biriyle haber yollardı.

İlk duyduğumuzda tedirgin olduk tabii... Türkiye'de daha önce hiç böyle bir şey yaşanmamıştı. Üstelik abim yeni içerden çıkmıştı.

Ertesi günden itibaren boykota katılan üniversite sayısı hızla arttı, işgaller diğer şehirlerdeki okullara yayıldı.

Ankara'da, İstanbul'da bazı fakültelerde çatışmalar çıktı. CHP'li Erim, "Bu genç kuşağın patlamasıdır," yorumunu yaptı.

Ben o zaman lise 2'deydim. Bir gün meraktan üniversitenin oraya gittim ama demir kapılar kapatılmıştı. Kapıya bir hoparlör konmuş, dışarı yayın yapılıyordu. İşgal Komitesi'nin bildirileri okunuyor, marşlar, türküler çalınıyordu.

İçeride öğrenciler, dışarıda polis tertibat almıştı. Bine yakın öğrencinin nöbetleşe okulda yattığı söyleniyordu. Kapıya gidip nöbet tutan öğrencilere, "Deniz Gezmiş'in kardeşiyim," demeye çekindim. İçeri girmeden geri döndüm.

Bir ara üniversite kapatıldı.

Abim işgal süresince, iki hafta eve gelmedi.

Gelişmeleri *Cumhuriyet* ve *Milliyet*'ten takip ediyorduk.

İki hafta sonra babam İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde çalışırken, İstanbul valisinin kendisini çağırttığını söylemişler.

Yaz günüydü. Ben de kravatsız, yazlık kıyafetimle daireye gitmiştim. Bizim müdür sekreteri geldi. "Cemil Bey sizi vali istiyor," dedi. Vali de o zaman Vefa Poyraz...

"Kızım ben görevde değilim, izinliyim. Üstümü başımı da görüyorsun. Bu kıyafetle valinin yanına gidilmez," dedimse de dinletemedim.

Vali beye telefon ettim, eve gidip kravat takıp gelmek için izin istedim. "Gerek yok, hemen gel. Özel görüşeceğim," dedi. Gittim. İçerde daire müdürleri vardı, onları dışarı çıkardı.

Bana dedi ki:

"Bu boykot ve işgal amacına ulaştı. Herkes bundan nasibini aldı. Çocukların ne demek istediklerini anladık. Üniversite de bundan bir hayli yara aldı. Artık bunu daha çok uzatmaya gerek yok. Bu işgal ve boykotu kaldırsınlar."

Dedim ki:

"Beyefendi, benim üniversiteyle ne alakam var? Ben üniversitenin kapısından bile girmedim. Bu benim elimde olan bir şey değil. Ne yapabilirim ki?"

Bunun üzerine, "Bütün bu işlerin başı senin Deniz'miş," dedi, "oğluna söyle de bu işgale son versin."

Ben Deniz'in lider durumunda olduğunu seziyordum. Bazen arkadaşları toplanıp eve geliyorlardı. Akşam birlikte yemek yiyor, uzun uzadıya tartışıyorlardı. Oradan görüyor, biliyordum.

"Beyefendi," dedim, "bu bir tek Deniz'in işi değil. Onlar bir ekip... Koca üniversite... Sadece Deniz'in istemesiyle bu iş biter mi bilmiyorum. İstedığınızı kendilerine intikal ettiririm. Kabul edip etmeyeceklerini bilemem," dedim.

"Yaparsın sen. Getir ben görüşeyim," dedi. Beni gönderdi.

Taksiye atladım, gittim üniversiteye... Süleymaniye kapısına geldim. Kapı kapalı. Çocuklar nöbette. Kapıdaki

öğrenciye, "Oğlum ben Deniz Gezmiş'i görmek istiyorum," dedim. "Göremezsın," dedi.

"Oğlum Deniz'i görüp konuşacağım," dedim. "Niye? Sen polis misin," diye sordu. "Yok, Deniz'in babasıyım ben," dedim.

Dikkatlice baktı. Pek de yakıştıramadı ama, "Peki söyleyelim," dedi, gitti. "Deniz'i kapıda babası görmek istiyor," diye anons ettiler içeriye...

Biraz sonra baktım, arkasında 5-10 kişiyle geldi Deniz... Tedbirli gelmiş. Kapıya yanaştı.

"Deniz hele seninle biraz konuşalım," dedim. "Konuşalım baba," dedi. Arkasına döndü; çocuklara, "Babam... Siz gidin," dedi. Sokağa doğru yürüdük.

Durumu anlattım, "Vali böyle böyle dedi. Sizin bileceğiniz iş. Ne söylersen ben ona intikal ettireceğim. Ne diyorsun buna?" dedim.

Güldü. "Baba, bunların hâlâ akli havada... İstiyorlarsa vilayeti de basalım," dedi.

"Bırak oğlum şimdi onu, sen ne diyorsun bu teklife? Gelecek misin benimle valiye," dedim.

"Baba bana oyun oynar bu," dedi, "üniversiteye polis giremiyor. Beni oraya götürecek. Orada tutuklatacak," dedi.

"Oğlum," dedim, "bu, İstanbul valisi... Bana söz verdi. 'Gelsin görüşeyim, sonra yine gitsin,' dedi. Sözünü tutmazsa ben de senin yanında yer alırım. Hiç merak etme, gel," dedim.

"Peki baba," dedi. Atladık bir taksiye, Cağaloğlu'na geldik. Orada bir berbere soktum. Uykusuzdu, sakalları uzamıştı. Tıraş oldu. Gittik valinin makamına...

Kapıya gelince, "Sen gir, ben özel kalem müdürünün yanında bekleyeceğim," dedim. Ben oturdum. O içeri girdi.

Yarım saat sonra çıktı. Sağa sola da bakıyor, kimse var mı diye... Yanıma geldi:

"İşgali de boykotu da kaldıracamız baba," dedi. Zaten 15 günü geçmişti. Arkadaşlarıyla konuşmuş, "Bunun anlamı kalmadı, yeter," demişler.

"Valiye şartlarımızı söyledim. O da kabul etti," dedi.

"Neymiş şartlarınız," diye sordum:

"Üniversitede reform için, her fakültede komiteler kurulacak. Yolsuzluklar giderilecek. Usulsüzlükler düzeltilecek. Bunlara vali de aracı olacak," dedi. Atladı gitti.

Deniz Gezmiş, işgale son verdikleri gün rektörle üniversite kapısında.

28 HAZİRAN 1968

Milliyet
Halk Gazetesi

VICKS VAPORUS

KOMİTENİN 5 YÖNETİCİSİ, REKTÖR EGELİYİ ÜNİVERSİTE KAPISINDA KARŞILADI

İŞGAL KALDIRILDI

Teslimde Egeli "Bu anlayışın devamı işi hızlandıracak," dedi

Teslim işleri tamamlandıktan sonra Dekanlar öğrencilerle sohbet ettiler

YENİSİ, Fatma
İstanbul'un en büyük üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi'nde, 28 Haziran'da, Komite'nin 5 yöneticisi, Rektör Egeliyi üniversite kapısında karşıladı. Komite'nin 5 yöneticisi, Rektör Egeliyi üniversite kapısında karşıladı. Komite'nin 5 yöneticisi, Rektör Egeliyi üniversite kapısında karşıladı.

Teknik Üniversite Senatosu 1 Temmuz'a kadar süre verdi

Ertem, özel okul öğrenci diloklerini yerinde buldu

Asistanlar rektör ve dekan seçimlerinde oy hakkı istiyor

Dekan öğrencileri tersleyince Eczacıhık işçileri devam etti

Üniversite'lerde işgal ve boykotlar sona eriyor

REKTÖR

EGELLİ:

İŞGALIN

KALKMASI

HUSUSUNDA

ÖĞRENCİLER

İLE

MUTABAKAT VARDI

Şükran SONER

26 İhtekta 25'inin
anaylandığı İht-Tarık
törendetidin edildi

İzmirde Fen Fakültesi, Akademi
ve Öğrencilerle
öğrencileri de
direnmekten
vazgeçtiler

Üniversite'de öğrenciler, öğretmenler ve idareciler bir araya gelerek bir karar almaya çalışıyor.

ANKARA (T.C. Basın ve Haberleşme Bakanlığı) - 26 Haziran 1968 tarihinde Ankara'da, Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu'nun 1964'de verdiği Tarihî Oteli ile ilgili rapor dikkate alınarak...

Dil - Türkçeki türün
Türkçü hareketi...
Türkçü hareketi...

İzmirde Fen Fakültesi...
Akademi ve öğrencilerle...

Dr. Mustafa Kemal Atatürk...

'Fakir babası,
doktor, 6
milyon liralık
servetini
Türk Eğitim
Vakfına
bağışladı

İhtekta 25'inin anaylandığı İht-Tarık törendetidin edildi

Düzyeyden Kökene

İhtekta 25'inin anaylandığı İht-Tarık törendetidin edildi

Dr. Mustafa Kemal Atatürk...

Askeri Yargıtay'ın
kokteyline Hükümetten
hiç kimse gelmedi

Sait TERZİOĞLU

Y. Devletleme Kurulu'nun 1964'da
verdiği Tarihî Oteli ile
ilgili rapor dikkate alınması

23 Haziran 1968, Cumhuriyet.

Ertesi gün hakikaten isteklerinin kabul edildiğini açıklayıp kapıları açtılar, rektörü kapıda karşıladılar. Onun odasına bir Atatürk portresi astılar. İşgali kaldırdılar.

Sonra o komiteler kuruldu. Çocuklar habire gidip geldiler. Deniz de bir komitede çalışıyordu. Akşamları eve geldiğinde anlatıyordu. "Şu şöyle olsun, bu böyle olsun," diye bütün istekleri toplayıp komitelere götürdüler, profesörlerle ortak çalıştılar.

Yasa gerektirenleri ayırdılar, yönetmelikle hallolabilecekleri saptadılar.

Bu, hazirandan eylüle kadar böyle devam etti. Eylülden üniversitenin açılma vakti geldi. Ama isteklerinin hiçbirisi

İşgal Komitesi'nin altı üyesisenato toplantısına gidiyor. Deniz arka koltukta, 1968.

yapılmadı. Üstüne üstlük İşgal Komitesi üyeleri için beşer yıl hapis istemiyle dava açıldı.

Bir gün akşam Deniz eve geldiğinde, "Baba," dedi, "bunlar bizi oyuna getirdi."

"Niye oğlum?" diye sordum.

"Vaat ettiklerinin, isteklerimizin hiçbirisi yapılmadı," dedi.

Şiddet ondan sonra tırmandı. Çocuklar üniversiteden umutlarını kesince sokakta fiiliyata geçtiler. Ondan sonra işte, "Bu iş üniversiteden taşmıştır; sokaklarda, tarlalarda, dağlarda çözülecektir," demeye başladılar.

Sokak, tuzaktı.

Tuzak da o yıl kurulmuştu.

Şubatta Adalet Partisi (AP) Gençlik Teşkilatı başkanı, "yurt çapında komünist avına çıkılacağını" söylemiş, hemen peşinden AP'li vekiller mecliste Nâzım'a sahip çıkan Çetin Altan'ı linç etmişti.

O yaz, komünizmle mücadele edecek milislere, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin (CKMP) komando kamplarında eğitim verildi.

Sokaklara mayın döşenmişti.

İlk ölüm haberi temmuzda geldi.

Amerikan 6. Filosu, 15 Temmuz'da İstanbul'u ziyaret edecekti.

İTÜ'de devrimci örgütlerin liderleri nasıl bir karşılama yapılabileceğini tartıştılar. Tabii Deniz de oradaydı.

O gece karaya çıkan, Beyoğlu'nda eğlenen Amerikan askerleri, karşılarında gençleri buldular. Bir kısmının üniformalarına renkli boyalar döküldü, bir kısmı kepini kaptırdı.

Yanlarında kadınlarla Gümüşsuyu'ndaki Opera Oteli'ne girmeye çalışanlar ise tartaklandı.

Polis, Amerikalıları korumak için öğrencileri ablukaya almaya çalıştı. Çatışmalar çıktı.

Protestocuların çoğu, Opera Oteli'nin karşısındaki İTÜ öğ-

1 Ağustos 1968, Cumhuriyet.

renci yurdunda kalıyordu. Toplum polisi, 17 Temmuz gecesi yurdu bastı, uykuda yakaladığı öğrencileri kıyasıya dövdü. O arada 25 yaşındaki Vedat Demircioğlu'nu, yurdun üst kat penceresinden aşağı attılar.

Hukuk öğrencisi olan Vedat komaya girerken, yara bere içindeki öfkeli bir öğrenci kitlesi, ertesi sabah Taksim'e doğru yürüyüşe geçti.

Deniz yine en öndeydi. "Duralım, çatışma çıkmasın," diyenleri, "Provokasyona gelmeyelim," diyerek yoluna barikat örenleri kenara itiyor, sloganlar, marşlarla kitleyi ajite ediyor, denize doğru sürüklüyordu.

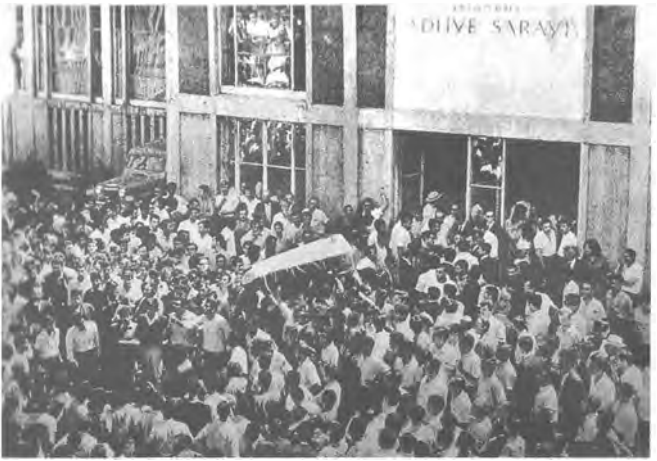
Dolmabahçe'ye yaklaştıklarında Taksim Cumhuriyet Anıtı'nın üzerine çıktı; Amerikan emperyalizminin temsilcisi 6. Filo'yu Türkiye'den kovmaya geldiklerini söyledi ve gür sesle, Nâzım'ın "Güneşi İçenlerin Türküsü"nü okumaya başladı:

*Akın var güneşe akın
Güneşi zaptedeceğiz, güneşin zaptı yakın.*

Şiirin ve söyleyenin yarattığı etki büyük oldu. Yüzlerce genç, Deniz'in çağrısıyla Gümüşsuyu üzerinden sel gibi Dolmabahçe'ye

6. Filo Dolmabahçe'de denizde...

Vedat Demircioğlu'nun sembolik cenaze töreni... Deniz Gezmiş tabutun hemen önünde.

aktı ve ABD filosunun demirli olduğu rıhtımda bekleyen Amerikan askerlerine saldırdı.

Şaşkın askerler kaçamadan denize döküldüler.

6. Filo, ziyaretini tamamlayamadan geri dönerken, bir hafta sonra, 24 Temmuz 1968'de , Vedat Demircioğlu'nun ölüm haberi geldi.

Devamı kanla yazılacak bir kitabın ilk sayfasına, onun adı kazındı.

Demircioğlu'nun cenazesini arkadaşlarına vermediler. Onlar da 25 Temmuz günü, bayrağa sarılı sembolik tabutla üniversitede tören yaptı.

Sonra "Plevne Marşı" eşliğinde merkez binadan yürüyüşe geçip Sultanahmet Adliyesi'ne gittiler. Sorguya getirilen arkadaşları oradaydı. Adliye önünde hükümeti, polisi, emperyalizmi protesto ettiler.

26 Temmuz 1968, *Milliyet*.

O gün, ben de merak edip babamdan habersiz karşıya geçmiş, olayları izlemeye gitmiştim. Henüz 16 yaşındaydım.

Cenaze için toplanan kitle, Divanyolu üzerinden Çağaloğlu'ndaki valilik binasına ulaşmaya çalışıyordu. Beraberlerinde taşıdıkları "Katiller" yazılı bir çelengi vilayete bırakmak istiyorlardı. Polis de Çağaloğlu'nda valiliğe giden yolun köşesinde barikat kurmuş, onları binaya yaklaştırmamaya çalışıyordu. Koca koca taşlar atılıyor, çatışma çıkıyor, yaralananlar oluyordu. Ben de tam köşedeydim.

Birden abimle göz göze geldik. Zaten onu görmemek mümkün değildi. Hep en öndeydi, boyu da uzun olduğu

Deniz Gezmiş İstanbul Üniversitesi girişinde öğrencileri eyleme çağırıyor.

için hemen göze çarpar haldeydi.

Kitleyi o yönlendiriyordu.

“Otur!” deyince kitle hep birden oturuyordu, “Kalkan!” dedi mi hep birlikte ayaklanıyorlardı.

İnsanlar üzerinde müthiş bir etkisi vardı. Abim olduğu halde ben bile o hallerinden etkileniyordum. Galiba içten içe gururlanıyordum da...

Göz göze geldiğimizde, “Sen uzaklaş,” diye işaret etti bana... Ortalık kızıışmıştı. Başıma bir şey gelmesinden çekindi muhtemelen...

Ben yine de bir süre orada durup bekledim. Bir süre sonra abim, “Hadi üniversiteye dönüyoruz,” dedi ve kitleyi geri çekti.

Bazen abimi ve arkadaşlarını maceraperest, serseri mayın gibi anlatırlar. Öyle değillerdi. Belki polisin üzerine cesaretle yürümek ya da ölümü göze alıp dağa gitmek macera gibi görünebilir; öyle bakarsanız, Che Guevara da bir maceracıydı; o macerayı göze almasalar, bugün lider olarak anılmazlardı belki...

Hatta o eylemden itibaren, daha da radikalleştikleri, öğrenci eylemlerini kucaklamakta pasif kalan TİP'i terk ettikleri, dipten gelen dalgayla "bağımsız demokratik Türkiye" çizgisinden daha atak bir çizgiye geçtikleri de söylenir.

Bununla birlikte abim, önüne düştüğü kitleyi maceraya atmayacak kadar da akılcı ve bilinçliydi. O gün bunu çok net gözledim:

Karakter yapısı çok sağlamdı; kolay eğilmiyor, bükülmüyor, geri adım atmıyordu. Cesurdu. Bunlar bu toplumun sevdiği özelliklerdir. O yüzden abim hem sağda hem solda çok sevilir.

Ama en ufak haksızlıkta hemen isyan bayrağını kapıp muhatabının üzerine yürüyen o delikanlı, yeri geldiğinde uzlaştırmacı olabiliyordu.

Polisle öğrenciler burun buruna gelip de büyük bir çatışma ihtimali belirlediğinde, "Buraya kadar," deyip çekilmesini biliyordu.

İyi lider, cesaretle öne atılmasını bildiği gibi, gereğinde durmasını da bilendir.

25 Temmuz 1968 tarihli *Milliyet*'in haberinde şu detay vardı:

"Polis, olayların elebaşı olduğu iddiasıyla, eski Boykot ve İşgal Komitesi üyesi Deniz Gezmiş adındaki bir Hukuk Fakültesi öğrencisini aramaktadır."

Oysa Deniz, o olaylı günün sonrasında Prof. Tarık Zafer Tunaya, Çetin Özek gibi öğretim üyelerinin yanında, Bozkurt Nuhoğlu, Celal Doğan, Mustafa Gürkan'la birlikte, öğrencileri temsilen valiyle görüşen heyetteydi. Gözaltına alınan öğrenci arkadaşlarının salıverilmesini talep ediyordu.

Onlar salıverilmedi ama beş gün sonra, 30 Temmuz 1968'de, Ceza Hukuku sınavı çıkışında kendisi tutuklandı.

Suçtu; öğrencileri kanunsuz yürüyüşe teşvik etmek ve polise taşla mukavemetti.

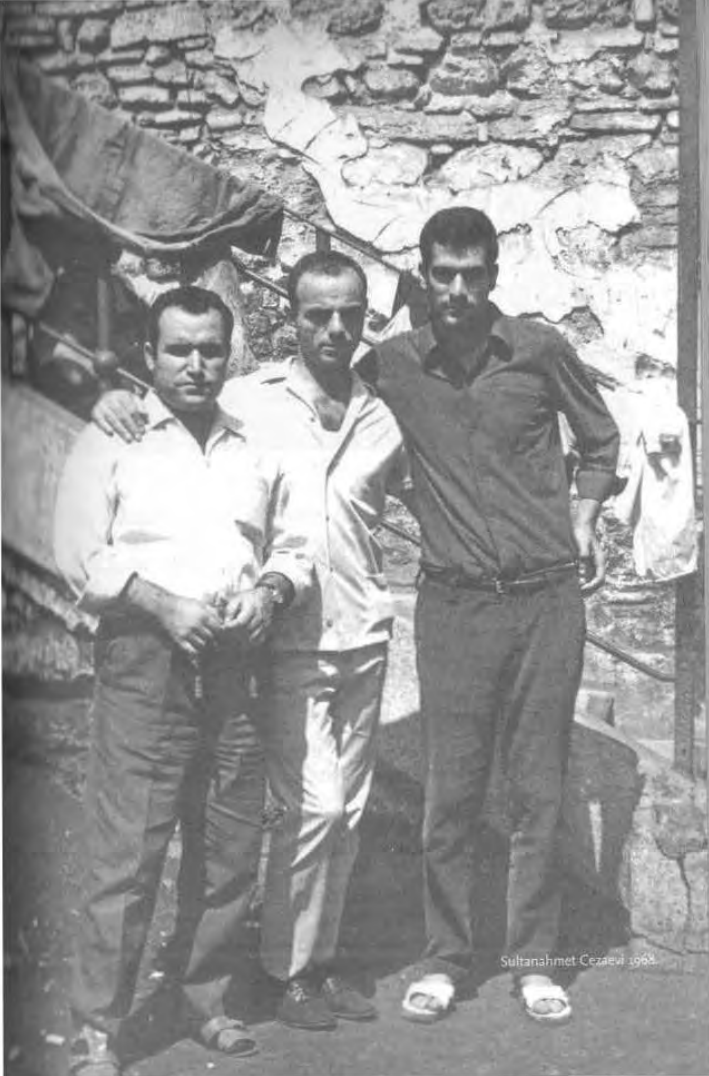
Şikâyetçiler arasında Emniyet Müdür Yardımcısı İbrahim Ural da vardı. Vilayet yolundaki taşlaşma sırasında atılan kiremit parçalarından biri ona gelmiş, başında hafif bir çizige yol açmıştı. Ural, yaranın hayati tehlike oluşturduğuna dair Adli Tıp'tan rapor aldı. Taşı atanın da Deniz Gezmiş olduğunu söyledi. Bu ifadeyle Deniz tutuklandı ve yeniden cezaevine yollandı.

İbrahim Ural ise on ay sonra terfiyen Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne atanacak 12 Eylül'ün ardından da, Halkçı Parti'den milletvekili olarak meclise girecekti.

1968 Ağustos'unu Sultanahmet Cezaevi'nde geçirdi Deniz... Çoğu ya-

ayları sırasında Toplum Polisen dört kişi yaralanmıştır. Alırların isimleri şunlardır: in Sentürk, Zahir Aksaray, mi Akpınar ve Hayri Yakut. lis olayların elebaşısı oldu. ddiyasiyle eski Boykot ve İşkomitesi üyesi Deniz Gezmiş daki bir Hukuk Fakültesi ncisini aramaktadır. gleden sonra Hukuk Fakül: bahçesinde toplanan öğren: «Bizlere hukuk öğretiyor: z ama onların hukukla il: yok. Valiyle konuşmaya gi: arkadaşlarımızı da polis tu: adı. Kanun dışı davranışlar: ndurmuş polisi kim suçlu san: esine oturtacak.» şeklinde: şmuşlar .e «Öğretim üyele: bu sorulara cevap verme: istemişlerdir.

25 Temmuz 1968, *Milliyet*.

Sultanahmet Cezaevi 1964

Sultanahmet Cezaevi, 1968.

Samsun'dan Ankara'ya yürüyen gençler yargılandı

SAMSUN

Samsun'dan Ankara'ya «Tam Bağımsız Türkiye için Mustafa Kemal Yürüyüşüne» çıkan ve 14 kilometrede emniyetçe yakalanarak tutuklanan Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı, Ankara Üniversitesi Talebe Birliği ve Ortadoğu Teknik Üniversite Talebe Birliğine mensup 22 öğrenci, dün saat 10.30 da adliyyeye sevk edilmişlerdir. Savcılıkça ifadeleri alınan öğrenciler, daha sonra Ağırceza Mahkemesinde yargılanmışlardır. Yargılanan öğrencilerden T.M.G. Teşkilâtı Başkanı Kâzım Kolcuoğlu, Deniz Gezmiş ve öteki öğrenciler ifadelerinde «Polisla hukuk yönünden değil de, tek merkezden idare edildiğini» iddia etmişlerdir.

(Senn Sa. 7 Sâ. 7 de)

Mahkemede serbest kalınca yürüyüşe devam ettiler.

Devrin Başbakanı Demirel, tarihe geçecek, «Yollar yürümekle eskimez, takati olan yürür,» cümlesini o zaman söyledi.

Ancak yolda, yürüyüşçüler arasında anlaşmazlıklar baş gösterdi. O yüzden yürüyüş tamamlanamadan bitti.

CHP, «Halkı tedirgin edecek, demokrasi düşmanlarına fırsat verecek eylemlerde biz yokuz,» diyen bir tebliğle yürüyüşten çekilmişti. Bir askerî müdahaleden endişelilerdi. Onların hedefi, AP hükümetiydi.

Denizler ise daha büyük bir rakiple, Amerika emperyalizmiyle mücadeledeydi.

Bu mücadele, partilerden bağımsız sürdürülecekti.

Deniz Gezmiş'in ölene dek dilinden düşürmeyeceği sözcük-
ten bu: "Bağımsızlık."

10 Kasım günü, birkaç arkadaşıyla beraber Anıtkabir'e gitti-
leri. Şeref Defteri'ni onlar adına Hukuk Fakültesi'nden arkadaşı Ce-
vat Ercişli yazdı:

*Milli Kurtuluş yolunda Amerikan Emperyalizmine karşı ger-
çekten İZİNDEYİZ.*

*Milli Kurtuluş mücadelesi yok edilemez ama yok etmek için
BÜTÜN TÜRK MİLLETİNİ yok etmek gerekir.*

*Tam Bağımsız Türkiye için
Mustafa Kemal yürüyüşçüleri adına
Cevat Ercişli*

Gençlik ve Antiemperyalist Kavga

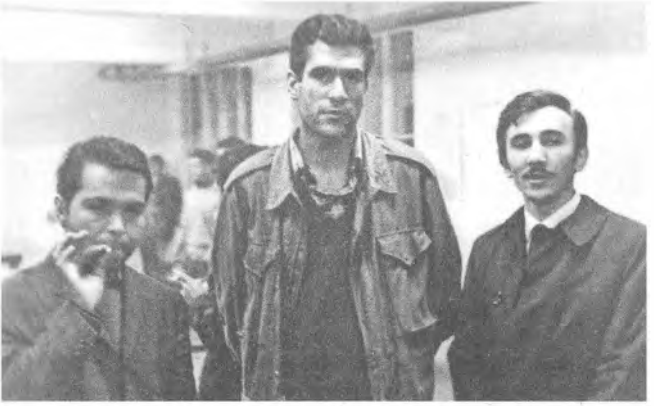
Çağımız, devrimcilerin Amerikan emperyalizmini adım adım kovaladığı çağdır. Çağımız, gençliğin Çekoslovakya'da ve diğer revizyonist ülkelerde karşı devrimci olduğu çağdır. Çağımız, biz yaştakilerin Vietnam'da, Dominik'te, Meksika'da, Amerikan emperyalizmine karşı dövüşerek öldüğü bir çağdır.

Az gelişmiş dünya halkları emperyalizme karşı bir savaş verirken, gençlik bunun dışında kalmaz. Biz daima ezilenden yana çıkmak zorundayız. Eğer bizim kavgamız antiemperyalist kavganın paralelinde yürümezse, ayaklarımız havada kalır.

Yalnız, gençlik bu paralelde savaşırken, politik partilerden bağımsız olmak zorundadır.

Geçmişteki örnekler, bağımlılığın zararlarını göstermiştir. Bu hataları bir kere daha tekrar etmenin hiçbir anlamı yoktur. Gençlik, yalnız devrime karşı sorumludur, politik partilere değil. Zaman olur ki, bütün politik partiler karşı devrimci olabilirler (bugün Türkiye'de olduğu gibi)... Bu nedenlerden ötürü gençliğin görevi, antiemperyalist kavgaya katılmak, fakat bağımsız olmaktır.

Bugün bu zorlu kavgada tek umut olması gereken devrimci gençlik bölünmüştür. Bunda şüphesiz ki oportünist kişilerin rolü büyüktür. Dürüst, yiğit, devrimci kardeşlerimizden bir kısmı, sekterlikleri yüzünden oportünistlerin etki alanına girmiştir. Bu giriş, onları, giderek karşı devrimcilerin safına düşürmüştür. O kadar ki, Amerikan erlerini denize atmak isteyenlere engel olmak için barikat kurmaya kadar götürmüştür. Bu gidiş onları aktif direnmenin başladığı yerde, pasif direnmeye itmiştir. Çağaloğlu'nda görüldüğü gibi... Bu oportünist kişiler, hiçbir şey yapamadıkları zaman faşizm gelir fobisini ortaya atarak devrimci gençliği eylemden çekmeyi denemişlerdir. Bu fobi, kısmen başarı sağlamış ve devrimci eyleme büyük darbe vurmuştur.

Solda Selahattin Okur, Hukuk Fakültesi, 1969.

Bu iddiayı dikkatle incelemek gerekir. Sosyalist örgütün yüzde üç oy aldığı bir ortamda faşizme gitmek için hiçbir sebep bulunmazken, bunu söyleyenler Hürriyet Meydanı'nda ve Kızılay'da hiçbir şey halledilmez diyenlerle aynı düşünceye sahiptirler. Fakat bütün bunları olağan karşılamak gerekir. Çünkü küçük burjuva sosyalistlerinden daha fazlası beklenemez. Onlar elbette ki rahat mücadeleyi tercih edeceklerdir. Bizim bu gibilere söyleyeceğimiz tek şey şudur:

'Düşmesin bizimle yola

Evinde ağlayanların gözyaşlarını

Boynunda ağır bir zincir gibi taşıyanlar... '

Devrimci gençlik, Amerikan emperyalizmine ve oportünizmine karşı duran gençliktir. Onun görevi, sayısının azlığına, düşmanın çokluğuna bakmadan, Amerikan emperyalizmine karşı sonuna kadar dövüşmektir. O, en iyi biçimde karar veren ve uygulayandır. O, boş gecelerini değil, boylu boyunca ömrünü bu kavgaya verendir.

Yaşasın tüm bağımsızlık savaşı veren dünya halkları!

Yaşasın tam bağımsız Türkiye!

Türk Solu dergisi, 19 Kasım 1968

Bu cümleler, çizgisi olgunlaşan bir devrimcinin ve yol ayrımına gelen bir hareketin cümleleriydi.

Şimdi, "Sokaktan çekilelim," diyenler, "Partinin sözünü dinleyelim," diyenler, "Cuntalarla birlikte hareket edelim," diyenler ayrışırken Deniz, "evinde ağlayanların gözyaşları"na dönüp bakmadan kampüsleri aşacak, daha da hızlanarak sokaklara, meydanlara, giderek dağlara taşacaktı.

Samsun yürüyüşü nedeniyle yargılandığı davadan çıkar çıkmaz, yeni Amerikan büyükelçisini karşılamaya koştu; tabii kendi usulünce, "Yankee go home!" sloganıyla...

Robert Commer, Vietnam'da görev yapmış, eski bir CIA görevlisiydi. Ankara'ya tayin edilmesi gençleri öfkeliendirmişti.

Türkiye'ye geleceği gün, hem Yeşilköy'de hem Esenboğa'da hazırlık yapmışlardı.

Yeşilköy'de Commer'e protestolu karşılama, 28 Kasım 1968.

Komer, "12 yıl CIA'da çalıştım,, söyledi

Amerikan Elçisi protestolarla karşılandı

*İstanbul ve
Ankara'da
olaylar çıktı;
Yedigöller'den 18
genç nezaret
altına alındı*

Uçak uçuşu — Amerika'nın yeni Büyükelçisi Komer'i
protesto etmek isteyen gençler, dün Ya-
şar'da bir uçuş kalkanıydılar. Daha sonra, Amerikan Elçisi'nin
oturma odasına girdiler. Nitekim yeni elçi, biraz
önce Amerika'da başka bir uçuşla gelmişti. Kemerde, değişik
gençler arasında bir grupun Falcı tarafından saldırısına uğradığını

Amerika'nın yeni Türkiye
Büyükelçisi Robert Ko-
mer'in gelmesi, dün İstan-
bul ve Ankara'da olaylara
neden oldu. Yedigöller ve
Ezine'de gençler tarafa-
dan protesto edilen Komer,
İstanbul'da bir saat boyunca
konuştu, oğlu ve CIA'da
(Amerikan Merkezi İstihbarat
Tebliğleri) çalışması da
oldu. Bu arada, Amerikan
Büyükelçiliğine içinde geçen

**KALB
NAKLİ
DEVAM
EDECEK**

**Ali Akgül'ün
ölüm sebebi :**

**Had
kalb**

19 Kasım 1968, Cumhuriyet.

"İndi" anonsunu duyar duymaz, demir parmaklıkları aşırıp piste girdiler. Uçağa doğru slogan, taş, yumurta, domates attılar. Bunlar Commer'e ulaşmadı. Ama polis onlara çabuk ulaştı. Çatıştılar.

Gözaltı listesinde "Deniz Gezmiş" adı, yine en baştaydı.

Yolda bir hayli hırpalanarak Beşiktaş Polis Karakolu'na götürüldüler. Ancak orada beklenmedik bir şey oldu:

"Amerikalıya ülkemizi savunmak için saldırdık," deyince bir komiser, pastırma ekmek ikram etti. Açlıklarını öyle giderdiler.

Deniz yine tutuklandı. Artık Sultanahmet'i en sık ziyaret eden tutuklu haline gelmişti. Üç ay dışarıdaysa iki ay içerideydi. Cezaevi, ikinci evi olmuştu.

Orada sadece siyasi tutuklularla değil, Dündar Kılıç gibi dönemin ünlü kabadaylarıyla, adi suçlularla da birlikte oluyor, toplumun değişik kesimlerinden insanlarla tanışıp dertleşiyordu.

Komiserin ısmarladığı pastırmalı ekmeği yerken.

Önde Mustafa Gürkan arkada soldan Mustafa Zülkadiroğlu, Toygun Erarslan, Deniz Gezmiş, Rahmi Aydın. Commer Olayı'ndan... Sultanahmet Cezaevi, 1968.

Sultanahmet Cezaevi, 1968.

Abim hapishanedeysen daha güvende olduğunu hissediyorduk. Çoğunlukla görüşlere ben gidiyordum. Babam görevli olduğu için hafta içi gelemiyordu, bana para veriyordu, ben o parayla meyve ya da ihtiyaçları neyse alıp götürüyordum; bir miktar da para bırakıyordum. Gönderdiği çamaşırları eve getiriyordum. Koşullar henüz çok katı değildi. Anne, baba, kardeşler ve izin alırsa diğer yakınlar da ziyaret edebiliyordu. Kabaca bir üst baş araması yapılıyor, kapıda kuyruk oluyor, görüşmeciler sırayla, grup grup alınıyordu. Anons edilen tutuklu, tel örgüyle ayrılmış geniş bir odaya alınıyor, orada ziyaretçisiyle gürültülü bir ortamda bağıarak konuşabiliyordu.

Koğuştaki diğer tutuklularla... Sultanahmet Cezaevi, Mart 1969.

Tabii bu koşullarda abimle çok kısa sohbet edebiliyorduk. Derya Apartmanı'nda olduğumuz dönemde bir gün baktık, Deniz abim yanında bir sürü sivil polisle geldi eve... Meğer mahkemeden arama kararı almışlar.

"Evi arayacağız," dediler.

Hemen kitaplara yöneldiler.

Küçük bir kütüphanemiz vardı. Hem edebiyat eserleri hem de sol klasikler bulunurdu. Kitapları tek tek elden geçirdiler. Hangisi yasaklı hangisi değil, onu saptamaya çalıştılar.

İçlerinden biri benim yanıma geldi:

"Abin seni de zehirliyor mu bu kızıl kitaplarla?" diye sordu.

"Sana ne!" dedim.

Daha liseyi yeni bitirmiştim.

"Zehir"se, evet; benim de kanımda dolaşmaya başlamıştı.

17 Aralık'ta Commer Davası'nın duruşmasına çıktı Deniz, savunmasını yaptı.

Hâkim son sözünü sordu, "Kahrolsun Amerika!" dedi.

"Tahliyesine..." dedi hâkim...

Bu idealist gençlerin, "Vietnam kasabı" diye namı salmış bir elçiye protesto etmelerine hak vermiş, ceza alıp okuldan kovulmalarını istememişti.

Ancak çok değil, on gün sonra yeniden başı derde girdi.

Bu kez hadisenin konusu, Oya Sencer'in (Baydar) teziydi.

İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde asistandı Sencer... Doktora tez konusu olarak, "Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu ve Yapısı" başlığını seçmişti.

Profesörler kurulu tezini kabul etmeyince Sencer de asistanlıktan istifa kararı aldı. Gözyaşları içinde yaptığı veda konuşmasında öğrencilere, "Mücadeleden vazgeçmeyiz, dışarıda daha güçlü karşılarımıza çıkacağız," dedi. Bunun üzerine öğrenciler derslere girmeme kararı aldı. Rektörlük yine işgal edildi. Deniz, bir grup arkadaşıyla Yönetim Kurulu'nun toplantısını bastı, "Dekan derhal istifa etsin, yoksa burayı terk etmeyiz!" dedi. Rektör ve dekanlar binayı terk etti. Ama bu kez hazırlıklıydı; üniversiteyi süresiz olarak kapattılar.

Deniz, bütün öğrencileri ertesi sabah Atatürk heykeli önünde protesto mitingine çağırdı.

27 Aralık sabahı öğrencilerin omzunda konuşma yaparken üniversiteye (1960'tan beri ilk kez) polisin girdiğini ve kendisini tutuklamaya geldiğini gördü; ama ellerinden kurtulmayı başardı.

Polis her yerde onu ararken, o İzmir'de bir arkadaşının evindeydi.

Bir hafta sonra, tutuklu arkadaşı Celal Doğan'ın İstanbul'daki evinde baskın sonucu yakalandı. Yakalandıktan bir saat sonra 1.

1968-

I D D I A S A

1968-

BAKIRKÖY ASLİYE CEZA HAKİMİ

Kamu Hukuku

1. DENİZ GEZMİŞ, cemil ve mukadder oğlu, 1947 doğumlu, köyü nüfusunda kayıtlı,
2. AKIN ÇİTAKOĞLU, Mehmet servet ve fetma ne doğumlu, Tekirdağ, İrtugrul mahallesi, nüfus
3. MUSTAFA ZUKADİNOĞLU, aliya ve ... doğumlu, Beşiktaş, ...

4. SELAHATTİN OKUR, ... bayırı köyü nüfusunda
5. HAKMET ATAHAN, ... Antakya Selçuk mahal
6. YÜCEL ÖZKAY, Resmi ... kılıklı köyü nüfusunda
7. ŞEVKET TOKER, ... Gümüşhacıköy kazası
8. MURİF POLAT, ... via erzin mahipesi
9. ... of kanunı, binbaşı em
10. CEMAL ERDİ UYAR, ... Ermenek Çınarlıca mah
11. CEMAL ÖZÜZ SÖZAL, ... Ermenek farise, mahip
12. MUSTAFA İLKER GÜRKAN, ... mah

29.11.1968

Sanıklarından Deniz GEZMİŞ, Hakkı AYI, Selahattin OKUR, Mustafa ZUKADİNOĞLU, CEMAL ERDİ UYAR, AKIN ÇİTAKOĞLU, LAT, Alpaz YALÇIN 'ın tahrik ve teşvik olay tarihinde Türkiye'ye (Yeşilköy) olan Amerikan Sefiri aleyhinde gösterilen Yeşilköy Hava Alanında toplanan ve tahminen yüz kişilik bir grup American şirketine ait bir uçakla Ermenek idianname ile isimleri yazılı leri tesbit edilemeyen suç ortakları parmaklıkları ağıp, Haruk sahası leri ve orada sefir aleyhinde gösterilen müdahale edip, hareketlerinin 171 uğunu bildiren Polis Amir, ve memur mukavemette bulundukları, ve bu sure isteyen vasilatı polis memurlarına mani oldukları, ve hareketin kin gece vacyan ettiği, iddia, tutanakla bir kısmının suik ve mahini beyan

Commer Davası iddianamesinden: "... hep birlikte piste girip sefir aleyhine gösteriye başladılar."

Şube'ye götürülmüş, ifade vermeyeceğini söylemiş, Sultanahmet Cezaevi'ne konmuştu bile...

Daha sonra elleri kelepçeli halde getirildiği mahkemede yine esprisini patlatacak, "Adliyedeki bu hızlı çalışmanın, memleket kalkınması için de geçerli olmasını dilerim," diyecekti.

Artık iktidar gözünde, bir kararıyla üniversiteyi ayağa kaldıran, kızdı mı rektörlüğü basabilen, sık sık hapse girse de hemen çıkabilen, rejim için tehlike arz eden bir örgüt liderine dönüşmüştü. Kurucusu olduğu DÖB, kararlı ve ses getiren eylemleriyle günden güne büyüyordu. Deniz Gezmiş ismi, resmi, gün aşırı

gazetelerdeydi. Polis onu biliyor, tanıyor, buluyordu. Takvimlerin 1969' u dönmesiyle birlikte, işlerin rengi de değişmeye başladı.

68 Baharı, kışa dönmek üzereydi.

13 Mart 1969 günü, İçişleri Bakanı Faruk Sükan, mecliste b1ır konuşma yaptı ve "aşırı solun anarşist faaliyetleri"nden yakın-
dı. Sonra da devlet nizamını yıkıcı faaliyetlerde bulunduğunu öne
sırdığı 48 kişiyi kürsüden ismen sayarak tescil ettirdi.

Ali Özgentürk, Celal Doğan, Cavit Kavak, Ertuğrul Günay,
Cihan Alptekin, Harun Karadeniz gibi isimlerin yer aldığı bu liste-
de elbette Deniz Gezmiş de vardı.

Haklarında mahkeme kararı olmadan, bizzat bakan tarafın-
dın suçlu yerine konulmuşlardı.

12 Mart'a yaklaşıldıkça, hükümet de, polis de, üniversite de,
yığı da sertleşecekti.

Bu farkı yılın hemen başında hissettiler.

Deniz içeri girdikten bir ay sonra, emektar Sultanahmet'ten,
yeni yapılan Bayrampaşa Cezaevi'ne taşındı.

Bayrampaşa'nın ilk tutsakları oldular.

Burası şehre daha uzaktı, duvarları daha yüksekti, görüş
daha zordu. Cemil Gezmiş, küçük oğlu Hamdi'yle birlikte Deniz'i
görmeye gittiğinde, Sultanahmet'in o kalabalık, gürültülü görüş
salonları yerine, tek kişilik, müstakil bir kabin buldu. Artık birbir-
lerinin yüzünü aralarındaki sağlam camın ardından görebiliyor-
lar, seslerini bir hoparlör aracılığıyla duyabiliyorlardı.

Deniz, "Burası Sing Sing'e benziyor," dedi onlara... Donan-
masını denize döktükleri Amerika'dan kopyalanmış bir cezaevin-
de yatıyordu şimdi...

7.2.968*

Cuma

Doğu Arkadaş

Bildiğin gibi tahliye olamadım. Bu ayın 22'sine kaldı bizim tahliye işi. Yeni cezaevine de taşındık. Sing Sing'den farkı yok burasının. Sana uzun süredir mektup yazamadığım için kusura bakma.

Öte yandan üniversitenin bizim için açmış olduğu tahkikatın sonucunu bekliyorum. Öyle zannederimki 2 sömestr uzaklaştırma kararı verecekler. Benim öteki davaların durumu berbat. Ceza yeme ihtimalim kuvvetle muhtemel. Bugünlerde tek üzüldüğüm konu 6. filonun gelişinde dışarıda bulunamamak.

Deniz'in mektupta bahsettiği 6 Şubat 1969 tarihli *Cumhuriyet*'te çıkan Özgen Acar'ın yazı dizisi.

* Bu mektup Deniz Gezmiş tarafından Doğu Perinçek'e gönderilmiştir. Yıl, "969" olacak.

Yusuf Küpeli'nin başkan seçilmesi beni fazlasıyla sevindirdi. Fakat yine de bu o ort nizmin tasfiyesi anlamına gelmez. Yalnız bu bizim için iyi bir fırsat olmalı. Benim burada kimseyle temasım olamıyor. Sen İstanbul'a geli te bizim çocukların F.K.F.'ye giriş işini bir düzene soksan çok iyi olur. Cumhuriyet'te çıkan bir seri röportaj var. Bilmem okuyormusun. Bir işgal sonrası diye. Doğu avrupalı anlatıyor. Anladı ım kadarıyla revizyonizm bütün ha metiyle gelmiş oturmuş. Doğu avrupadaki bu revizyonist gidi in kaynağını yani nedenini bir türlü bulamadım.şimdilik bu kadar. Bütün arkadaşlara selam.

Not: Adresim

E-1 101

Sa ımcılar cezaevi Deniz

Deniz tahmin ettiği gibi 22 Şubat'ta tahliye oldu.

Eve geldiğinde bu kez babası kızgındı.

Bu dördüncü tutuklanması oluyordu, "daha ne kadar böyle gidecek"ti ki?

Hem bu seferki eylemi hiç onaylamamıştı Cemil Bey:

"Üniversitenin akademik kurulunun aldığı karardan ona ne"ydi ki?

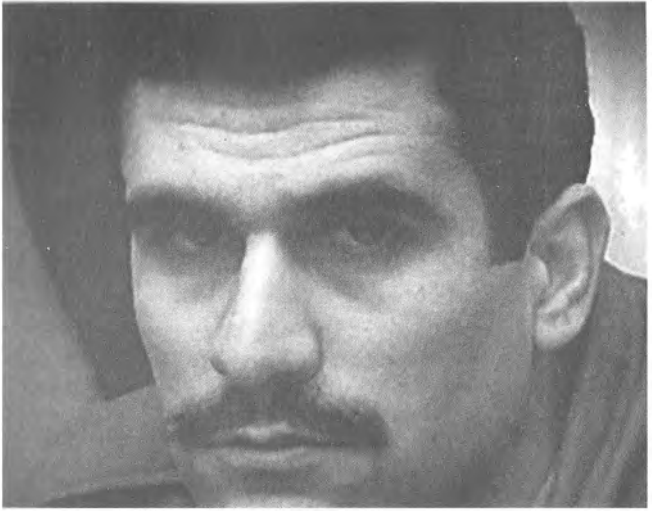
"Bunun yüzünden cezaevine girmeye değer mi"ydi?

"Böyle giderse bu okul nasıl bitecek"ti?

Deniz, her zamanki gibi itiraz etmeden dinledi babasının söylediklerini... Saygıda kusur etmedi; ama doğru bildiğinden de vazgeçmedi. Ertesi gün, soluğu yine üniversitede aldı.

ZDF'nin çekiminden: Harun Karadeniz'le birlikte, duvarda Che ve Vedat Demircioğlu posterlerinin altında, İTÜ Gümüşsuyu Binası, 1969.

Alman ZDF televizyonundaki görüntüden.

O içerideyken 6. Filo ziyaretinde yine Türkiye karışmış, 76 gençlik örgütünün Taksim'deki protesto eylemine sağcılar bıçaklarla saldırmış, iki genç bıçaklanarak öldürülmüştü.

16 Şubat 1969'daki bu saldırı, tarihe "Kanlı Pazar" diye geçmişti.

Artık meydanlarda kan izi vardı.

O günlerde Alman ZDF televizyonundan bir ekip İTÜ'ye gelip kendisinin de aralarında olduğu öğrenci liderleriyle röportaj yaptı.

"Neden Amerika'ya karşısınız?", "Nasıl bir Türkiye istiyorsunuz?" diye sordu.

Hapisten yeni çıkmış Deniz, orada kameralara kaydedildi.

Ülke şartlarıyla birlikte, yüzündeki ifade de sertleşmişti.

Bıyık bırakmış, parka giymeye başlamıştı.

O hafta 23 yaşına basacaktı.

İstediği Türkiye'yi daha o yaştan, eylemleriyle ortaya koymuştu.

Gencilik

Devrimci gençlere silâh çekildi

Devrimci öğrenci bililiğine bağlı gençlere İstanbul Edebiyat Fakültesi koridorlarında CKMP'li gençler tarafından silâh çekilmiştir. Silâhla tartıştığı üniversite koridorlarında ve sokaklarda dolanmalarına göz yuman AP ikidarı, beri yanda protesto gösterilerin de bulunan silâhsız öğrencilere emirindeki kuvvetleri bunharca saldırmaktadır. Olay geliştiğinde Çarşıbaşı günü meydana gelmiştir. DÖB, başkanı Deniz Gzmış hukuk fakültesi duvarlarına emperyalami ve Amerikayı protesto eden yazılar yazarken, CKMP'li bir gencin müdahale etmek isteği olayları başlatmıştır. Bu gençle Deniz Gzmış arasında çıkan tartışma sonucunda CKMP'li genç biraz hırpalanmış ve kaçmak zorunda kalmıştır. Olaydan bir müddet sonra Üniversiteye 30 kişilik bir grup halinde gelen CKMP'li bir DÖB'li iki öğrenciyle tartışmışlar ve tahrik edici sözler söylemişlerdir. Bu iki sonra DÖB'li öğrenciler, Edebiyat Fakültesinde topluca döldürülürken CKMP'li öğrencilerle karışmışlar ve münakaşa etmişlerdir. Müdahale kavgaya dâhilmeden yatmış. Fakat Devrimci öğrenciler binayı terk edecek anıdan müddet önce uçağımlardır. Binanın üzerine geri dönen öğrenciler, CKMP ilerin saldırısına göğüs çevir vermişlerdir.

Bir anda savaşı alanına dönen yerde dayak yiyeceklerini anlayan CKMP'li Ufuk Şehri padesüsünün cebindeki tabancasını çekerek: "Bırakmayın, vururum!" diye bağırır. Ufuk Şehri'nin silâh çektiğini gören Devrimci öğrencilerden Selahattin Okur, Ufuk Şehri'nin üzerine yürümüş, fakat CKMP'li tarafından dâhil edilmiştir. Olay sonra araya girilenlerce arbedenin kanlı bir şekilde sona ermesi engellenmiştir.

Öğrenci temsilcilikleri seçimi yapıldı

İstanbul Üniversitesinde öğrenci temsilcileri seçimi yapılmıştır. İlk alınan sonuçlara göre Hukuk Fakültesi seçimlerinde bir sağcı bir de solcu aday kazanmıştır. Ancak seçime geçen solcu adaylardan DÖB'e bağlı öğrencinin EKE'lerce desteklenmediği ifade edilmiştir. Öğrenciler delil olarak 1968, 16 adayın adı altında dâhil EKE'li aday çıkarmakla ilken EKE'li'leri yalnızca kendi adaylarını oy vermede; gösterilmektedir. Böylece 16 oy farklı DÖB'li aday kaybetmiş ve sağcı aday kazanmıştır. Olay anıların yaratması ve tartışmalara sebep olmuştur.

3 Aralık 1968, *Türk Solu* dergisi.

Olaylar hızla tırmanmaya başlamıştı. Artık etraftan da tehdit altındaydı Deniz abim...

Her sabah normal vapurla ve tek başına Harem'e gidip geliyordun. Korumasızdın.

Bir seferinde sağcılar Harem'de vapurdan indikten sonra eve yürüdüğü yolda pusu kurmuşlar. Tenha bir sokakta yolunu kesmişler; bıçaklar, falçatılarla saldırmışlar, hatta ateş etmeye kalkmışlar. Tehlikeli bir durum yaşanmış. Orada öldürülebilirmiş. Biz sonradan öğrendik; alnında ufak sıyrıklarla atlatmış.

O günden sonra Deniz abim, babama, “Eve gelip gitmem tehlikeli oluyor,” dedi. Babam da, “Sen kendini tehlikeye atma, nasıl kendini koruyacaksan öyle hareket et,” dedi. Bunun üzerine abim bir müddet eve gelmedi. Bildiğim kadarıyla Site, Kadirga gibi öğrenci yurtlarında, Tünel’deki TMGT binasında ya da Çağaloğlu’ndaki Yapı İşleri Sendikası’nda kalırdı.

Bir süre sonra eve Nahit Tören, Haşmet Atahan, Cihan Alptekin, Erim Süerkan, Metin Eşrefoğlu gibi yakın arkadaşlarıyla birlikte gelmeye başladı. O ara ceketinin içinde bir sopa taşıyordu, gerektiğinde kendisini korumak için...

Henüz silah yoktu ortalıkta...

1969’un Mart’ında Hukuk Fakültesi’ndeki okuma salonuna “Vedat Demircioğlu” adını vermişler, MHP’liler de gelip o ismi silmiş, yerine “Ziya Gökalp” yazmış. Deniz abim o sırada okuma salonundaymış. Müdahale etmiş, kavga çıkmış. Yaralananlar olmuş. O olaydan sonra da tutuklandı abim ve 15 gün kadar hapis yattı.

11 Haziran 1969 tarihli *Günaydın* gazetesi, birinci sayfasında Sultanahmet'te Alman Çeşmesi üzerinde konuşma yapan Deniz Gezmiş'in fotoğrafını yayımladı.

Fotoğrafı çeken, daha sonra Deniz'i her adımında izleyecek ve onun en güzel fotoğraflarını çekecek olan gazeteci Ergin Konuksever'di.

Gazete haberine göre Deniz, sabahın erken saatlerinde Hürriyet Meydanı'nda toplanıp Sultanahmet'e yürüyen öğrencilere bir konuşma yapmış, "Polis yuvamızı terk edene kadar mücadeleye devam edeceğiz. Zafer bizindir. Yeter ki sizler inançlı olarak mücadelenize devam edin, aslan kardeşlerim," demişti.

Bu konuşmayla başlayan 10 Haziran günü İstanbul, son 10 yılın en büyük polis-öğrenci çatışmasına sahne olacaktı.

Aylardır yükselen gerilim o gün patlamış, eğitim reformu bekleyen öğrenciler, Başbakan Demirel'in, "Reform yok ki!" açıklama-

sıyla önce üniversiteleri işgal etmiş, polisin kampüslerle girmesinden sonra da sokağa dökülmüştü. 17 öğrenci kuruluşu bir aradaydı.

Karşılarında ise neredeyse bütün polis teşkilatı...

O günkü çatışma, gazetelerin manşetine "Savaş" olarak yansdı.

Bu kez iş karışıklı taşlaşmayı aşmış, molotofkokteylleri, zırlı araçlar, gide rek gerçek kurşunlarla çığrından çıkmıştı.

11 Haziran 1969, *Günaydın*.

Deniz Altın Çayırda'nın önünde.

Ceylan, Hattı İbrahim, İsmail, Mehmet Bay, Mehmet Ayhan, İbrahim Çelikkaya, Mehmet Sunar, Gureba Hattat, (Öğrenciler): Ertan Perlar, Rezi Uğur, Yılmaz Altın, (Falla Marmarlar): Refik Mader, Huseyin Özdamar, Elkin Yazer, Mahmut Öz, Tuncay Turgut, Ayrica, Zafar Özen adında bir memur ve seyyar satıcı - Edir Sevilioğlu

Cerrahpaşa Hastahesi: (Öğrenciler): Deniz Gezmiş, Kemal Ertuğru, (Fallaier): Hasan Yoldaş, Nail Coşar

Haseki Hastahesi: (Öğrenciler): Bekir Yılmaz, Çelbi Yılmaz, Ayrica şoför Kemal Demirel ve doktoru gırtlak Tımar Gecici

Günışık Askeri Hastahesi: (Öğrenciler): Yıldıray Yıldıray, Feridun Boduroğlu, Cansu Dumişgün, Muharrem Kuy, Mustafa

11 Haziran 1969, Cumhuriyet.

Sonunda askerî birlikler olaya müdahale etmiş ve çatışma yerine gelen komutanlar, "Ordu, ordu çok yaşa!" tezahüratıyla karşılanmıştı.

10 Haziran, 10 yıldır biriken gerilimin patlama noktasıydı adeta...

Şiddet o gün doruğa çıktı.

Altı saatlik çatışmanın sonunda 100'e yakın yaralı vardı.

Cerrahpaşa'ya sevk edilen yaralıların listesinde Deniz Gezmiş'in adı da yazılmıştı.

O gün, Deniz hakkında tutuklama kararı verildi.

Polis her yerde onu ararken o, akşam gizlice Ankara'ya geçti. Geceyi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde geçirdi.

Ertesi gün, Ankara çatışmalarla uyandı.

Bu kez hedefte, Mithatpaşa Caddesi'ndeki Amerikan TUS-LOG binası vardı. Bina taşlandı. Beş Amerikalı dövüldü, binanın önündeki Amerikan Hava Kuvvetleri'ne ait bir araba devriliş yıkıldı.

Yakanlar arasında Deniz Gezmiş de vardı.

Ama bu kez yakalananlar arasında değildi.

Arananlar listesindeydi.

Odaya ince, upuzun boylu, esmer, sakal tıraşı olsa hayli yakışıklı görünecek bir genç girdi.

Tanıştırdılar:

Deniz Gezmiş.

İsim elbette yabancı değildi. İstanbul'daki çeşitli üniversite olaylarında gazetelere pek sık geçmişti. Tarafsız gazetelere "Deniz Gezmiş'in başında bulunduğu öğrenciler", "Deniz Gezmiş'in idaresinde and içildikten sonra", "Deniz Gezmiş tevkif edildi", "Deniz Gezmiş tahliye edildi" diye... İktidar yanlısı gazetelerde, "Sabıkalı anarşist", "Suç makinesi", "Döne döne başı dönmüş bir serseri" diye...

Bizde ise –tabii ilk bakışta belli olmaz ama– sabıkalı ve serseri olmaktan çok, sakın, terbiyeli, hatta biraz mahcup bir Anadolu çocuğu etkisi yaptı.

Konuştukça öğrendik. Erzurumluymuş. Annesi de babası da ilkokul öğretmeniydi. Kayseri Lisesi'nde okumuş, sonra onlar İstanbul'a tayin edilince İstanbul'a geçmiş, Hukuk Fakültesi'ne girmişti. Döne döne başının döndüğü de yoktu. Hukuk'ta hiç sene kaybetmemiş, sınıfını iki yıl haziranda, bir yıl eylülde geçmişti. Şimdi üçüncü sınıftaydı. Zaten yaşı da bunu doğruluyordu: 22 yaşındaydı.

Sosyalizmi ilk defa Yön dergisinin ikinci çıkışı sırasında, bu dergiye izlerken benimsemiş, sonra bu alanda kendisini yetiştirmeye çalışmıştı. Gençlik hareketlerine başlangıçtan beri katılıyordu. Önce Fikir Kulüpleri dışında Devrimci Öğrenci Birliği adında başka bir teşekkülün kurucusu ve liderlerinden biri olarak çalışmış, sonra İstanbul Fikir Kulüpleri'ndeki bir anlaşmazlığın ortadan kalkması üzerine Fikir Kulübü'ne girmişti.

Daha sonra ayrıca konuştuğumuz arkadaşları, onu "İstanbul'un öğrenci lideri" olarak tanıdıklarını anlattılar. Sakin

görünüyordu, ama "eylem sırasında son derece cesur ve inançlı" imiş.

Deniz Gezmiş'in tevkif edilişi, şimdiye kadar beş kere:

Seyfi Öztürk'ün yuhalanması olayında, 6. Filo olaylarında, Yeşilköy Havaalanı'nda Komer'e karşı yapılan gösterilerde, Oya Sencer olayı dolayısıyla rektörlüğün işgali sırasında, üniversitede komandolarla çıkan bir çatışmada...

Bu tevkiflerin sonunda hep tahliye edilmiş ama arada toplam olarak, mahkûmiyetsiz 8 ay hapis yatmış. Şimdi de, gazete haberlerine göre, son İstanbul olaylarıyla ilgili olarak, yeni bir tevkif müzekkeresi var.

Kendisi bunlardan pek bahsetmedi. Zaten az konuşuyordu.

Akşam, 18 Haziran 1969.

Oturmakta olduğumuz Derya Apartmanı'ndaki ev sahibimizin iki kızı vardı. Biri uzun boyluydu. Onu Deniz abime düşünüyorlardı. Ne olduysa o yaz, evi satışa çıkardılar.

60 bin lira istiyorlardı.

O dönem babamın 3 bin lira maaşı vardı. Sanıyorum anneminki de 1500 liraydı. 300 lira kira veriyorduk. Babam kirada oturmayı tercih etti. Yazın aynı sokakta ilk oturduğumuz Harem Palas'ın sırasındaki Karlık Apartmanı'na taşındık.

Ev, annemin okuldan bir öğretmen arkadaşı ile emekli albay olan kocasının. Onlar vasıtasıyla tuttuk.

Heyecanlı bir yazdı 1969 yazı...

Ben liseyi bitiriyordum. Bora abim, Edebiyat

Gezmiş ailesinin Harem'de oturdukları son ev olan Karlık Apartmanı.

Fakóltesi'nden arkadaşı olan Nural'la evlenmeye karar vermişti.

Yeni evde onun telaşı vardı. Bizimkiler onlara gidip tanışmışlardı. Yazın onlar, Karlık Apartmanı'ndaki evimize iadeiziyarete geldiler.

Evde Sivas'tan beri var olan eski salon takımının bu davet öncesi değiştirilmesine karar verilmişti. Ziyaret öncesi, annem teyzemin Moda'da tanıdığı bir mobilya mağazasına giderek yemek masası takımı ile konsol satın aldı. Yemekte tavukla pilav vardı. Ayrıca teyzemin de yardımıyla çeşitli mezeler hazırlanmıştı.

Deniz abimin hapiste olmadığı bir araydı. Biraz gecikmeyle, aile yemeğine o da katılmıştı. Yengesiyle tanışmış, Bora abime esprilerle takılmış, coşkuyla sofradaki tavuğa dalmış, neşeyle sohbet etmişti.

1960'lı yılların ve mutlu anıların sonuna gelmiştik.

Belki de o akşamki yemek, ailece keyifle yediğimiz son yemektir.

O günden sonra ne Deniz abimle öyle neşeyle sohbet edebilecektik ne de bütün aile bir araya gelip mutlu mesut yemek yiyebilecektik.

1969 Haziran'ıyla birlikte, Deniz Gezmiş açısından da bir dönem bitti.

Alman Çeşmesi üzerinde konuştuğu, sonra binlerce arkadaşıyla birlikte yürüdüğü, sloganlar attığı, polisle çatıştığı o gün, sokakta, meydanda çözüm aradığı son gündü adeta...

Eğitim reformu, özgür üniversite, bağımsız ülke talepleri karşılık bulmuyordu. Okuldaki eylemler, boykotlar, işgaller yetmeyince, tepkileri, üniversite kampüsünü aşmış, sokaklara, meydanlara taşmış, şiddete bulaşmıştı.

Ancak yine itirazlarını dinleyen, çözüm üreten yoktu.

Artık neredeyse her eylemde hırpalanıyor, gözaltına alınıyor, tutuklanıyor, içeri giriyor, yargılanıyor, salıveriliyor, yeniden eyleme dönüyordu.

Bu, rutine binmişti.

Öğrenci liderleri tutuklanıyor, dernekler kapatılıyor, üniversitelerde eğitim duruyordu.

Öte yandan kendi aralarında kısırlaşan tartışmalar, giderek kavgaya dönüşmeye başlamıştı.

İçinde doğdukları TİP'e artık sığınıyorlardı. Fikir ayrılıkları onları yol ayrımına getirmiş, herkes kendi yolunu seçmişti.

Kimi parlamenter seçeneğin hâlâ gündemde olduğuna inanıyordu, kimi dergi çevresinde toplanıp teorik yığınak yapıyordu, kimi cuntalarla işbirliği içinde bir sol darbeye hazırlanıyordu.

Deniz'in çizgisini eleştirenler de vardı.

Deniz ise bu tartışmalardan, boş konuşmalardan, partinin ataletinden sıkılmıştı. Sabırsızdı.

Bütün 68 gençliği gibi, her şeyi ve hemen, şimdi istiyordu.

Üstelik onlar tartışırken karşı cephe palazlanıyordu.

O yaz, MHP, ağustosta, 34 ilde açılacak komando kurslarına 17 bin 500 üniversiteli gencin başvurduğunu açıkladı.

Milliyetçi Hareket Partisi "Komandolar,,ın
beyinlerini de yıkayacak

17.500 Üniversiteli genç komando olacak

■ 34 ilde açılacak kurslarda Mu-
zaffer Özdağ ve dokuz doçent
gençleri «fikri eğitime» tâbi tu-
lacak.

MHP

ANKARA, TPA
Ağustos'ta açılacak «komando» kursla-
rına 17.500 üniversiteli gençtin tayinir-
dığını bildirdi.

Kursu katılarak bu öğrencilerin bir çoğunun
fikri eğitilme tâbi tutulduktan sonra kursu ke-
sildiklerinde bir kısmının da geçen yıl solları kurs-
lara katılarak edip yaparı gösterdikleri için oturma-
tımın istisna olarak hakkını kullanacakları açıklanmıştır.

Türkiye'nin 34 ilinde açılacaklı bildirilen ko-
mandu kursları iki kategori üzerinden faaliyet gös-
tirecektir. İlk 35 mündük kurslarda, komandolar

7 Temmuz 1969, Milliyet.

Gerilla ve komando sınıfından emekli subaylardan eğitim alacaklardı.

Yine o yaz, Adalet Partisi Milletvekili Mehmet Ateşoğlu, "Türk milleti, namlunun ağzına sürülmüş bir bomba gibi komünistlere karşı şahlanacağı günü beklemektedir. Moskof uşaklarını kaçma-ya dahi fırsat bulamadan, köpekler gibi geberteceğiz," açıklama-sını yaptı.

Söz, hükmünü yitirmek üzereydi.

İşte bu ortamda, hakkında tutuklama kararı bulunan ve polis tarafından her yerde aranan Deniz, bir grup arkadaşıyla Filistin'e gitme kararı aldı.

Gidişatı görüyor, bu koşullarda eğitimini sürdüremeyeceği-ni, hatta dışarıda kalamayacağını biliyordu.

Öte yandan demokratik mücadelenin sonuna geldiklerine inanıyordu. Bundan sonra silahların konuşacağı belliydi. O hal-de savunmayı öğrenmeli, gereğinde Che Guavera gibi dağa çıkıp

Gerilla hüviyeti

Yakolandıktan sonra Deniz Gezmiş'in üzerinden çıkan ve El-Fetih'den alındığı olduğu hüviyeti görülmüyor.

Üzerinde bulunan belgelerden anlaşıldığına göre, Deniz Gezmiş, 15 nisan 1969 tarihinde Filistin Demokratik Halk Cephesi Merkez Komitesi'nde çalışmış ve kendisine şakimlik kartı veritmiştir.

"Filistin Demokratik Halk Cephesi Merkez Komitesi
Hüviyet Vesikası
No: 9246
hüviyet vesikası

İsim : Muhammed Ali
Vakfesi : Savaşçı
Tarih : 15-4-1969"

Bu vesikamın arkasında ise şunlar yazılıdır:

"Şahsi Vastaları:
Boy : 1.91
Göz : Siyah
Saç : Siyah
Renk : Siyah
Burun : Arabi
Özellik: Yok ... "

Filistin Bayrağı
Mühür ve İmza

gerilla hareketine başlamak için hazırlık yapılmalıydı.

El-Fetih, dünya devrimcilerini Filistin mücadelesine desteğe çağırıyordu.

İstanbul Üniversitesi'nin Filistinli öğrencileri, ilk gidenlerdi. Deniz'e yolu onlar açtı. Hazi-
ran sonunda Antep'ten Suriye'ye geçtiler. Halep, Hama, Humus üzerinden Şam'a geçip kent yakınında bir askerî birlikte kaldılar. Sonra Amman'a gidip gerilla eğitimi gördüler.

Dönerken komando giysileri içinde birer devrim neferi gi-biydiler.

Bundan sonra silahlar ko-nuşacaktı.

Devrime sayılı günler kaldı-ğını düşünüyorlardı. Devrilmesini bekledikleri güçler ise, Deniz'in kitleler üzerindeki etkisini fark etmiş, onu hedefe oturtmuşlardı.

Deniz'in Filistin'de gerilla hüviyeti.

Deniz Gezmiş'in babasına üniversiteden gönderilen tebligat.

Ağustos sonunda postacı bir tebligat getirip babama teslim etti.

Hukuk Fakültesi Disiplin Kurulu'nun aldığı kararın metniydi.

28 Ağustos 1969 tarihliydi.

Altında Dekan Profesör Orhan Aldıkaçtı'nın imzası vardı.

Şöyle diyordu:

"26 Aralık 1968 günü, üniversite rektörlüğünün bir öğrenci grubu tarafından işgali dolayısıyla yapılan tahkikat sonucunda, oğlunuz 10058 numaralı Deniz Gezmiş hakkında Disiplin Kurulu'nun almış olduğu karar ilişikte gönderilmiştir.

Keyfiyeti üzümlere bildiririm."

Dekanın üzüldüğü karara göre, Deniz abim, o günkü işgalin "başsorumlusu" ve "elebaşı" idi. Toplantı salonunu "sarı bıyıklı bir gençle birlikte" (Cihan Alptekin) o basmıştı, Yönetim Kurulu üyelerini ve Rektörlük

memurlarını binayı terke zorlamıştı. Diğer öğrencileri de sevk ve idare etmişti.

Disiplin Kurulu da zorbalığa girişenlere elebaşılık eden bir öğrencinin üniversite camiası içinde yeri olmadığı inancıyla ve oybirliğiyle kendisine “üniversiteden çıkarma” cezası vermişti.

Belki şimdi askere çağıracaklardı.

Bizse iki aydır kendisinden hiç haber alamıyorduk.

Polis, belki eve uğrar diye Kemal diye bir komiser görevlendirmişti. Sürekli olarak apartmanın karşı köşesinde beklerdi. Camdan baktığımızda paltosunun yakasını kaldırmış halde beklediğini görürdük. Kışları üşürdü; ara sıra ısınmak için kapıyı çalar, “Cemil Bey, Deniz’den haber var mı?” diye sorardı. Babam da, “Yok Kemal Bey, gel içeri bir çayımızı iç, ısın,” deyip buyur ederdi. Öyle içli dışlı olmuştuk. Ailemizin polisiydi bir bakıma... Deniz abimin peşindeydi ama onun nerede olduğunu biz de bilmiyorduk ki!..

Üniversitenin kapıları açıldı, sınavlar başladı.

Öğrenciler eski hamamın eski kurnalarında terleyecekler gene...

Bunca işgal, bunca boykot, bunca gürültü ve lif lif ortaya dökülen çürümüşlüğü rağmen reform rafa kaldırıldı.

(..)

Eski hamam, eski tas...

Yalnız bir değişiklik oldu yeni mevsime girerken:

Deniz Gezmiş'i kovdular fakülteden...

Deniz Gezmiş'i belki tanımazsınız. Uzun boylu, dal gibi bir genç bu Deniz Gezmiş... Namuslu, devrimci, heyecanlı bir genç... İşgal hareketlerine, boykot hareketlerine katılmış, polisten cop yemiş, dayak yemiş, gık dememiş. Akranları gibi, o çay senin bu çay benim, o sinema senin, bu sinema benim diye gezecek yerde bir namussuz düzenin değişmesi için çırpınmış. Ve belki hatalar da yapmış bu arada, kusurlar, kabahatler işlemiş. Ama bataklık fırtınasının ortasında namussuzlukları bir türlü olağan saymayan yüreğiyle çabalamış durmuş.

İşte üniversitede sınavlar başlarken gazeteler Deniz Gezmiş'in Disiplin Kurulu kararıyla fakülteden kovulduğunu yazdılar.

Bre utanmazlar diyesi geliyor insanın. Kitap korsanı profesörü baştacı edersiniz, bir tek kitabı olmayan profesörü saygıyla eteklersiniz; nicesinin hırsız, namussuz olduğunu kapalı odalarda itiraf edip adamakıllı bildiğiniz halde sofraya oturup aynı çorbaya kaşık atmaktan utanmazsınız; reform dileklerini uyutur, cümle yalan dolan ve entrikaya eyvallah edersiniz de bir genç çocuktan mı çıkaracaksınız tüm üniversitenin günahını?..

Bir insanın geleceğini karartmakla mı düzelecek üniversiteniz?

Hayır, mesele o değil. Mesele, üniversitede reform davasını izleyen öğrencilere gözdağı vermektir. Bir yıl çırpınıp durduktan sonra gençler, üniversitede reform yerine öğrenciye ceza politikasıyla karşılaşılıyorlar.

Ne var ki bütün bunlar nafi edir; nafi olduğunu cüzdanları vicdanlarından kıymetli, bilimsiz bilimadamı mukallitleri anlayacaklardır.

Cumhuriyet, 3 Eylül 1969

Üniversiteden ihraç edilen ve işgal olayı sebebiyle polis tarafından aranan Deniz Gezmiş'le saklandığı yerde konuştuk:

Üniversite öğrenci hareketlerinin lideri olduğu için fakülteden atılan ve polis tarafından aranmakta olan Deniz Gezmiş ile görüştüm.

Yatağının üstüne bağdaş kurmuş, bir dergi okuyordu.

Beni ürkek, saklanan bir insan gibi değil, aksine her zamanki gibi kendinden emin olarak karşıladı ve kelimelere basa basa, "Üniversiteye döneceğim," diye anlatmaya başladı.

"Senatonun beni üniversiteden çıkartma kararı anti-demokratiktir. Her anti-demokratik karara karşı çıktığım gibi buna da karşı çıkacağım. Avukatlarım da kararın bozulması için Danıştay'a müracaat etmişlerdir."

"Para konusunda ne yapıyorsun?" diye sordum.

"Bütün gelir kaynaklarımız, üniversite öğrencilerinin harçlıklarından artırdıkları üç-beş liradan ibarettir. Avukatlarımız ücret almadan benim ve benim durumumdaki arkadaşlarımın davalarına bakarlar. Bu hareket de, mücadeleye inanmış olan kişilerin gösterdikleri bir dayanışma örneğidir."

Lise birinci sınıfta iken öğretmeninin okuttuğu Teneke kitabı ile yurt gerçekleriyle karşılaşan ve yine öğretmenin ezilen halk kitleleri hakkında verdiği bilgi ile yoğrulup üniversiteye bir devrimci olarak gelen Deniz Gezmiş, 1968 Ocak ayında "Devrimci Hukukçular" adında, 18 arkadaşı ile birlikte bir dernek kurarak güçlenmeye başlamış. 12 Haziran 1968 tarihinde üniversite işgali olayını başlatan Deniz Gezmiş, "Ben tek başıma bir lider değilim. Tam bağımsız bir Türkiye isteyen kitleleri peşimden sürüklüyorum. Bütün üniversitenin birleşmesi amacıyla çalışıyorum. Kapıda nöbet tutan arkadaşlarımla benim aramda bir fark yoktur."

Universiteden ihraç edilen ve işgal olayı sebebiyle polis tarafından aranan

Deniz Gezmiş'le saklandığı yerde konuştuk

"Her anti-demokratik karara karşı çıktığım gibi üniversiteden kovulmam kararına da karşı çıkacağım."

ITALIAN LITERATURE
 Giuseppe Deledda, *Il cane morto*, 1908. Translated by
 the author. (The Italian Library, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583,

© 2001 by John Wiley & Sons, Inc.

the following table. The table is a 2x2 grid with the following headers: "Type of study" and "Number of studies". The data is as follows:

Type of study	Number of studies
Randomized controlled trial	1
Non-randomized controlled trial	1
Cohort study	1
Case-control study	1
Cross-sectional study	1
Case series	1
Expert opinion	1

HARVEY DENVER KILPATRICK
 Executive Vice President, American General Insurance Company, 10000
 Wilshire Blvd., Suite 1000, Beverly Hills, CA 90210. (310) 276-1000. *Chairman,
 American General Insurance Company, 1990-1991; Chairman, American
 General Insurance Company, 1992-1993; Chairman, American General Insurance
 Company, 1994-1995; Chairman, American General Insurance Company, 1996-1997.*

4. The data are not normally distributed.

Dr. Christopher M. Peterson, 1000 University Ave., Suite 1000, Boulder, CO 80502, USA; e-mail: chris.peterson@colorado.edu

© 2005 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 258: 105–112

[illegible]

21 Eylül 1969, Günaydın.

Üniversiteyi işgal olayında kişisel meselelerini geriye atan Deniz Gezmiş, davaya inanmış bütün arkadaşları ile ya muvaffak olmayı yahut da ortadan silinmeyi peşin olarak kabul ettiğini belirterek, "Amacımızda muvaffak olduk. Önceleri bizim hareketimizi önlemeye çalışan güçler, sonra bize inandılar. 1968 Ekim'inde Devrimci Öğrenci Birliği'ni kurduk. Bugün gücümüz, İstanbul'da 5 bin, Ankara'da 4 bin öğrenci olmak üzere, 9 bin kişiye yükseldi. Mücadeleci kadromuz gittikçe çoğalacaktır."

"Yaptığınız mücadeledeki siyasi kanaatiniz nedir?"

"Biz emperyalizmin boyunduruğu altındayız. Ülkemizin değişik problemleri vardır. Halkımızın büyük bir kısmı

sömürülüyor. İşçi, köylü, memur ve yurdunu seven aydınlar güç durumda... Üniversiteden yetişenler, yurdun gerçeklerini öğrenmeden diploma aldıkları için halka sırt çeviriyorlar. Bizim mücadelemiz, toprak ağaları ve tefeciler tarafından ezilen Türkiye halkı içindir. Biz, verdikleri ile bizi okutan halka sırt çeviremeyiz."

"Partilerin tutumlarına ne dersin?"

"İşçi ve köylüden yana olduğunu söyleyen TİP dahil bütün partiler yozlaşmış ve halka karşı durumdadır. Parlamenterler demokrasiyi sandıktan çıkma olarak kabul ediyor. Aslında ağa emri ile verilen oylar, millet iradesi olamaz. Buna da demokrasi diyemeyiz. Bizim anladığımız demokrasi, milli sınıfın, emperyalizmi, ağaları ve tefecileri tasfiye ederek yönetimi ele almalarıdır."

"Polise teslim olmayacağına göre, bundan sonraki mücadeleniz nasıl olacaktır?"

"Bundan sonraki mücadelemiz, parlamento dışı muhalefet şeklinde olacaktır. Bizim istediğimiz biçimde sokaklarda, tarlalarda, fabrikalarda ve meydanlarda olacaktır. Parlamenter mücadele anti-demokratiktir. Çünkü milletvekili olmak için paralı olmak şarttır. Basın özgürlüğü kısıtlanmıştır. Bize mücadele edeceğimiz başka alan kalmadığı için savaşıımızı sokaklarda vereceğiz. Ve tarih bir gün benim haklı olduğumu yazacaktır. Benim öğrenci olaylarına katılmama kimse mani olamaz. Öğrenci olarak değil, devrimci olarak mücadele ediyorum. Emperyalizme, ağalığa karşı nerde mücadele varsa, benim devrimci olarak görevim, orada olmaktır."

Deniz Gezmiş son olarak bundan sonraki mücadelenin, karşılarındakilere ağır darbeler indireceğini belirterek, "Onlar kendilerini güçlü sanıyorlar, fakat aldandırmıyorlar," diyerek beni uğurlarken, yeni başlatacakları devrimci hareketin temelini yeniden atmaya başlıyordu.

Günaydın, 21 Eylül 1969

Deniz Gezmiş'in bu röportajı verdiği yer, Ankara Basın Yayın Yüksek Okulu'ydu.

Fikir anlaşmazlığına düştüğü İstanbul'daki arkadaşlarından kopup Ankara'ya geldiğinden beri kâh ODTÜ kâh Mülkiye yurdunda saklanıyordu.

Aranıyor olmasına rağmen, Mülkiye'deki Ho Şi Minh'i anma törenine katılıp bir konuşma yapmış, okuldan ihraç kararına imza atan Prof. Aldıkaçtı'nın arabasına molotof kokteyli atıldığında düzenlenen gösteriye bir mesaj yollayıp, "Bundan böyle halk düşmanları üniversiteden ihraç edilmelidir," demişti.

ODTÜ'de Commer'in arabasının yanışı.

Bir yandan da öğrenci birliklerinin seçimlerini izliyordu.

ODTÜ'de devrimcilerin kazanması için uğraşmış, biraz da zor kullanarak başarmıştı. Sıra İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği seçimindeydi. 22 Eylül günü, ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü'nden arkadaşı Taylan Özgür'le birlikte İstanbul'a geçmeye karar verdiler.

Hakkında tutuklama kararı bulunan Mimarlık Fakültesi ikinci sınıf öğrencisi Taylan, yola çıkmadan önce yurttaki arkadaşları Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Hüseyin İnan'la birlikte bir hatıra fotoğrafı çekti.

Bu dörtlü, 1969 başında Amerika'nın istenmeyen elçisi Commer, ODTÜ'yü ziyarete geldiğinde, onun arabasını yakan ekibin içindeydi.

Sinan, o günlerde baba olmaya hazırlanıyordu.

Fotoğraf çektikten sonra Taylan, Sinan'a sarılırken, "Gidip de dönmek, gelip de görmemek var," dedi, "çocuğun olduğu zaman ismini Taylan koy..."

O gece Deniz'le İstanbul'a geçtiler.

Ertesi gün Deniz, bir grup arkadaşıyla Hukuk Fakültesi'ne gidip Prof. Aldıkaçtı'nın odasını bastı. İhracın hesabını sordu.

Ancak o sırada sivil polisler odaya baskın yaptı. Deniz, "Beni sattın hoca," diyerek Aldıkaçtı'nın üzerine yürüdü; elindeki çivili sopayla masasına vurdu.

Masanın camı kırıldı.

Aldıkaçtı polislere, "Vurun, vurun!" diye bağıyordu.

O arbedede Deniz, polisin elinden kurtuldu ama kampüs, toplum polisi tarafından ablukaya alınmıştı. Artık kaçmak imkânsızdı.

Direnen arkadaşlarının "işkence yapılmayacak" güvencesi almasından sonra teslim oldu.

İstanbul Üniversitesi, 23 Eylül 1969.

**Bomba
olayında
ölen gencin
cenaze töreni
tekbir sesleri
arasında 3 saat sürdü**

İYİTİPİSİ BİRAZIN KÜLTÜRİNE NERİSİ

İYİTİPİSİ BİRAZIN KÜLTÜRİNE NERİSİ

Bir öğrenci. Polis kurşunu ile öldü

Başlı başına bir öğrenci, polis kurşunu ile öldü. Bu olayın ardından...
Bu olayın ardından...
Bu olayın ardından...

**CETİM ÖZBAYRAK
BARAT'ın hildirayır**

**Üniversite
polis
kordonu
altına
aldı,
Deniz
Gezmiş
teslim
oldu**

Sol sütunda Deniz'in fotoğrafı var. 24 Eylül 1969, Cumhuriyet.

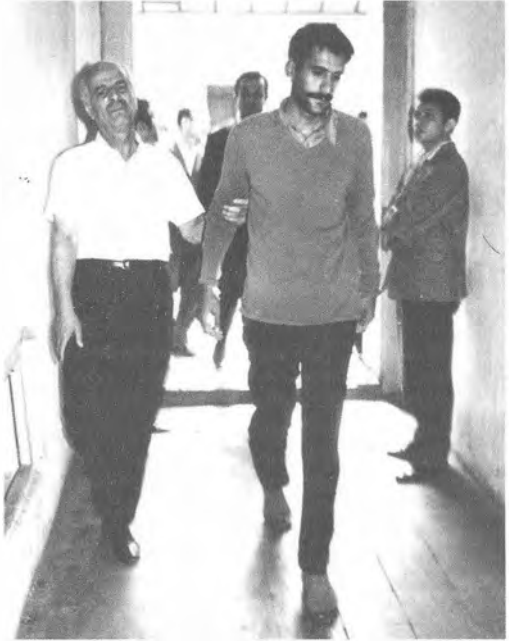
Deniz'i alan polis, bu kez yanındaki Taylan'ın peşine düştü. Taylan, Beyazıt Meydanı'ndaki Marmara lokalinin önünde, bir sivil polisin sırtına sıktığı kurşunlarla ağır yaralandı.

Deniz tutuklandıktan sonra da hastaneden Taylan'ın ölüm haberi geldi.

Deniz, sonraları hapisanede Erdal Öz'e, Gemerek'te pusuya düşürüldüğünde aklına ölen arkadaşlarının, en çok da Taylan'ın geldiğini söyleyecek, idama giderken de Taylan'ın yanına gömülme-yi vasiyet edecekti.

Bu vasiyet, askerlerin engellemesi nedeniyle yerine getirilemedi ancak Taylan'ın, Sinan'a vasiyeti gerçek oldu:

Şirin Cemgil'in doğan bebeğine "Taylan" adı konuldu.

Taylan Özgür'ün öldürülmesinden sonra Deniz, Sansaryan girişinde kolunda sivil polisle.

Deniz abim 23 Eylül günü “vazifeli memura tehdit, hakaret ve muhalefetten” tutuklandı.

Babam hemen soluğu mahkemede aldı. İkisini İstanbul Adliyesi'nde yan yana, diz dize otururken gösteren bir fotoğraf vardır. Babam nasihat ederken abim dinler gibidir.

Abim, sadece babamın önünde başını eğmiştir.

Deniz abimin tutuklanmasından beş gün sonra Bora abim nişanlandı.

Bora Gezmiş (ayakta sağ başta) Nural Hanım'la nişanlanıyor.

Ben de Haydarpaşa Lisesi Fen Bölümü'nü bitirdikten sonra Sultanahmet'teki İktisadi Ticari İlimler Akademisi'ne kaydoldum.

Hüznü ve sevinci bir arada yaşıyorduk.

Bora abimin aile arasındaki nişanına katıldıktan sonra Sağmalcılar'a Deniz abimi ziyarete gittim.

İhtiyaç duyabileceği birkaç şey götürdüm.

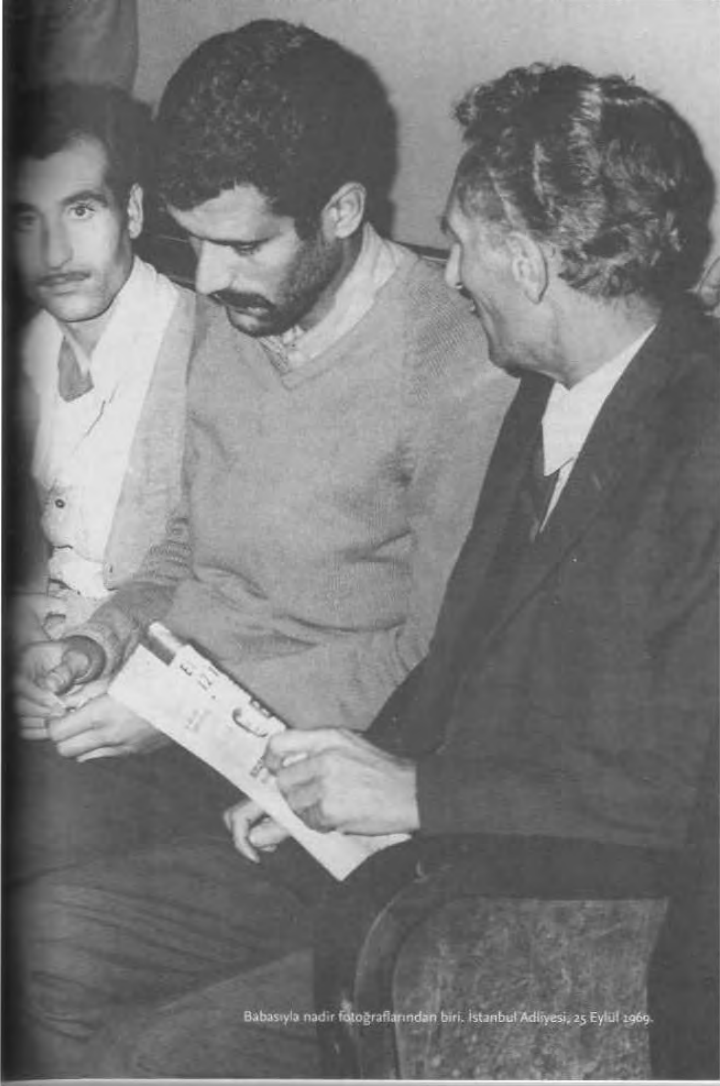
Her zamanki gibi sıcak karşıladı, "Aman olaylara karışma, derslerinle ilgilen," diye tembihledi beni... Ama artık olaylardan kaçınmak hiç kimse için mümkün değildi.

Nitekim sonbaharda üniversiteye başladıktan hemen sonra hiç beklemediğim bir anda, kendimi olayın içinde buldum.

İstiklal Caddesi'nde bir arkadaşımınla yürüyorduk. Sovyet Konsoloslugu'nun önünden geçerken bedava kitap dağıtıldığını gördük. Lenin'in 100. doğum yıldönümü yaklaşıyordu. Onun anısına siyasete, ekonomiye dair çok güzel baskılı, İngilizce kitaplar çıkarmışlardı. Geçerken onlardan birkaç tane aldık. Yüksek Kaldırım üzerinden

Tevkif müzekkeresi, 23 Eylül 1969.

Babasıyla nadir fotoğraflarından biri. İstanbul Adliyesi, 25 Eylül 1969.

Karaköy'e inerken, kolumuza iki sivil polis yapıştı. "Nedir o elinizdekiler?" diyerek kitapları aldılar. İzah ettik, önce bırakacak gibi oldular ama sonra bir dükkâna girip 1. Şube'ye telefon ettiler. "Ellerinde bu tür kitaplar var, ne yapalım?" diye sordular. Gelen cevaptan sonra bizi şubeye götürdüler.

1. Şube denilen yer, meşhur Sansaryan Han...

1940'lardan beri işkencesiyle ün yapmış polis merkezi...

Tabii tedirgin oluyor insan... Oranın en üst katı Siyasi Şube'dir. Kapısında iç içe bakan çift ay vardır, "Girilmez" yazar. Orada beni sorgu odasına aldılar. Kimlik tespiti sırasında Deniz Gezmiş'in kardeşi olduğum anlaşıldı.

Onun üzerine birkaç tokat attılar. O kitapları neden aldığımı sordular. Konsolosluğun kapısında bunların serbestçe dağıtıldığını söyledim, "Ben de merak edip aldım. Sakıncalıysa dağıtımına engel olsaydınız," dedim. Suçlayacak bir şey bulamadılar ama yine de beni beş-altı saat orada tuttular. Sonra mevcutlu olarak önce Üsküdar Emniyet Amirliği'ne teslim ettiler. Oradan semtimizdeki Selimiye Karakolu'na götürüldüm. Onlar da beni eve götürdüler.

Babam bu kez polisin yanında beni görünce çok bozuldu tabii... "Sen de mi başladın!" diye sinirlendi. Elinde süpürge vardı; onu öfkeyle bana doğru attı. Polisler, serbest kalabilmem için aile dışından bir kefil gerektiğini söylediler. Babamın Köy Enstitülü müfettiş arkadaşı

Hamdi Gezmiş üniversite öğrencisi.

Emin Amca vardı. O bizimle karakola geldi, bana kefil oldu. Sabah tekrar şubeye dönmem koşuluyla serbest bırakıldım.

Eve döndüğümde babamın öfkesi hâlâ dinmemişti. Deniz abimden sonra şimdi de benim başımın derde girmesinden endişeliydi.

“Niye böyle yapıyorsun!” diye çıkıştı bana...

“Baba benim bir suçum yok,” dedim; başıma gelenleri özetledim.

Babam, bizim söylediklerimize inanır, itibar ederdi; çünkü yalan söylemezdik hiç...

Sabah, birlikte Sansaryan Han’a gittik. Tabii yanımızda bir polis de vardı. Tam 1. Şube’ye çıkarken, babam, “Bir dakika, ben emniyet müdür muavinini göreceğim,” dedi. Müdür Muavini Nihat Kaner, Hukuk Fakültesi’ndeki Aldıkaçtı olayında Deniz abimin koluna girerek teslim alan polisti. Hukuk Fakültesi mezunu, nazik bir insandı. Ablası, babamın müfettişlik yaptığı bir okulda öğretmenmiş. Babam onunla görüşmek isteyince koluma giren polis, önce izin vermek istemedi; sonra babam, “Müdür beyi tanıyorum,” deyince razı oldu. Biz dışarıda beklerken, babam içeri girip kapıyı kapattı.

Birkaç dakika sonra Nihat Bey odasından çıktı. Yanımdaki polis memuruna, “Oğlum, Hamdi’yi buraya getir, sen git,” dedi. Beni odaya alıp nasihat verdi:

“Hamdi, istediğin şekilde düşünebilirsin, tabii herkesin bir fikri olacak ama çok dikkat et; çünkü karışık bir dönemdeyiz. Şimdi seni bırakıyoruz, söylediklerini sakın unutma,” dedi. Böylece belki de Sansaryan’da eziyet görmekten kurtuldum. Ama abimden sonra ben de polisle, karakolla tanışmış oldum.

Tutuklanma sırasında, İstanbul Üniversitesi, 23 Eylül 1969.

Deniz'in mesajı

Deniz Gezmiş tutuklu bulunduğu Sağmalcılar hapishanesinden mükadele arkadaşlarına aşağıdaki mesajı göndermiştir.

“Amerikan emperyalizmine karşı verdiğimiz kavgada tıpkı bizden evvelkilerde olduğu gibi hapishanelere de gireceğiz, arkadaşlarımız da ölecek. Bu, bizi yıldırmamalı, fakat her ölen kardeşimizin hesabını karşı devrimcilerden ve baş sorumlu Amerikan emperyalizminden soracağız. Üstelik son olaylar bizim ne kadar güçlü olduğumuzu ortaya koymuştur. Çünkü onların bizden ne kadar korktuğu, ürktüğü ortaya çıkmıştır. Onlar için tehlike çanları çalmaya başlamıştır.

Bizim şimdiki durumumuz 946 lar da 924 lerde daha ağır şekilde geçmiş ve onlar yılmamışlardır. Bu, solun tarihi gelişim içindeki geçit noktasıdır.

Bundan böyle güçleniş noktasına geçtikten sonra hazırlıklı ve daha sorumlu mücadele edeceğiz. Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye için ileri...”

7 Ekim 1969, Türk Solu dergisi.

sorumlu mücadele edeceğiz.

Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye için ileri!

Amerikan emperyalizmine karşı verdiğimiz kavgada, tıpkı bizden evvelkilerde olduğu gibi hapishanelere de gireceğiz, arkadaşlarımız da ölecek. Bu, bizi yıldırmamalı, fakat her ölen kardeşimizin hesabını karşı devrimcilerden ve baş sorumlu Amerikan emperyalizminden soracağız. Üstelik son olaylar bizim ne kadar güçlü olduğumuzu ortaya koymuştur. Çünkü onların bizden ne kadar korktuğu, ürktüğü ortaya çıkmıştır. Onlar için tehlike çanları çalmaya başlamıştır.

Bizim şimdiki durumumuz 946'larda, 924'lerde daha ağır şekilde geçmiş ve onlar yılmamışlardır. Bu, solun tarihi gelişim içindeki geçit noktasıdır.

Bundan böyle güçlerimizi merkezileştirip daha hazırlıklı ve daha

**Deniz Gezmiş
Sağmalcılar Cezaevi**

Deniz, Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Orhan Aldıkaçtı ile 4 Kasım 1969 Salı günü mahkemede yüzleşti.

Mahkeme koridorları sabah erkenden gelen öğrencilerle doluydu. Deniz getirilirken, "Bağımsız Türkiye!" sloganlarıyla adli yeyi inlettiler.

Prof. Aldıkaçtı, belki de onların psikolojik baskısıyla, olayın ayrıntılarını anlatırken Deniz'i mahkûm ettirecek suçlamalarda bulunmamaya özen gösterdi. Duruşmada diğer tanıklar da dinlendi. Ancak Deniz tahliye edilmedi.

Orhan Aldıkaçtı ifade veriyor. Deniz arkada...

Sağcı ve Solcu öğrenciler Adliye önünde çatıştılar

32 ÖĞRENCİ NEZARETTE..

İstanbul Adliye Sarayı, dün tekrar «Sağcı» ve «Solcu» öğrencilerin çatışmasına sahne olmuştur. Olay, 3. Asliye Ceza Mahkemesinde yargılanmakta olan Deniz Gezmiş'in aleyhinde, duruşmadan çıktıktan sonra, koridoru dolduran sağcı öğrencilerin «Kahrolsun komünistler» diye gösteri yapmalarıyla başlamıştır.

Dövülüyor

Hukuk Fakültesi Dekanına hakaret, Polise fiili mukavemet ve tabanca taşımak iddialarından sanık olarak yargılanan Hukuk Fakültesi öğrencilerinden Deniz Gezmiş'in tahliye isteği, dün de reddedilmiştir. Saat 15.20'de Polis ve Jandarma muhalefesinde duruşmadan çıkarılan Gezmiş'e, Adliyenin büyük koridorunu dolduran 100'den fazla Sağcı öğrenci, «Kahrolsun Komünistler - Biz, din isteriz!» diye bağırılmışlardır. Ancak bu sırada, Teknik Üniversite ög-

O gün ve sonraki her duruşmada öğrenci arkadaşları mahkemeye gelip Deniz için tezahürat yaptılar.

Jandarmalar arasında duruşmaya getirilip götürülen Deniz de çoğu zaman sloganlara eşlik etti.

11 Kasım günkü duruşmaya sağcılar da gelip, «Kahrolsun komünistler!» sloganı atınca iki grup arasında taşlı sopalı kavga çıktı.

O gün duruşmayı izleyenler arasında Hamdi Gezmiş de vardı.

12 Kasım 1969, Cumhuriyet.

Deniz, Aldıkaçtı'yla yüzleşmeye giderken...

İstanbul Adliye Sarayı'ndaki duruşmayı takip etmeye devrimci arkadaşları da gelmişti. Sonra birden, "Sağcılar kalabalık bir şekilde adliyeyi basacak!" diye bir haber geldi. Hakikaten bir anda, 300-400 kişilik bir sağcı grubunu, adliyenin giriş katında toplanmış vaziyette gördük. Bu arada güçleri az olduğu için devrimci öğrenciler yukarıya çıktılar. Adliyenin karşısında bir set vardır, onun üzerine tırmanıp burada tertibat aldılar. O esnada duruşmadan çıkmış olan Deniz abim de jandarmalar arasında tekrar cezaevine gidiyordu. Bu sağcıların önünden geçerken, "Kahrolsun Ermeni!" diye bağurmaya başladılar. Deniz abim o an birden jandarmaların arasında ters döndü; bunların üzerine bir adım attı. Bunlar aniden sustu ve iskambil kâğıdı gibi geriye doğru esnediler. Onun tutuklu haldeyken bile üzerlerine yürümesi onları korkutmuştu. Ben çok şaşırdım o manzaraya... Sonra tabii onlar tekrar bağurmaya başladılar. O sıra abime bir Ermeni kimliği yakıştırmaya çalışıyorlardı. Dönemin sağcı yayın organları ısrarla bu konuyu işliyordu.

ERMENİ SOSYALİSTLER

Birinciden başlayarak bütün Tıp ve Hıncak Revoluksiyonları, Doğu Anadolu'da yitirilen hayatın ve hayatın sonuna kadar girdikleri herkesin hayatıdır.

Birinciden başlayarak bütün Tıp ve Hıncak Revoluksiyonları, Doğu Anadolu'da yitirilen hayatın ve hayatın sonuna kadar girdikleri herkesin hayatıdır. Birinciden başlayarak bütün Tıp ve Hıncak Revoluksiyonları, Doğu Anadolu'da yitirilen hayatın ve hayatın sonuna kadar girdikleri herkesin hayatıdır.

Türkiye'nin her tarafında yitirilen hayatın ve hayatın sonuna kadar girdikleri herkesin hayatıdır.

Herkesin hayatıdır. Birinciden başlayarak bütün Tıp ve Hıncak Revoluksiyonları, Doğu Anadolu'da yitirilen hayatın ve hayatın sonuna kadar girdikleri herkesin hayatıdır.

Parti başkanlığı elinde bulundurarak bütün Tıp ve Hıncak Revoluksiyonları, Doğu Anadolu'da yitirilen hayatın ve hayatın sonuna kadar girdikleri herkesin hayatıdır.

Türkiye'nin her tarafında yitirilen hayatın ve hayatın sonuna kadar girdikleri herkesin hayatıdır.

30-40 kişilik bir saldırgan grup, sabah erken saatte camiden çıkıp gelmiş, onların üniversiteye girmesini engellemeye çalışan Mehetoğlu'nu kurşun yağmuruna tutup kaçmıştı.

Büyük umut ve heyecanla başlayan 60'lı yıllar, böylece kanlı bir finalle son buluyordu.

Mehetoğlu, o yıl içinde öldürülen sekizinci öğrenciydi.

Ölüm sıradanlaşmaya başlamıştı.

Ama Deniz için değil...

O, hemen soluğu Mehetoğlu'nun yanında almış, gözü onun cansız bedeninde olduğu halde duvara dayanıp kalmıştı.

Bir ara Mehetoğlu'nun boynundaki kolyeyi aldı; içine baktı. Genç bir kızın resmi vardı.

Deniz orada kendini tutamayıp ağladı.

Yeni gelen kuşak, doğru dürüst âşık bile olamadan, yavuklusunun elini tutamadan göçmeye başlamıştı.

Battal Mehetoğlu sağcılar tarafından öldürüldükten sonra polis birçok üniversiteyi ve yurdu bastı. Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi'nde yapılan aramada bir av tüfeği bulunmuş. Bunun Deniz abime ait olduğu iddia edilmiş. Abim TMGT'de gözaltına alınmış, adliyede tutuklanmış. Yeniden Sağmcılar'a yollanmış.

En uzun tutukluluğu böylece başlamış oldu.

Tarih, 21 Aralık 1969'du.

Böylece 70'li yıllara cezaevinde girdi.

Dışarıdaki arkadaşları, hemen ertesi gün, aralarında topladıkları parayı cezaevine götürdüler. En büyük finans kaynakları buydu.

Sağcı basın Moskova'dan yardım aldıklarını yazadursun, Moskova Radyosu sürekli onları eleştiren yayınlar yapıyordu.

Öte yandan, muhtelif zamanlarda, özellikle de kaçak dönemlerinde, Dr. Memduh Eren'den para aldıklarını biliyorum. Rahmetli

Dr. Memduh Eren, annemin akrabasıydı. 1960 Devrimi öncesi İstanbul Tıp Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı idi. Eski Fenerbahçe futbolcusu idi. 12 Mart 1971 sonrası, Talat Turhan'la tutuklanıp idam

T.C. İSTANBUL Kuşatıcı Cinn ve Tiryakiler Sayı:		On: No: 1 N: 103547	
TANŞILAT NİŞİ			
Lira		Kuruş	
5300			
Hikmetli - Tutanak		eğilim	
a verilmek üzere		deniz	
olan yurtdışı yurtdışı para		geçmiş	
Kuruş alınmıştır.		22.12.69	
Beş Bin		Adı, Soyadı ve İmza:	
yüz lira		T.C.	
OT:			
1 - Mükemmelenin (mühür) imzası. Akademiye teslim.			
2 - Verilen parayı (mühür) imzası ile teslim eden kişiye teslim.			
3 - Mükemmelenin (mühür) imzası ile teslim.			

Arkadaşlarının kendi aralarında toplayıp Deniz'e yolladığı paranın makbuzu.

Duruşma çağrısı, 25 Kasım 1969.

istemiyile yargılandı; sonra beraat etti. Kendisi de sol siyaset içinde olmakla beraber abimle yolları farklı idi ama akrabalık ilişkileri nedeniyle Memduh Eren, abime ihtiyacı oldukça yardım etmiştir.

Bana gelince...

Ben, cezaevine girdikten sonra yine abimin yanına gittim; ama bu kez çok farklı bir şekilde: Tutuklanarak...

Üniversite birinci sınıftaydım. Daha 18 yaşuma basmamıştım. Dönemin siyasi ikliminin ve abimin etkisiyle, siyasi eylemlere katılmaya başlamıştım. 1970 Mayıs'ında, Haliç'teki büyük sanayi kuruluşlarında grevler ve fabrika işgalleri yaşanıyordu. İşçiler, Sungurlar Kazan Fabrikası'nı işgal etmişti. Biz de çeşitli fakültelerden öğrencilerle birlikte işçilere destek olmak için fabrikaya gittik. Fabrikanın dışında, "İşçiler haklıdır! İşçiler güçlüdür!" diye slogan atıyorduk.

Fabrika kapısında jandarma ve polis tertibat almıştı. Onlar da öğrencileri yaklaştırmamaya çalışıyor, geriye doğru itiyorlardı.

Eylemden sonra otobüslerle okula dönerken yolda polis, bizim otobüsü çevirdi. Sekiz-on kişiyi gözaltına aldılar. Biz devam ettik.

Ertesi sabah, bizim apartmanın karşı köşesinde sürekli Deniz abimi bekleyen Komiser Kemal kapıyı çaldı. Babam açtı. "Hayırdır Kemal Bey? Biliyorsunuz Deniz Bayrampaşa'da," dedi.

Hamdi Gezmiş, Sultanahmet Meydanı'nda, 1970 Nisan.

Güldü Komiser Kemal, "Cemil Bey, bu sefer Deniz için gelmedim, Hamdi için geldim," dedi.

Şaşırdı tabii babam, "Ne ilgisi var?" diye sordu.

"Dün bir olaya karışmış, götürmemiz gerekiyor," dedi komiser...

Ben babama bahsetmemiştim. Meğer beni orada görüp mımlemişler.

Babamla ~~kalktık~~, Komiser Kemal'le beraber İstanbul

Emniyeti 1. Şube'ye yani daha iyi bilinen ismiyle,

Sansaryan Han'daki Siyasi Şube'ye gittik.

Orada işlemleri yaptılar ve beni Eyüp Adliyesi'ne sevk ettiler. Bir savcı ifademi aldı. Bir polisi darp etmekle

suçlanıyordum. Oysa kimseye vurmamıştım; bunu yapının da elvermezdi. Zaten ortalıkta üniformalı polis de yoktu. Jandarmayla göğüs göğüse gelmiştik. Slogan atmıştık ama darp söz konusu değildi.

Ne var ki, beni suçlayan polise hastaneden bir darp raporu almışlardı. İstenen ceza da ağırdı. 5 ila 10 yıl hapis cezası istemiyle yargılanacaktım.

Sorgu yargıcına çıktım, o da ifademi aldı. “Greve teşvik ve polise mukavemet” suçundan tutuklanmama karar verdi. Her şey hızla olup bitmişti. Hiçbir şey yapmamışken tutuklanmayı beklemiyordum. Şaşırmıştım.

Sonradan bunun, benden ziyade abime kesilen bir ceza olduğunu öğrendik.

Ben cezaevine gittikten sonra annem, “Hamdi’yi kurtaralım,” diye babama sürekli baskı yapmış. Erzurum Lisesi’nde birlikte okuduğu bir arkadaşının eşi, Eyüp Adliyesi’nde ağır ceza reisiymiş. Gidip onunla görüşmüşler.

“Hamdi kavgacı bir çocuk değildir. Darp olayı söz konusu olamaz,” demişler. O da araştırıp soruşturacağını söylemiş. Gidip savcıyla konuşmuş:

“Ben bu aileyi iyi tanırım, çok iyi insanlardır. Bu çocuk okuyor, haziranda sınavları var. Durduk yere niye tutukladınız?” diye sormuş.

Savcı ise, “Abi, sen karışma bu işe,” demiş, “emniyet müdürü telefon etti, ‘O anarşistin kardeşini gönderiyorum, atın içeri,’ dedi.”

Sorgu yargıcının yanından tutuklanarak çıktığımda babam kapıda bekliyordu. Üzülmüştü tabii... Bir oğlunu kurtarmaya çalışırken öbür oğlu da hapse giriyordu şimdi...

“Merak etme oğlum, ben geleceğim seni görmeye. Üst mahkemeye itiraz ederiz, üzülme,” dedi arkamdan... Sivil bir polis arabasına bindirdiler beni; Bayrampaşa’ya götürdüler.

Hayatımda ilk kez cezaevine giriyordum.

Orada saçlarımı sıfıra vurdular. Üzerinde bir numara yazılı plakayla fotoğrafımı çektiler.

Neyse ki daha önce cezaevine sık sık ziyaretçi olarak gittiğim için yabancı sayılmazdım. Bir de en büyük

avantajım, Deniz abimin orada olmasıydı. Ondan güç alıyordum.

Bayrampaşa Cezaevi, dört tarafa dönen bir koridor şeklindedir. Her koridordan koğuşlara çıkış vardır. Koğuşlar iki katlıdır. Üstte yatakhaneler, altta günlük yaşamın geçtiği yerler vardır. Hepsi bahçeye açılır ama bahçe, yüksek duvarlarla çevrilidir; sadece gökyüzünü görebilirsiniz.

Bir koğuşta yaklaşık 40 kişi vardır. Solcular E1-101 numaralı ayrı bir koğuşta. Sağcılar ayrı koğuşta kalır. Beni ilkin Karantina Koğuşu'na koydular. Normalde orada bir hafta kalır, sonra asıl koğuşunuza yollanırsınız. Karantinada bir gün önce tutuklanan Tunç Göze ve Kemal Sübeten'le karşılaştım. Tabii onları görünce rahatladım. Orada iki de kabadayı vardı, karantinaya yeni gelmişlerdi. Benim adımı duyunca, "Deniz Abi'mizin kardeşi" diye çok ilgilendiler. "Dündar (Kılıç) Abi'miz kendisini çok sever," dediler. Diğer tutuklular da bize karşı saygılıydı. Geldiğimi duyar duymaz yiyecek göndermeye başladılar. Gardiyanlar, cezaevinde görev yapan meydancılar, dolaşan mahkûmlar gelip gitmeye başladı. Bir gün bir torba pişmiş yumurta geliyor, "Cihan (Alptekin) Abi'miz gönderdi," diyorlar. Sonra bir tatlı geliyor, "Deniz Abimiz gönderdi," deniyor. Biz de tabii bunları, oradaki gariban mahkûmlarla paylaşıyoruz.

Karantina Koğuşu'ndan çıkmadan önceki üçüncü gündü galiba, görevli mahkûmlardan birisi gelip kapıdaki gardiyana, "Hamdi Gezmiş'i Deniz Abi çağırıyor," dedi. Onlar da gitmeme müsaade ettiler. Beraber koridora çıktık. Sola döndük, gidiyoruz. Biraz gittikten sonra şüphelendim.

"Ya biz neden bu tarafa gidiyoruz? Öbür taraf daha kestirme değil mi?" diye sordum. Ben böyle deyince, yanımdaki mahkûm kaçmaya başladı. Meğerse sağcıların koğuşuna doğru gidiyormuşuz. Orada tuzak kurmuşlar, beni şişleyeceklermiş.

Uyanmasaydım gitmiştim.

Hemen gardiyanı çağırdım, "Bana tuzak kuruyorlar, senin haberin yok!" diye bağırdım.

İçerideki arkadaşlar da gürültü çıkarmaya başladılar.

Hukuk Fakültesi mezunu, ilerici bir cezaevi müdürü vardı. Duyunca koşa koşa geldi.

"Ne oldu Hamdi? Kim yaptı?" dedi.

"Valla müdür bey, hatırlayabilecek durumda değilim, çok ani gelişti," dedim. Beni götüreni biraz tarif ettim. Gardiyanı sorguya çektiler, "Kimdi o? Neden izin verdin?" diye sordular.

Bu arada Deniz abim olayı duymuş. Cezaevini ayağa kaldırdı.

"Çabuk kardeşimi buraya getirin!" demiş. Bunun üzerine beni bir haftalık karantina süresi dolmadan E1-101 koğuşuna götürmek zorunda kaldılar.

Oraya girince rahatladım. Abime kavuştum. Sarıldık.

Ama kızdı bana, "Ne işin var burada!" dedi.

"Abi böyle böyle... Ben de istemezdim ama bu şekilde oldu," dedim.

Baktım üstüme geliyor, "Sen neden buradasın o zaman?" diye diklendim, "Senin burada ne işin varsa benim de o işim var."

"Benim görevlerim var," diye cevapladı.

"Benim de görevlerim var o zaman," dedim.

Bunun üzerine nasihatlere başladı, "Sen bana bakma; ben fırsat bulup okuyamıyorum. Ama sen önce okulunu bitirmelisin; bak sınavların var. Eyleme de katıl ama dikkatli ol. Akıllı hareket et biraz," dedi.

Herhalde bende bir ışık görüyordu; olaylara karışıp okumayacağımdan endişe ediyordu. Daha 17 yaşında cezaevine girmiştım; kendisi bile o yaşta içeri düşmemişti. Biraz daha kontrollü gitmem gerektiğini düşünüyordu.

Herhalde o, aynı genden geliyoruz diye benim de benzer işlere kalkışacağımdan kaygılanıyordu. Aslında boşuna korkuyordu; bende onun cesareti, ataklığı, delifışekliği yoktu. Onun sandığı kadar cevval birisi de değildim; sakın, uslu bir gençtim. Zaten hiçbirimiz onunla boy ölçüşemezdik. Hakikaten çok cesurdu. Abim diye söylemiyorum; ben hayatta öyle gözü kara bir insan tanımadım. Gözünü budaktan esirgemezdi.

Sultanahmet'e göre Bayrampaşa daha disiplinli bir cezaeyiydi. Koğuştan koğuşa geçiş yoktu. Kaldığımız

yer iki katlı koğuştı. Alt katta mutfak, duş ve oturacak masalar vardı. Kapı avluya açılıyor, orada volta atılıyordu. Üst katta ise ikili ranzalar vardı.

Bana abimin yanındaki ranzayı verdiler. Öbür yandaki ranzanın üst katında, Nuri adında, şişman, varlıklı bir kaçakçı yatıyordu. Bir gardırobu vardı; her gün değişik bir takım elbise giyer, kravat takardı. Yemeği de dışarıdan gelirdi. Nuri bana bir kuştüyü yastık verdi, "Sen Deniz'in kardeşisin, bizim de yeğenimiz sayılırsın," dedi.

Koğuştaki suçlular, cinayetten yatanlar, kaçakçılar da vardı ama ağırlıklı solculardı. Abimin en yakın arkadaşı, Cihan Alptekin oradaydı. Karantinadan beraber geldiğimiz Tunç ve Kemal'le birlikte, Kaşif Ongunyurt, Yücel Özbek, Feridun Sakar gibi daha birçok devrimci arkadaş vardı. Mesela Zeki Tekeş onlardan biriydi. Çok esprili bir insandı. Doğuluydu. Deniz abim ona kendi şivesiyle takılırdı, "Zeki, sabbah sabbah ne yapıyorsun?" diye...

Üniversiteye girerken beraber bir-iki yürüyüşe katıldığımız "Jojo" dediğimiz uzun saçlı bir İzmirli çocuk vardı. Kalabalıktık yani...

Adi suçlular, bizimkilere karşı çok saygılılardı. Bazıları gelir, konuşmaları dinler, kitap alır okurdu.

Orada Deniz abimin hapishane yaşantısını gördüm. Cezaevine gelir gelmez beni koltuğunun altına aldı, sahip çıktı. Ama bir taraftan da bana karşı bir iltimas, torpil kesinlikle yapmıyordu. Hiçbir konuda sorun çıkarmıyor; ama haksızlık olursa mutlaka müdahale ediyordu.

İçeride bir komün düzeni kurulmuştu. İşe sorumlusu Yücel'di. Yemek karavanadan yeniyordu ama yeterli değildi. O yüzden takviye yapılıyordu. Dışarıdan gelen bütün gıdalar, ihtiyaç maddeleri, sigaralar vs. bir dolaba konur, oradan ortak kullanılırdı. Herkesin, günde bir paket Bafra sigarası istihkakı vardı. Yücel bunu herkese verirdi. Ben sigaraya daha yeni başlamıştım; günde bir-iki tane içiyordum. Ortak dolapta Yeni Harman vardı. Nispeten daha kaliteli bir sigaraydı; belli zamanlarda ödül gibi dağıtılırdı. Abime dedim ki, "Ben her gün bir paket Bafra içeceğime haftada bir gün Harman alayım. Hem komünün de kârına..."

Kızdı bana, "Burada kurulu bir düzen var. Bunu bozma. İçeceksen iç, içmeyeceksen hiç içme!" dedi.

Her gün nöbetleşe bulaşık yıkanıyordu. Ben hayatımda çamaşır, bulaşık yıkamamışım, orada öğrendim.

Duş vakti, çamaşır vakti hep oradaki yaşam düzenine göre programlanıyordu. Haber vakti radyodan ajans dinleniyordu. Günlük gazeteler geliyor, okunuyordu. Tabii ki bir komün kütüphanesi vardı; herkes istediği kitabı getirebiliyor, alıp okuyabiliyordu. Ağırlıkla Sol Yayınları vardı, Habora ve Ant Yayınları'nın siyasal içerikli kitapları okunuyordu. Sonra üzerine tartışmalar oluyordu. Bu tartışmalarda günün gelişmeleri değerlendiriliyordu. "Ankara'da şu olmuş. Bu konuda nasıl hareket edilmeli?" tartışması yapılıyor, bir bildiri yayımlanacaksa, "Bunun içinde neler olmalı?" diye konuşuluyordu.

Deniz abim, cezaevlerine gire çıka epey tecrübe biriktirmişti. O tecrübenin bana çok faydası oldu.

Mutfakta tüp mü bitmiş; Deniz abim hemen bezler, sopalarla bahçeye çıkıyor, kutulardaki yağı beze buluyor, bezi sopaya sarıyor, böylece uzun süre yanan bir ocak elde ediyordu. Bir seferinde o ateşin üzerinde kiraz reçeli yaptı.

"Abi kirazın reçeli olur mu?" dedim.

"Ne yapalım, vişne yok," dedi. Tattırdı bana. Gerçekten de güzeldi.

Böyle beceriler edinmişti orada... Eksik olan her şeyin ikamesini yaratmayı öğrenmişti.

Bir de mavrası, şakalaşmaları meşhurdu. Arkadaş canlısıydı. Hayat doluydu. Hep gülüyor, herkese takılıyordu. Tüm mahkûm ve tutuklularla, sadece siyasilerle değil, adi suçlularla da, kabadayılarla da, hatta gardiyanlarla da iyi bir diyalogu vardı. Onu seviyor, sayıyor ama biraz da çekiniyorlardı.

Bir seferinde benim komşu Nuri, ranzasında horuldarken, Deniz abimle arkadaşları sosyalizm üzerine tartışıyorlardı; biz de dinliyorduk. Nuri seslere uyandı: "Yeter Deniz! Bırak şu komünistleri!" dedi.

Abim sinirlendi, "Bana bak, kes sesini! Ben sana karşıyor muyum!" dedi.

Baktım; Nuri hemen kendine çekidüzen verdi:

“Şaka yapıyorum Deniz. Gel de bir çayla sigara içelim seninle,” dedi.

Çay-sigara seansında ya kitap okunur ya bağlama çalınır türkü söylenirdi. Deniz abimin sesi pek iyi değildi; onun için koroya katılmaz, söyleyenlere bırakırdı.

Sadece, “Ankara’nın Taşına Bak Gözlerimin Yaşına Bak” çalındığında marş gibi söylerdi onu...

Ziyaret günü babam geldi görüşe... Ben hep camın öbür tarafında babamın yanında olurdum; bu kez camın bu tarafından, abimin yanından gördüm babamı...

Fazla bir şey konuşmadık, “Bir ihtiyacınız var mı?”, “Para lazım mı?”, “Sınavların ne zaman olduğunu öğrendin mi?” gibi sorular...

Zaten çok uzun kalmadım Bayrampaşa’da... 15 gün sonra, tahliye edilecekler arasında adım anons edildi. Üst mahkemeye itiraz üzerine tahliyeme karar verilmiş. Anons duyulunca herkes bağırıp alkışlamaya başladı. Ben Deniz abime dönüp, “Ben buradan memnunum, gitmek istemiyorum,” dedim. O zaman çok kızdı:

“Hadi defol git, kafamın tasını attırmadan topla eşyalarını!” dedi.

Toplandım. Yolcu ederken herkes, “Gün Doğdu Hep Uyandık” ve “Amerikan Uşakları İktidarın Haydutları” marşlarını söyleyerek sloganlar atmaya başladı.

Hiç unutmam, en başta Cihan vardı; Deniz abim gerilerdeydi, duygusallaşmıştı. Sarıldık.

Deniz abime sarılınca göğsüne gelirsiniz. Öylece sarılıp ayrıldık. Kapıda babam beni bekliyordu.

15 günlük bu tutukluluktan sonra yılın ilk sınavlarına kılpayı yetiştim. Seri şekilde hazırlanarak bir ders hariç tüm sınavlardan geçtim.

Ancak o dava, şikâyetçi olan polisler duruşmalara gelmediği için 1973 yılına kadar sürdü. Devrimci avukatlar benim adıma takip etti.

Sonunda beraat ettim.

Haziran 1970, Türkiye işçi sınıfı tarihine geçen bir ay oldu.

O yaz İstanbul sokakları, en büyük işçi eylemine tanıklık etti. Sendikalar Yasası'nı kısıtlayan değişiklikten sonra DİSK'in çağrısı üzerine direnişe geçen 100 bine yakın işçi, 15 Haziran günü fabrikalarından çıkıp dalga dalga kent merkezine aktı.

Hayatı felç etti.

Bunun üzerine hükümet, sıkıyönetim ilan etmek zorunda kaldı. Ertesi günkü çatışmalarda altı emekçi, bir polis öldü. Sendikacılar, işçi önderleri tutuklandı. Hapsedildi.

Toplumsal muhalefet kabına sığmaz olmuş, daha sonra askerlerce söyleneceği gibi, "Sosyal bilinç, ekonomik gelişmenin çok önüne geçmişti."

Frene basılması için hazırlıklar başlamıştı.

Bunlar yaşanırken Deniz zaten hapiste tutukluydu.

Altı aydır mahkemeye çıkarılmamıştı, yargılanmayı bekliyordu.

1 Haziran'da hapishaneden bir manifesto yayımlayarak "1968'den beri yoğunlaşan gençlik eylemlerinin nitelik bakımından büyük bir değişime uğrayarak yeni bir döneme girdiğini" söylemiş, "amacımız, işçi köylü yığınlarının kendiliğinden gelme hareketlerinin örgütleyicisi olmak, proleter devrimci politik düzeye ulaşmaktır," diyerek adeta 15-16 Haziran'ı haber vermişti.

Bu manifestodan bir hafta sonra ve o direnişten bir hafta önce, ani bir kararla Bursa Cezaevi'ne nakledildi.

Deniz'in birdenbire arkadaşlarından ayrılıp Cihan'la birlikte Bursa'ya nakli, ailesini endişelendirdi.

Cemil Gezmiş, hemen bakanlığa bir uyarı dilekçesi yazdı.

Adalet Bakanlığı Yüksek Makamına

Ankara

İstanbul Sağmalcılar Cezaevinde Tutuklu bulunan Oğlum Deniz Gezmis, in Bursa Cezaevine Bakanlığınız emirleri ile nakledildiğini öğrenmiş bulunuyorum.

Baha önce aynı cezaevinde tutuklu bulunan kargı gurup öğrencilerinin bulunması nedeniyle herhangi bir olaya meydan vermek için oğlumun Paşakapısı Cezaevine naklini istemiştik bu isteğimiz yüksek bakanlığınızca tasvibedilmemiş, reddedilmişti. Cezaevinde disiplini bozucu hiçbir davranışı olmadan, ve aynı koştada tutuklu bulunan 24 öğrenci arasında oğlum Deniz Gezmis ve arkadaşları Cihan Alptekin'in ayrılarak Bursa cezaevine nakledilişi, haklı olarak bir babayı endişeye düşürecek ve çeşitli korkunç ihtimalleri düşündürecek niteliktedir. Çünkü Emniyet makamlarının oğlum Deniz Gezmisi bütün olayların müsebbibi olarak üst makamlara tanıtması ve buna uyan sayın içişleri Bakanının yargı organının hükmünü beklemeden parlamento kürsüsünden ismen oğlumu "Ağır solcu" olarak ilan etmesi, Deniz Gezmis ile birlikte şahsım, ailemi hatta bütün Gezmisoğullarını birtakım çevrelerinin husumetine maruz kılınmış ve oğlundan sora evime tehdit mektupları atılmıştır.

6 aydanberi yargış huzuruna çıkarılmadan tutuklu kaldığı halde devam eden olaylarda şine sorumluluk arama çabasında olanlar başka tedbirler düşünebilir ve bu niyetlerine yüksek bakanlığınız vasıta yapmaya yeltenebilirler.

1- Yukarıda arzettiğim nedenle husumet guruplarına mensup olanlar Bursa Cezaevinin içinde oğlumun hayatına kasdedebilirler, bu nedenle 647 sayılı infaz kanunu ve buna bağlı yönetmeliğe aykırı alınmış olan bu kararın yeniden gözden geçirilerek eski cezaevine iadesini,

2- Bu süre içinde hayatının korunması için Bakanlığınızca acilen tedbir alınmasını ve nakil ile kamunun bize tanıdığı serbest görüşme hakkımızın kullanılmasına imkan sağlanmasını saygı ile arz ederim.

9.6.1970

Harem iskele sokak Karlık Ap
84-9

Cemil Gezmis

Selimiye
İstanbul

O yaz ailece abimi görmeye gittik. Bu kez okulu tatilde olan annem de bizimle gelebilmişti.

Kartal'dan arabalı vapurla Yalova'ya geçtik. Oradan Bursa dolmuşlarına bindik. Cezaevinde indik.

Cezaevinin bahçesinde oturduk.

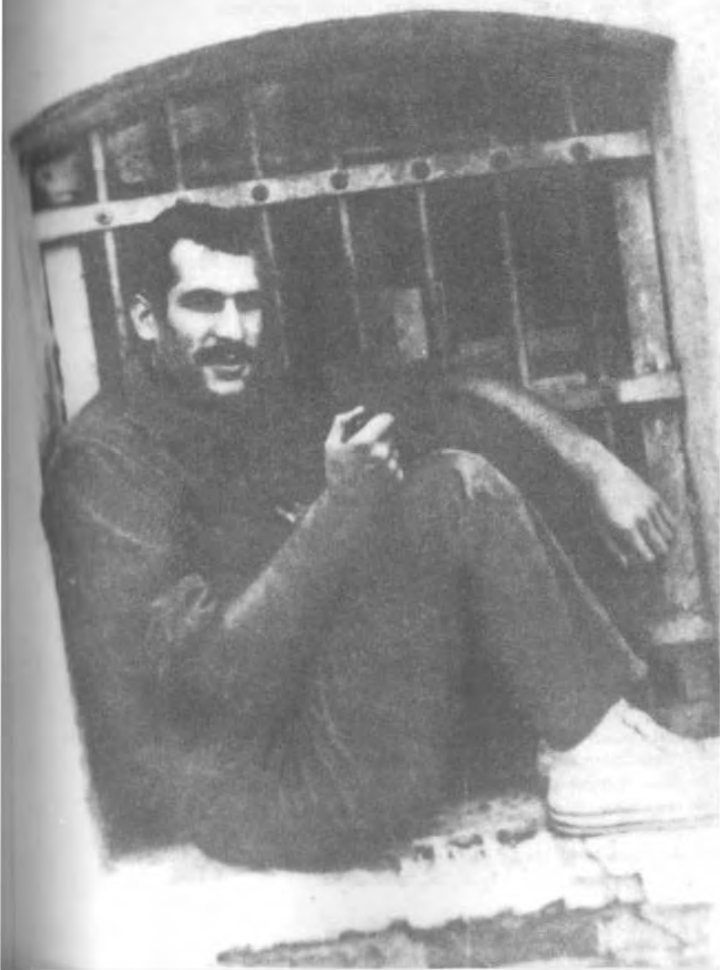
Cezaevi müdürü ya da savcısının kardeşi, abimin Hukuk Fakültesi'nden arkadaşıydı, O da ara sıra katılıyordu görüşmemize... Bazen de müdürün odasında görüşme yapıyorduk. Şartlar çok daha rahattı.

Abimin keyfi, neşesi her zamanki gibi yerindeydi. Can dostu Cihan yanındaydı. Ayrıca orası Nâzım Hikmet'in yattığı cezaeviydi. Bize onun ünlü pozunu verdiği pencereyi gösterdi. Kendisi de orada bir fotoğraf çektirmişti.

Deniz Gezmiş ve Cihan Alptekin. 1970.

Bursa Cezaevi 1970. Deniz, Nâzım'ın penceresinde.

Bazı kitaplarda abimin cezaevinden kaçma planları yaptığı yazılıdır. Benim bu konuda bir bilgim yok. Babam, sonradan, "Param olsaydı, ne yapar eder abini kurtarmak için yurtdışına kaçırırdım," demiştir gerçi; ama bunu aklından geçirdiyse bile, Deniz abimin böyle bir şeye teşebbüs etmeyeceğini bilirdi. Abim, ne kadar zor durumda olursa olsun kesinlikle vatanını terk etmeyecek yapıda biriydi. O dönemdeki arkadaşları da, yurtdışına gitmeyi tercih etmemişlerdir.

Fakat o dönem bunu telkin edenler olmuştur.

Bir gün evimize iki sivil gelmişti; belki emniyetlendi, belki MİT görevlileriydi. Babama kapıda kimliklerini ve silahlarını gösterdiler. "Yanlışı anlamayın, konuşmaya geldik. İsterseniz bunları bırakalım," dediler.

Babam yine takibe geldiklerini sanıp, "Deniz hapiste, biliyorsunuz," dedi.

"Yok, biz başka bir konuyu konuşmak istiyoruz," dediler.

Bunun üzerine içeri buyur ettik; girdiler.

Annem, babam ve ben vardık. Oturduktan sonra, "Başbakanımız bu eylemlerden çok rahatsız, acaba bir çözüm bulabilir miyiz? Bunu görüşmeye geldik," dediler. Başbakan, Demirel'di o dönem...

Merakla dinliyorduk.

Babam, "Biz de üzülüyoruz. Ben de evladımın ziyan olmasını istemem," dedi.

Bunun üzerine sivillerden biri, "Acaba yurtdışına gitse, Avrupa'ya, mesela İsviçre'ye gitse. Oradaki masraflarını devlet karşılasa..." diye ağız yokladı.

Babam anladı teklifi:

"Tabii yurtdışında tahsil görmesini çok isterim. Burada canından olmasındansa dışarıda okumasını en başta ben arzularım. Ama kabul eder mi, etmez mi, bilemem. Zor görünüyor," dedi.

Yine de bu teklifi abime ileteceğine söz verdi.

Adamlar sevinir gibi oldu.

"Başbakanınız önümüzdeki günlerde İstanbul'a gelecek.

Bir olumlu cevap alırsak hemen kendisine iletiriz.

Gereken işlemlere başlanır," dediler. Teşekkür edip gittiler.

Babam bu teklifi abime ilettili.

Güldü abim.

"Dalga mı geçiyorsun baba," dedi. Geçti.

Üzerinde bile durmadı.

O görevlileri gerçekten Demirel mi göndermişti; yoksa sonradan Demirel'e söylemek üzere kendi inisiyatifleriyle mi hareket etmişlerdi, bilemiyorum. Ama Demirel'in o dönemki eylemlerden rahatsız olduğu bir gerçektir.

Bursa

Baba

Mektubunu aldım. Sevindim. Benim için burada endişelenecek bir durum yok. Her ne kadar kavga olduysada bizim onlarla bir ilişkimiz yok. Kavga hükümlüde oldu. Ben ise müşahedede yatıyorum.

Burada rahatım yerinde. Canımda sıkılmıyor. Bol bol kitap okuyorum. Tahliye falan da düşündüğüm yok. Nasıl olsa bir gün tahliye olacağım. Benim için önemli olan sizin durumunuz. Siz iyiseniz bende iyiyim demektir. Sende çok iyi bilirsin ki fedakârlık olmasa devrim de olmaz. Şairin dediği gibi. Sen yanmasan/ Ben yanmasam/ Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa. Anneme Boraya Hamdiye selamlar.

Ya vatan ya ölüm

Deniz Gezmiş

Boraya

Baba

Mektubunu aldım. Sevindim. Benim için
burada emelâk-ı mevlâ bin derun yek. Her ne-
kardan kanga elingizola bism anlarla bin
iletkiniz yek. Kanga külmünlile oldu. Ben ise
nişahede yatıyorum.

Burada rahatına yerinde. Camunda
işleniyor. Bul bel kitap okuyorum. Tabliye
yi fullunda düşündüğüm yek. Nasıl olsa bin
pün tabliye olacaktım. Benim için esenli den
sizin derununuz. Siz işinizi bunda işiyine
denektir. Sende çok iş bitirinki fethatâr.
lek olursa derunıs oluc. Sairin delip
piki. Sen yamanın / Ben yamanın / Nasıl
gıkar karanlıklar aydınlığı.

Annem Boraya Hamdiye selamlar.

Ya vatan ya evim

Deviz Gecim
D. Gecim

Deniz Gezmiş'in Bursa Cezaevi'nden ailesine yolladığı fotoğraf, 1970.

**Bursadan
Baba**

Ogün sen gittikten sonra baklavayı aldık ve Cihanla kendimize bir güzel ziyafet çektik. Durumumuz iyidir ve rahatımız yerindedir. Bu konuda hiç endişen olmasın.

Burada bol bol kitap okuyorum. Başka bir isteğimde yok zaten. Yalnız Hamdiye söyle haftalık amerikan dergisi "Newsweek"i her hafta postayla göndersin bana. Anneme, Boraya, Hamdiye selamlar.

Deniz

Buradan

Boba

Oğün sen gitkten sonra baklaımı aldık ve
Cihanla kendimizi bir güzel ziyaret ettik. Durumu-
muz iyiden ve rahatımız yemeden. Bu konuda hiç
acıya uğramadık.

Burada bol bol kitap okuyoruz. Başka bir
icteğimde yeti katan. Yalnız Hamdiye abyle Haftalık
amerikan dergisi Newsweek - 6. her hafta po-
staya gönderiyor bano.

Anne , Boray , Hamdiye selamları.

Deniz

D. Gönül

Deniz ve Cihan, Bursa Cezaevi'nde bir arkadaşlarıyla, 1970.

Bursadan Baba

Sana uzun süredir mektup yazamadım. Ben bildiğin gibi burada iyiyim. Beni merak etmeyin. Hatta sık sık gelmenizde gerek yok.

Burada bol bol kitap okuyorum. Şimdi birde ingilizce makale tercüme ediyorum. Şimdilik biraz yavaş gidiyor ama ileride hızlandıracağım.

Bora ne yapıyor. İyidir herhalde. Öyle tahmin ediyorumki Hamdi derslerine çalışıyordur. Annemde tatilde olduğuna göre rahatınız iyidir.

Mektubu iadeli taahhütlü yolluyorumki elinize geçsin. Geçen sefer sağmalcılardan bir tane yollamıştım, almamıştınız. Mektupla birlikte birde resim yolluyorum. Burada çektirdim onu. Mektuba son verirken annemin ve senin ellerinden öperim. Boraya ve Hamdiye selâmlar.

Deniz Gezmiş

Bursada

Baba

Sana uzun süredir mektup yazamadım. Ben bildiğin gibi burrada iyiyim. Beni merak etmeyin. Hatta sık sık gelinceye kadar yerli yok.

Burdada çok bol kitap okuyorum. Sindi birde İngilizce makale tercüme ediyorum. Şimdilik biraz yavaş gidiyor ama ilerde hızlanacağım.

Bora ne yapıyor. iyidir herhalde. Eyle tahmin ediyordum ki Hani derslerine çalışıyordu.

Anam da tatilde olduğunu göre rahatlıkla iyidir.

Mektubu iadele taahhütlü golluyordum ki elinize geçsin. Geçen sefer sağmalutandan bir tane golluyordum, alınsaydı.

Mektupla birlikte birde ruhan golluyordum. Burada çoktandır onu.

Mektupa san uerirken annemin ve zarin ellerinden geçerim. Bora'ya ne Hani'ye selâmlar.

Deriz Geciriz

D. Geciriz

18 Eylül 1970 Cuma günkü duruşmada Deniz abimin tahliyesine karar verildi.

O gün Cihan Alptekin'le birlikte Bursa Cezaevi'nden çıktı. Ama çıkar çıkmaz, Bursa Emniyeti'nce gözüaltına alındı. Çünkü Erzurum Askerlik Şubesi'nin celbi vardı; okuldan ihraç edildiği için tecili bitmişti, onu askere alacaklardı. Biz bunu Cihan'dan öğrendik. Tahliye olduklarının ertesi günü Cihan eve geldi. Sarıldık. Babam, "Deniz nerede?" diye sordu.

Cihan da, "Cemil Amca, Deniz, askerlik sorunu nedeniyle gelemiyor. Ankara'ya geçmek zorunda kaldı," dedi. Meğer Askerlik Şubesi, Sivas Piyade Alayı'na sevk yazısını verince ortadan kaybolmuş abim... Cihan da eşyalarını getirmiş. Yeni giysiler aldı, gitti. Tahliye edilmişti; ama bu sefer de asker kaçağı durumundaydı.

Deniz, yakın arkadaşı Cihan Alptekin'le Bursa adliyesinde, 1970.

Deniz, bu son girişinde 300 gün kalmıştı cezaevinde...

Çıktığında işlerin çok değiştiğini fark etti.

Dışarıda gördüğü Türkiye, içeri girerkenki halinden bir hayli farklıydı.

Köprülerin altından çok sular akmış gibiydi.

1969 boyunca üniversite gençliğine yönelik silahlı saldırılar, genç yaşta yitirilen canlar, 15-16 Haziran'ın peşinden gelen sıkıyönetim ve baskılar, ülke çapında genel bir suskunluğa yol açmıştı.

Üniversite kuşatılmış, gençlik hareketi tıkanmış, yasal yollarla hak arama kapıları kapatılmıştı.

Kendisinden sonra Filistin'e giden arkadaşlarının çoğu yakalanmış, Diyarbakır Cezaevi'nde hapsedilmişti.

"Legal mücadele"de ısrar eden TİP, gençler içindeki etkisini kaybetmişti.

Ekimdeki Dev-Genç kongresi de ona heyecan vermemişti.

Sözün bittiğini düşünüyordu.

Bir dönüm noktasındaydı.

Bu sessizliği, ancak güçlü eylemlerle dağıtabileceklerini düşünüyordu. Bunun için de Che Guevara'nın Latin Amerika'da yaptığı gibi bir öncü harekete ve gerilla savaşına ihtiyaç vardı.

Daha Bursa'dayken yazdığı mektuplarda arkadaşlarına dağlardan söz ediyor, "Ben dağcıyım, dağları severim," diyerek mesaj veriyordu.

Artık hep Filistin'den getirdiği haki renkli, dört cepli parkayla ve askerî botlarla geziyor, çareyi dağlarda görüyordu.

"Bir kez başlarsa arkası gelir," diyordu.

"Bir kıvılcım çakılsın" istiyordu.

"Silahla olmaz. Koca orduyla baş edemeyiz. Bizi yok ederler," diyenlere, yasal mücadeleden kopmamasını telkin edenlere,

ordudan haber bekleyenlere omuz silkiyor, bir an önce harekete geçmeye can atıyordu.

Yoğun tartışmaların yapıldığı ev toplantılarında, üniversite kantinlerinde, TMGT’de her kafadan bir ses çıkmaya başlamıştı.

Kendi kurduğu DÖB dağılmış, o heyecan verici birliktelikten eser kalmamıştı.

İstanbul, ona çaresizliğin başkenti gibi geliyordu artık...

Son tartışmasını, yol arkadaşı, yoldaşı Mustafa Gürkan’la yaptı.

O da aranıyordu. Baskın geldi gelecek diye bekleniyordu.

Bomonti Bira Fabrikası’nın orada buluştular. Bir süre hiç konuşmadan yürüdüler.

Sonra Deniz aniden, “Gürkan, ben Che Guavera’nın yoluna inanıyorum,” dedi.

Mustafa Gürkan, “Ben inanmıyorum,” diye cevap verdi.

Deniz kısa kesti:

“O halde yollarımız ayrıldı seninle...”

Ayrıldılar.

Deniz, İstanbul’u terk etti. Bu, sadece fiziki bir göç değil, aynı zamanda bir ideolojik kopuştu.

Aklında Filistin’e gitmek vardı. Filistin fedai kartını yanına almıştı. Bir süre ODTÜ yurtlarında beklemek, sonra harekete geçmek niyetindeydi.

İstanbul’u bir daha göremeyecekti.

Ankara’da ise hayatının son ve en maceralı dönemi başlıyordu.

Cemil Gezmış, Müfettişler Sendikası genel kurulunda divan başkanlığı yaparken. Ankara 1971.

Bursa'dan tahliye edildikten sonra Ankara'ya gittiğini öğrendik. Haber gönderdik ama haftalarca irtibat kuramadık.

Ekim ayında ben Ankara'ya Müfettişler Sendikası'nın genel kuruluna gittim. Türk-İş salonunda kongre yapıyorduk.

Ben divan başkamydım. Arkadaşlardan birisi yanıma geldi, dedi ki:

"Şurada bir genç var, sizi görmek istiyor."

Bunun üzerine bir ara divan başkanlığını ikinci başkana bıraktım, dışarı çıktım.

Beni bekleyen delikanlının adı Semih'miş.

"Amca ben Deniz'in arkadaşıyım. Deniz buraya gelemiyor. Seni onun yanına götüreceğim," dedi.

"Peki oğlum," dedim. Arkadaşıma kongreyi ertesi gün sabaha ertelemesini tembih ettim. Semih'le beraber bir taksiye bindim.

Doğruca ODTÜ'ye gittik. Yürüler tarafına yöneldik. Yan yana binalar vardı. 201-202 numaralı odalar yan yanaydı. Orada durduk.

Kapıda çocuklar beni bir hayli sorgudan geçirdi, babası mıyım, değil miyim, ne istiyorum diye; sonra içeri odaya aldılar. Deniz'e haber verdiler.

Ranzaların üzerinde yüzükoyun yatmış vaziyette, sakallı çocuklar vardı. "Azeri Metin"miş bir tanesi... Kars'tan gelmiş.

Biraz sonra Deniz geldi.

"Oğlum ne oluyor, nedir bu bir sürü insan?" dedim, "Şunları çıkar da doğru dürüst konuşalım."

Onlara işaret etti, gönderdi. Oturduk ikimiz... Biraz aileden konuştuk.

Ne zamandır gördüğüm yoktu ama artık sormadım neredeydin diye... Aşağı yukarı tahmin ediyordum nerelerde olduğunu... Bir eylem hazırlığında yahut şurada burada... Onun için hiç sormadım.

Yalnız bir ara, "Baba," dedi, "öyle nişan alıyorum ki, şimdi istersen uçan kuşu vurayım buradan," dedi. O zaman şüphelendim. "Bu gitti bir yere, talim gibi bir şey yaptı ki böyle konuşuyor," diye düşündüm. O yaşama girmişti artık iyice...

"Ne olacak bu senin halin oğlum. Söyle de biz de bilelim. Hepimiz huzursuzuz. Bu nerede noktalanacak?" diye sordum.

"Baba merak etme, ben geleceğim," dedi. "Danıştay, okuldan ilişik kesme kararını bozdu. Şimdi onu avukatlara verdim. Bu karardan sonra artık yeniden okula döneceğim," dedi.

"E hadi gidelim. Seni eve götürüyüm. Annen de görsün," dedim.

"Baba, ısrar etme, şimdi gelemem," dedi, "askerlik için beni arıyorlar. İlla askere sevk edecekler. Ben seninle gelsem beni götürürler. Yakında arkadaşlardan birisi İstanbul'a gelecek. Onu kimse tanımaz. Ben onun özel arabasıyla gelirim," dedi.

Bıraktık orada. Döndük, geldik, bekledik; Deniz gelir, Deniz gelir diye... Bir daha da gelmedi.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi 1 No'lu öğrenci yurdu...

201 numara...

Bu adres, 1970 güzünde Deniz Gezmiş için devrim karargâhı vazifesi gördü.

O sonbahar, bu odada en yakınlarıyla birbiri peşi sıra görüşmeler yaptı.

Silahlanıp dağa çıkmaya, gerilla savaşını başlatmaya karardı. Aklına güvendiklerini kampüse çağırıp nabzını yokladı.

Mihri Belli bu fikre tamamen karşıydı:

"Sizi dağınızla birlikte yok ederler," dedi.

Bozkurt Nuhoğlu, gerilla savaşının çıkmaz yol olduğu fikrindeydi.

Vanlı arkadaşı Zeki Tekeş, doğuda siyasi çalışma yapılmadan başlayacak bir hareketi aşiretlerin hemen ihbar edeceğini söyledi.

Görüşüklerinin çoğu, onu vazgeçirmeye çalıştı.

Ancak her vazgeçirme çabası, Deniz'i daha da kamçılıyor, kararlılığını artırıyordu.

Bütün dostlarıyla orada kucaklaşıp vedalaştı.

O arada önce Yusuf Aslan geldi Diyarbakır'dan; sonra da Hüseyin İnan...

Deniz, kendi çizgisindekilerle buluşmuştu işte...

Ast-üst, lider-er, teorisyen-eylemci ayrımı yoktu aralarında...

Aynı yola baş koymuş bir grup yoldaştılar.

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun temellerini birlikte attılar.

Ve herkesin tehlikeli dediği, zorlu bir yola çıktılar.

Bugünden bakınca, bir avuç gencin bu şekilde yola çıkması macera gibi gözüküyor. Ama Türkiye'nin geldiği şartlar, dönemin kıyıma uğrayan gençliğini bu noktalara yöneltmiş oldu. Daha normal koşullar olsaydı, belki de silahlı mücadele yöntemleri benimsenmezdi.

Deniz abimin de ilk eylemlere başladığında böyle bir amacı yoktu, demokratik yollarla protestosunu yapmak istiyordu. Ama sürekli önüne duvarlar konuldu.

Bu gençler çok zeki insanlardı, daha eylemlere başlarken, sonlarının ne olacağını biliyorlardı.

Abim o günlerde bir sohbette, "Darbeden sonra herkesin bir koğuşı olacak ama bizim olmayacak; çünkü biz ölmüş olacağız," demişti.

Gerçekten bilerek ölüme gittiler.

Bir kıvılcım yakmak, ileriye dönük bir ışık olmak için...

1970 Aralık ayı, yeni pusular, tuzaklar, saldırılar, yaralar, kuyuplar getirdi.

Eğitilen komandolar can almaya başlamıştı.

Fen Fakültesi'nde silahlı saldırı sonucu bir hafta içinde iki öğrenci yaşamını yitirdi.

Arkadaşları, Mülkiye'de katafalk kurup ölülerinin başında nöbet tuttular. Yollara dökülüp sloganlar attılar, intikam yeminleri ettiler.

Deniz ve arkadaşları için artık bunların anlamı kalmamıştı.

Söz bitmişti. Şimdi karşı eylem zamanıydı.

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), öldürülen gençlerin karşılığını, ses getireci bir eylemle verme kararı aldı.

Bu, örgütün kuruluşunun da ilanı olacaktı.

Deniz ve arkadaşları, bütün bu saldırıların ardında Amerikan emperyalizminin olduğuna inanıyorlardı. O halde hesap da onlara kesilmeliydi.

Daha sonra savunmalarında söyleyecekleri gibi, kendilerine Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'daki Karakol Teşkilatı'nı örnek almışlardı. Onlar nasıl emperyalist İngiliz polisine kurşun sıktıysa, THKO da Amerikalılara sıkacaktı.

Ankara'da 3 öğrenci vuruldu biri derhal öldü

Fen Fakültesi önünde açılan ateşle 2 öğrenci de yaralandı. Polis, İ.T.İ.A.'nde arama yaparak 69 öğrenciyi nezarete aldı.

ANKARA, GEL. FEN Fakültesi önünde dün, saat 17 saatlerinde dersleri yapan bir grup öğrenci, kurşunla atılanları ile birlikte bir başka grup öğrenciye karşı saldırıya girişti. Kurşunla atılan öğrencilerden biri derhal öldü, diğeri yaralandı. Yaralı öğrenci, Fen Fakültesi Hastanesi'ne kaldırıldı. Kurşunla atılan öğrencilerin kimliği henüz belli değil. Kurşunla atılan öğrencilerin kimliği henüz belli değil. Kurşunla atılan öğrencilerin kimliği henüz belli değil.

26 Aralık 1970, Milliyet.

GÜNLERİ OLAYLI GEÇİYOR

2 TOPLUM POLİSİNE ATEŞ EDİLDİ

ABD Elçiliği önünde nöbet tutan polislere yaylım ateşi açıldı, polisler yaralandı

ANKARA. ÖZEL

KİMLİKLERİ tesbit edilemeyen bes kişi, dün sabaha karşı, Amerikan Büyükelçiliği önünde nöbet tutan iki toplum polisini tabanca ile ağır şekilde yaralamıştır.

30 Aralık 1970, *Milliyet*.

30 Aralık tarihli gazeteler, Ankara'daki Amerikan Elçiliği önünde nöbet tutan toplum polisine ateş edildiğini duyurdu manşetten... Kırmızı renkli bir taksideki 5 kişinin yaylım ateşi sonucu iki polis altışar yara almıştı. Yaraların öldürücü olmadığı, ağırlıkla kol ve bacaklarına ateş edildiği haberde belirtiliyordu.

Arabanın içindekiler Deniz, Yusuf, Hüseyin, Sinan ve Alpaslan'dı.

Arkadaşlarının intikamını Amerikan Elçiliği'nden ve onların çıkarlarının bekçilerinden sormuşlardı.

Amaçları öldürmek değil, korkutmak, uyarmak, yıldırmaktı.

Şimdi şehri bir an önce terk etmeleri, dağ için erzak ve mühimmat tedarik etmeleri gerekiyordu. Bunun için de para gerekiyordu.

Bir bankayı soymaya, daha doğrusu "el koymaya" karar verdiler.

Bunun için de "yabancı sermayeyle işbirliği yapan" İş Bankası'nı seçtiler.

Örneği yine Kurtuluş Savaşı'nda vardı:

Çerkez Ethem de işbirlikçi İzmir valisinin oğlunu kaçırıp fidye almamış mıydı?

Demirci Mehmet Efe, Bozdoğan Ziraat Bankası'ndaki parayı el koymamış mıydı?

Bu paralarla millici güçlerin mali ve askerî ihtiyaçları karşılanmamış mıydı?

Şahsı ve kardeşleri için 30 milyon lira çalanlar hâlâ ortalıkta gezmiyorlar mıydı?

Kaldı ki, onlar bu paraya kendileri için el koymayacaklar, halk için kullanacaklardı.

Bu inançla planladılar İş Bankası baskını...

Aynı beşli:

Deniz, Yusuf, Hüseyin, Sinan ve Alpaslan...

İş Bankası'nın 4. Cadde'deki Emek Şubesi'ni bastılar ve kasadaki 124 bin liraya "el koydular".

"Tarih bizi temize çıkaracaktır," diye düşünüyorlardı.

Ancak olay gazetelere bir adi soygunculuk vakası olarak yansıdı.

Habere göre "üzerinde yeşil hırka taşıyan uzun bıyıklı, uzun boylu gangster", bankadakilere, "Kımıldamayın!" dedikten sonra vezneye yaklaşmış ve kasadaki bütün paraları kendilerine vermesini istemişti. Paraları çantalara doldurduktan sonra da 30 saniye içinde bankadan çıkmışlar, arabayla oradan uzaklaşmışlardı.

Polis kısa bir aramadan sonra arabayı ODTÜ arazisi yakınlarında bulmuş, ayak izlerinin de ODTÜ kampüsüne uzandığını saptamıştı.

İki bin polis ve jandarma ODTÜ'yü kuşattı, geniş çaplı bir arama yaptı.

12 Ocak 1971, Günaydın.

13 Ocak 1971, Milliyet.

Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan için "VUR,, emri verildi

● Polis, İş Bankası soygunundan sanık iki öğrenci liderinin peşinde.

● Soyguna katılan 5 şahsın da kimliği tespit edildi.
(YAZISI 9. SAYFADA)

POLİSİN her yerde aradığı ve hakkında "Vur" emri verilen diğer öğrenci lideri Yusuf Aslan.

BANKA soygunuyla ilgili olarak aranan ve "Vur" emri verilen eski öğrenci lideri Deniz Gezmiş.

14 Ocak 1971, Hürriyet.

Soyguncular yüzlerini kapatmamışlar, adeta tanınmak istemişlerdi.

Ankara Emniyet Müdürü, "Dev-Genç mensubu 4 kişiden şüpheleniyoruz," açıklamasını yaptı. Üstelik şüphelilerin, Amerikan Elçiliği baskınıyla da ilgili olduğundan kuşkuluyorlardı.

Aranan isim, ertesi gün gazetelerin birinci sayfasındaydı: Tanıklar Deniz'i ve parkasını hemen teşhis etmişlerdi.

Zaten o da yüzünü, kimliğini saklamamıştı.

Artık kamuoyunu uyarmanın, mücadelenin başladığını duyurmanın, bayrağı dalgalandırmanın zamanıydı.

Polis ODTÜ'de onları ararken, onlar Bahçelievler'de bir arkadaşlarının evine sığınmışlardı.

Şimdi Ankara'da macera filmlerinde rastlanacak türden bir süre avı başlıyordu.

Polise "vur emri" verilmişti.

Banka soygunuyla ilgili olarak Deniz abimin adı geçmeye başlayınca şaşırdık. Siyasi eylemlere, boykotlara, çatışmalara, işgallere alışmıştık, bunlar yüzünden son üç yılın neredeyse iki yılını hapiste geçirmiştik; ancak bu şekilde bir olay beklemiyorduk. Banka soygununun ideolojik bir yanı olabileceğini düşünmedik başta... Babam da bunun bir adi suç olduğu noktasından hareket ederek, Deniz abimin böyle bir eylemi yapmış olamayacağını düşündü. İçişleri Bakanlığı'nın çıkarttığı "vur emri"nden endişeliydi. Banka soygunu bahanesiyle abimi vurmak isteyebileceklerinden korkuyordu.

O yüzden, Başbakan Süleyman Demirel'e bir telgraf çekti ve şöyle dedi:

"Oğlum Deniz için vur emri verildiğini gazetelerden öğrendim. Tertipler zincirinin son halkası yargıçlar eliyle çözülmeyen, cinayet işlenmesinin önüne geçilmesini, hukuk devletinin başbakanından dilerim."

Bu mektupta hem olayı "tertiple" olarak niteliyor hem de rejimin "hukuk devleti" olduğuna vurgu yapıyordu. Yargısız infaz yapılmamasını istiyordu.

O günlerde *Hürriyet* gazetesinin bir muhabiri babamla görüşmek üzere randevu alıp eve geldi.

Babam onun aracılığıyla da devlete mesaj yolladı:

"Oğlumun vurmayın!"

"Eğer oğlum hakikaten hanka soyguncusuyorsa, artık bizler için yok demektir. Bulunduğu yerde kendi cezasını kendisi versin. Şayet değilse çıkıp teslim olsun. Yargıçlara güveniyoruz. Aksi halde, vuracaklar oğlum... Kim vurduya getirecekler."

Cemil Gezmiş,
babaların en çok acı çekeniydi bugünlerde... Yüzlerce, binlerce polis ve jandarma oğlunu arıyordu geceli gündüzlü... Bütün yurt kapıları tutulmuş ve aslan gibi Deniz'i için "vur emri" çıkartılmıştı.

Selimiye'de Harem
İskelesi Sokağı'ndaki evlerinde matem havası esiyordu. Ana Gezmiş de üzgündü. Gezmişlerin üzüntüsü, oğulları için "banka soyguncusu" denmesinden ileri geliyordu.

"Olamaz, benim oğlum soyguncu olamaz!" diyordu dertli baba ve gözleri dopdolu şöyle sürdürüyordu konuşmasını:

"Parayı ne yapсын? Banka soymakla idealinden uzaklaşmış oluyor. İçki, sigara içmez, kadına kıza gitmezdi. Diskotekmiş, gece kulüpleriymiş, o tür yerlerin de semtine uğramazdı. Parayı sevmezdi Deniz. Eli açıktı üstelik, on kuruşla yetinirdi. Kıskanç değildi. Hasetliği yoktu."

"Bize biraz Deniz'i anlatır mısınız? Çocukluğunu, nasıl bir öğrenciydi," diye sorduk, ilkokul müfettişi Cemil Gezmiş'e:

18 Ocak 1971, Hürriyet.

"Toramandı oğlum," diye söze başladı. Sonra bir süre durakladı. Belli ki geçmiş yılları ve Deniz'i düşünüyordu. Sonra ekledi:

"Dokuz aylıkken yürüdü. İlkokulu birincilikle bitirdi. Teste soktum. Üstün zekâlı olduğu sonucu çıktı. Ağabeyi ve küçük kardeşiyle iyi geçinirdi. Uysaldı. Dedesi, yani babam, Ruslara esir düşmüş, üç yıl Sibiryâ'da yaşamıştı. Dedesinin öyküsünü dinlemekten büyük bir zevk alırdı. Saatlerce anlatırdım dedesini; yine doymazdı. Üniversiteye kadar kontrolüm altındaydı. Sonra sosyalist olmuş. Tartıştık. Ayrı kuşaklardandık. Bir süre ara verdim tartışmalara. Hayvanları, çocukları severdi. Yaşlılara yardım ederdi."

"Deniz'in sosyalist oluşunu ne zaman fark ettiniz?"

"Vedat Demircioğlu öldürüldüğünde şu kanepenin üzerinde yüzükoyun kapanıp kaldı. İki saat sarsıldı. Vedat'ı tanır mıydı, arkadaşlığı var mıydı, bilemem. Fakat o günlerde salmadım Deniz'i dışarı. Dolmabahçe olaylarına gitsin istemedim."

*Orhan Kantoğlu,
Hürriyet, 18 Ocak 1971*

O zaman Beyoğlu'nda müfettiştim. Bir okulun teftişinden çıktım. Aşağıya indim, köprüünün altına... O zaman köprüünün altında balıkçılar vardı. Onlardan birisine girdim. Öğle yemeği yiyorum. O sırada ajans başladı. Ajansta Ankara'da İş Bankası Emek Şubesi kimliği belirsiz kişiler tarafından soyulmuştur diye bir şey. İçime bir kurt düştü ama pek de konduramadım. Deniz'in soygunla filan alakası olamaz çünkü... Kalktım oradan daireye geldim. Dairede arkadaşlar, "Yahu bu seninkinin işi," filan diyorlar.

Aradan birkaç gün geçti; gazeteler doğrudan Deniz'in adını vermeye başladı. "Bankayı Deniz Gezmiş ve arkadaşları soydu," diyorlardı. O sıra biraz reaksiyon gösterdim. Bana dokunan şey, işin ucunda bir hırsızlık oluşuydu. Bunu Deniz'in yaptığına inanmamıştım. Çünkü ben bunu adi bir soygun olarak gördüm. Örgütün ideolojik bir soygunu olabileceğini düşünemedim.

Demirel'e telgraf çektim. Benim telgrafımın gittiği gün, yanında İstanbul Milletvekili Orhan Cemal Fersoy oturuyormuş. O anlattı bana sonradan... Demirel, telgrafi alınca, "Babası işin içyüzünü bilmiyor ki tabii. Ben durduk yerde 'vur emri' verdim zannediyor," demiş. Halbuki vermişti işte... Emniyet müdürü öyle söylüyordu.

Baktım olmayacak. O acıyla Deniz'e bir mektup yazdım, götürüp Cumhuriyet'e verdim.

Babam müfettiş olduğu için ona, emanet bir daktilo vermişlerdi. O daktilo evde dururdu. Arada teftişe tahkikata gittiği zaman onu da yanında götürür, ifade alır, rapor yazardı. Biz de daktilo yazmayı onda öğrenmiştik. Babam, *Hürriyet*'e verdiği demeçte devlet yetkililerine seslenmişti; ancak anlattıklarının çoğunu yayımlamadılar. Haberin veriliş üslubunu da beğenmedi. Bunun üzerine o gün hemen daktilosunu önüne çekip bu kez doğrudan Deniz abime hitaben o mektubu yazdı.

Sonra da doğruca güvendiği gazeteye, *Cumhuriyet*'e götürüp Yazışları Müdürü Oktay Kurtböke'ye teslim etti. Bu mektupta bir eğitimcinin, olup bitenlerden dolayı gençleri suçlayanlara karşı, hem kendine hem topluma hem devlete tuttuğu bir ayna vardır.

Politikacılara hem "gençleri anlayın" mesajı hem de hukuk dersi verir.

Mektubun tümünde ironik bir üslup da vardır. Abime yönelik suçlamaları alttan alta alaya alır.

Bu arada "Ermeni"liğimiz konusuyla da dalga geçer. Savaşta Ermenilere karşı savaşmış bir ailenin çocuğuna "Ermeni" denmesi ve bunun küfür gibi kullanılması rahatsız ediyordu babamı...

Yoksa Ermenilere karşı asla ırkçı bir tavrı yoktu. Tersine, Ermeni kökenli aile dostları vardı ve onları katiyen incitmek istemezdi.

Abime gelince... O bunlara hiç takılmazdı.

Babamın mektupta yazdığı gibi, "İt ürür, kervan yürür," der geçerci.

Oğlum Deniz,

12 Ocak'tan beri Türkiye radyolarında ve basında banka soygunu ile ilgili haberleri büyük bir üzüntü içinde takip ediyorum. Kendi kendime bu suçun faili olup olamayacağını düşünüyorum ve bunun için çok önceleri yeniden yaşamış gibi canlandırıyorum hayalimde.

Karlı bir şubat sabahı Ayaş'ta dünyaya gözlerini açtığın zaman ilk işin ağlamak olmuştu. Şimdi anlıyorum karşında canlı yaratık olarak ilk defa bizi görmüştün; insanları... Ve içinden, "Ben bütün ömrümü bu nankör yaratıklar arasında mı geçireceğim," diye düşündün, onun için ağladın. İnsanlar... Yani bütün istikbalini onların daha mutlu olmaları uğrunda feda ettiğin insanlar... Canavarların en korkuncu olan bizler... Tanrı'nın bahsettiği zekâ ve yetenekleri zehirli birer hançer gibi hemcinslerinin azap çekmesinde kullanılan uygar canavarlar...

Neden böyle yaptın oğlum? Günlük kazancı ile geçinen bir aile topluluğu içinde, tuzuna harâm karışmamış bir çorba bulurdun. Giyecek bir elbisen, yatacak bir yatağın vardı. Hem zaten sen hiç kendini düşünmeyen bir çocuktun. Kardeşlerine alınan bir giysi için kıskanmaz, sevinirdin. Diğerkâm bir yaradılıştın vardı; paraya hiç kıymet vermezdin. Hatta bir gün yapmayı tasarladığın bir iş konusunu sofrada konuşurken beni kınamış ve şöyle demiştin:

"Baba, hayatta paraya değer vermeyen insan olarak seni bilirdim."

Benimle anlaşılamıyordun. Benim görüşlerimi beğenmiyor, yarınki Türkiye'nin size ait olacağını söylüyordun. Beni tutuculukla itham ediyordun. İçten içe sana hak vermekle beraber, artık iki ayrı dünyanın insanları olduğumuzu kabul ediyor ve susuyordum.

Bundan sonraki olaylar belli... Sen kaderin çizdiği yolda

Deniz Gezmiş'e babasından açık mektup

ARANAN KADIN ORTAYA ÇIKTI

Sevim Onursal

teslim oldu

● Polislin kadınıla yaptığı arama sonuç vermedi

Sevim Onursal
Eski
Cumhuriyet
Kadını
Araması
Sonuç
Vermedi

Sevim Onursal geçtiğimiz hafta 2. Sınıf Medyası
ile birlikte, (Türkiye: THK)

'Suçun yoksa adalete teslim ol,

18 Ocak 1971, Cumhuriyet.

Hızlı adımlarla ilerliyordun. Benim hayat tecrübem, senin bu hızını kesmeye yetmedi. 18 yaşını bitirmiş, kanun nazarında reşit olmuştun ama benim gözümde henüz ilkençlik çağının en hassas ve tehlikeli bir döneminde idin. Benim şefkatim, çevrenin hoyrat davranışı ile meydana gelen tahribatı onarmaya yetmiyordu. Hâlbuki sen eğitime muhtaçtın. Artık olaylar seni kötü niyetlilerin pençesine atmıştı. Çıkmana imkân yoktu. Çıkarlarına sekte vurduğun çevreler senin bütün çıkış yollarını tıkamışlardı.

Sana "Ermeni" demişler. Sen de, "İt ürür kervan yürür," demiş, geçmiştin. Bana sorsaydın, anne tarafından deden, Balkan Savaşı'na askerî lise öğrencisi olarak katılmış, Kurtuluş Savaşı'nda yaralanmış ve İstiklal Madalyası almış şerefli bir subaydır. Baba tarafından deden şimdi seni Ermenilikle itham eden zibidilerin var olması için Sarıkamış Muharebesi'nde Moskof ordularına karşı savaşırken esir düşmüş ve üç yıl Sibiryada ormanlarında işkence çekmiştir. Sen bilir misin Gezmişoğulları, I. Dünya Savaşı'nda on altı şehit vermiş bir ailedir. Babanın üç dayısı Erzurum'un geri alınmasında Ermeniler tarafından şehit edilmişti. İşte sen bu biçim Ermeni'sin(!)

Senin için, "Bütün bu olayları kolay diploma almak için yapıyor," diyorlar. Evde bulunan öğrenci karnene baktım. Şimdiye

kadar girdiğin bütün derslerden iyi, pekiyi almışsın. Zaten saçları uzun, eteği uzun gençlerin devam ettiği yerlere uğramaz; gece yaralarına kadar odana kapanır, ders çalışırdın. Sana, "Dışardan çok miktarda para alıyor," dediler. "Bazı gazete sahipleri zarfların içinde binlikleri sana gönderdi," dediler. Bu ne tezat oğlum, bu kadar bol parası olan banka soyar mı?

Bütün bunları yazarken içimin kan ağladığını tahmin edersin. Bu duyguyu sen değil, yalnız baba olanlar bilir.

Sağlıklı, yakışıklı, boylu boslu bir delikanlı idin. Sen gelecekten, biz de senden neler bekledik. Nasıl oldu da seni bu hale getirdik? Suça itmek için elimizden gelen her şeyi yaptık. Başta üniversitenin büyük hocaları, ana, baba, bizler, toplumun her kesimi, politikacılar ve tüm yönetim sorumluları... Anlamadık seni; anlamak işimize gelmedi, çıkarlarımıza aykırı düştü! Her çıkış yapışında kendi hesabımıza bir yararlanma yolu aradık senden... Hâlâ öyle değil miyiz? Bak bizim felaketimizin üstünde kâşaneler kuranların ağızları kulaklarında... Her öğrenci kurşunlanmasında, "Darısı diğerlerinin başına," diye demeç veren çok muhterem usule uygun banka soyguncusu bile şimdi ne parlak demeçler hazırlar bilinmez.

Senin için, "Cezaevine girdi çıktı," dediler. Bildiğim kadarıyla polis koydu, yargıç çıkardı, durmadın. Polis seni döverken elini kaldırır, başını korursan elbette emniyet mensubuna mukavemet eder ve girersin içeri. Hatta bir defasında emniyet mensuplarından birinin başına kiremit parçası atmış, yaralamıştın. "Yarasında hayati tehlike vardır" kaydıyla bir ay rapor almış, iki gün sonra da emniyet müdürlüğüne tayin edilmiş, göreve başlamıştı. Sen gençlik teşkilatında otururken, Yıldız'da asansör boşluğunda bulunan av tüfeği sana mal edilmiş ve bunun için dokuz ay içeride kalmıştın. Belki de öyledir, sen onlardan iyi mi bileceksin? Hem ne diye sen ifade verirken arkadaşların dışarıdan, "Surlardaki toplar da Deniz'indir!" demişlerdi? Ben ondan şüpheliyim!

İşte böyle oğlum... Üç yıldan beri yaşantımızı zehreden, toplumu tedirgin eden bu olaylar zinciri başladığı yerde çözülür ve bugünkü elem verici sonuca varmazdı. Bunun için biraz anlayış, sağduyu ve ihtiraslardan arınmış, gençlik psikolojisinin genel kurallarına uygun bir politika yeterli idi. Böyle olmadı.

Şimdi sen ve senin kader çizginde giden on binlerce genç bu metotla birer toplum ve düzen kurgunu olup çıktınız. Ben bir evlat kaybettim fakat toplum kendi geleceği üzerinde bir kumar partisini

kaybetmektedir. Korkunç bir ihmaldir bu... Bir gün, "Suçlu ayağa kulk!" derlerse, senden başka hepimiz ayaktayız!

Suç ve ceza teorilerinde kürsü sahipleri, suç ve ceza konusunda uygulama yapanlar, tüm eğitimciler, yöneticiler, politikacılar.. Suça itmek, suçla yakalamak, suçu tasnif etmek ve ceza vermek kolaydır. Güç olan suçu işletmemek, suça yönelten ırkçıları ortadan kaldırmak ve suça yönelmişleri anlamaktır. Gayretlerinizi, güçlerinizi zlim ve ırfanınızı bu noktada birleştirin. Cezanın, hele maddi cezanın, ıslah niteliğini çağdaş eğitimci kabul etmemiştir.

Mektubumun sonundaki teklifimi iyi dinle: İçişleri Bakanlığı, Türkiye radyoları ile seni suçlu ilan etti. Ben evdeki yığın hukuk kitaplarına baktım, orada "kendisine suç isnad edilen kişi yargıç kararı ile suçu sabit oluncaya kadar sanık sıfatını haizdir" diyor ama ben hukukçu olmadığım için belki de bildiri doğrudur, hilemem.

Eğer sen bu suçun fâili isen bulunduğun yerde adaletin hükmünü beklemeden kendini cezalandır. Eğer suçsuz isen çık, adalete teslim ol. Korkma, memlekette yargıçlar da var.

Baban, Cemil Gezmiş
18 Ocak 1971

Deniz;

Birkaç günden beri gazetelerde boy hedefi gibi diziZi resimlerini görüyorum. İddialara bakılırsa Ankara'da bİ r bankayı arkadaşlarıyla birlikte soymuşsun. 124 bin lirayı alıp kaçmışsın. Hakkında "vur emri" çıkmış. Binlerce polis peşinde imiş.

Ben bu satırları pazartesi sabahı yazıyorum. Salı sabahı yayımlanacak. Kim bilir? Aradan geçen zaman içinde Belki teslim olacaksın, belki yakalanacaksın ve belki de öldürüleceksin. Seni tanıdığım için kaygılı gözlerle her sabah gazeteyi açıyorum. İçimde bir kuşkuyla, "Acaba Deniz bu işi yaptı mı?" diyorum. Senin sonuna kadar ülkücü bir genç olduğunda en küçük bir tereddüdüm yok. Ne var ki, bazen ülkücülük insana de ngesini kaybettirir; olmadık işler yaptırır. Toplumun bozuk düzenine duyulan büyük tepkinin genç kişilikleri kanundışı eylemlere itelediği çok görülür. Salt okumuşlarda değil, halk aras ında haksız düzene başkaldırıp dağa çıkanlara çok rastlanmıştır. Bütün bunları düşündükçe:

"Deniz bir yanlış yola mı saptı?" sorusunu kafamdan silkip atamıyorum.

Oysa polis tertibinin işaretleri de apaçık ortada... Senin son üç yılın iki senesini içeride geçirdiğini biliyorum. Yıirmi üç yaşındasın henüz... Heyecanlarını frenlemeye de alışık değİlsin. Aşırı duyarlı bir insansın. Bütün bunlar üst üste birikin ce aklıma ister istemez bir soru takılıyor:

"Acaba?"

Ve iktidar, bu acabaların üstüne, üniversite gençliği aleyhine bir propagandayı bina etmek olanağını buluyor. İçişleri Bakan, radyolardan senin suçlu olduğunu ilan ettiriyor. Anlaşılın senin kişiliğinde bütün üniversite gençliğini mahkûm etmek h evesine kapılmıştır.

*Oysa biliyorum ki sen, kendi menfaatin için banka
soymazsın. O kadar akılsız olacağını hiç tahmin etmem.
(..)
Tez vakitte bu güç durumdan kurtulman dileğiyle...*

Cumhuriyet, 19 Ocak 1971

Tıpkı babası gibi, Deniz'i bilen, tanıyan kalem erbabı da soyguna anlam veremiyor, ona yakıştıramıyordu.

Milliyet'te İsmail Cem, "Soygun gerçekten yapıldıysa mazur görülemez. Ancak bu gençler her ne yapmışlarsa, kendi inançlarına göre, Türk toplumunun yararına diye düşündüklerinden yapmışlardır. Doğru ya da yanlış. Söz konusu olan 'onun bunun çocuğu' değildir; Türkiye'nin çocuklarıdır," diye yazdı.

CHP lideri İsmet İnönü de Deniz'i eleştiren cephede idi.

23 Ocak'taki CHP Kurultayı'nda kürsüden ona şöyle seslendi:

"Şimdi 25 yaşında delikanlı, nereden, nasıl bir kuvvetle ve hangi ızanla tahriklere alet olarak Kurtuluş Savaşı yaptığını ilan edebiliyor? Türk milleti bağrından Mustafa Kemaller çıkaracaktır. Büyük kabiliyetler, istidatlar çıkaracaktır. Ama her gün böyle si çıkacak? Tabiat bu kadar zengin değildir."

Hükümet, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yakalanmasına yardım edecek olanlara 15 bin lira ödül koydu. Artık gazetelerde onlardan "şehir gerillası" diye söz ediliyordu.

Sadece polis ve asker değil, basın da Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının peşindeydi. Gazeteler her gün manşetten, onlara ilişkin

haberleri veriyor, bir gün paraları torbayla yanlarında taşıdıklarını, bir başka gün, güzel kadınların evlerinde saklandıklarını yazıyordu.

Onlar işin magazin boyutuyla ilgilenirdursun, polis evlere baskın üzerine baskın yapıyordu.

KULU'DA GÖRÜLMÜŞ

KONYA, TİHA

Deniz Gezmiş'in, önceki gece Konya'ya bağlı Kulu ilçesinde görüldüğü öne sürülmüştür. Kulu Şehir Lisesi sahibi Zeki Baran, "Saat 20 sıralarında meçhul bir şahıs kendisine Öğretmenevi Derneğini sorduğunu ve bu şahıs Deniz Gezmiş olduğunu" diye bildirmiş fakat yapılan soruşturmaya bir sonuç alınmamıştır.

Polis'e izmir kaldırılmış ve valiler Emniyet Kurumları tarafından tutulmuştur.

NUHOĞLU «DENİZ

GEZMİŞ YAKALANDI»

Türkiye Millî Güvenlik Teşkilatı Genel Başkanı Başbakan Nuh

Gezmiş'i arayan polis Samsun'da ölel başlı

SAMSUN, ÖZEL

Samsun polisi dün bir ihbar üzerine Park Otelde bulundukları İleri sürülen Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını yakalamak için oteli baskın ve burada kağan Kaçmaz'ın Tezisi. Öldürme girişimi 18 yaşındaki genç gös altına alınmıştır. Aynı otelde bulunan 4 öğrenci ise, oteli 700 lirasından kaçırarak kurtulmuşlardır.

Türk Hükümeti, Ağır, Kaçan öğrencilerle birlikte öğrenci sınıflarını da, sızarak arayan Deniz Gezmiş ve arkadaşları öldürdükleri İleri sürüldükleri bildirilmiştir. Kaçmaz Valisi ve Emniyet Müdürü bu doğrultusunda idari.

21 Ocak 1971, Akşam.

27 Ocak 1971, Akşam.

Bir gazete, Deniz'in Trabzon'a geldiği ihbarı üzerine Trabzon'daki amcası, emekli zabıt kâtibi Gülağa Gezmiş'in ifadeye çağrıldığını yazıyordu.

Bir başka gazeteye göre, izine Rize'de rastlanmıştı; bu nedenle Deniz'in anneannesinin evi basılmıştı.

MİT kaynaklarından basına yansıyan bilgiye göre, aranan soyguncuların yurtdışına kaçmaya çalıştığı varsayımıyla üç avcı botu Boğaz'dan Karadeniz'e açılmıştı.

Bir gazete ise estetik ameliyat yaptıрма ihtimallerine karşı güzellik kliniklerine istihbaratçıların yerleştirildiğini duyuruyordu.

Onlarsa ODTÜ'nün altındaki dehlizlerde, bu haberleri gülererek okuyorlardı.

Birkaç metre üstlerinde, ODTÜ kampüsünde jandarma onları arıyor, öğrenciler forum düzenliyor, Rektör Erdal İnönü, aranan öğrenciler bulununcaya kadar üniversiteyi kapatma kararı alındığını açıklıyordu.

Baskınlar artıyor, gözaltılar çoğalıyor, çember daralıyordu.

Deniz, bu ortamda, kamuoyuna eylemlerinin nedenine dair bir mesaj vermeyi düşündü. Bunu da babasının yöntemiyle yapmaya karar verdi.

Yine *Cumhuriyet*'te, onun açık mektubuna, bir açık mektupla cevap verdi.

Elyazısıyla yazdığı kısa mektubu *Cumhuriyet*'e, arananlar arasında adı geçmeyen Hüseyin İnan götürdü. İlk günden beri üniversite eylemlerini izleyen gazeteci Ergin Konuksever'e verdi.

Ve *Cumhuriyet*, "Deniz Gezmiş'ten Babasına Mektup"u, 29 Ocak günü, birinci sayfadan yayımladı.

Baba,

Sana her zaman müteşekkirim. Çünkü kemalist düşünceyle yetiştirdin beni... Küçüklüğümden beri evde devamlı Kurtuluş Savaşı anlarıyla büyüdüm. Ve o zamandan beri yabancılardan nefret ettim.

Baba, biz Türkiye'nin ikinci kurtuluş savaşçılarıyız. Elbette ki hapse atılacağız, kurşunlanacağız da... Tıpkı birinci Kurtuluş Savaşı'nda olduğu gibi... Ama bu toprakları yabancılara bırakmayacağız. Ve bir gün mutlaka yeneceğiz onları...

Düşün baba, bugün hükümet işini gücünü bırakmış bizimle uğraşıyor. Çünkü bizden başka gerçek muhalefet kalmamış durumda... Ve hepsi kemalist çizgiden sapmışlar. Ve tarih önünde hüküm giyme durumundalar. Biz çoktan onları tarihin çöplüğüne atmış durumdayız.

Baba mektubuma son verirken seni, annemi, Borayı, hamdiyi devrimciliğimin olanca ateşiyle kucaklarım.

Ya vatan ya ölüm!

Deniz Gezmiş

Düşün baba bugün hükümet işini götü-
rüp buradan bizimle uğruyor. - Seninle birde
başka birer müşahade buluram. Durumda
ya işleri benimle gizli olarak yapmışlar.
ve işleri benimle hükümet yapmışlar. Durum-
dadır. Bir cektan onları düşününce
almış durumdayız.

Baba mektubu benim son mektubundan Sini
annemi, harayı harıya daşınan işimin
olması atışıkla küçüklerim.

Ya Vatan Ya Hüsn

Deniz Gezmiş
D. Gezmiş

Çocukken sürekli beni konuşturur, babamın Sibiryâ'daki esaret günlerini anlattırırdı. Çok hoşuna giderdi bunlar.. Sonra da, "Baba, ben bu yabancılardan nefret ediyorum," derdi.

"Oğlum hepsi öyle değil," derdim ben de...

"Mum dibine ıfık vermez," derler ya... Ben de, "İyi bir eğitimci değilim," diye düşünmüşümdür bazen... Belki yanlış eğitim verdim Deniz'e... Fazla tepkili oldu, çok cesur oldu. Ondaki insan sevgisi, yurt sevgisi fazla geldi belki de...

Mesleğim gereği 25 yıl Anadolu'yu gezdim. Midyat'tan Kırklareli'ne kadar her bölgede, özellikle Orta Anadolu'da dolaştım; köylere, kentlere, kasabalara gittim. Her tayinde ailem de benimle birlikte göçtü. Onlar da Anadolu gerçeğiyle karşı karşıya kaldılar. Mutlaka bu gerçeğe erken yaşta yüz yüze gelmiş olmanın Deniz'in duygu ve düşünceleri üzerinde bir etkisi olmuştur.

O mektupta abim babama demek istiyordu ki, “Bu yaptıklarımızın referansı sensin... Senin öğrettiklerin...” İronik bir durum tabii...

Aynı zamanda, adi soygun yapan gangsterler olmadıklarını, farklı bir yola sapmadıklarını, yaptıkları işin, kendi idealleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini de anlatıyor o kısa mektupta...

Babamın, çok sevdiği oğlu tarafından kendisine verilen rütbeden dolayı onore olduğunu tahmin ediyorum.

Nitekim eylemin, adi bir soygun olmadığını anladıktan ve İrfan Uçar gibi gençlere gözaltında yapılan ağır işkenceleri öğrendikten sonra, “Teslim ol!” çağrısından vazgeçip, “Sakın teslim olmayın!” noktasına geldi ve bunu da diğer gençlerin babalarıyla birlikte kamuoyuna deklare etti.

14 Şubat 1971, Hürriyet.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Sinan Cemgil'in babaları, oğullarına mesaj gönderdi. Banka soydukları iddiasıyla aranan üç gencin babası da ağız birliği yaptı.

"Sakın teslim olmayın!"

Üç baba da teslim oldukları takdirde çocuklarına işkence edileceğinden korkuyor.

Deniz Gezmiş'in ilköğretim müfettişi olan babası Cemil Gezmiş, bu konuda şöyle diyor:

"İlk günlerin heyecanı içinde oğlumun teslim olmasını istemiştim. Şimdi anlıyorum ki, işin içinde başka işler var. Elimde güçlü deliller var. Zamanı gelince bunları açıklayacağım.

Olay, polisiye olmaktan çıkıp politik nitelik kazandı.

Polis, Deniz için, 'Elimize geçerse, çiğ çiğ yiyeceğiz,' demiş. Bu beylere hatırlatmak isterim, 'Her kuşun eti yenmez.' Bazılarınıninki midesine oturacaktır."

Parayı bulmuşlardı.

Şimdi ihtiyaç, silahtı.

Onu da Balgat'taki Amerikan Üssü'nden almayı planladılar. ODTÜ yakınlarındaki bu üssün deposunu basıp silahları kaçıracaktı.

15 Şubat 1971 Pazartesi gününün ilk saatlerinde yine aynı beşli, üssün dikenli tellerini aşip depoya ulaşmayı başardılar; ancak depo boştu.

Üssün içindeki alışveriş merkezinin önünde bir kamyonet vardı; içinde bir zenci çavuş nöbetteydi. Onu rehin alıp üstten çıkmayı düşündüler.

Çavuş gazete okuyordu.

Karşısında silahlı gençleri görünce panik halinde ağlamaya, "Öldürmeyin!.." diye yalvarmaya başladı.

Deniz ve Yusuf, kamyonetin iki ön kapısından içeri dalıp silahı çavuşun göğsüne dayadı.

Direksiyonda Yusuf olduğu halde çıkış kapısına yöneldiler. Ancak nöbetçiler, "Dur!" ihtarını yaptı. Araba üstlerine doğru gelince de ateşe başladılar.

Deniz ve arkadaşları, kurşun yağmuru altında, zenci çavuşla birlikte üstten uzaklaştılar.

Adının Finley olduğunu öğrendikleri 25 yaşındaki Amerikalıyı ODTÜ 201 numaralı odaya getirip sorguya çektiler.

Silah deposunun yerini öğrendikten sonra da gece cebine bir taksit parası koyup serbest bıraktılar.

Artık savaş ilan edilmişti.

CHP lideri, olacakları sezmiş gibi, "Sakın öldürmeyin, ölüm olmazsa her şeyin çaresi bulunur," diyordu.

Hükümet ve emniyet cephesinde ise büyük şaşkınlık yaşıyordu. Sıkıyönetim ilanı, hatta askerî müdahale tartışılıyordu.

OLAY:1**BALGAT'DAKİ AMERİKAN ÜSSÜNDEN**

KAÇIRILAN ZENCİ

ÇAVUŞ

BIRAKILDI

■ Sebaha karşı tesiste nöbetçi Türklerden kaçırılan Amerikalı a subayı, serbest bırakıldıktan sonra tahai ile karargâhına döndü ve önce Amerikalılara, sonra da Türk polisine iftade verdi...

ANKARA, 16 ŞUBAT Balgat'taki Amerikan üssünde tutulan bir zenci çavuş, sabaha karşı tahai ile karargâhına döndü ve önce Amerikalılara, sonra da Türk polisine iftade verdi...

Finley, bir gün önce Balgat'ta bir Amerikan subayı ile birlikte, tahai ile karargâhına döndü ve önce Amerikalılara, sonra da Türk polisine iftade verdi...

16 Şubat 1971, Milliyet.

O güne kadar sadece öğrenci lideri olduğu düşünülen gençler, her yerde aranırken saklanabileceklerini, iyi korunan bir Amerikan tesisini basabileceklerini, oradan birini rehin alabileceklerini göstermişti.

Kim oldukları biliniyor, ancak hangi örgüte mensup oldukları, ne yapmaya çalıştıkları bilinmiyordu.

Bunun cevabı o günlerde geldi.

Deniz ve arkadaşları, 28 Şubat'ta, taşındıkları Ayrancı'daki yeni evde oturup niyetlerini, hedeflerini anlatan bir bildiri kaleme aldı. Örgütlerinin adını en başa yazdılar:

*Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun bütün dünya halklarına ve Türkiye halkına çağrısı:
Halkımızın kurtuluşu ve ülkemizin bağımsızlığının silahlı mücadeleyle kazanılacağına inanıyoruz.
Amacımız, Amerika'yı ve bütün yabancı düşmanları temizlemek, hainleri yok etmek ve düşmandan temizlenmiş, tam bağımsız Türkiye'yi kurmaktır.*

Bildirinin kaleme alındığı gün, Deniz'in yaş günüydü.

O gün 25 yaşına basmıştı.

Bu, dışarıda göreceği son yaş günü olacaktı.

Deniz abimin adının her olayın altından çıkması, bütün polis teşkilatının onun peşinde olması, fotoğrafının bütün gazetelerin birinci sayfasında yayımlanması, elbette bizim hayatımızı da altüst etmişti.

Olaylar tırmandıkça ailece tedirginliğimiz daha da arttı. Deniz abimden artık hiçbir kanaldan, hiçbir şekilde haber alamaz olmuştuk. Haberleşemedikçe daha da merak ediyorduk.

Oysa polis bizim onun yerini bildiğimizi, gizlediğimizi, haberleşebildiğimizi sanıyor, arada yokluyordu.

Üniversiteye gittiğimde bana, işe gittiğinde anneme babama, imalı sorular soruluyordu.

“Siz ne biliyorsanız biz de o kadarını biliyoruz,” diyorduk; inandıramıyorduk.

Polisin evimize sıkça gelip gitmesi bazı komşularımızı bize karşı çekingen davranmaya itmişti.

Kapımıza “kıızıl komünistler” diye başlayan, isimsiz tehdit mektupları konuyordu.

Babamı görevden almaları veya İstanbul dışına sürmeleri kanunen mümkün değildi ama önemli işlere yollamıyor, pasif görevlerde çalıştırıyorlardı.

Annem, en küçük bir açık verirse başka yere tayin edileceği endişesiyle, büyük bir disiplinle öğretmenliğe devam ediyordu. Ama kendi çocuğu, “vur emri”yle aranırken hiçbir şey olmamış gibi diğer çocuklara ders vermek onun için de çok zordu. İşinden en ufak taviz vermeden çalışarak emeklilik için gün sayıyordu.

Bana gelince...

Üniversite ikinci sınıfa geçmiştim.

Olayların boyutu büyüdükçe tedirginliği artan babam

Hamdi Gezmiş üniversite yıllarında.

sürekli olarak bana, “Bir kurban verdik, bir de seni kaptırmayalım. Aman dikkat et oğlum,” diye telkinde bulunuyordu.

Deniz abim, gözünü budaktan sakınmayan, hiçbir tehditten korkmayan, yılmayan, gerçek bir savaş adamıydı; ben onun yanında sadece bir sempatizandım. Ama elbette ergenlik çağında, kanı kaynayan bir insandım ve bazı şeyleri rasyonel değerlendiremeyecek yaşıyordum.

Ona rağmen okulda yöneticilerden kantincilere veya kantinci kılığındaki istihbaratçılara kadar pek çok insan, benim de abimden dolayı eylemlerin içinde olduğumu, belli etmediğimi düşünüyordu.

Muhtemelen uzaktan uzağa da takip ediyorlardı.

Bu şartlar altında okumaya çalışıyordum.

Mart'ın ya 3'ü ya 5'i.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin karlı sırtlarında yine.

Bir buçuk saattir yol yürümüşüz.

Nasıl dondurucu bir soğuk. Rüzgâr da bir türlü kesilmiyor.

Elimde silahım. Eldivenliyim.

Üç kişiyiz: Yusuf, Sinan, ben.

Dört Amerikalının bindiği araba geçip gitti. Beş-on dakika sonra dönecekler. Biliyoruz bunu. Her gün yaptıkları şey. O saatlerde başka bir araba da geçmez oradan. Geçecek olsa onu da durduracağız; başka çare yok. Önemli de değil.

Yattık. Mevzilendik. Bekliyoruz.

Beton bir direkle, tel örgülerle barikatımızı kuruvermişiz yolun ortasına. Barikat sağlam.

Barikatın berisine yatmışım.

Eldivenimi çıkardım, elim bir an silaha yapıştıverdi. Öylesine soğuk var.

400 bin dolar fidye isteniyor

İstenen para bu akşam
18'e kadar verilmezse
kayırların öldürülecek

Tehdit edilen T.R.T. ve
A.A. uzun süre bu
konuda haber veremeli

JOHN J. McKEOWN
10. 10. 1941

JAMES J. McKEOWN
10. 10. 1941

WILLIAM J. McKEOWN
10. 10. 1941

ROBERT J. McKEOWN
10. 10. 1941

AMERİKALI

DÖRT ASKER KAÇIRILDI

A.B.D.
Elçisi
dört

Amerikalıların arabası az sonra görüldü. Geldiler. Durdular. Ben hemen arabanın önüne fırladım.

Direksiyonun yanındaki kapıdan Yusuf girecek arabaya. Ben öbür kapıdan dalacağım.

Dediğim gibi yaptık, girdik arabaya.

Yusuf, şoförü indirdi arabadan, "Don't move lan!" (Kıpırdama lan!) dedi. Bir elinde silahı vardı, öbür eli vites kolundaydı.

Ben, İngilizce, "Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu adına tutuklandınız. Politik mahkûm işlemi göreceksiniz. Buyruklara uyun, yoksa kötü olur," dedim.

Şaşırdılar.

Yusuf'un bulup getirdiği öbür arabayı gizlediğimiz yerden çıkardık yola. Tutukladığımız dört Amerikalıyı kendi arabamıza geçirdik. Arabanın arkasına bindirdik. Yusuf direksiyona geçti. Ben arka kapının dibindeyim. Sinan, Yusuf'la benim aramda, ortada.

Onların boş arabasını Mete aldı götürdü.

Kepekli Boğazi'ndan geçiyoruz.

"Başlarınızı yere eğin, gözlerinizi kapatın," dedik.

Herifleri alıp eve getirdik. Amaç Apartmanı. Apartmanın üç numaralı dairesi. Yusuf'la Sinan önceden kiralamışlardı bu daireyi. Yusuf kiralarken üsteğmen kılığına girmişti.

Yusuf, Amerikalılardan birini alıp eve çıkardı.

İkisinin gidişleri görülecek şeydi: Yusuf, Amerikalının yarısı kadar; ancak beline geliyor. Dev bir zenci. Onlar kapıdan girdiler. Biz de üç Amerikalıyı pencereden soktuk içeri.

Üstlerindeki parkaları çıkarttık.

"Ayakkabılarınızı da çıkarın," dedik.

Çıkardılar.

Orada yatıştırmaya çalıştık onları.

"Herhangi bir yanlış davranışta bulunmazsanız size bir şey yapmayız," dedik. "Yoksa?..."

Yiyecek bir şeyler çıkardık önlerine. Çay demledik. Hiç öyle iteleme kakalama yok.

Çocuklar telsizin başındalar.

Ben, Amerikalıların başına dikilmiş bekliyorum.

İkisinin karısı da gebeymiş: Başçavuş Jimmy Sexton ile Er Larry J. Heavner'in karıları. Üçüncüsü edebiyat bölümündenmiş, anası da İtalyan'mış. Richard Carazci'ydi adı. Dördüncüsü James Gholson da Katolik lisesini bitirmiş.

Başçavuş Jimmy çok gırgır bir adam. Dedesi, Pecos Bill'i görmüş, tanımış; uzun uzun anlatıyor bana.

Larry, sürekli düşünüyor, kötü kötü düşünüyor.

Dördü de, beyni yıkanmış halk çocukları.

Onlara dünyadaki savaşları, Amerika'nın yaptıklarını falan anlatıyorum.

Larry öylesine düşünüyor ki, ağızımıza gidiyor. Onu da, öbürlerini de sürekli yatıştırmaya çalışıyoruz. Ama en çok Larry'yi.

Bir an önce kurtulmalarını onlardan çok biz istiyor gibiydik.

İşte o ara bildiriyi hazırladık. Hüseyin götürdü bildiriyi. Birkaç yere verdi. Hüseyin'i gönderdik, çünkü o daha deşifre olmamıştı, adı geçmiyordu gazetelerde. Yetkili makamlara tam otuz altı saat süre tanımıştık. Otuz altı saat içinde istediğimiz fidye ödenmezse sözde bu dört Amerikalıyı öldürecektik.

Bildiri bomba etkisi yaptı.

Kimler karışmadı işe. Başkan Nixon bile karıştı. "Fidye verilmemeli," diyordu. İsmet Paşa bile karıştı, "Elinizi kana bulamayın," falan gibisinden bir şeyler söyledi.

Yok, öldüremiyorsun. Faşistlere benzemiyoruz biz. Kolay değil adam öldürmek.

Üstelik adamlar suçsuz. Adamlar bilinçsiz ve senin yaşındalar.

Suçsuzlar. Dördünün de bir suçu yok. Tek suçları, Amerikalı olmaları belki. Kendi kurulu düzenlerine karşı çıkmamakla objektif

**MÜHLET
BU SABAH
SAAT 6'da
BİTİYOR**

"13 aylık çocuğum var ve 5 aylık gebeyim kocamı ve 3 arkadaşını serbest bırakın,,

4 AMERİKALILARIN KATLAMI... (The text is small and partially obscured by the image and other text.)

NIXON: TÜRLERE PAZARLIĞA GİRMELERİNİ TAVSİYE EDENİM.

■ Başkan bu konuda Karşı yetkililerin TÖK Hükümetine ait olduğunu söyledi.

WASHINGTON, 6. MART

Nixon'ın Washington'da genel yayınları Nixon... (The text is small and partially obscured by the image and other text.)

6 Mart 1971, Milliyet.

ADRES: Nispetiye Caddesi
No: 51 (Etiler)
TELEKAF: 06/417 00 00
POSTA KUTUSU NO: 477
TELEFON: 33 44 10

SEKİSİ
10
15
60
KURUS

Milliyet
Halk Gazetesi

Yeni Akademi Yayıncılık
ÜLKÜ OKUL
AMERİKİSTİFİKASYON NO:
12. Pazarlık gün:

5
MART

"Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu.." adında gizli bir örgüt şimdiye kadar 5 olayın sahibi olduğunu açıkladı ve dün iki yeni olay yarattı

GECE SAAT 07'de

4 Amerikalı, Gölbaşı mevkiinde kaçırılarak mechlul yere götürüldü

SABAH SAAT 08,30'da

Anadolu Ajansına gelen maskeli ve silahlı 3 kişi ultimatom bıraktılar

SONRA 4 ŞART ÖNE SÜRDÜLER

"YA 400 BİN DOLAR VEYA

AMERİKALILARIN DİRASA KAZANIMI

DÖRT AMERİKALİ ÖLDÜRÜLECEK..

Örgüt cumartesiye kadar mühlet verdi

İŞTE KAÇIRILAN 4 AMERİKALİ

GERİLLACILIK VE GERÇEKLER

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu adıyla bilinen paylaşıp yet örgüt, emsallerinin Türkiye'de Amerikalılardan kuruttuk, plajlarına bildirdi

AMERİKALILAR

AKŞAMBA'ya paylaşıp bir hafta önce saat 07'de 4 Amerikalı ekibini, ekibi 5 kişi tarafından kaçırdıktan sonra dün gece olaylar 400 bin doları istedi

4 Amerikalıyı kaçıran gençlerden biri yakalandı

5 Mart 1971, Milliyet.

olarak suçlular belki; ama sübjektif olarak hiçbir suçları yok adamların. Ayrıca silahları da yok. Sen silahlısın karşılarında. Yani koşullar eşit değil. Sinan son derece duygulu. Amerikalılarla içli dışlı olmamak için elinden geleni yapıyor. Kaçırıyor kendini. "Zorunlu olur da öldürmek gerekirse belki öldüremem sonra," diyor ve hiç konuşmuyor onlarla; yüzlerine bile bakmıyor.

Zorunlu olarak adamları dolaba tıkacağız, kapatacağız dolabın kapaklarını, yüzlerini falan görmeden boşaltacağız kurşunları üzerlerine.

Yusuf'un aklına -hani gazetelerde kocaman fotoğrafları çıkmıştı- Kıbrıs'ta, banyo küvetinde öldürülen kadını çocukları geliyor, söylenip duruyor.

Ben cellat durumuna sokulmuşum gibi bir duyguya kapılıyorum.

En çok da ben koruyuyordum onlarla.

Ve olmadı. Öldüre medik.

Bu konuyu aramızda hiç konuşmuyoruz.

Olaydan sonra arkadaşların da benim gibi şeyler düşündüklerini anladırır; sonradan anlattılar.

Ben açıkça söyledim, "Öldüremem," dedim. Oysa başta, "Öldürürüm," diyordum.

Sinan, daha başlangıçta öldüremeyeceğini anlamış.

Hiçbirimiz adam öldürmemişiz ki o güne kadar. Hiçbir deneyimimiz yok. O günden sonra da öldürmedik kimseyi. Biz insan öldürmedik reis.

Edebiyatçı olan Amerikalı Richard, karısına yazdığı mektupta, "Hayatımın Bir namlunun ucunda sona ereceğini hiç düşünmemiştim," diyordu.

Onların yerine koyuyordum kendimi. Anamı, babamı, kardeşlerimi düşünüyordum da, "Olmaz," diyordum.

Dört Amerikalı, önceleri, kurtulmaktan umutlarını tümüyle kesmişlerdi. Ama son iki gün, onlar da öldürmeyeceğimizi anlamış gibiydiler.

Üçüncü gün falazdı, Larry'nin, karısına gizlice mektup yazdığını gördüm. Çektim aldım mektubu elinden. Oğlan, vasiyetini yazıyordu: "Gider babamgilin evine yerleşirsin," diyordu. "Artık görüşemeyeceğiz," falan diyordu.

Dayanamadım, "Ulan göreceksin karını be!" dedim.

**Büyükelçi, askerlerin
bırakılacağı kanısında**

**2 bin öğrencinin
itadesi alındı**

4 ABD'linin durumu belli değil

**«Polis işe karıştığı için
jandarmaya karşı koydu»**

ANKARA (Cumhuriyet Haberi)

Özellikle Tuzla Üçayrıkçılarında birinci gün marşlara ve diğer göstermelik hareketlere karşı bir tutumla hareket eden öğrenciler, diğer öğrencilerle birlikte marşlara katılmadılar. Bu durum öğrencilerin jandarmaya karşı koydukları bir tutumun göstergesidir.

Hele birisinin anası taa Amerikalardan kalkıp gelmişti Ankara'ya, uçakla.

Çok da iyi besliyorduk adamları. Biz kendimiz doğru dürüst yemiyor, onlara yediriorduk. Muzla besledik be herifleri, muzla!

Birimiz geceleri telsizin başında bekliyor, birimiz de onların yanında nöbet tutuyordu. Sıraya koymuştuk bu işi.

Süre doldu. Bildiride açıkladığımız kararı uygulamadık. Kollarına bile dokunmadık.

Önce Hüseyin çıktı evden. Kalan üç kişi daha sonra çıktık.

Onları orada öylece bıraktık.

Gidişimizden haberleri bile olmadı.

4 AMERİKALI SAĞ SALİM BIRAKILDI

KURTULUŞ
SONRA

Kavaklıdere'de bir apartmanda serbest bırakılan Amerikalılar yürüyerek Amerikan kulübüne girdiler ve "Biz geldik, dediler

**SORGUNUN 96'ncı
SAATİNDE...**

**ALMAN KAYA, GAZETECİLERE
KISA SÜRE GÖSTERİLDİ**

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Demir Güneşli ve bir
kızın elinde tutulmuş ve
kızın elinde tutulmuş ve
kızın elinde tutulmuş ve

ANKARA, 1971.

4

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

Birçok esir, diğer esirlerin listede bulunmadığı için, Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi. Alman Kaya, gazetecilere kısa süre gösterildi.

"Bize çok iyi
davrandılar..

12 Mart günü öğleyin Türk Silahlı Kuvvetleri'nin muhtırası radyoda yayınlandı.

Ben okuldaydım. Radyoda duyan arkadaşlar gelip haber verdi.

Asker, hükümeti ülkeyi anarşi içine sokmakla, reformları yapmamakla suçluyor, yeni bir hükümet kurulmasını istiyordu. Bu olmazsa, idareyi doğrudan ele alacaklarını söylüyorlardı.

DEMİREL İSTİFA ETTİ

Şilâhlı Kuvvetler muhtırasını Demirel, radyodan dört bakanla beraber duydu ve Kabineyi topladı

Demirel, Cumhurbaşkanına Sunay'a gönderdiği itila mektubunda şöyle dedi: "Muhtıra ile anayasa ve hukuk devleti anayasasını bozdasırmak mümkün değil.

S 3. April 2006: Die Kantonen Appenzell A. und S. haben sich mit dem Kanton Schwyz zur Kantonalen Kantonsbank Appenzell A. und S. zusammengeschlossen. Die Kantonalbank Appenzell A. und S. ist eine 100-prozentige Tochtergesellschaft der Kantonalbank Schwyz. Die Kantonalbank Appenzell A. und S. ist eine 100-prozentige Tochtergesellschaft der Kantonalbank Schwyz. Die Kantonalbank Appenzell A. und S. ist eine 100-prozentige Tochtergesellschaft der Kantonalbank Schwyz.

IN CONVI VINO. Il presidente della Repubblica, Carlo Azeglio Ciampi, con il presidente della Camera, Antonio Di Pietro, e il presidente del Senato, Giovanni Conso, a sinistra. A destra: il presidente della Repubblica, Carlo Azeglio Ciampi, con il presidente della Camera, Antonio Di Pietro, e il presidente del Senato, Giovanni Conso.

EARLY NEWS TOPICS!

© 1998 by The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved. Printed in the United States of America. This publication is protected by copyright. Any unauthorized distribution or reproduction of this work is prohibited. For more information, contact The McGraw-Hill Companies, Inc., 1221 Avenue of the Americas, New York, NY 10020-1095.

Artık Ankara bir büyük kapandı onlar için...

Acilen terk etmeleri gereken bir kapan...

Hep hayal ettikleri şeyi yapmanın, şehirden kıra çıkmanın, dağlara kavuşmanın tam zamanıydı.

Denizlerin motoru...

15 Mart sabahı, mart ayazında, iki motosikletle, cam gibi buzlu yola çıktılar:

Birinde Deniz ve Yusuf vardı; diğesinde Sinan'la Tayfun...

Yol ayrımında durup vedalaştılar. Sinan, Deniz'le Yusuf'a, bırı daha görüşemeyeceklerini bilir gibi sımsıkı sarıldı.

Ve ayrıldılar.

Sonsuza dek...

Denizlerin motoru, 06 EY 943 plakalı, kırmızı bir Java'ydı. Kürklü gocukları bile ayazın etkisini kırmaya yetmiyordu. Üşüdükçe elleri, yüzleri uyuşuyor, o zaman duruyor, motordan inip biraz koşup tepinerek ısınmaya çalışıyorlardı.

Güzergâhları Kırıkkale, Yozgat üzerinden Sorgun, Sivas ve Malatya'ydı.

Bir kar makinesinin peşine takılıp onun karlar arasında açtığı yoldan Yıldızeli'ne sürdüler motorları; aç biilaç...

İki ovayı birleştiren Yıldızeli boğazında yine pek yaman bir ayaz vardı.

Deniz, 13 yıl önce bisiklet sürerken kaybolduğu yoldaydı işte...

Daha kullanmayı öğrenmeden bindiği o Çekoslovak malı, iki tekerlekli bisikleti de böyle dağlara doğru sürmüştü 12 yaşında; arkasında ömür boyu yoldaşı Aydın'la... Sivas'tan Kayseri'ye çıkarlarken Yoğunyokuş'ta lastik patlayınca yaya kalmışlardı.

O gün de Sivas girişinde, Şarkışla ayrımında kimlik kontrolü yapan polis ekibini gördüler.

O puslu çocukluk anısı, birden Deniz'e alternatif yolu hatırlattı:

Kızılırmak Köprüsü üzerinden Kayseri'ye geçebilirlerdi.

Çocukken Aydın'la tamamlayamadığı yolu şimdi Yusuf'la bitirebilirdi.

Anı bir kararla, motosikletin gidonunu sağa kırdı; Sivas'a girmeden Şarkışla yoluna çıktı.

İleride, "Şarkışla'ya düşürmesin, Allah sevdiği kulunu" diye adına türkü yakılacak parkur böyle başladı.

Kar tipilerken Şarkışla'da benzinleri bitti ve "Gemerek'te çevirdiler, Deniz Gezmiş'in yolunu..."

Bir-iki polis ve bekçinin eşliğinde karakola götürülürken Yusuf'la silahlarını çekip havaya birkaç el ateş ettiler; koşmaya başladılar. Kurşun yağmurunda Yusuf kasığından vurulup düştü. Deniz de sonradan Gemerek'te bir tarlanın içindeki çukurda kıs-

İdama giden yolun önünde...

tırıldı. Silahı elindeydi. Zifirî karanlıktı. Yerler kar ve çamurdu. Etrafı çepeçevre sarılmıştı. Bütün arabaların farları üzerindeydi. Namluları ona çevrili haldeydi.

Hayat, onu Sivas'tan yola çıkarmış, üniversite forumlarından, miting meydanlarından, kanlı sokaklardan, mahkeme salonlarından geçirip bir efsaneye dönüştürmüş ve başladığı yere, büyüdüğü topraklara geri getirip bırakmıştı.

İşte orada ölümü de düşündüm. Ölüm pek ürkütücü gelmiyor insana. Yine de ölümü kabul edemiyorsun. Kesin bu. O ara bilimi falan düşünüyorsun. İki yüzyıl, üç yüzyıl sonrasını düşünüyorsun. Bilimin insanlığa getireceği şeyleri. İçinde bulunduğun durum anlamsız geliyor sana, saçma geliyor. Ionesco'nun oyunları gibi bir şey. Yaşaman gerektiğini kavırıyorsun. Bilim almış başını giderken karşıdaki bir yığın insanın ne kadar küçük şeylerle, küçük ve yanlış şeylerle uğraştığını düşünüp acınıyorsun. İçerliyorsun. Hem de ne adına? Kim adına?

İnsanlığın geleceğini ve senin o günleri göremeyeceğini düşünüyorsun. Müthiş hüznün veriyor bu sana. Bir yanda eşsiz güzellikte bir gelecek, bir yanda bütün o güzellikleri göremeyeceğin duygusu. Nasılsa öleceğim, diye düşünmeye başlıyorsun.

Oysa mermi vardı yanımda daha; azalmıştı ama vardı.

Birazdan bir bomba savuracaklar üzerime, çukurun içine; parçalanıp gideceğim, diyordum. Ölüp gideceksin.

İlk anda ölmeyi istemiyordum, hiç istemiyordum; yani birdenbire. Belki yaralanmayı, rahat ve yavaş bir ölümü belki.

Sonra dünyanın dört bir yanında ölen bir sürü yurtseveri, devrimciyi düşünüyorsun ve bir ara rahat bir ölümü düşünmüş olmaktan utanır gibi oluyorsun.

"Bir devrimci nasıl ölmesi gerekiyorsa öyle ölmeli," diyorsun. Doğrusu da bu.

Ve daha önce hiç aklıma gelmeyen birtakım anılar geçiyordu gözlerimin önünden. Bir film gibi ve çok hızlı geçiyordu.

Örneğin, çocukluk günlerim geliyor gözlerimin önüne. Çocukluğum. Bahçeli bir evimiz vardı; çiçeklerle doluydu bahçemiz. O çiçeklerin arasında oynayıştım...

Sonra ansızın bir sevgili. Çok buruk bir duyguydu bu. Sevgilinin gülüşü, oturuşu, düşüncüsü.

*Kesin ve çok net
görüntüler bunlar.
Anlık ama kesin ve net
görüntüler. Renkli bir film
gibi.*

*Sevgilinin o anda
belki de evinde oluşu,
sıcacık bir odada oluşu,
belki de neşeli oluşu,
gülüyor oluşu.*

*Ve bütün bu
hatırlananlara karşı,
yaşayanlara karşı
içinde küçük de olsa bir
kıskançlık.*

*Daha bir sürü
görüntü: üniversite günleri,
Beyazıt Alanı, Beyazıt'ın
ara sokakları, polisle*

*çatışmalar, öbür arkadaşlar... Sonra, hani gazetelerde sosyete
dedikoduları çıkar ya, onlar geliyor aklıma, o haberlerdeki kişiler.*

*Ve ansızın, ölmek, yaşamak ve savaşmak isteği yine.
Bunlar yeniden kabarıveriyor, büyüyor içinde. Düşman bildikleriyle
savaşmak, onlarla mücadele etmek isteği.*

*Sonra ölen arkadaşlarım geldi aklıma. Daha çok da Taylan'ı
hatırladım orada. Sonra Filistin'deki çocukları.*

Ansızın çok gülünç bir şey de geliyordu aklıma.

*Ve en önemlisi, kantinlerde, Siyasal Bilgiler Fakültesi
kantininde filan "halk savaşı" üzerine tartışanları, sıcak çaylarını
içerek tartışanları, mangalda kül bırakmayanları geçirdim
kaftamdan o an; garip bir öfkeyle.*

*Gülünç geliyor bütün bunlar sana; alabildiğine
hüzünleniyorsun. Müthiş canın sıkılıyor.*

Deniz, anne baba ve küçük kardeşiyle Sivas'ta
evlerinin bahçesinde, 1961.

Gemerek'ten Ankara'ya Kadar Deniz Gezmiş'le Aynı Araçta Gelen Hürriyet Muhabiri Mahmut Sabah'ın Yazdıkları:

"Deniz Gezmiş, Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nün bir odasında, kendisine çevrilmiş namluların önünde, nasıl yakalandığını anlattı.

Yüzü, en azından bir haftalık sakalla örtülmüştü. Rahat bir koltuğa oturmuş, sigarasından asabi hareketlerle derin nefesler çekiyor ve yumuşak tavırla, efendice konuşuyordu.

Ayağında diz kapaklarına kadar uzanan çamura belenmiş botları, geniş ve cüsseli omuzunu kuşatan parkası ve siyah sakalları içinde bir başka heybetli görünüyordu.

"Ankara'dan niçin çıktığımızı açıklamak işimize gelmez. 'Deniz'i çocukluk hatıraları çekmiş Şarkışla'ya' diye yazabilirsiniz. Belki Şarkışla, bizi Hüseyin'in memleketi Sarız'a götürebilirdi," dedi.

İlkokula Şarkışla'da başlayıp orta tahsilini Yıldızeli'nde tamamlayan Deniz, laf arasına laf sokuşturup

Erzurumlu olduğunu söylemeyi de unutmadı nedense...

"Yusuf'un vurulduğunu öğrenince içimde bir şeyler kımıldadı. Bu kadar acı çektiğimi hiç hatırlamıyorum. O vurulduktan sonra her şeyin bittiğini anlamıştım," diye başladı söze:

"Ama kaçmamız lazımdı. Kaçarken de aklım fikrim hep Yusuf'taydı."

Deniz Gezmiş bu sırada birden sustu, gözleri dolu dolu olmuştu. Yusuf'u düşündüğü belli oluyordu. Ve sıkıla sıkıla yanındaki güvenlik kuvvetlerine sordu:

DENİZ GEZMİŞ YAKALANDIĞI AN HERŞEYİ HÜRRIYET'E ANLATTI

Gemerek'ten Ankara'ya kadar Deniz Gezmiş ile aynı otomobilde gelen HÜRRIYET Muhabiri MAHUT SABAH yazıyor...

GEZMİŞ:
"İstesem yüzlerce kişiyi vururdum,"

GEMEREK (Özellik)
— Gülerlerken benden de polisi peşinde koşanlar Deniz Gezmiş, yollar üzeri araçlarla gırtlakları geçirip denizden çıkıp yolları ele verirken kullandıkları "TIR"ın önü ile kurtuldu. denizine bir araziye" diye ifade etti. Gezmiş polisten kaçıp da yolları ele aldı. "İsteyordum, çok şey den düşün, yolları ele ver (kendimece) istiyordum."

"Amerikalıların Hürriyet'te çıkan haberle kadın ve çocuğumu resmi 'murfen' bıraktım"

DENİZ GEZMİŞ ve ot kurtuldu, yolları ele verirken kurtuldu. denizine bir araziye" diye ifade etti. Gezmiş polisten kaçıp da yolları ele aldı. "İsteyordum, çok şey den düşün, yolları ele ver (kendimece) istiyordum."

GEZMİŞ'İN ÜZERİNDEN EL - FETİH KİMİLİ KARTI ÇIKTI

A MAHUT SABAH (Özellik) — Deniz Gezmiş'in ot kurtuldu, yolları ele verirken kurtuldu. denizine bir araziye" diye ifade etti. Gezmiş polisten kaçıp da yolları ele aldı. "İsteyordum, çok şey den düşün, yolları ele ver (kendimece) istiyordum."

Birçok el Deniz Gezmiş'in yakasına sarılmıştı... O ise kaskatı kesilmiş, zorta gülmeye çalışarak teslim oluyordu. (Foto: H)

'Yusuf Aslan vurulunca bizim için herşey bitti,

KAYIRIL (Özellik) — Deniz Gezmiş, Karaman'da Emniyet Müdürlüğü'nün bir odasında, kendisi ve arkadaşları tarafından öldürülen Yusuf Aslan'ın yakasına sarılmıştı. Yusuf Aslan'ın vurulmasıyla birlikte herşey bitti. Yusuf Aslan'ın vurulmasıyla birlikte herşey bitti. Yusuf Aslan'ın vurulmasıyla birlikte herşey bitti.

SIVAS Devlet Hastanesinde ağır yaralı olarak yatmakta olan Yusuf Aslan.

Ağır yaralı Yusuf konuştu:
"Yurt dışına kaçacaktık"

A. FAZLİ ÖZGAY bildiriyor — Yusuf Aslan, Sivas Devlet Hastanesinde ağır yaralı olarak yatmakta idi. Yusuf Aslan'ın vurulmasıyla birlikte herşey bitti. Yusuf Aslan'ın vurulmasıyla birlikte herşey bitti.

- DENİZ GEZMİŞ İÇİŞLERİ BAKANINA KAFI TUTTU.
- ASSURİY: "ÖLÜME BU KADAR YAKLAŞMAMIŞTİM." DEDİ.

SON SAYFADA

PUL No: 5

"Yusuf yaşıyor mu?"

Sonra cebinden buruş buruş olmuş sigara paketini çıkardı ve yeni bir sigara daha yaktı. Gelen çaya şeker atıp karıştırdıktan sonra büyük bir yudum aldı. Bardağı yerine bıraktı. Kendisini dinleyenlerin hayret dolu bakışları arasında, "İsteseydim oluk gibi kan döker, yüzlerce polis ve jandarmayı öldürebilirdim," dedi. "Psikolojimin insancıl yönü, 550 liraya emir kulluğu yapan polis ile jandarmaya tetik dokundurmama izin vermedi."

Birlikte Yolculuk

Deniz Gezmiş'le Gemerek'ten Ankara'ya 80 kilometre boyunca, polis otomobili içinde yol arkadaşlığı ettim. İlk heyecanı atmış, kilometreler altımızda eridikçe kendisini daha da toparlamaya başlamıştı. Verdiğimiz ilk sigarayı tellendirdikten sonra arkasından tok sesli bir teşekkür yapıştırıverdi. Jandarma komutanı, emniyet müdür muavini ve diğer polis şefinin doldurduğu arabayı derin bir sessizlik kapladı.

Ve ardından hiç beklenmedik bir سوال sordu:

"Siz yakalandığım sırada resimler çektiniz. Gazeteci olmayasınız?"

"Tahmin ettiğiniz gibi..."

"Fakat beni polis olmadığınıza inandırmanızı isterim. Zira konuşmak istiyorum."

Belli ki polislerden haz etmiyordu. Fakat Albay Fehmi Törün'ün babayani davranışı, otomobilimizdeki diğer emniyet mensuplarının mutedil tutumları, onu biraz gevşetmişe benziyordu. Tatmin olabilmesi için cebimden gazeteci olduğumu ispatlayacak kartı çıkararak kendisine uzattım.

"Çekinmeden konuşabilirsin. Emin ellerdesin," dedim ve sordum:

"400 bin dolar yabana atılır para değil. Neden bıraktınız Amerikalıları? Yoksa İsmet İnönü'nün, 'Kan dökmeyiniz,' çağrısı mı böyle hareket etmenizi etkiledi?"

"Gülüp geçmişizdir bu tür çağrılarla ikazlara... Dört Amerikalıyı serbest bırakmamıza sebep, bizi en çok etkileyen Çavuş Jimmy Sexton'un hamile eşi Barbara

İlk sorusu, "Yusuf Yaşıyor mu?" oldu.

Sexton'un, Hürriyet gazetesinde hüzünlü bir ifade ile yayımlanan fotoğrafıdır."

Sonra söz, kendilerine verdikleri Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu adı etrafında çörekleniverdi birden...

"Sormak istediğinizi tahmin ediyorum, peşinen cevap vereyim," dedi:

"Bundan böyle de sürececek eylemlerimiz... Bugüne kadar giriştiğimiz eylemler hakkında ben burada daha fazla açıklama yapmaya mezun değilim. THKO ile ilgili lüzumlu açıklamaları yapmaya, yine THKO yetkilidir. Ben bu ordunun savaşçısıyım, o kadar..."

Gezmiş'in Anne Babası:

Selimiye İlkokulu dördüncü sınıf öğretmeni Bayan Mukaddes Gezmiş, "Ne diyeceğimi, ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Konuşacak halde değilim. Beni mazur görün," diyordu. Mukaddes öğretmen, Deniz Gezmiş'in annesiydi. Meslektaşları tarafından örnek bir öğretmen olarak gösterilen Mukaddes Gezmiş, olaylar başladığından bu yana tek gün dahi görevini aksatmamıştı. Arkadaşları, "Tek dersi bile kaçırmadı. İlaçlarla ayakta durduğunu biliyoruz," diyorlardı. Baba Cemil Gezmiş de Milli Eğitim'de görevliydi. Müfettişti. Sabah, oğlunun yakalandığı haberini duyunca, "Çok şükür, yararsız beresiz ele geçmesi daha iyi oldu," demişti. Cemil Gezmiş evden ayrılmış, Milli Eğitim Müdürlüğü'ne koşmuştu. İzin alabildiği takdirde Ankara'ya gidecekti.

16 Mart sabahı yine erken kalktım. Kapıcı erkenden bırakmış gazeteyi... Baktım. Manşette haber:

"Deniz Gezmiş Gemerek'te yakalandı."

"Çok şükür," dedim kendi kendime...

66 gündür kayıptı.

66 gün aradılar, takip ettiler, iz sürdüler.

66 gün gezdi.

Ve biz 66 gün, yüreğimiz ağzımızda yaşadık. Her an vuruldu, vurulacak korkusuyla 66 gün azap çektik.

Bir "Tarzan Mustafa" var. Belalı bir komiser.. Gazetelerde fotoğrafı çıkıyor:

"Tarzan Mustafa elinde tüfeğiyle mahalle mahalle dolaşıyor."

Polisleriyle caka satıyor. Bulsalar vuracaklar oğlumu...

Ondan işte; o kurşun yağmuru altında vurulmadığına, o sürek avında öldürülmediğine şükrettim Deniz'in; yakalandığına sevindim.

"Sağ salim, yara beresiz yakalanmış hiç olmazsa," dedim.

"Kimseyi öldürmedi ki!.. Yatar çıkar," zannettim.

Ankara'ya jandarma pikabıyla ve konvoy halinde girdik. Saat, sabahın sekizi falandı. Yollarda insanlar. İşlerine gidenler. Okullarına giden öğrenciler. Yağmur yağıyordu. Islak bir Ankara sabahı. Sevdiğim sabahlardan biri.

İçişleri Bakanlığı'nın önüne geliyoruz. İndiriyorlar arabadan. Tam İçişleri Bakanlığı'na girecekken, kalabalıktan biri, "Yuh!" diye bağırıyor. Yürüyorum üzerine, iki-üç adım atıyorum. Polisler o kadarına izin veriyorlar. Kaçıyor yuh çeken. Giriyoruz içeri.

İçişleri Bakanı'nın karşısına çıkarılıyorum.

Çok keyifliydi. Ayaktaydı. Odası, sabahın sekizinde gazetecilerle doluydu.

Ben hep başımı dik tutmaya, canlı, dipdiri görünmeye çalışıyorum. Nasıl bitkinim oysa, ayaklarımı güçlkle sürüklüyorum. Ayakta duracak gücüm yok. Ama belli etmiyorum.

"Geçmiş olsun," dedi İçişleri Bakanı, gülererek.

Suratına baktım pis pis. Hiçbir karşılık vermedim.

Bakan, gazetecilere döndü:

"Şu pejmürde kılıklı adam, Halk Kurtuluş Ordusu'nun kahramanymış," dedi.

"Beğenemedin mi," dedim. "Tabii kahramanıyım. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun savaşçısıyım. Ne olduklarını gösterdiler. Bundan sonra da gösterecekler," dedim.

"Nereye gidiyordun?" dedi.

"Devrime," dedim.

Duvardaki haritayı gösterdi, haritada Sivas'ı gösterdi.

"Buradan mı gidiliyor devrime?" dedi.

"Senin kafan almaz böyle şeyleri," dedim. "Karşınıza bir gün dikildiğimiz zaman anlarsın," dedim.

"Türkiye'de bir tek ordu vardır, o da Türkiye Cumhuriyeti Ordusu'dur," dedi.

GÜNAYDIN

«Diğer arkadaşlarımın hiç bir suçu yok» diyen Deniz Gezmiş itiraf etti:

"Her şeyi ben yaptım,"

Kayseri'den Ankara'ya getirilen Deniz Gezmiş, kendisinin Türk Halk Kurtuluş Ordusu Başkomutanı olduğunu söyledi

"Öldürülen şoförle hiç bir ilgim yok."

Deniz Gezmiş'in bir sözü Bakan'ı çileden çıkardı

Kayseri'den Ankara'ya getirilen Deniz Gezmiş'in bir sözü Bakan'ı çileden çıkardı. Bakan, Deniz Gezmiş'in sözünü duyunca, "Bu adamın sözünü duymak istemiyordum" dedi. Bakan, Deniz Gezmiş'in sözünü duyunca, "Bu adamın sözünü duymak istemiyordum" dedi.

Batkin bir haldeydi

20 otomobillik bir konvoy

Yusuf Aslan iyileşiyor

Yusuf Aslan, yaralı olarak getirildi. Yaralı Aslan, iyileşiyor. Yaralı Aslan, iyileşiyor.

18 Mart 1971, Güna ydın.

"Onun için Demirel ve senin gibi uşakları, hemen istifayı bastmız," dedim.

Sinirlendi.

Üzerine yürür gibi yaptım, bir adım attım. Geriledi.

Şaşırdı. Dehşetli bir panik havası içinde, elini kolunu sallayarak kekeleyerek, "Gö-gö-götürün bunu," dedi.

Sürükleyerek çıkardılar beni odadan.

"Göstereceğiz sana da, senin gibilere de, Amerika'nın güvenilir uşakları!" diye bağırdım kapıdan çıkarılırken.

Gördüm: Gazetecilerin yüzlerinde büyük bir şaşkınlık vardı.

Tarihte Yıldırım Beyazıt ve Aksak Timur'un Ankara Meydan Muharebesi'nden sonra karşılaşması meşhurdur. Beyazıt esir düşünce Timurlenk:

"Getirin göreyim," demiş.

Menteşeoğlu buna özenmiş olacak, 66 günlük mücadeleden sonra Deniz Gezmiş'in tutulduğunu haber alınca;

"Getirin," diye emir vermiş.

Deniz'i İçişleri Bakanlığı makam odasına sokmuşlar.

"Kelepçelerini çözün!"

Çözmüşler. (..)

Gazetelerde sakıt içişleri bakanı ile Deniz Gezmiş'in yan yana çekilmiş tarihi fotoğrafları da yayınlandı. Doğrusu ileride bu fotoğraflar güzel bir hatıra olur. Haldun Mentşeoğlu, muhtırsal darbeyle sükût ederken giderayak kendine göre bir zafer kazandı.

Başkent'in göbeğinde altmış altı günden beri dolaşıp duran Deniz ve arkadaşlarının durumuna gelince...

Dünyanın her yanında, yürürlükteki bozuk düzenlere başkaldıran ülkücüler görülür. Bunları adi suçlularla bir tutmak mümkün değildir. Deniz Gezmiş ve arkadaşları, tuttıkları yolu kendileri icat etmediler. Güney Amerika'da daha önce uygulanmış yöntemleri uyguladılar. Bunlar genç insanlardır. Onların çağındaki çoğu delikanlı, genç kız, el ele dans salonlarında dolaşıp sinemaya gidiyorlar, hayatın ve gençliklerinin tadını çıkarıyorlar. Deniz ve arkadaşları da böyle yapabilirlerdi. Hangi nedenle ölümü göze alıp kanundışı bir mücadelenin tehlikesine atılmışlardır? Nasıl bir tılsıma kapılmışlardır ki, ölüm pahasına bir eyleme sarılmışlardır?

Deli midirler?

Çoğu kimse bunu anlamaz. Gerçekte Deniz'in tuttuğu yol, daha başından tıkalı idi. Herhalde kendisi de biliyordu bunu... Sonu çıkmaz bir tehlikeli patikaya sapmanın akılla pek ilgisi

voktur. Ölkücülük, gerçekçiliği aşan bir düzeye ulaştı mı, bu tür davranışlara sarılır insan.

Hiç kuşkusuz Deniz istese üniversiteyi uslu akıllı bitirirdi. "Evet efendimcilik" ve "çıkarcılık" politikasını meslek edinerek bozuk düzenin en yağlı ballı yerlerine tırmanabilirdi. Yetenekleri üstündü. Çalışkandı. Üniversitenin mezunlar kapısından çıktığı saat, mutlu azınlığa katılmak için önünde bir engel kalmıyordu. Yoksul köylülerin, mazlum emekçilerin, fakir insanların az gelişmiş Türkiye'sinde Deniz ve arkadaşları bir yağlı kemik kapmak isteseler, elbette muratlarına ererlerdi.

Ölkücülük yoluna baş koydular.

Ve inançları uğruna ölümü göze aldılar. Yalnız kendilerine değil, belki de çok şeye zararları dokundu. Çıkamaz yolları zorlamakla kendilerine yazık ettiler, gerici ve tutucu siyasi iktidara, devrimciler aleyhine büyük propaganda fırsatı yarattılar.

Deniz ve arkadaşları suç işlemişlerdir.

Ve bunun cezasını göze almışlardır.

Ne var ki, asıl suç onlarda değil, onları bu yollara iten namussuzlar koalisyonundadır. Üniversiteli gençlerin devrimci dinamizmini, Türkiye'nin yükselişi için itici güç olarak değerlendiremeyen her siyasi iktidar, suçlu olacaktır.

Öyle bir düzen kuralım ki, çağdaş uygarlığa hasret Türkiye'nin devrimci gençleri, bu düzenin en taze itici gücü olsun. Bu düzeni kuramayan yaşlılar, menfaat şebekelerinin siyaset sahnesindeki kuklaları olmaya devam ettikçe, gerçek suçlu olmaktan kurtulamayacaklardır.

Cumhuriyet, 19 Mart 1971

Baba

Bildiğin gibi şimdi ankara cezaevindeyim. Beni anlıyacağını ümit ediyorum. Yaptıklarımın en ufak bir pişmanlık duymuyorum. Sıhhatım ve moralim iyi. Hamdi benim parkamı, kalın askeri gömleğimi; kalın askeri pantolonumu, iç çamaşırlarımı ve gömleklerimi, kazaklarımı acele getirsin. Ayrıca 43 numara bir ayakkabı ve yün çorap ta getirsin.

Annemin ve senin ellerinizden öper, Borayı, Hamdiyi hasretle kucaklarım.

Not: Unutmaki ne yaptırısam inandığım dava için yaptım.

Deniz

Baba

Bildiğin gibi şimdi ankara coraevindeyim.
Beni anlayacağın ümit ediyorum. Çaptıklarından
en ufak bir pişmanlık duymuyorum. Sıhhatim
ve moralim iyi. Hamdi benim parkamı, kolen
arkası şortlarımı; kolen arkası pantolonumu, iç şor-
maşlarımla ve şortlarımla ^{Koraklarım} acele getirsin.
ayrıca 43 Numara bir ayakkabı ve yün çorap
ta getirsin.

Annemin ve seveni ellerimden öper Barajı.
Hamdiyi hasretle kucaklarım.

Not: Nostalgik ne yaptığ-
sam inandığım dans için
yaptım.

Deniz

D. Yılmaz

Deniz abim, 17 Mart'ta tutuklanıp Ankara Merkez Cezaevi'ne konulunca hemen ihtiyacı olan eşyaları hazırladık.

Teyzemin oğlu rahmetli Erden Abi'nin, Sultanhamam civarında bir trikotaj atölyesi vardı. O dönem abimin fotoğraflarında, üzerinde görünen yün kazak ve hırkalar, orada Erden Abi tarafından ördürülmüş giysilerdi. Annem giysilerini topladı, hırkasını, kazağını, pantolonunu, uzun parkasını bavula koydu.

Babamla ikimiz, halamın oğlu Fuat Işık'ın arabasıyla Ankara'ya gittik. Yol boyu abimden, kendisiyle alay etmeye kalkışan bakanı nasıl benzettiğinden söz ettik. O kafa tutuşu, toplumda büyük etki yaratmıştı. Doğrusu bu dik duruş, bizi de onore etmişti. Büyük dava adamları böyle oluyor işte...

Gece, Kızılay'da, Fuat Abi'nin bulduğu bir otelde kaldık. Ertesi sabah, doğruca Ulucanlar'daki Merkez Cezaevi'ne gittik.

Cezaevi müdürünün odasına çıktık. Müdür, iyi bir adamdı, "Bütün ihtiyaçlarını temin ediyorum. Çaya çok düşkün. Boyuna çay içiyorlar. Çayını, şekerini muntazam aldırıyorum," dedi.

Sonra abim geldi. Morali iyiydi. Gazetede gördüğümüz fotoğraflardaki hali yoktu. Saçlarını kesmişlerdi.

Dinlenmiş, yorgunluğunu üzerinden atmıştı biraz...

Babam olup biteni sormadı hiç...

"Nasılsın oğlum, iyi misin?" diye sordu.

"İyiym. Çok iyiyim," dedi abim... İhtiyaçlarını söyledi.

Not ettik. Babam, avukat konusunu sordu; abim, "Ben hallediyorum, merak etmeyin. Duruşmalar başlayacak

Deniz Gezmiş tutuklandı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)

Olağanüstü güvenlik tedbirleri arasında dün saat 16.30'da Adliye'ye getirilirken gazetecilere, «Yaptıklarımın pişman değilim» diyen Deniz Gezmiş, tutuklanarak Ankara Merkez Cezaevine konulmuştur.

Tutuklama

Savcılığa yapılan sorgudan sonra, Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi Yargıcı Ahmet Erk, Deniz Gezmiş'in bulunduğu «Hakimler Odası»na gelerek, sanığın kimlik tespitini yapmış ve hakkındaki gıyabi tutuklama kararını vicahiye çevirmiştir.

Cezaevine götürülüyor

Saat 16.30'da Ankara Adliyesine getirilen ve 20.20'de Sulh Ceza Yargıcının yanından çıkarılan Gezmiş, Adliye koridorlarını dol-
(Arkası Sa. 7, Sü. 7 de)

Bir nokta u

rdü içindeki son emekliye

19 Mart 1971, Cumhuriyet.

artık Bundan sonra adaletin vereceği kararı bekleyelim," dedi.

Uzun görüşemedik.

Tam çıkacakken babama dedi ki:

"MİT'te sorguladılar beni... Soyunu sopunu merak ediyorsan onlara sor. Bizim Ermeni olduğumuzu ispat etmek için çok araştırma yapmışlar. Boyum kadar evrak toplamışlar ama bir şey bulamamışlar."

İktidar, Deniz Gezmiş ismini itibarsızlaştırma peşindeydi.

Bakan fırçasından, soy tahkikatından sonuç alınamayınca başka bir yol denendi:

Bir "Kazanova Deniz" portresi çizmek için haberler sipariş edildi. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının, evinde saklandıkları kadınlarla aralarında aşk hikâyeleri yazıldı. Kaçakken her gece bir kadının evinde kaldıkları, onlarla birlikte oldukları efsanesi manşete çıkarıldı.

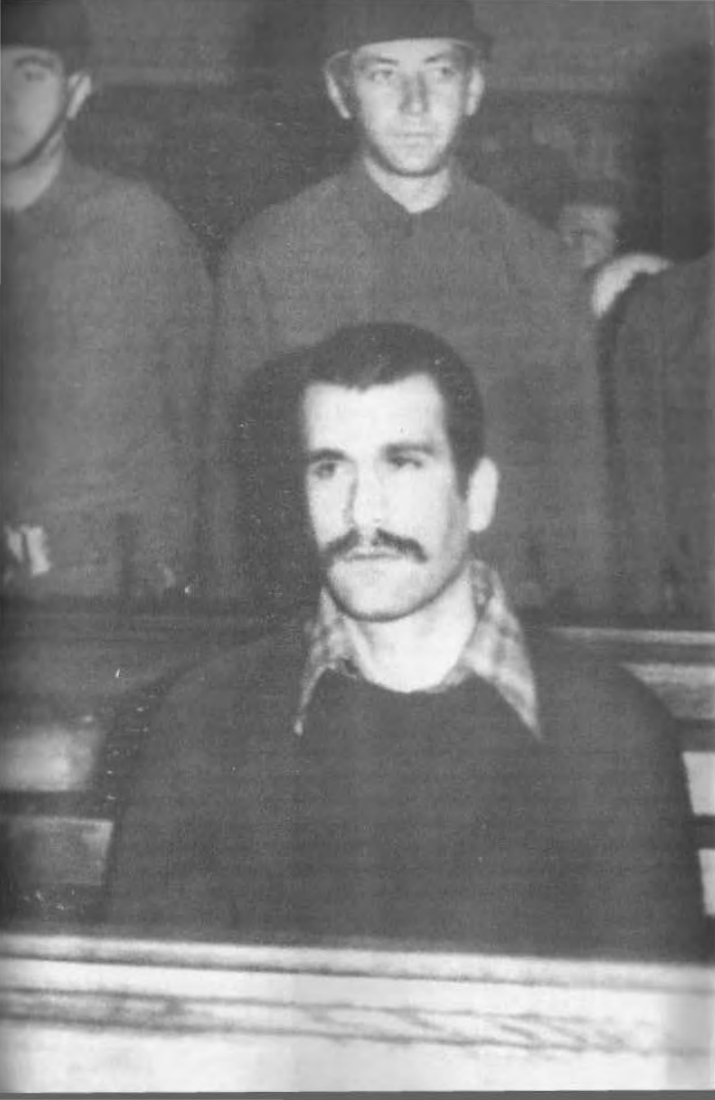
Yetmedi, ODTÜ yurtlarında karargâh olarak kullandıkları 201 No'lu odanın bir "aşk yuvası" olduğu yalanı uyduruldu.

Ama tutmadı.

Bunlar da kamuoyunda Deniz lehine oluşan havanın dağılmasını sağlamadı. Tersine, o günlerde Danıştay, okuldan atılma kararını bozup öğrenciliğe iade edilmesi gerektiğine hükmetti.

Deniz 12 Nisan Pazartesi günü ilk duruşmasına çıktı.

O sırada Deniz Gezmiş, Ulucanlar'daydı. Kendisi hücrede, Yusuf hastanede iken, "Dede" Hüseyin de dayısının ihbarı üzerine evde yakalanmış, böylece Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun beyin kadrosunun önemli bölümü hapsedilmişti.

Şimdi kavgalarını mahkemede sürdüreceklendi.

Nihat Erim'in başbakan olarak yeni hükümeti kurduğu gün, Deniz Gezmiş için dava açıldı. Dört suçtan, idamla yargılanacaktı.

İddianameyi yazan isim, sonradan ünlenecek bir savcıydı:

Nusret Demiral...

Suçlama ise; "gizli örgüt kurarak devlet topraklarını yabancı bir devletin hâkimiyeti altına sokmaya kalkışmak"tı.

Oysa kısa hayatları boyunca hep buna karşı, bağımsızlık için savaşmışlardı.

Neyse ki yanlarında, onları son nefeslerine kadar savunacak iki isim vardı: Niyazi Ağırnaslı ve Halit Çelenk...

Deniz, 12 Nisan Pazartesi günü ilk duruşmasına çıktı.

Hâkim kimlik tespiti yaparken, "Ne iş yaparsın?" diye sordu.

Deniz tek bir sözcükle yanıtladı: "Devrimciyim!"

Ertesi gün Valilik, güvenlik gerekçesiyle Deniz'i de Kayseri'ye taşımaya karar verdi.

Deniz, Cumhurbaşkanı Bayar ve DP'lilerin hapsedildiği cezaevinde yatacak ve orada yargılanacaktı.

T. C.
ADALET BAKANLIĞI
Cezaiî Ş.Ş. Müdürlüğü

Sayı : 1815
Konu :

Ankara

18.12.1971

Cemil Gezoğlu
Harem İskele sokak Kerlik
Ap.84/9

Selimiye-İstanbul

8.4.1971 günlü dilekçenizde söz konusu ettiğiniz hususlar tetkik ettirilmiş olup, Deniz Gezmis hakkında Ankara mahkeme ve hakimliklerinde görülmekte olan kamu davalarının C.N.U.Kınım 14/son maddesi gereğince Kayseri mahkeme ve hakimliklerine nakledildiği Cumhuriyet Başsavcılığının iş'arından anlaşılmıştır.

İlgi edinilmes rica olunur.

Melih Nurgü.
Adalet Bakanı Y.
Cezaiî Ş.Ş. Genel Müdürü

7

M.

Sayın Bakan,

Şu anda mali durumum yeterli olsa idi, huzurunuzda olur ve sizi bu mektubu okuma zahmetine sokmazdım. Arzı itizar eylerim.

Ankara Cezaevi'nde tutuklu bulunan oğlum Deniz'in Ankara dışında bir yere gönderilme teklifinin Bakanlığınıza sunulduğunu gazetelerde okudum. Mesnet, ister idari, ister politik olsun veya öyle gösterilmiş bulunsun, bir tarafta kamu düzeni ve yararını, diğer yanda kamuyu meydana getiren ferdin hukukunu korunmak hususu da yüksek Bakanlığınızın teminatı altında olduğundan, yeteri kadar mağdur ve perişan olmuş aile fertlerimin de düşünülmesini, bir yandan görüşme hakkımızın maddi imkânsızlık yüzünden kullanılmaz hale gelmesi, diğer yandan savunma imkânlarının daraltılmış olması, beni sizi şahsen rahatsız etmek endişesi içinde bıraktı.

Sayın Bakan,

Deniz bu hale nasıl getirilmiştir, kimler suçludur; bunlar üzerinde durmayacağım. Şu anda tabi bulunduğum statü, politik konuşmama engeldir. Otuz beş yıl politikanın dışında kaldım, bunu bozmayacağım. Ancak şu kadarını arz edeyim:

Bizde aşağıdan yukarı istihali arzu edilen kararların gerekçeleri çok defa istenilen karar istikametinde hazırlanır. Bunu benden çok iyi bilirsiniz. Bu nedenle alacağınız adil kararı gönül rahatlığı içinde bekleyeceğim. Savunma avukatlarının Ankara ve İstanbul'da oturmaları, bunlara en ufak masraf ödeyecek durumda olmayışım ve İstanbul'da görevli oluşum, size alacağınız karar için bir kıstas olursa minnettar kalırım.

*Derin saygılarımla Sayın Bakan
Cemil Gezmiş*

Sayın

Bakan..

Şu anda mali durumum yeterli olsa idi husurunuzda olur ve sizi bu mektuba ekuma zahmetine sekmazdim.Arzi itizar eylerim.

Ankara cezaevinde tutuklu bulunan oğlum Deniz,in Ankara dışında bir yere gönderilme teklifinin Bakanlığınıza sunulduğunu gazetelere okudum.Neened ister idarî ister politik olsun veya öyle gösterilmiş bulunsun,bir tarafta kamu düzeni ve yararı,diger yanda kamuyu meydana getiren ferdin hukuku da yığılmamak hususunda yümek Bakanlığınızın teminatı altında olduğundan,yeteri kadar mağdur ve perişan olmuş aile fertlerinin de düşünülmesini,bir yandan görüşme hakkımızın suadi inkânsızlık yüzün kullanılmaz hale gelmesi,diger yandan savunma imkânlarının daraltılmış olması endişesi beni sizi şahsen rahatsız etmek endişesi içinde bıraktı.

Sayın Bakan Deniz buhale nasıl getirilmiştir,kimler suçludur bunlar üzerinde durmayacağım.Şu anda tabi bulunduğum statü politik konuşmama engeldir.Otuzbeş yıl politikanın dışında kaldım bunu barmıyacağım.Ancak şukadarını arz ediyim..Bizde açığıdan yukarı istinazlı arzu edilen kararların gerekçeleri çok defa istenilen karar istikametinde hazırlanır. Bunu benden çok iyi bilirsiniz,Bu nedenle alacağınız adil kararı gönül rahatlığı içinde bekliyeceğim.Savunma Avukatlarının Ankara ve İstanbulda eturmaları,Bunlara en ufak masraf ödiyecek durumda olmayışım,ve istanbulda görevli elugum size alacağımız karar için bir kıtas olursa minnettar kalırım.

Derin saygılarımla sayın Bakan???

Cemil Gecmiş
Harem iskele sokak Karlık Ap
84-9, Selimiye

Baba

**Ben şimdi Kayserideyim. Buraya yedi kişi geldik. rahatımız
yerinde. sıhhatim iyi, endişe verecek bir durum yok.
Ankaradan gelirken kitaplarımıda getirdim ama henüz
vermediler. Kitaplarda gelince hemen çalışmaya başlayacağım.
Uzun bir savunma hazırlıyacağım. Hele birde çalışma masası
bulabilirsem işlerim gayet iyi gidecek.
Sen mektubumu alır almaz bana biraz para yolla. Ayrıca
benim kitapların arasında Kubalının anayasa hukuku isimli
kitabı var. onuda postayla bana yolla.
Anneme, Boraya ve Hamdiye selâmlar.**

Baba

Ben şimdi Kayserideyim. Buraya yet. kişi geldi ki rahatsız yorinde. sehtatim iyi, endişe verecek bir durum yok.

Ankara'dan gelirken kitaplarımda getirdim ama henüz veremedim. Kitaplarda gelince hemen çalışmaya başlayacağım. Nava bin saunma hoşniyazacağım. Hele bir de çalışma masam bulabircem işlerim gayet iyi gidecek.

Sen mektubumu alıp almasa bana biraz para yolla. Ayrıca benim kitapların arasında Kukulinin anaya-aa bukuku isimli kitabı var. oruda postayla bana yolla Anneme, Baraya ve Hamidiye selâmlar

D. Yörünç

Bir 23 Nisan günüydü; hiç unutmuyorum; çünkü otobüsle giderken yolda bayrak sallayarak bayram törenine giden çocukları gördük.

Babamla ikimiz, İstanbul'dan Kayseri'ye otobüsle gittik. Tabii, uzun bir seyahat oldu. İstanbul'dan akşamüzeri bindik, Ankara'dan çıktıktan sonra sabah oldu. Yol üstünde, küçük bir lokantada mola verdik, orada çorba içtik. Hava çok soğuktu, kar yağıyordu. Benim tuhafıma gitti, 23 Nisan'da kar yağması... O tarafa uzun süredir gitmemiştim.

Otobüs bir ara karlı yolda tekerlekler yerden kesilircesine hızlı gitmeye başladı. Muavine neden hızlı gittiğini sorduğumuzda, şoförün lakabının "Karayılan" olduğunu ve sürat yapmayı sevdiğini söylemişti.

Kayseri'ye vardığımızda çok yorgun bir şekilde otele girdik. Babam, "Öğleye kadar dinlenip toparlanalım, kendimize gelince cezaevine gidelim," dedi.

Yeni uykuya dalmıştık ki kapı vurulmaya başladı.

Açtık; Kayseri Emniyeti'nden sivil polisler karşımızdaydı.

Babam, "Ne oldu?" dedi.

"Efendim, sizi Emniyet Müdürlüğü'ne götürüleceğiz, müdürümüz davet ediyor," dediler.

Herhalde otelden Emniyet'e bildirmişler.

"Gidelim," dedi babam. Yarı uykulu vaziyette giyindik, Kayseri Emniyet Müdürlüğü'ne gittik. Müdür bizi odasına aldı; çay, kahve ikram etti. Kendisinin reklamını yapmaya başladı: Deniz abime yakalandığında nasıl iyi muamele ettiğini, kahve ısmarladığını, her ihtiyacını karşıladığını anlatıyordu. Cezaevinde abimle rahat görüşebilmemiz için savcıya haber gönderdiğini de

Hamdi Gezmiş molada. 1971.

söyledi. Yorulmayalım diye bizi polis arabasıyla cezaevine gönderdi. Kendince bize jest yapıyordu.

Babam çok ilgilenmedi. Yolda, "Kim bilir aklından ne geçiyor ki bize yağ çekiyor," dedi.

"Belki de, 'Bir gün bunlar iktidara gelirse gözlerine gireyim,' diye düşünüyor."

Kayseri Cezaevi şehrin dışındaydı. Deniz abimle yüz yüze görüşmemekle birlikte rahat bir görüşmemiz oldu orada... Yanımıza getirdiğimiz yiyecek ve yiyecekleri kendisine verdik.

Daha önce kaldığı koşušta, eski Demokrat Partililerin kaldığını söyledi. "Havalandırmaya da çıkarıyorlar. Bir şikâyetim yok. Buranın yolu uzun, gelmenize gerek yok. Yorulmayın," dedi. Gene ihtiyaçlarını söyledi.

Biraz daha rahatlamış olarak ayrıldık oradan... Daha sıkıyönetim ilan edilmemişti. Biz uzun süre orada kalacağını düşünüyorduk.

Aynı gün gece İstanbul otobüsüne bindik. Otobüsün yarısı boştu. Gece Ankara'da Numune Hastanesi'ne yanaştı. Buradan Bakırköy'e sevk edilecek 10-15 akıl hastası varmış. Onları yanlarında sivil polislerle aralardaki boş koltuklara oturtular.

Aklıl hastaları ve polislerle birlikte, uykusuz bir yolculuktan sonra evimize döndük.

25-4-971

Kayseri

Baba

O gün getirdiğin giyecek ve yiyecekleri aldım. Bana bir daha ziyarete ~~gelme~~yin. Ben size sık sık mektup yazacağım. Yol çok uzun siz geldikçe ben huzursuz oluyorum. Üstelik doğru dürüst birbirimizi göremiyoruz bile. Ne zaman serbestçe görüşmek imkânı doğar ozaman ben size yazarım.

Benim kaldığım odada daha evvel yassıada mahkumlarından Osman Kavrak oğlu kalıyormuş. Yanımdakinde ise Medeni Berk kalmış. Odalarımız güneş alıyor. Üst katta. Tek sıkıntımız dışarı çıkıp dolaşamamak. Bunun dışında bütün ihtiyaçlarımız karşılanmakta.

Daha evvelki mektuplarımda yazmıştım. Bu ~~devrim~~ savaşıdır fedakârlık ister. Herkez bana ne derse ülkemiz nasıl bağımsızlığına ve özgürlüğüne kavuşur? Sonra gelecek kuşaklara nasıl hesap veririz? Sormazlarmı bize bağımsızlık için ne yaptınız diye?

Bizler bugün suçlanıyoruz ama yarın Tarih bizi beraat ettirecektir. Benim doğru yolda olduğumuzdan en ufak bir şüphem yok. Bu nedenden içim rahat.

Sen eskiden şiirden hoşlanırdın bilmiyorum şimdide hoşlanıyormusun. Ahmet Arif adlı bir şair var. "Hasretinden prangalar eskittim" diyede bir kitap çıkardı bilgi yayınevinden. Onu alıp oku çok hoşuna gidecek. Bak sana ondan bir parça yazıyım.

Akşam erken iner mahpushâneye / Ejderha olsam kâretmez ne kavgada ustalığın / Nede çatal yürek civan oluşun / Kâretmez, inceden içine dolan / Alıp götüren hasrete

25-4-1971

Karagözü

Baba

Oğün getirdiğin çiğcekl ve çiğcekları aldım. Bana
bir daha süpürge getirmeyin. Ben size çok çok mektup yazmam
çün. Çok sık vaktim size gelebilse ben hususla oluyorum.

İstediğim diğer dinî eserlerimizi gönderiyoruz. Bizi. Ne zaman
arabistçe görülmek isterseniz deyin. Örneğin ben size yazmam.

Benim kalbimden adeta daha emel yazmamak
kavranmaktan. Örneğin Karıncaklı kalbimden yazmamak.
kinder ise Medeni Bek kalms. Odalarımız günün gününe
Nispet katta. Tek sıkıntımız dışarı çıkıp dışarıda olmak. Benim
dışında bütün ihtiyaçlarımız kavranmaktadırlar.

Daha emel mektuplarımızda yazmıştım. Bu
devrim zamanında fedakârlık ister. Herkes bana ne derse
ölkemize nasıl bağimsizliğine ve özgürlüğüne kavranır?

Sanma gelecek kuşaklara nasıl birer verilir? Sorular
larmı biz bağimsizlik için ne yaptınız diye?

Bizler bugün suçlanıyoruz ama yavaş Tarih biz
beraat ettirecektir. Benim diğer yolda aldığımız
dan en ufak bir şüphem yok. Bu nedenden için rahat.

Sen eskiden günden hep beraber biteniyorum. Zindan
herlangarmı. Ahmet Hâf adlı bir zair var. "Har-
retinden prangalar çıkittim" diyor bir kitap çıkardı. Bizi
yayınlarından. Onu alıp çok çok hoşuna gidecek. Baklams
mı bir parça yazıyor.

Akşam erken inen istihpashaneyi / Ejderha olan kâretme
Ne karagözü ıstaklıpın / Wade çokal yünk cimen oluyun
Kâretme, inceden isine aları / Hâfip gökürün karate

Bayan, Emel: Bir sanatçı, gâhkiğin gibi. Sen elin
den sadece züri değil bütün güzel sanatları seve-
din. Fakat ne gördün bunda sanatçı olmağa hevesli değil
yok. Oysaki sanatçılık politikavitten çok üstün bir
maziye. Yüceletler baya yarayacak bir şey. Eski yunani
ustalarından nasıl öğretiliyoruz onun gibi bir şey.

Üstü bir devrimi diyor ki "her şey değişecek fakat Be-
tofenin 9. senfoni çalışması değişen edecektir".

Baba neye seni daha fazla sıkıyordun.
Anımsa, Boray ve Hamdiye selâlar. Hâzretkal.

P. İsmail

Deniz'in terekesiyle ailesine teslim edilen ve alıntı yaptığı Ahmed Arif kitabı.

**Bayağı önemli bir sanatçı gördüğün gibi. Sen eskiden sadece şiiri değil bütün güzel sanatları severdin. Fakat ne yazıkki bende sanatçı olacak kabiliyet yok. Oysaki sanatçılık politikacılıktan çok üstün bir meziyet. Yüzyıllar boyu yaşayacak bir şey. Eski yunan ustalarından nasıl vazgeçemiyorsak onun gibi bir şey. Ünlü bir devrimci diyor ki "herşey değişecek fakat Betofenin 9. senfonisi çalınmaya devam edecek" Baba neyse seni daha fazla sıkmayayım. Anneme, Boraya ve Hamdiye selâlar.
Hoşçakal**

1968 Baharı'nda özgürlükten, değişimden yana esen rüzgârlar, 3 yıl sonra, 1971 baharında yön değiştirdi ve baskıdan, sindirmeden yana esmeye başladı.

Cemil Gezmiş'in Hamdi Gezmiş'le birlikte Deniz Gezmiş'i ziyaret ettiği 23 Nisan günü, gazetelerin manşetinde Başbakan Nihat Erim'in son derece sert bir demeci vardı:

Erim, son dönemde artan banka soygunlarına, adam kaçırmalara, çatışmalara, patlamalara dikkat çekiyordu:

"Bu anarşistleri, olağanüstü tedbirlerle yok edeceğiz. Alınacak tedbirler balyoz gibi kafalarına inecektir."

Yaklaşan fırtınanın ilk işareti buydu.

3 gün sonra 11 ilde sıkıyönetim ilan edildi. Askerî rejim, idareye tamamen hâkim olmaya başlamıştı.

Gözaltı süresi uzatıldı. Cezalar artırıldı.

Dev-Genç ve Ülkü Ocakları, *Cumhuriyet* ve *Akşam* gazeteleri kapatıldı.

Gösteriler, grevler yasaklandı.

Gece sokağa çıkma yasağı konup aramalar sıklaştırıldı.

İlhan Selçuk ve Çetin Altan tutuklandı.

Sıkıyönetim mahkemelerinin kurulacağı açıklandı.

Erim, "Bugünkü anayasa Türkiye için lükstür," diyerek anayasayı budama hazırlığını başlattı.

Adalet bakanına göre alınan tedbirlerin nedeni, "aşırı solun, kır gerillası için talimat alması"ydı.

Bunu önlemek için ne gerekiyorsa yapacaklardı.

Dışarıdakiler için süreklilik avı başlatıldı.

İçeridekiler için ise sıkıyönetim mahkemelerinin yolu açıldı.

Bu, yargılamada olağanüstü hukuk uygulanacak ve askerî yönetimin dediği olacak demektir.

6-5-971
Kayseri

Baba

Mektubunu aldım. Senden sonra avukat geldi, görüştük. Onlarda aynı düşüncedeler yani yakında bizi Ankara'ya gönderecekler. Bizim için ankaraya gitmek daha iyi olur kanısındayım. Şimdi hava almak için günde 2 saat bahçeye çıkmaya başladık. Senin anlayacağın rahatımız yerinde. Hatta kilo bile almaya başladım. Hiç bir ihtiyacım yok. Anama Boraya Hamdiye ve tüm akrabalara selamlar.

6-5-971
Kaysari

Boba

Mektubumu aldum. Senden sonra amkhat gah
di gördük. Onlarda aynı düşüncelerle yani yakıştı-
lar! Ankaraya göndercekler. Risim için Ankara
gitmek daha iyi dır karsındayım. Şimdi halim
alınak için giinde 2 saat Babeye sokmaya baş-
ladık. Senin anluyacağın rahatlıkta yemekte. Hatta
kilo kilo almaya başladım. Hiç bir sıkıntım
yok.

Anons Karaya Hamileye ve tüm
ahvâkalara selamlar.

D. Yöcünçü

Abimin mektupları postayla gelirdi. Çoğunlukla üzerinde “Görölmüştür” damgası olurdu. Nadiren eve, daha çok babamın Çağaloğlu’ndaki dairesine, Milli Eğitim Müdürlüğü’ne gönderiliyordu. Babam mektubu alır, sonra eve getirip bizimle paylaşırdı. Bazen de abim ziyaret sırasında kapıdan, elden verirdi yazdıklarını; pusula ya da not şeklinde... Bu notların da mektupların da hepsi babama hitaben yazılmıştır. Fazla uzun değildir mektupları... Söylenmesi gerekenler, ihtiyaçlar, okuduğu kitaplar vs... Bir de vermek istediğı mesajlar... İstediğı kitapları ve eşyaları da bize bildirirdi; ziyarete gittiğimiz zaman yetkililere teslim ederdik. Kontrol ettikten sonra abime verirlerdi. Mesela abimin bir mektubundan sonra babamın Ahmet Arif’in *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabını alıp okuduğunu, sonra abime götürdüğünü biliyorum. Hapislik sürecinin başında, Ankara’dan, Kayseri’den yazdığı mektuplar, daha iyimser içerik taşır. Mamak’tan itibaren, özellikle idam cezasının kesinleşmesinden sonra bu iyimserlik havasının dağıldığını görürüz. Sonrakiler, bizi gidilen finale hazırlamaya dönük mektuplardır. Başkalarıyla yazışmalarında da aynı şeyi gözlemek mümkün...

D. Gezmis
Ankara Muhurunu

Cemil Gezmis
Milli Eğitim Müdürlüğü

GÖRÜLMÜŞTÜR.
M. Cezir Evi

Cağaloğlu
İSTANBUL

Gönlü D. Gezmis
marmarlı Ankara

Cemil Gezmis
Milli Eğitim Müdürlüğü

GÖRÜLMÜŞTÜR.
M. Cezir Evi

Cağaloğlu
İSTANBUL

18 Mayıs 1971, Milliyet.

Tam bu aşamada, 17 Mayıs 1971 günü, İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Ephraim Elrom'un Mahir Çayan ve arkadaşları tarafından kaçırıldığı haberi geldi.

Bu, hükümetin havaya kaldırdığı balyoza karşı çekilmiş bir kılıçtı adeta... İktidarın tepkisi çok sert oldu:

"Konsolos öldürülürse, kaçırılanlar, onları saklayanlar ve onlarla uzak yakın ilişkisi olanlar idam edilir."

Türkiye dönüşü olmayan bir çıkmaz yola girmişti. Bütün muhaliflerin tutuklanacağı büyük cadı avı başlamak üzereydi.

İşte Deniz Gezmiş, bu ortamda 35 gün tutuklu kaldığı Kayseri'den bir gece yarısı Ankara'ya nakledildi ve Mamak 1 No'lu Askerî Cezaevi'ne konuldu.

Burası onun, son durağıydı.

İsrail Başkonsolosu Elrom'un öldürülmesinden hemen sonra, Türkiye'nin tarihine geçecek Balyoz Harekâtı başladı.

İstanbul'da sokağa çıkma yasağı ilan edildi. 25 bin polis, evleri tek tek, didik didik aradı. Yüzlerce aydın, demokrat insan gözaltına alındı, tutuklandı, hapsedildi.

Tabii arama sırasının bizim eve geleceğini tahmin ediyorduk. Evdeki kütüphanede, roman, hikâye ve diğer kitapların yanı sıra Lenin, Marx, Engels gibi sosyalist düşünürlerin kitapları da bulunuyordu. Bunlar yasak yayın sayılıyordu.

Politik kitapları ne yapacağımız evde konuşuldu. Babam, bir oğlu içeri düşmüş iken, polisin gelip o kitaplar yüzünden diğer çocuklarını da tutuklayacağından endişe ediyordu. Gerçekten sonucun böyle olacağı da belliydi. Bu riske girilmeyip kitapların acilen ortadan kaldırılmasına karar verildi.

Bizim ev kaloriferliydi. Bora abimle nişanlısı, kitapları nişanlısının annesinin evine taşıdılar ve oradaki banyo sobasında yaktılar.

Ertesi gün, tahmin ettiğimiz gibi, sekiz-on asker ve bir grup polisten oluşan bir arama ekibi, otomatik silahlarıyla bizim eve geldi. Başlarında bir üsteğmen vardı. Muhtar evi göstermişti; o da yanlarındaydı, bizi tanıdığı için gayet mahcup bir şekilde boynu eğikti. Babam, annem, Bora abim ve ben evdeydik.

Üsteğmen nazik davrandı. “Efendim, arama kararı var, evinizi arayacağız,” dedi.

Babam, “Tamam, buyrun,” diye buyur etti. Bütün odalara dağıldılar, yatakların altında silah aradılar; tek tek bütün kitaplara baktılar. Kalanlar sadece romanlar, şiirler, hikâyeler ve diğer kitaplardı. Sanıyorum siyasi kitaplar götürülmeseydi, bunları bahane edip orada hepimizi toplayacaklardı.

Ama kısa bir süre sonra bu da oldu.

Yine o Mayıs içinde, benim okulda olduğum bir gün eve bir cemse gelmiş, içinden otomatik silahlı askerler inmiş. “Hakkınızda ihbar var,” demişler.

Bora Gezmiş ve Celal Ülgün.

Mukaddes Gezmiş, Kadıköy İhsan Sungu İlkokulu öğrencileriyle...

O günlerde muhbir vatandaşlık pek yaygındı; herkes konu komşusunu ihbar etmeye teşvik ediliyordu. Babamın sonradan öğrendiğine göre bizi de evimizin sahibi olan emekli albay, Sıkıyönetim Komutanlığı'na, "Anarşistin ailesi benim dairemde oturuyor," diye ihbar etmiş.

Askerler annemle babamı cemseye bindirip Sıkıyönetim Komutanlığı'nın olduğu Selimiye Kışlası'na götürmüş. Orada adli müşavirin karşısına çıkarılmışlar. Adli müşavir, "Neden getirdiniz bu insanları?" diye haşlamış onları... Bunun üzerine hemen bırakmışlar bizimkileri... Belki de amaçları sadece rahatsız etmek ya da göz korkutmaktı.

Ben, olup biteni akşam eve geldiğimde öğrendim. "Ne yapacağız baba?" dedim.

"Hemen taşınacağız. Burada artık bir an bile duramayız," dedi.

Onun üzerine, dokuz senedir oturduğumuz mahalleden Yıldızbakkal, Acıbadem'de kiralık bir daireye taşındık. Annem de tayinini istedi, Selimiye İlkokulu'ndan, Kadıköy İhsan Sungu İlkokulu'na tayin oldu.

Belalı Mayıs, berbat bir finalle son buldu.

Aynı amaç uğruna, aynı dönemde, aynı yaşlarda, aynı mücadeleye girenlerin yolları, adeta aynı gün içinde kesişti.

31 Mayıs gününe ait gazete haberleri, sürmanşetten bir binbaşının kızını rehin alan Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'in bir binada çatışmaya girdiklerini duyuruyordu. O çatışma Cevahir'in ölümü, Çayan'ın ağır yaralı olarak yakalanmasıyla sonuçlanacaktı.

Hemen alttaki haber, Cihan Alptekin ve Tayfun Cinemre'nin Tekirdağ'da yakalandıklarını haber veriyordu.

Fotoğrafta yerde, saçlarından tutulmuş halde, ağzı yüzü kan içinde görülen adam, Deniz'in yediği içtiği ayrı gitmeyen, en yakın arkadaşı, hapishane yoldaşydı.

Ama bitmemişti:

Daha acı bir haber hemen alttaydı:

Haber, Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga'nın, Nurhak'taki çatışmada öldürüldüklerini duyuruyordu.

Mustafa Yalçın ve Hacı Tonak yaralı yakalanmışlardı.

Sinan'ın delik deşik olmuş çıplak cesedi, bir dönemin final resmi gibiydi.

Oysa daha bitmemişti.

Sinan'ın ölümünde, burada, arka hücrelerdeydim.

Ne gazete ne radyo, hiçbir şey verilmiyordu.

Sinan'ın ölümünü ancak on beş-yirmi gün sonra öğrendim.

Mücadeledeyken, kavgadayken, savaşırken, arkadaşının vuruluşu, ölüşü pek koymuyor insana ama eylemin dışına itilmişken, arkadaşının ölümü çok değişik oluyor.

Sinan'ın ölümünü duyunca içim kinle doldu. Demir parmaklıklara sarıldım. O parmaklıkları parçalayıp dışarı fırlamak isteğiyle doluverdi içim.

Ama ağlamıyor insan yine de. Hiç ağlamadım ben.

Ağlayamıyorsun.

İki erkek kardeşim var. Küçüğü sempatizan. Büyüğünün bu işlerle ilgisi yok. Babam iyidir bak. Onun gazetelerde çıkan demeçlerinin çoğu yalandır. Dostuzdur onunla. Üzülüyor tabii. Ama biliyor musun, onları pek düşünmüyorum. Dünya görüşümüz böyle yapıyor bizi herhalde. Öylesi duygulara pek yer kalmıyor.

Sinan Cemgil, Göztepe'deki evinin önünde, 1969.

Deniz!

Sen ceza evinde problemi
olmayan insanın, burada da öyle
olmanı istiyorum, bana söz
verirsen kapıdan ayrılacağım.

Cemil

Deniz!

Sen ceza evinde problemi olmayan insanın, burada da öyle
olmanı istiyorum, bana söz verirsen kapıdan ayrılacağım.

Cemil.

Mamak

Baba

Sana yalan söylemiş
kim ne söylediye . Her-
hangi bir problemim yok
Mektup yazınca durumu
daha uzun anlatırım

J. Göz

Mamak

Baba

Sana yalan söylemiş kim ne söylediye. Herhangi bir
problemim yok. Mektup yazınca durumu daha uzun anlatırım.

28 Haziran 971
Mamak-Ankara

Baba

Ogün senin nizamiyeden yolladığın pusulayı aldım. Aslında endişelenmen için bir sebep yok. Burada tahmin edemeyeceğin kadar rahatız. Şimdi güneşede çıkıyoruz. 8 arkadaş bir arada kalıyoruz. Yemekler ise çok iyi. Bu nedenden masrafımız çok az oluyor.

Yakında mahkemeye çıkacağız. Ben durumu iyi görüyorum. Gazetelerde falan yazıldığı gibi değil. İdam falan verecekleri yok.

Ziyaret serbest olunca sana haber vereceğim. Anama, ağabeyime ve Hamdiye selâm.

28 Haziran 1971

Mamrak - Ankara

Baba

Oğün sevin meşininden yolladığın paraları
lağzı aldım. Akında evde olanın için bir se-
hip yok. Buvade tahmin edenin için kula-
rakatla. Simdi gineye çıkıyor. 8. Arka-
da bir arada buluyor. Yemekler ise
çok iyi. Bu nedenle masrafını gata-
cıyor.

Yakında mabkumeye çıkıyor.

Bu durumda iyi görüyor. Gaze-
telerde fahar yaz. Bütün gibi deşit. İdame
fahar versakleri yok.

Ziyaret veriyor oluma sana ha-
ber verdiğim. Anama ajansına ve
Hamdine selâm

D. Y. 1971

3o Haziran'da Mamak'ta ilk görüşe gittik.

Babam, annem ve ben...

Nurhak Dağları'nda Sinanların ölümünden hemen sonraydı.

Mamak Cezaevi, bir tepenin yamacındaki askerî birlik içerisindeydi. Cezaevinin yöneticileri de özel seçilmiş kişilerden oluşuyordu:

Cezaevi Komutanı Albay Kemal Saldıraner'di. Baskılarıyla meşhur Burhan Poturna isimli bir üsteğmen vardı.

Cezaevinin doktoru, tutuklulara işkence yapmasıyla meşhur Metin Denli'ydi. Erata varıncaya kadar özel seçilmiş görevlilerdi.

Dış kapıdan içerideki cezaevi binalarına gidinceye kadar çok katı güvenlik önlemleri vardı.

Dış kapıda, diğer tutukluların aileleriyle birlikte bir müddet bekledik.

Giriş izni çıktıktan sonra çok sıkı bir arama yaptılar.

Her şeye baktılar. Sonra her birimize bir giriş kartı verdiler. Bir askerî otobüs yanaştı. Birliğe girdik.

Görüşme bölümü, yan yana, daracık, küçük odalar şeklindeydi, mahkûmla ziyaretçisi arasında bir cam bölme vardı; orada zor koşullarda görüşebildik.

Görüşmeleri muhtemelen kaydediyorlardı. Ayrıca hiç yalnız bırakmıyorlardı.

Abim iyiydi, moralli görünmeye çalışıyordu; ama Sinanlar için çok üzgündü.

Sinan'ın parkasını giydiğini söyledi bize...

Yine de umutları erimemişti henüz...

İddianamesi yeni açıklanmıştı. Hep savunageldikleri "anayasayı ortadan kaldırmaya teşebbüs"ten idamla yargılanacaktı.

Ama inanmıyordu bunu yapabileceklerine...

Ya da inanıyorsa, bizi olmayacağına inandırmaya, moralimizi dik tutmaya çalışıyordu.

Gezmiş ve arkadaşları yargılandı

■ Mahkemenin kurucusu tarzine
yapilan itiraz reddedildi

ANKARA, (Cumhuriyet Bilgi) - «Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre, millet ve halkın istikrar ve huzuruna zarar verici faaliyetlerde bulunanlar hakkında gerekli önlemler alınacaktır».

İddianamede
olayların
tarihi
seyri
belirtildi

ENRICA, (transliterated from Italian)
 Author: Jovana Vukovic, PhD, University of Toronto, Canada. 1999. 100 pages. Hardcover. \$24.95. ISBN: 0-88963-344-4. Available for special order through: www.ubc.ca/~enrica, www.enrica.com, or by direct purchase from the author: enrica@enrica.com.

17 Temmuz 1971, Cumhuriyet.

Deniz ve onunla birlikte yargılanacak 27 arkadaşı ilk duruşmaya hazırlıklı geldi.

Haftalardır Mamak'ta okuyor, yazıyor, savunma hazırlıyorlardı.

Savunma stratejilerini belirlemişlerdi.

Mahkemeyi tanımadıklarını, bu yargıya inanmadıklarını, hâlâ ilk günkü kadar kararlı ve cesur olduklarını göstereceklerdi.

Sıkıyönetim mahkemesini, kendi eylemlerini savunup gerekçelendirecek bir propaganda zeminine çevireceklerdi.

Dosta düşmana yenilmediklerini ispat edeceklerdi.

Yargılanmayacak, yargılayacaklardı.

Bu kararlılıkla ve ikiye ikiye birbirlerine kelepçeli halde geldiler, Altındağ'da 1 No'lu sıkıyönetim mahkemesine çevrilen Askerî Veteriner Okulu binasına...

Daha binaya girer girmez hep bir ağızdan ve en gür sesle "Gündoğdu Marşı"nı söylemeye başladılar:

*Gün doğdu, hep uyandık
siperlere dayandık.
Bağımsızlık uğruna da
al kanlara boyandık
Yolumuz devrim yolu
gelin kardaşlar gelin
Yurdumuza faşist dolmuş
vurun kardaşlar vurun*

Ankara'daki ilk duruşmaya sloganlarla giriyorlar.

Duruşma mahkemesi önünde gürültü çıkardılar

Deniz Gezmiş ve yirmi arkadaşının idamları istendi

Sanki birer pırıl pırıl maddesiz...

İstisnasız olarak bu...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Deniz Gezmiş konuşuyor

17 Temmuz 1971, Günaydın.

Fakat vuran, devrim yoluna çıkanlar değil, onların yolunu kesenler oldu. Görevli askerler, kelepçeli tutsakları emirle susturamayınca yumruklayıp dipçiklemeye başladı. Daha kapıda büyük bir arbede yaşandı.

O arbede sırasında Deniz, yüzünden yumruklandı; sanıklardan Metin Yıldırım Türk'ün başında dipçik darbesinden dolayı bir yarık açıldı. Bu şiddet, onları daha da öfkeli yaptı. Sol yumrukları havada, daha yüksek sesle marş söyleyip slogan atmaya başladılar: "Bağımsız Türkiye!"

Yakınları, aileleri, avukatları oradaydı.

Yeni tanıyacakları hasımları da:

Mahkeme Başkanı Tuğgeneral Ali Elverdi...

Duruşma Yargıcı Yarbay Ahmet Tetik...

Hâkim Yarbay Mehmet Turan...

Ve iddia makamında Savcı Hâkim Yüzbaşı Baki Tuğ...

Hükmü verecek ya da askerî yönetimin emrine itaat edecek olan onlardı.

Ve, "Susturun şunları!" diye haykıran Mahkeme Başkanı Elverdi, hukuk mezunu bile değildi.

Daha ilk duruşmaya girerken çocukları dövdüler. Dışarıda slogan atıyorlar. Dipçiği vurdu bir asteğmen... Çocuklardan birisinin başı yarıldı orada...

Sonra içeri girdiler, duruşma başladı. Usulen, "Mahkemeye itimadınız var mı?" diye soruluyor ya...

Deniz kalktı.

"Kapısında dipçikle kafa yarılan bir mahkemenin adaletine nasıl itimat edelim," dedi.

Hiçbirisi de, "İtimat ediyoruz," demedi. Ama onlar ne derse desin yargılama başladı.

Karşıda mahkemeye heyeti, onların karşısında sanıklar, arkada biz oturuyoruz. Etrafımız stenli askerlerle çevrili... Silahları hep bize döndürülmüş.

Daha o gün anladık biz, mahkemenin ne olacağını ama gene de umudumuzu kırmadık.

Ama dava ilerledikçe mahkemenin tutumu da ortaya çıktı. Bizimkiler iddianameye itiraz ederken, o zamanın askerî savcısı, sonradan Adalet Partisi milletvekili olan Abdülbaki Tuğ söz aldı.

"Ben bu memlekette milliyetçi toplumcu bir adamım," dedi.

Bizim avukatlardan biri söz istedi.

"Sayın Başkan," dedi, "'milliyetçi toplumcu', 'nasyonal sosyalistin Türkçesi'dir," dedi. "Bir savcı, savcılık kürsüsünde nasıl olur da, 'Ben nasyonal sosyalistim' der? Ve bu nasyonal sosyalist mahkeme, nasıl hüküm verecek? Lütfen zapta geçin," dedi ve zapta da geçmediler. Duruşma böyle devam etti.

Mahkeme Sorgusundan:

Bu iddianamede üç tane suç unsuru ileri sürülüyor:

Birincisi varlığımızı Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmiş olmak.

İkincisi kanunî ve legal bir örgütün üyesi olmak.

Üçüncüsü Marksist Leninist düzen kurmak istemekle itham ediliyoruz.

Ayrıca iddianamede Türkiye halkının bir takım etnik gruplardan teşekkül ettiği iddialarını bunu bizim ortaya attığımız ithamları mevcuttur.

Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi kararında ve Misak-ı Milli'de şu vardır:

Misak-ı Milli sınırları içinde iki kardeş kavim, Türk ve Kürt kavmi yaşamaktadır. Birinci TBMM kararı böyledir. Bölücülük olarak kabul edildiği takdirde, Birinci TBMM ve Mustafa Kemal'i de bölücü olarak kabul etmek gerekir. Bu iki kardeş unsur, Birinci kurtuluş savaşını müştereken başarmışlardır. Güney Cephesi'nde omuz omuza savaşmışlardır. Bu ikisine birden biz "Türkiye halkı" diyoruz ve bu iki kardeş unsur, ikinci bağımsızlık savaşını da müştereken başaracaklardır. Asıl bölücüler, bu gerçeği kabul etmeyenlerdir.

Ayrıca memleketin huzurunu bizim bozduğumuz iddia ediyor. Memleketin huzurunu kimlerin bozduğu ortadadır. Ve kimler 30 milyon çalmıştır. Kimler devlet hazinesini kardeşlerine peşkeş çekmiştir. Anayasayı uygulamamıştır. Bunlar ortada iken, bilinirken, bunlardan bahsetmeyip memleketin huzurunu bozduğumuz iddiaları değersiz ve mesnetsizdir.

Bizim kişi güvenliğini, mülkiyet hakkını, egemenlik ilkelerini, milli bütünlüğü bozmak için harekete geçtiğimiz iddiaları vardır.

Kişi güvenliğini ihlal edenler kimlerdir. Bunu evvela tespit etmek gerekir. Karakollarda işkence gören bizler olduk, meydanlarda kurşunlanan gene bizler olduk. Bakanların emri ile hapishanelere atılan bizler olduk. Buna rağmen kişi güvenliğini bozan olmakla itham ediliyoruz. Asıl kişi güvenliğini bozanlar ise serbestçe meydanlarda dolaşmaktadır.

Mülkiyet hakkını ortadan kaldıracağımız iddia ediliyor. Bizatihi anayasa, mülkiyet hakkını toplum yararına kısıtlamıştır. Mutlak mülkiyet hakkı tanımamıştır. Elli köye sahip bir toprak ağasını anayasamız kabul etmemiştir.

Egemenlik ilkelerine karşı çıkmakla itham edilmekteyiz. Asıl egemenlik ilkelerine karşı çıkanlar, halkın sırtından geçinenlerdir.

Ayrıca milli bütünlüğe karşı çıkmakla da suçlanıyoruz. 101 tane Amerikan üssünün bulunduğu ülkede, 35 milyon metrekare vatan toprağı işgal altında iken bizim milli bütünlüğü bozmak istemekle itham edilmemiz, gülünç olmaktadır. Mustafa Kemal sağ olsaydı bugün çok şaşırtırdı.

İddianame baştan beri arz ettiğim gibi sırf kelle istemek maksadıyla hazırlanmıştır. Şeklen de hukuk mantığından, hukuki kıymetten mahrumdur. 21 yılın hesabını, 21 gençten sormak maksadıyla ve, suçluların telaşı içerisinde hazırlanmıştır.

Ben şunu iddia ediyorum ki, hareketimiz tamamen anayasal bir harekettir. Anayasanın başlangıç ilkesinde belirtilen "ulusun zulme karşı direnme hakkı"nı kullanmaktadır.

Bu sebeple haklı olduğumuza inanıyorum.

Türkiye'nin bağımsızlığından başka bir şey istemedim.

Ve bu sebeple Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı mücadele verdik.

Varlığımızı hiçbir karşılık beklemeden Türkiye halklarına armağan ettik.

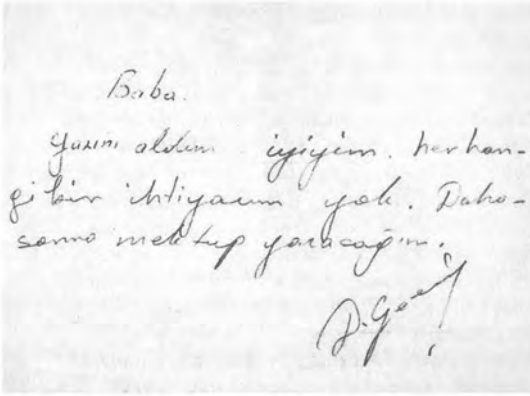
Bu sebeple ölümden korkmuyor, çekinmiyoruz.

Onu ancak işbirlikçiler düşünsün.

Ve ancak onlar, kendi canlarının telaşına düşsün.

Ve ben, 24 yaşındayken kendimi Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmekten onur duyuyorum.

Bağımsızlık düşüncesini mezara kadar götüreceğiz.

Baba,

Yazını aldım. iyiyim. herhangi bir ihtiyacım yok. Daha sonra mektup yazacağım.

Deniz GEZMİŞ

Geçen hafta gelemedim duruşmalara geleceğim. Mektup yazmamaya müsaade edildiği halde neden yazmıyorsun. Bahçeye çıkma işine memnun oldum. Sana iki takım yazlık çamaşır getirdim, elbise için bir şey yazmadın. Savunma konusunda bir diyeceğin yokmu?

Annen, Bora, Hamdi çok çok selamı var. Enverde yanımda gözlerinden öpüyor. Mektup bekliyoruz-unutma, para yatırdım gine ihtiyacını bildir.

Niye soyadı yazılmıyor?

Cemil

Deniz*

Geçen hafta gelemedim duruşmalara geleceğim, mektup yazmaya müsaade edildiği halde neden yazmıyorsun. bahçeye çıkma işine memnun oldum. Sana iki takım yazlık çamaşır getirdim, elbise için bir şey yazmadın. Savunma konusunda bir diyeceğin yokmu?

Annen, Bora, Hamdi çok çok selamı var. Enverde yanımda, gözlerinden öpüyor. Mektup bekliyoruz-unutma, para yatırdım gine ihtiyacını bildir.

Cemil

* Pusulanın altındaki elyazısı, muhtemelen mektupları okuyan askerî görevliye ait. Kalemimi öfkeyle bastırarak, "Niye soyadı yazılmıyor?" diye sormuş ve kendi elyazısıyla "Deniz" hitabının yanına "GEZMİŞ" ilavesini yapmış.

Baba.

Durumumuz iyi ve sağlıklı.
mız yerinde. Başka konularda en-
dişe etmeyin.

Selamlar,
J.G. 1941

**Baba,
Durumumuz iyi ve sağlığımız yerinde. Başka konularda endişe
etmeyin.
Selamlar.**

Oğlum!

26.7.1971

Elden gönderdiğim bir satırlık mektubunu aldım, daha uzun yazmamak için sözümü verdin. Daha sık yazmak için vaktin mi yok... her eve girişte posta kutusunu yoklamaktan elimiz aştı.

Duruşmanın 9 ağustos tarihine kaldığını öğrendim geleceğim, Şimdi dairede yalnızım. Hilmi bi hafta izinli çarşambaya kadar dönerse Çarşamba günü gelirim, olmazsa önümüzdeki Çarşamba geleceğim. Hamdide gelmek istiyor, ama daha önce sen ziyaret günlerinin değişip değişmediğini yaz, avukatlar geldimi? Yiyeceklerden neler kabul ediliyor, giyecek ve para durumun nasıldır? acele yaz. Gözlerinden öperim

Cemil Gezmiş

26.7.1971

Oğlum!

Elden gönderdiğin bir satırlık mektubunu aldım, daha uzun yazmamak için sözümü verdin. Daha sık yazmak için vaktin mi yok... her eve girişte posta kutusunu yoklamaktan elimiz aştı.

Duruşmanın 9 ağustos tarihine kaldığını öğrendim geleceğim, Şimdi dairede yalnızım. Hilmi bi hafta izinli çarşambaya kadar dönerse Çarşamba günü gelirim, olmazsa önümüzdeki Çarşamba geleceğim. Hamdide gelmek istiyor, ama daha önce sen ziyaret günlerinin değişip değişmediğini yaz, avukatlar geldimi? Yiyeceklerden neler kabul ediliyor, giyecek ve para durumun nasıldır? acele yaz.

Gözlerinden öperim

Cemil Gezmiş

Baba

Mektubunu aldım. Burada rahatım çok iyi.

Her hangi bir sıkıntım yok. sağlığımda yerinde.

Çarşambaya gelmene sebep yok. 9 ağustosta mahkemeye gelirsin. Öyle zannediyorumki duruşmalar yakında bitecek.

Fakat verilecek cezaya aldırđđım yok. Görevini yapmış insanların rahatlığı içindeyim.

Yetkililerinin ve etraftakilerin hakkımdaki suçlamalarına aldırma. Oğlun vatanın kurtulmasından başka bir amaç için

çalışmadı şimdiye kadar ve dürüstlükten hiç ayrılmadı.

Anneme, Boraya, Hamdiye selâmlar.

Baba

Açtıkubunu aldım. Buwada sakutun çok iyi.
Her hangi bir sakutun yet. sağlığınla
yerinde.

Sarısankaya gelenece acrip yet.

2 ağustosta makbuzeye gelirim.

Öyle zamanıykenki durumların yaktuk
kitten. Fakat uşitlenk cıraya aldırıldığını
yet. Görevini yapma insanların rahatlığı
içindedir.

Yedililerimin ve etraftekilerin hakkını
alarki. Sıralanmalarına aldım. Açık
Vatavın kurtuluşununla başka bir anı
için çalınmadı şimdiye kadar ve düştü.
Lütfen hiç ayırmadı.

Anıme, Baraya Hamdiye Selâm

P. Jorij

Babam için hayatının en zor dönemi idi. Deniz abimin davası yetmezmiş gibi, o günlerde benim davam da sürüyordu. 1970 Mayıs'ında tutuklanmama neden olan dava, şikâyetçi olanların mahkemeye gelmemesinden dolayı uzamıştı. Abimin Mamak'ta hapis yattığı süreçte ben de, kendi davamın duruşmalarına gitmek durumunda kaldım. Babamla bir yandan da benim Eyüp Adliyesi'ndeki duruşmalara gidiyorduk. Babam o süreçte bizi hiç yalnız bırakmadı. Sıkıyönetim dönemi idi. Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi İstanbul'da da yoğun bir baskı söz konusuydu. Bir oğlundan dolayı canı çok yanan babam, başıma bir iş gelebileceği endişesiyle hep yanımda oldu. Avukatım rahmetli Osman Fuat Amca, yaşça babamdan büyük ve bilgili bir insandı. Duruşmalara gönüllü girerdi. Mahkemeye gidip gelirken babamla Deniz abimin durumunu konuşurlardı; Osman Fuat Amca, iktidarın abimi idam edemeyeceğini savunurdu: "Hükümet böyle bir yola girerse Türkiye, Avrupa Konseyi'nden ihraç edilir. Ortak Pazar'la ilişkileri bozulur," derdi. Babam ise, daha gerçekçi bir ifadeyle, "Osman Bey, bunların gözü dönmüş, bunlar her halı yiyebilirler," görüşünü savunurdu. Sonunda maalesef babam haklı çıktı.

28 Ağustos 1971, Milliyet.

27 Ağustos 1971'de Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1961 Anayasası'nı kökünden budayan bir değişikliğe imza attı.

377 milletvekilinin 373'ü kabul oyu verdi.

27 Mayıs'la getirilen özgürlükler kısıtlandı, kayda, koşula bağlandı, sınırlandı. Yürütme gücünün yetkileri artırıldı. Parti kapatma kolaylaştırıldı. Sendikal haklar geriletildi. TRT'nin özerkliği kaldırıldı.

Ara rejim, balyozu kalıcılaştıracak bir yasal düzen getirdi.

İronik olan şuydu ki, hükümet, Türkiye tarihinin en özgürlükçü anayasasını ilga ederken, aynı tarihlerde Deniz ve arkadaşlarını anayasayı ilgaya teşebbüs etmekten idamla yargılıyordu.

THKO tutukluları, bu duruma dikkat çekmek, 1961 Anayasası'nı savunmak ve değişikliği protesto etmek için üç gün süren bir açlık grevi yaptı.

Ancak mahkemenin tavrı giderek sertleşiyordu. Artık sanıklara askerî cezaevinin kuralları uygulanıyor; saç, sakal ve bıyıkları kesiliyor, davet ettikleri tanıklar çağırılmıyor, söz hakları kısıtlanıyordu.

Savcı, Deniz Gezmiş ve 17 arkadaşının idamını istedi

● «Atatürkçülüğe ihanet edenleri
onun manevî varlığı boğacaktır»

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu)

Deniz Gezmiş ve 26 arkadaşının duruşmalarını dün 1 Numa-
ralı Stikyonetun Mahkemesinde devam edilmiş, esas hakkındaki
mütalaaalarını okuyan Savcı Yarbay Kefemettin Çelebi ve Yüzbaşı
Baki Tuğ, sanıklardan Gezmiş dahil, 18'inin idamlarını istemiş-
lerdir. İddianame okunurken ayağa kalkarak yüksek sesle varı
kuruluna bir şey söylemek isteyen Deniz Gezmiş, salonda güvenlikle
görevli askerler tarafından yerine oturtulmuştur.

10 Eylül 1971, Cumhuriyet.

Savunma için istedikleri bir aylık süre de 18 güne indirildi.

30 Ağustos'ta mahkeme heyetinde yer alan askerlerin terfi
kararları geldi.

Gidişat artık belliydi.

Anayasa, bütün partilerin oybirliğiyle rafa kaldırılırken, ana-
yasayı savunanlar, ortadan kaldırılacaktı.

9 Eylül günü Savcı Baki Tuğ, esas hakkındaki mütalaaasını
okudu ve Deniz Gezmiş ile 16 arkadaşının idamlarını istedi.

Hapiste savunma hazırlığı, mecliste derin bir suskunluk vardı.

Buna karşın halk, hissini, fikrini, acısını, yıllar yılı dilden
dile gezecek türkülere, şiirlere, destanlara yazıyordu.

Deniz Gezmis için Şarkısla Hanımları tarafından yazılan Ağıt

Hükümete düşürmesin
Allah sevdiği kulunu
Gemerekte çevirmişler
Deniz Gezmisin yolunu

Nolaydın,nolaydın
Okur yazar olaydın
Deniz Gezmisi savunan
Avukatı olaydın

Kalçasından değmiş kurşuna
Harıl,harıl akar kanı
Galen giden tekmiyor
Aslanı benim alan hani

Yurdun düzeni bozuldu
Yolumuz uğradı kışa
Tarihlerle kayıt olsun
Nihat Krim geçti başa

Cece Elmalıda kalmış
Kamucu Aliyi görmüş
Usatmalı itin biri
Aslanı gafilten vurmuş

Yaşa Türk ordusu yaşı
Pende kaçtın böyle içe
Ordu emdalya göndermiş
Tusufu vuran gavaşa

Yıllardır Almanya'da binlerce kişi
Kızınla kardeşi kiminin eşi
Kendi dardınla yaşıp dururken
Siziñmi yaktı Sivas,ın kışı

Deniz, Yusuf, Hüseyin...

Mamak'ta harıl harıl savunma hazırlığı başladı.

Kararlılardı; kişisel değil, ortak savunma yapacak, tek tek olayları değil, amaçlarını anlatacak, hukuki değil, siyasi bir metin yazacak, kendilerini değil, kavgalarını, ülkelerini savunacak, tarihe bir belge bırakacaklardı.

Yoksa mahkemenin adaletinden umutları yoktu pek...

Yazacakları savunmanın, ailelerinin şeref defterine yazılacağını, bu ülkenin gelecek kuşaklarına kalacağını, bu acıları boşuna çekmediklerini kanıtlayacağını biliyorlardı. Bunlar bilinsin diye yazıyorlardı.

Savunmayı ağırlıkla Hüseyin İnan yazıyor, yazdıkça arkadaşlarına danışıyordu. Tartışıyor, çalışıyor, yeniden yazıyorlardı.

Deniz, pek onlara karışmıyordu.

O günlerde hapisanenin çay ocağında Erdal Öz'le karşılaştı. Onu bir kenara çekip dedi ki:

"Bu iş idama gidiyor reis... Asacaklar herhalde... Bu, o günkü politik ortama bağlı. Faşizm güçlüyse asar. Politik mücadele veriyoruz. Sınıf mücadelelerinin arttığı dönemlerde yasa masa kalmaz. Bizi sen yazacaksın. Şu anda tek görgü tanığımız sensin. Bizlerden sen sorumlusun. Yaz bizi..."

O günden sonra Hüseyin, mahkeme huzurundaki savunmalarını kaleme alırken, Deniz de Erdal Öz'e tarih huzurundaki ta-nıklıklarını yazdırmaya başladı.

Yakalandığın andan sonra hep biliyorsun:

Sonu idama gidiyor bu işin...

Hele hücreye kapatılıp da düşünme rahatlığına erince...

Bildiğin tek şey var:

İdam, ölüm.

Ama biliyor musun, pek de korkunç gelmiyor bu sana...

Umut mu? Umut her zaman var. Umutsuzluk diye bir şey yok. En azından, "Kaçabilirim, kurtulabilirim belki," diye düşünüyorsun.

Ama bir şey söyleyeyim mi, çıkarılacak bir affı düşünmüyorsun. O yok işte...

Ve bir devrimcinin idama nasıl gideceğini, bir mitinge, bir eyleme gider gibi gideceğini, karşı devrimcilere ve herkese göstermek gerektiğini düşünüyorsun.

İnan bunda hiçbir çekincem yok.

O sahneyi çok iyi somutladım:

Asılma günü gelip çatınca, o sevdiğim giysilerimi giyeceğim.

Postallarımı, parkamı...

Beyaz ölüm gömleğini giydirmek isteyecekler, giymeyeceğim. Kesin direneceğim ve giymeyeceğim.

Deniz'in ailesine teslim edilen parkası ve idama ayağında gittiği botları.

*Öyle her zamanki gibi, eyleme gidiş tavrıyla gideceğim
darağacına...*

Yok, tıraş falan da olmayacağım.

Önce gidip orada oturacak, bir sigara yakacağım.

Sonra demli, güzel bir çay içeceğim.

*Ha bak, Rodrigo'nun o ünlü gitar konçertosunu dinlemek
isterim orada... Bak bunu çok isterim. Sanırım asılacak bir insanın
son isteklerini geri çevirmezler.*

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yargılandığı davada savunmalar, 27 Eylül Pazartesi günü başladı.

11 kişilik avukat grubuna 26 sanığın savunması için sadece 15 gün süre verilmişti.

O gün Halit Çelenk 136 sayfalık ortak yazılı savunmayı okudu.

Ancak günün asıl önemli gelişmesi, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın bildirisi oldu. Orgeneral Semih Sancar imzalı bildiride, doğrudan Denizlerin mahkemesine atıf yapılıyor ve şöyle deniliyordu:

"Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının davası, savunma safhasına gelmiş, sanık ve müdafiler savunmalarını hazırlayabilmeleri için bir aydan az olmamak üzere mehil talebinde bulunmuşlarsa da, mahkeme bu talebi 18 güne indirerek, duruşma 27 Eylül 1971 gününe talik edilmiş ve bugün de savunmalara başlanılmıştır.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın anayasal düzeni ortadan kaldırıp Marksist, Leninist ve Maoist bir düzen kurmak için örgütlenen macera heveslisi bu suçluların bir an evvel kanunlarımızın tayin ettikleri cezalarla cezalandırılabilmesi gayreti içinde bulunduğunu sayın Ankaralıların ve yüce ulusumuzun bilgilerine arz ederim."

Bu inanılmaz bir deklarasyondur. Komutanlık davaya açıkça müdahil oluyor, sanıkları "suçlu" ilan ediyor, bir an evvel cezalandırılmaları için gayret etmeyi vaat ediyordu.

Sıkıyönetim mahkemelerinin, askerî yönetime doğrudan bağlı olarak emir komuta zinciri altında çalıştığına, sanıkların peşinen suçlu sayıldığına, hukuki değil, siyasi bir yargılama yapıldığına bundan iyi kanıt olamazdı. Ancak kimse üzerinde durmadı bile...

İlahlar kurban istiyordu.

Mahkeme, sadece göstermelik bir tiyatroydu.

Hüseyin, Yusuf, Deniz arkadaşlarıyla Mamak Cezaevi'nde.

28 Eylül günkü duruşmayı ben de seyirci sıralarından izledim. Salon küçük olduğundan izleyenler için sayı kısıtlaması getiriliyordu. O yüzden bazen ya babam ya ben girebiliyorduk içeri...

Benim girdiğim gün, m daf  avukatlarının ortak savunması okunuyordu. Avukatlar adına Halit  elenk konuşuyordu.

Mahkeme heyetinin tavrı soğuktu. Ama başlangıç duruşmalarındaki kadar gergin bir hava yoktu. Halit Bey Türkiye'deki gelişmelerin analizini yapıyor, Amerika'yla ilişkilerden, emperyalizmden bahsediyor, yargılanan gençlerin Mustafa Kemal'i nasıl savunduklarını anlatıyordu.

"Yurduna ve halkına bağlı ve onlar için hayatını fedaya hazır bu gençleri bertaraf etmek, yurdumuza hiçbir şey kazandırmayacaktır," diyordu.

Sözlerini tamamlarken, "Yüksek kurulunuzun olaya - bu açıdan bakarak bir karara varacağı inancı içindeyiz. Vereceğiniz kararın, ağır sorumluluk doğurucu tarihsel bir karar olacağına ve bağımsız Türk h kiminin yurtseverliğinin bir ölçüsü olacağına inanıyoruz," dedi. Arada Deniz abimle göz göze geldik. şaşırdı beni gördüğüne... Selamlaştık ama  n m zdeki asker barikatı yüzünden konuşamadık. Uzaktan tebessüm ettik birbirimize...

Babama o günlerde yolladığı mektupta, boyumun uzadığını yazmış.

#

29 Eylül Çarşamba günü Cemil ve Bora Gezmiş, Deniz'i ziyarete gittiler.

Cemil Gezmiş, oğluna gidişatı engellemek için yaptığı girişimlerden söz etti. Deniz önemsemedi:

"Baba, boşuna uğraşıyorsun. Bunlar bizi asacak. Kendini hazırla," dedi.

Soğuk bir hava esti. Bora, "Ben sana dememiş miydim böyle olacağını," demeye kalktı; Deniz, "Ben vazifemi yaptım; sen onu vazifesini yapmayanlara söyle," diyerek susturdu abisini...

Sonra gündelik siyasetten bahsettiler. Deniz, 12 Mart'tan sonra askerî yönetime bakan verilmesini eleştirerek CHP Genel Sekreterliği'nden istifa eden Bülent Ecevit'i sordu.

"Baba, Ecevit partide bir şeyler yapabilecek mi sence?" dedi.

Cemil Gezmiş, gündelik politikadan ziyade kendi oğlunun derdindeydi.

Aslında o ziyaretin özel bir nedeni de vardı.

Bora, yanında bir davetiye getirmişti:

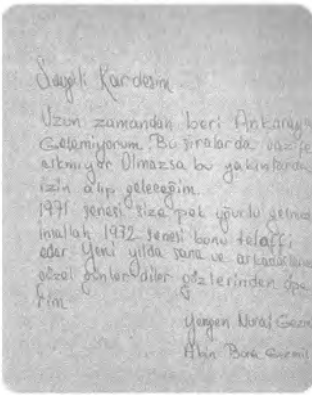
Nikâh davetiyesi...

Bora ve Anıl

*Bu mutlu günlerinde sizlerde aranızda
görmeleceğiniz huzur duyacaksınız.*

Baban
Bülent Ecevit

Baban
Cemil Gezmiş

Bora Gezmîş'in evlendikten sonra eşiyile birlikte Deniz Gezmîş'e yolladığı kartpostal.

6 Kasım günü evleniyordu.

"Gelin", Deniz'i üniversiteden de tanıyan, "mahalleden" arkadaşları Nural'dı.

Tam iki yıldır nişanlılardı, "bu zor günler bitsin, evlenelim" diye bekliyorlardı. Bitmiyordu.

Üstelik Nural, Mamak'ta Deniz'i ziyaret etmek istiyor, ancak soyadı tutmadığından görüş izni alamıyordu. Evlenirlerse "Gezmîş" soyadıyla gelebilecekti.

Yani bu, sadece dünya evine giriş davetiyesi değil, aynı zamanda cezaevine giriş belgesiydi.

Sevindi Deniz...

Son günlerde aldığı en iyi, daha doğrusu tek iyi haberd.

Tebrik etti abisini...

Hayat, Gezmîşleri düğüne ve cenazeye aynı anda hazırlıyordu.

**1 Ekim Cuma
mamak 971**

Baba

Sana mektup yazmaya söz vermiştim. Aslında daha evvel yazamamam tembelliğimden oldu. Bugün savunmamız bitti. Mahkeme kararı 9 ekim günü açıklanacak. Benim için bu kararın fazla bir önemi yok. Önemli [olan] tarihin vereceği karar. Bundanda en ufak bir şüphem yok ki tarih bizi beraat ettirecektir. Ayrıca gelecek kuşaklar önünde temize çıktık. Buna da memnun oldum. Geçmiş olayları tekrar düşündüm ve şimdiye kadar görevimi yaptığıma iyice emin oldum. 1947'nin Şubat 28 inde başlayan hayatım mutlaka sona erecek. Bu şimdi sona erse de fazla önemli değil. Önemli olan inandığım dava için yaşamak. Yoksa hiç bir şey yapmadan yaşamak, sadece yaşamak yosun

1 Ekim Cuma
numaralı 371

Baba

Sana mektup yazmaya vakt vermişim.

Aklında daha emel yazmamam sen-
belliğinden oldu. Bugün yazmamamı bildi.
Mektuba kavram 3 okunmuştu artık kavramı.

Benim için bu kavram fazla bir önem
yok. Önemli tarih vermesi kavram. Bunun
da en ufak bir niyetim yok ki tarihini
bacaat etmişimdir. Ayrıca gelişim kav-
ramı üzerinde tamamlanmış. Bunun da mem-
nun oldum. Geçmiş olayları kavramı okudu-
ğum ve şimdiye kadar kavramı yaptım.
Bu işi emel oldum.

1947 yılubat 28'inde başlayıp
hayatım mutlaka sana verildi. Bu sim-
di sana verildi de fazla emel değil.
Önemli olan inandığım kavram için yaz-
mam. Yoksa * bir bir yazmamam
yazmamam sadece yazmamam yazmam

selman havedir. inandığım biçimde
gördüm şimdiye kadar. Elinden
gelir Lehvan aynı biçimde gördüm
Neyse bu kadar felaket yeter.

Sen nasılsın. Çanşan bu günü
sendeden canı ayağına geldi zıvare.
Tims. 6 Kocunda elden eliyormuş. Çol
sarıdım bu habere. Hamdi ni yapı-
yor. Mahkemede onu görünece bayat so-
ğurdum. Eyaşe bay atıncı. Bazardan
okut dur ummuş sordum Hamdinin.
Söyl- ona mutla okutur bitirir.
Ve tims sene bayat mader boparın.
Bana beklemem ben bitinemediysem
seninde bildirgin gibi ten bellikler değil.
Nzerim- diyan denimini pörre ni bopar
mutla iin gereketi bu.

Anvane gelince onun çol
İzıldığını biliyorum. Sen Anis ona

**solucan harcıdır. İnandığım biçimde yaşadım şimdiye kadar.
Elimden gelse tekrar aynı biçimde yapardım.**

Neyse bu kadar felsefe yeter.

**Sen nasılsın. Çarşamba günü senden sonra ağabeyim geldi
ziyaretime. 6 Kasım'da evleniyormuş. Çok sevindim bu habere.
Hamdi ne yapıyor. Mahkemede onu görünce bayağı şaşırdım.
Epeyce boy atmış. Boradan okul durumunu sordum Hamdinin.
Söyle ona mutlaka okulu bitirsin. Ve bunu sene kaybetmeden
başarsın. Bana bakmasın ben bitiremediysem seninde bildiğin
gibi tembellikten değil. Üzerime düşen devrimci görevi
başarmak için gerekti bu.**

Anneme gelince. onun çok üzüldüğünü biliyorum. Ama ona

izülmöwämini söýleşmele te imkônme.
sen terelli et ömrü.

Sende kendini çol yypat lın ber
ve kardeş berim iin. Berim fakat
tegi bitermeni çol ıterdin. Ama böylesi
berim iin daha iji olıu. Her vaktiden
beru bir yasa sen getirdin ama umut-
naman perdeliki vaktide karıda namus
barcum uar. Ömür iin bir bercumur
öledim ve şimdiki iı sahrat lıgım iındagin

Nayse şimdilik hoş bul.

D. Yezid

**üzölmemesini söylemekte imkânsız. sen teselli et onu.
Sende kendini çok yıprattın ben ve kardeşlerim için. Benim
fakülteyi bitirmemi çok isterdin. Ama böylesi benim için
daha iyi oldu. Her nekadar beni bu yaşa sen getirdin ama
unutmaman gerekki vatana karşıda namus borcum var. Onun
için bu borcumu ödedim ve şimdi iç rahatlığı içindeyim.
Neyse şimdilik hoşça kal.**

10 Ekim 1971, Hürriyet.

Karar günü geldiğinde sanıkları ikişer ikişer duruşma salonuna aldılar.

Deniz, salona, miting meydanına girer gibi girdi.

Yanında Yusuf olduğu halde hâkimin karşısına dikildi.

"Kararı biliyorum," der gibiydi.

Çevresi gazetecilerle, foto muhabirleriyle, kameramanlarla doluydu. Onlara gülümseyerek poz verdi.

Hâkim Albay Ahmet Tetik, kararı yüzlerine okudu:

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan!

Mahkememiz, Türkiye Cumhuriyeti anayasasının tamamını, bir kısmını tadil, tebdil veya ilgaya cebren teşebbüs suçunu işlediğinizi sabit gördü. Türk Ceza

Kanunu'nun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına tecziyenize karar verdi. Gerekçeli karar daha sonra açıklanacaktır. Kararımız kabili temyizdir. Duruşmanız bitmiştir.

Deniz ve Yusuf, kararı, "Kahrolsun faşizm!" sloganıyla karşıladılar.

Tıpkı kendilerinden sonra aynı kararla yüzleşen 16 arkadaşları gibi...

Askerî mahkeme o gün, 18 idamlık için kalem kırdı.

Bütün dava, toplam 2 ay 23 günde bitirilmişti.

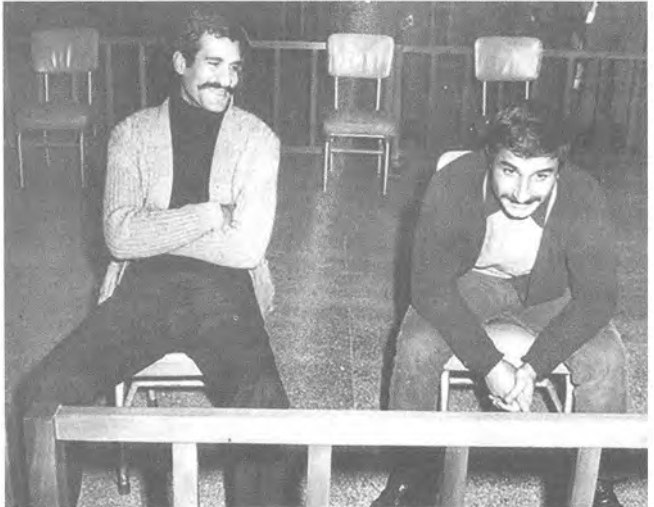
İdam kararının hemen ardından hücre cezası geldi.

Deniz ve idamlık arkadaşları birbirlerinden tecrit edildi, tek başına hücrelere yerleştirildi.

Peşinden, yargılanma sırası onları savunan avukatlara geldi. Onlar da savunma sırasındaki konuşmalarında "devletin manevi şahsiyetine hakaret ettikleri" gerekçesiyle sanık haline geldiler.

12 Mart'ın öfkesi dinmek bilmiyordu.

Deniz, idam kararı sonrası ilk mektubunu hücrelerinden yazdı.

Deniz ve Yusuf son duruşmada.

15 Ekim-1971
Mamak- Ankara

Baba

Sana sık sık mektup yazacağıma sözvermiştim. Sözümü tutuyorum. Aslında sen mektup yazmada ne kadar tembel olduğumu iyi bilirsin. Ama buda soyaçekimle ilgili. Çünkü sende de var aynı tembellik.

Akşam radyoda avukatlarımızın hakkında dava açıldığını duydum ve güldüm. Baştakiler ne yapacaklarını şaşırdılar. Elllerinden gelse okuma yazma bilen herkesi tutukluyacaklar. Bildiğin gibi şimdi hücrede kalıyorum. Vakdimi bol bol kitap okumayla geçiriyorum. Okumaya doymak olmuyor. ölene kadar doymıyacağım. İdamı fazla düşündüğüm yok. Daha evvelde söylediğim gibi dünyaya kazık çakmadım ya. Fazla yaşamak değil önemli olan, ağaçlarda yaşıyor. Ben şimdiye kadar yaptıklarımın pişman değilim. Elimde olsa tekrarlardım onları.

Buradaki arkadaşlarımın hepsinin morali yerinde. Aslında hiç bir za-

15 Ekim - 1971

Manisa - Ankara

Baba.

Sana çok sık mektup yazmaya çalıştım ama -
unuttum. Sözümü tutuyorum. Aslında sen mek-
tup yazmadı, ne kadar tenbel olduğunu iyi bili-
rimsin. Ama bunda soygunculuğu değil Çarlık so-
nu da da var aynı tenbellik.

Aksam vakyada arkadaşlarımla beraber
da dans auldığını duyduysan ve göldün. Bur-
takiler ne yapacaklarını düşünüyorlar. Ellerinden
gelse okuma yazma bilen herkesi tutuklu yap-
acaklar.

Bildiğin gibi şimdi hücrede buluyorum
Vahidini bel bel kitap okumayla geçiriyorum.
Okumaya dayanıklı olmuyorum. Ölene kadar day-
mayacağım. İdamı fazla düşünmüyorum yok. Daha
anılarda eğlencenin sıkı düşüncelere kapılıp oku-
madım ya. Fazla yazmamak diye de önemli olan,
A ayağlar da yazıyor. Ben şimdiye kadar
yaptıklarından pişman değilim. Elimde
daha fikirler olduğunu anlıyorum.

Bundaki arkadaşlarımla beraber hepsinin
maralı yarında. Aslında hiç birisi de

nasr moralimizi bozmadık ki.

Ben gelecekte her zaman umut
kuyum. Tarihin çarkları bizden yana
dönüyor. Kaldık! Biz halkın umutuyuz.
Şimdilik bu kadar.

D. Yoon!

man moralimizi bozmadık ki.

**Ben gelecekte her zaman umutluyum. Tarihin çarkları bizden
yana dönüyor. Kaldığı biz halkın umuduyuz.
Şimdilik bu kadar.**

İdam kararı verildikten sonra görüşmeye gittim.

O görüşmede, "Baba," dedi, "akşam Moskova Radyosu'nu dinledim. Hiçbir tutar tarafımızı bırakmadı. Bizi yerden yere vurdu," dedi.

Halbuki burada adamlar bizimkileri Sovyetler'e hizmet etmekle suçluyorlardı.

"Neden sizi yerden yere vuruyorlar oğlum," diye sordum.

"Baba, ben sosyalistim. Sosyalizmi istiyorum. Ama onun bunun kuyruğundaki sosyalizmi değil... Bağımsız sosyalizm bizimkisi... Yalnız Türkiye'ye özgü... Bunlar onun için bana düşman," dedi.

Hâlbuki gazetelerde, mahkemelerde hep suçlama, "Bunlar dışarıdan para alıyor, destek, yardım alıyor."

Böyle adama Bulgaristan, Moskova para verir mi?

Kullanır mı?

Moskova'da rejim yıkıldı gitti. Bütün arşiv, evraklar ortaya çıktı.

Hani çıktı mı?

Var mı böyle bir yardım kanıtı?

22 Ekim 1971, Cumhuriyet.

21 Ekim Perşembe günü radyo ajansı, İzmir, Ankara ve Tekirdağ'da 15 üniversiteli gencin yakalandığını duyuran bir sıkıyönetim bildirisini yayınladı.

Bildiri, ertesi günkü gazetelerin de manşetinde yer aldı.

Habere göre yakalananlar, "Mahir Çayan hücresinin elemanları"ydı ve "hapisteki arkadaşlarını kurtarmak için, büyük çapta ilgi ve üzüntüye yol açacak çapta bir şahsı kaçırmaya hazırlanıyorlar"dı.

İzmir Sıkıyönetim Komutanı Koramiral Cemal Suer, operasyonu bir bildiriyle açıklamıştı. Ama onunla kalmayıp yurttaşları ihbar seferberliğine çağırmıştı:

Milli bütünlüğümüze kasteden, Türklüğünden şüphe edilip beyinleri sadece kötü yolda eğitilmiş bir grup anarşist, memleketi karanlık bir uçuruma çekmek yolundaki niyet ve çabalarının halen devam etmekte olduğunu üzüntü ile söylemek isterim.

Özellikle sıkıyönetim mahkemelerindeki davaların karar safhasına geldiği veya infaz işlemlerinin başlamak üzere olduğu bugünlerde, tüm halkımızı üzecek, devletlerarası hukuki ve siyasi durumumuzu sarsacak herhangi bir dahili eyleme fırsat bırakmamak hepimizin vatani yükü olduğuna göre eviniz, sokağınız, mahalle ve çevrenizde şüpheli tutumda bulunan kimselerin en yakın resmî makamlara duyurulması hususunun, bir milli görevin icabı olduğunu bir kez daha hatırlatırım.

Bildiride muhbir vatandaşlara yapılan çağrıdan daha vahim bir şey vardı:

“İnfaz işlemlerinin başlamak üzere olduğu” bilgisi...

Gerçi hâkimler 18 idam kararına imza atmıştı; ancak bunun daha temyizi, meclis, senato kararı, köşk onayı vardı.

Bu süreçlerin hiçbiri başlamadan, İzmir’de bir amiral, infazların başlamak üzere olduğunu açıklıyordu.

Cemil Gezmiş, açıklamayı okuyunca küplere bindi.

“Bir hukuk devletinde böyle bir açıklama nasıl yapılabilir” di?

“Devletlerarası hukuki durumunun sarsılmasından çekinen bir iktidar, böyle bir bildiriye nasıl izin verebilir” di?

Hemen Yusuf Aslan’ın babası Beşir Aslan’ı aradı. Buluştular. Ne yapabileceklerini konuştular.

Ortak bir dilekçe yazıp Başbakan Nihat Erim’e ve CHP lideri İsmet İnönü’ye yollamayı kararlaştırdılar. Dilekçe şöyleydi:

21 ve 22 Ekim 1971 günleri Türkiye radyolarında yayınlanan, İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı’nın 26 sayılı bildirisinde “verilmiş kararların infaz işlemine başlanacağı şu günlerde” diye bir deyim geçmektedir. Çocuklarımız hakkında verilmiş olan idam kararlarının gerekçesi dahi tebliğ edilmeden, daha üst hukuk mercii olan Yargıtay ve diğer tetkik mercilerinden beklediğimiz umut ışığında kaybetmiş durumdayız. Komutanlığın bu bildirisi yargıtaya bir direktif mahiyetinde olup meclis, senato ve sayın devlet başkanının kararlarının bu istikamette verilmiş olduğunu kamuoyuna duyurmakta ve çocuklarımıza hücrelerinde ölüm gününü beklemeleri ima edilmektedir.

Uzun süre ölüm gününü bekleme işkencesine duyan ve düşünen insan olarak ne bizim ne çocuklarımızın hatta ne de izan ile düşünen herhangi bir kimsenin tahammül etmesi mümkün değildir. Hukuk kurallarına uygun olarak yapılan yargılama ile bu sonuç ve davranış arasındaki çelişkiye eğilmenizi saygılarımızla arz ederiz.

**Yusuf Aslan babası
Beşir Aslan**

**Deniz Gezmiş babası
Cemil Gezmiş**

Sayın

İsmet İnönü ANKARA

21 ve 22 Ekim 1971 günleri Türkiye radyolarında yayınlanan İsmet İnönü anıtı ile ilgili konutlanışının 26 sayılı bildirisinde "Verilmiş kararların infaz işlemleri başlayacağı bu günlerde" diye bir duyuru geçmiştir.

Çocuklarımız hakkında verilmiş olan idam kararlarının gerçeğe dahi tebliğ edilmeden, daha üst hukuk merci olan Yargıtay ve diğer tetkik mercilerinden beklediğimiz usul işlemleri kaybetmiş durumdayız.

Konutlanışın bu bildirisi yargıya bir diktatör mahiyetinde olup Anayasa, Sena ve sayın Devlet başkanının kararlarına bu istismarla verilmiş olduğuna kamu önüne düğürmekte ve çocuklarımızın hücrelerinde öldürülen beklemeleri ima edilmektedir.

Uzun süre ölüm gününü bekleme işkencesine duyan ve düşünen insan olarak ne bizim, ne de çocuklarımızın hatta ne de izan ile düşünen herhangi bir kimsenin tahammül etmesi mümkün değildir. Hukuk kurallarına uygun olarak yapılan yargılama ile bu sonuç ve davranış arasındaki çelişkiye eğilmenizi saygılarımızla arz ederiz.

Yusuf Aslan Babası
Beşir Aslan

Deniz Gezmiş Babası
Cemil Gezmiş

T.C.
BAŞBAKANLIK

Sıra : 546

Adı : Ankara

Konu : (Konusu izli)

Sayın Cemil Gezmiş

MIHİ Erişim Müdürü

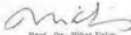
İz Oğretmen Müdürü

İSTANBUL

Böylelikle yazarak imzalı mektubunu aldım.

Şişli'de bulunan Mahkemelerinde Kararları hakkında, Anayasa ve Kanunlar dışında bir şey yapılmayacağı bildirilir.

Bilgi verilmesini rica ederim.

Prof. Dr. Hüsnü Kırımlı
Başbakan

Bir hafta sonra Başbakan Nihat Erim'den 3 satırlık bir cevap geldi.

"Mektubunuzu aldım," diyordu Erim, acılar içindeki iki babanın ruh haline zerrece merhamet duymayan bir üslupla:

*Sıkıyönetim mahkemelerinin kararları hakkında,
anayasa ve kanunlar dışında bir şey yapılamayacağı
tabiidir.*

Bilgi edinilmesini rica ederim.

Nihat Erim

Öyleyse bu bildiri neyin nesiydi?

Nasıl olup da bir komutan, yargıyı hiçe sayan bir bildiri neşredebilmişti?

"Anayasa ve kanunlar" bunun neresindeydi?

Dışarıda çırpınan aileler, içeride hücreye tıkılan oğullarının, kendilerinden ve hâlâ hukuk arayan avukatlarından daha gerçekçi olduğunu kavramaya başlamıştı.

Devlet, infaz kararını çoktan almıştı.

Ötesi, oyalamacaydı.

Babam bütün bunlara rağmen son âna kadar iyimserliğini korudu. Deniz abim de ona başta, "Korkma, bir şey yapamazlar," diyor, teselli ediyordu. Biz de hep iyi düşünmeye çalışıyorduk.

Hatta şu var; babamın bir arkadaşı Deniz abimin yakalandığı dönemde, yurtdışından Johnny Walker marka bir viski hediye getirmişti babama...

"Bunu şimdi açmayacağız. Deniz serbest kaldığında açıp kutlayacağız," demişti.

O viski, babam ölene kadar evinin salonundaki büfede öylece durdu.

İnfazlardan sonra, arada diğer ailelerle mesela Hüseyin'in ailesiyle bir araya gelir, yemek yer, dertleşirdik; ama o viskiye hiç dokunulmadı.

Hüseyin İnan'ın ailesi, Gezmişlerin evinde.

22 Ekim 1971
Mamak- Ankara

Baba

Bildiğin gibi burada yaşamamız yeknesak devam ediyor. Mamak cephesinde yeni bir şey yok. Ben kitap okumaya devam ediyorum. Şu anda elimde yalnız edebiyata ait kitaplar olduğundan onlarla yetiniyorum. Dostoyevskinin kitaplarını bitirdim. Şimdi balzaktan okumaya başlayacağım. Çoğunu daha evvel okumuştum ama yine rahatça, canım sıkılmadan okuyorum. Hele Dostoyevski! yaşadığı toplumun kesitini vermiş romanlarında. Tolstoy'un mujikleri (köylüleri) varsa onunda bir türlü iki yakaları bir araya gelmiyen şehirli küçük burjuvaları var. Onları okadar canlı anlatmışki insan görür gibi oluyor.

Sana İngiliz, Alman, İtalyan, İspanyol edebiyatı desem aklına herbirinden bir isim gelecek. Örneğin Sheakespeare, Goethe, Dante, Cervantes. Ama Fransız ve Rus edebiyatı olunca durum değişir. Bir sürü isim gelir aklına. Her biri bir birinden büyük.

22 Ekim 1971

Mamak - Ankara

Baba

Bildiğin gibi burada yaşamamıza yetkisel durum ediyor. Mamak cephesinde yeni bir şey yok. Ben kitap okumaya devam ediyorum. Şu anda elimde yalnız edebiyata aitt kitaplar olduğundan onlarla yetiniyorum. Dostoyevski'nin kitaplarını bitirdim. Şimdi baksaklı okumaya başlayacağım. Çoğunun daha emel okumuyum ama yine vaktiyle canım sıkılmadık okuyorum. Hele Dostoyevski! yaradıcı toplumun kesitini vermiş romanlarında.

Tolstoy'un müjikleri (köylüleri) narca onun-
da bir türlü iki yakalam bir arayagelmeyen
güçlü küçük birjurnalara nın. Otar, oku-
lar canlı anlatmışki insan görün gibi
sluyor.

Sana ingiliz, Alman, İtalyan, Japonyal
edebiyatı derem aklına herbirinden bir
işim yalene. Örneğin Shakespeare, Goethe, Dante
Cervantes. Ama Fransız ve Rus edebiya-
tı derem derem depişin. Bir sürü işim
galer aklına. Her biri bir kiminden büyük

Aynı durum İran edebiyatı içinde geçer.
E. Ömer Hayyam, Gazali yahut Şirazlı san-
dı : kavgısını ele alırsan al herbiride his-
sanatçı. Hâkî Ö. Hayyam'ı yaradığı, cagola
ele alırsan ce edebiyatı ki Avrupa'ya kıyas-
lanmış aynı bir durum ortaya çıkar.

Hayyam'a gâibîten toleransın akımı
avrupadaki engiziyon işkenceleri şa-
dolar sorulmuş. Ömer yâdıklarının yâ-
de birini söyleyeceği orada bir avrupa-
lı, aynı ilim altında, hânda işkenceyle.

Bunları neden söyleyordum? Batı tahli-
si zâde aydınların akımı Avrupa'ya elmalı.
Tan onun duyduğum için.

Neyse simdilik başka kurt.

D. Yörük.

Aynı durum İran edebiyatı içinde geçerli. Ömer Hayyam, Gazali yahut Şirazlı Sadi. hangisini ele alırsan al herbiride büyük sanatçı. Hele Ö.Hayyam'ı yaşadığı çağda ele alırsan ve o dönemdeki avrupaya kıyaslarsan ayrı bir durum ortaya çıkıyor.

Hayyam'a gösterilen toleransın aksine avrupadaki engizisyon işkenceleri okadar şaşırtıcı ki. Onun yazdıklarının yüzde birini söyleseydi o çağda bir avrupalı, sonu ölüm olurdu, hemde işkenceyle.

Bunları neden söylüyorum? Batı taklitçisi sözde aydınların aksine Asyalı olmaktan onur duyduğum için.

Neyse şimdilik hoşça kal.

Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi'nin verdiği idam kararlarının gerekçesi 27 Ekim 1971 Çarşamba günü açıklandı ve hücrelerinde tutuklulara tebliğ edildi.

Gerekçeli kararın siyasi teşhisleri, onlar için iltifat sayılabildi; hukuki bölümleri ise, zorlama yorumlardan ibaretti:

Kır gerillası harekâtı, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu örgütünün eylemler zincirinin son halkasını teşkil etmektedir. Örgüte mensup olan militanların bilaistisna hepsi silahlı mücadeleye taraftar ve bu yolda şuurlu ve bilinçli kimselerdir. Marksist ve Leninist fikir yapısına sahiptirler. Örgütsel faaliyete, tesadüfen değil, bilerek ve şuurla iştirak etmişlerdir. Bu sebeple mahkememiz, hadisenin özelliğini de nazara alarak, icra başlangıcını, silahlı ilk eylemin vukua geldiği olay olarak ele almıştır. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu gizli örgütüne mensup failler, kastettikleri cürmün icrasına elverişli vasıtalarla başlamış, bu maksada yönelen bankalar soyulmuş, adamlar kaçırılmış, polisler kurşunlanmış, birtakım tesisler basılmış ve arzu ettikleri anarşik ortam yaratılmış, ancak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 12 Mart Muhtırası'nı vererek idareye müessir bulunması, hükümetin değişmesi, asayişin teminine yönelen tedbirlerin artırılması, ancak bütün bunlara rağmen örgüt faaliyetinin durmaması üzerine sıkıyönetim ilan edilmesi ve 11 ilde emniyet ve asayişin sıkıyönetim idaresine devredilmesi, bunların neticesi olarak da sanıkların birçoğunun yakalanması, faillerin işçi ve köylü kesiminden olduğu kadar, Silahlı Kuvvetler mensuplarından da ümit ettikleri desteği bulamaması

sebepleri ile gayelerine yönelen fllerinde başarıya ulaşamamışlardır.

Sanıkların savunmalarında eylemlerinin anayasanın ilgasına yönelmediği yolundaki savunmaları, izah edilen durum karşısında mahkememizce kabule şayan görülememiştir.

Deniz ile babası duruşma salonunda...

30 Ekim 1971
Mamak- Ankara

Baba

Sana dün mektup yazmaya başlıyacaktım ama elime geçirdiğim bir kitabı bırakamadım. Ekonomi-politike ait bir kitap. Bugünlerde kitaplardan başımı kaldıramıyorum. Edebiyatı falan bir kenara bıraktım. Ancak çok yorulduğum zaman dinlenmek için şöyle bir göz atıyorum. Onun dışında zamanımı bütünüyle ekonomi-politike verdim. Ziyaret gününden beri okuyorum. Ayrıca hücredeki yaşantımda bir düzene koydum. Sabah 8 de kalkıyor gece 24 de yatıyorum. Günde bir saat havalandırmaya çıkıyorum. Tek sıkıntım fazla sigara içişim. Bazen günde 3 pakete çıkıyor. Azaltmaya uğraşıyorum.

Bu seferki tutukluluğumu saymazsak 2 yıl ediyor cezaevlerindeki yaşantım. Her nekad en değerli zamanları isede hayatımın bunlar, yinede faydası oldu bana. Bol bol kitap okuma fırsatı buldum. Hukuk öğrenimimi cezaevinde tamam-

[illegible]

B. 704

Manak - Ankora

1 ± 81 - 4:73 08

ladım. Diğer fakülte bilimlerimi her fak
ülteme fırsatı buldum. Ama burada
çok şey var üzerinde ~~incelenmeli~~. incelenme
yapılmalı. Bu seter, ilüme mat kem
olumsuydum fizik ve matematik üzerine
çalışmaya düşünyordum. Ama olmalı neye
şimdilik elindelelerle getinyorum. Son
ano kadarda öfrenmeye devam edece-
ğim.

Gerekli kütüme olumundan her
halde. Bana çale tutanır geldi. Gerek
poli tik peretse hukuki bakiyden büyük yanlı-
lıklarla dolu.

Az daha umutuyordum. Boranın
nikke için hem Borayı hemde yengeli
benim adama kullannayı umutmasam herhalde

Neye şimdilik hece kal.

D. Y. G.

ladım. Diğer toplum bilimlerini bol bol inceleme fırsatı buldum. Ama yinede çok şey var üzerinde [incelenecek] inceleme yapılacak. Bu sefer, ölüme mahkum olmasaydım fizik ve matematik üzerine çalışmayı düşünüyordum. Ama olmadı neyse şimdilik elimdekilerle yetiniyorum. Son ana kadar öğrenmeye devam edeceğim.

Gerekçeli hükümü okumuşsundur herhalde. Bana çok tutarsız geldi. Gerek politik gerekse hukuki bakımdan büyük yanlışlıklarla dolu.

Az daha unuttuyordum. Boranın nikâhı için hem Borayı hemde yengeyi benim adıma kutlamayı unutmassın herhalde. Neyse şimdilik hoşça kal.

4-11-1971

Oğlum!..

Bu hafta geledim. Sana daha önce de söylemişim Cumartesi günü Bora'nın nikâhını yapacağız. Biliyorsun iki ay önceden gün almışlar. Onunla uğraşmak haftayı doldurdu, evinin noksanlarını tamamladım. bu işte bitsin. Önümüzdeki hafta bir gün önceden geleceğim, birtakım belgeleri yargıtaya vereceğim, ümitlerimiz çok kuvvetli. İçini rahat tut.

Annen de gelmek istiyor, ne dersin Geçenlerde Seval gelmişti onunda çok selamı var.

Bora, annen, Ben gözlerinden, hamdi ellerinden öper mektup bekleriz.

Cemil

4. 11. 1971

Öğlens!...

Bu hafta gelmedim. Sonu olsa önce
Söyleyemiyordum. Cumartesi günü Baranın mekânına gosa-
cağı. Bilgiye iki ay önceden gün almışlar.
Onunla uğraşmak haftaya olabilecekti, evimi
mükemmelleştirmek tamamlanmış. En iste tuttu.

Ömürsöze hafta bu gün önceden yazacağım
lütufun belgeleri yazmaya vaktim, inşallah
çok kuvvetli. içini rahat tut.

Annen ile gelmek istiyordum. meclisin
geçenlerde Sırt gelmişti. Onunla çok sevgi
Baran, annen. Ben gülmeyen, hamsi
ellerden önce meclis ekli.

Öğlens!

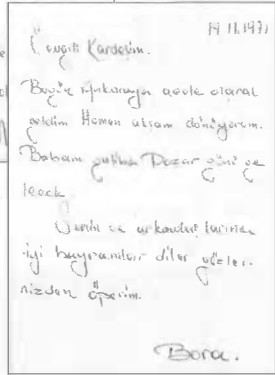
Bora Gezmiş'in nikâhı sonrası Gezmişlerin evinde.

Bora abimle Nural Yengem, 6 Kasım 1971 günü, Kadıköy Nikâh Dairesi'nde sade bir törenle evlendi. Hepimizin içinde, Deniz abimin idam kararının acısı ve burukluğu vardı.

Nikâhtan sonra bizim Acıbadem'deki evimizde aileler ve akrabalarla bir araya geldik ve gündüz bir yemek yedik. Orada da hüznün ve mutluluk bir aradaydı.

Daha sonra, Bora abimlerin Üsküdar-Tunusbağı'nda kiraladığı dairede onların arkadaşları ve ailedeki gençler toplandık. Yengemin abisinin getirdiği, üzerinde gemi şekli bulunan, ufak bir pastayı keserek evliliklerini kutladık.

"Gezmiş" soyadını aldığı için, artık yengeme de Deniz abimi ziyaret hakkı doğmuştu. Evlendikten 3-4 gün

sonra o da annem,
babam ve Bora abimle
birlikte, trenle Deniz
abi'ne gitti. Oradaki
izlenimlerini daha
sonra şöyle anlattı:

"Ankara'ya gidip Deniz'i

ziyaret etmek, bizim için balayından daha önemliydi.
Mamak'ta birçok yerden kontrolden geçtikten sonra,
hapisanenin bir görüşme hüccresinin önünde durduk.
Bir süre bekledikten sonra Deniz görüldü. O kadar uzun
boyluydu ki, hüccrenin içinde başı eğik duruyordu. Küçük
bir bölmeden konuşuyorduk.

Bora, 'Deniz, biz evlendik, seni ziyarete geldik,' dedi.
Deniz de, 'Biz de bulunmak istedik ama olmadı,' diye
esprili yaptı:

'Aslında nikâha çiçek yollamayı da düşündük, ama size bir
terslik olur diye vazgeçtik.'

Deniz'le son kez bir araya gelmiştik. Yine her zamanki
esprili tavrıyla şakalar yapıyordu.

Annesi, halasının ördüğü bir kazağı getirdiğini söyledi.

Verdiği cevap hâlâ aklımda:

'Anne kısmet, bakalım kışa çıkar mıyız?'"

Deniz Gezmiş ve THKO'lu arkadaşlarının Ankara Mamak'taki hücrelerinde idam kararını bekledikleri son birkaç ayda, İstanbul'da Maltepe Cezaevi'nde bir grup tutsak, hummalı bir şekilde tünel kazıyordu.

Temizlik gerekçesiyle getirttikleri tuz ruhuyla betonu delmiş, sapını ayrı, ucunu ayrı içeri soktukları bir çekiçle 4 ay zemini kazarak 15 metrelik bir tünel açmışlardı.

Kasım sonunda tünelin de sonuna gelmişler ve 30 Kasım

Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve diğer sanıklar.

Arananlar: Çayan, Alptekin, Ayna, Bardakçı ve Yılmaz

Sıkıyönetim, tünel açarak
cezaevinden kaçanların
yakalanmaları için
halkı da yardıma çağırdı

MAHİR ÇAYAN

İLE 4 ARKADAŞI KAÇTI

5 sanık
içinde
intim

1 Aralık 1971, Cumhuriyet.

günü içeride bir isyan çıkararak kaçacak arkadaşlarının yakalanmasını engellemişlerdi.

O gün sıkıyönetim mahkemesinde Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi'nin (THKP-C) duruşması vardı. Sabah mahkemeye giden gazeteciler, önce duruşmanın öğleden sonraya bırakıldığını öğrendi, öğleden sonra da salondaki üç sandalyenin boş olduğunu fark etti. Ve yargılanan diğer sanıklar THKP-C'den üç, THKO'dan iki sanığın firarını, müjde verir gibi açıkladı.

Kaçmayı başaranlar, Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ulaş Bardakçı, Ömer Ayna ve Ziya Yılmaz'dı.

Haber, derhal dalga dalga yayıldı. İstanbul'un çıkışları tutuldu. Güvenlik kuvvetlerine alarm verildi. Ev baskınları ve aramalar başladı. Sıkıyönetim Komutanlığı, firarilerin fotoğraflarını dağıtarak ihbar çağrısı yaptı. "Cömert ödüller" vaat etti.

Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün, firarın gerçekleştiği tüneli görünce, "Adamlar tünel değil, metro kazmış!" diye tepki gösterdi. Sonra da, "Çayanların ölü veya diri mutlaka ele geçirileceğini," söyledi.

Bütün güvenlik güçleri onları ararken, firari beş devrimci, dolmuşla geldikleri Üsküdar'dan motorla Beşiktaş'a geçmiş, kendilerini karşılayacak olanlarla buluşamayınca Kabataş'taki Sebil Çay Bahçesi'nde çay içmişlerdi.

Haber, Mamak'a ulaşmakta gecikmedi.

Sıkıyönetimin öfkesi, Denizlerin neşesi demekti.

Adeta Kartal'daki o tünel, Mamak'ta onlar için de bir çıkış kapısı açmıştı.

7-12-1971

Deniz!

Senin kitabı bugün gönderdim. Senden mektup bekledim alamadım. Ziyaret konusunda bir haber çıkmadı, önümüzdeki hafta zaten murafaada bulunmak için geleceğim. Yarın benim mahkemem var bakalım ne yaparız, birkaç gazeteyi daha dava edeceğim.

Sen nasılsın O gün bana bir şey söylemedin. Niyazi Beyi ziyaret ettiğimde Senin rahatsız olduğunu söyledi. iyileştin mi? Ziyaret ve yiyecek kabülü hakkında bana bilgi ver, annen, Hamdi, Bora ve gelin hepsi selâmlarını yollar. Ben de gözlerinden öper mektup beklerim.

7-12-1921

Daniz!

Senin kitabın bugün geldi.
Derdim, Senden mektup bekledim ala-
madım. Ziyaret kamamda bu hafta
etkile, "ünümüzdeki" hafta zaten
müsaafada bulunduk için, geleceğin
yolum benim mektupların ve bu kadar
me yaparız, lütfen gözetimi ola her
dava edeceğim.

Sen nereden o gün burada
kişiyi söyledim. Vizeyi bu Ziya.
net ettiğimde Senin rahatı olacağım
Syledi. vizelestin mi? Ziyaret ve işle-
mek kolüli her künde herme ilgi
ver, anmen Hamdi, 13.000 geline
hüseyi Seha'm laime yollar. Benim
gözlemlerden işler mektup beklemiz

12

F

Cemil Gezmiş'in bahsettiği "murafaa", yani Askerî Yargıtay'daki temyiz duruşması 15 Aralık 1971 günü başladı.

Şimdi askerlerin verdiği idam kararını, başka askerler inceleyecek ve karar verecekti.

Ancak o Askerî Yargıtay, daha beş ay önce Genelkurmay Başkanlığı'na bir yazı yazarak, "Marksist felsefe ışığındaki silahlı eylemlere" Ceza Yasası'nın 146. maddesinin uygulanması gerektiğini bildirmiş, sıkıyönetim komutanlıklarına ve askerî savcılıklara bu yolda emir verilmesini talep etmişti.

Yani Askerî Yargıtay, "İdamla yargılayın!" emrini vermişti.

Şimdi o hâkimler, "Bu davaya 146. madde uygulanamaz," diyen savunmayı değerlendirecekti.

Başsavcı, ilk duruşmada dokuz sanığın idam kararının bozulmasını, dokuz sanık hakkındaki idam kararının ise onanmasını talep etti.

Deniz Gezmiş'in adı, idamlıklar arasındaydı.

Son karar, yılbaşından sonraya kalmıştı.

Deniz, o son yılbaşını hücrelerinde kitaplarıyla geçirecekti.

24 Aralık - 971
Mamak - Ankara

Baba

**Yine mektup yazmada tembelliğim üzerimde. Ha bugün, ha yarın derken bugüne kadar yazamadım.
Burda yeni bir şey yok. Eskisi gibi yaşıyıp gidiyorum. Sağlığım yerinde. Hapishaneden başka ne yazılır ki.
Sen bana postayla Tolstoy'un "Savaş ve Barış"ı yolla.
Herkes selam Hoşçakal.**

24 Aralık - 1971

Mamuk - Ankara

Baba.

Yine mektup yazımda ten taltipim
üzümde. Ha bugün, ha yarın dersen kipi-
ne kodlar yazmadım.

Burada yeni bir şey yok. Eski
gibi yazıya geçtiğim. Sağlığım
yerinde. Hapis hanımdan başka neyazı oldu.

Sen bana postayla Tolstoy'un
"Savaş ve Barış"ı yolla.

Herkese Selam Hoşca kal.

B. Y. İ.

10 Ocak 1972 Pazartesi günü, Mamak Cezaevi'nin radyosundan, Askerî Yargıtay'ın nihai kararı duyuldu:

Askerî Yargıtay İkinci Dairesi, (Hâkim Tümgeneral Kemal Gökçen ve Hâkim Albay Nahit Saçlıoğlu'nun karşı oy yazılarına karşı oy çokluğuyla) 18 idam kararından 15'ini bozmuş, 3'ünü onaylamıştı.

İdamı onaylanan üç isim, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnân ve Yusuf Aslan'dı.

Anlaşılan, ibret için 3 isim seçilmişti.

Zaten aylar önce, askerî mahkemede savunmalar yapılırken de Ordu Foto Film Merkezi'nden gelen görevli, diğer idamlık sanıkların değil, sadece bu üç ismin fotoğraflarını çekmişti. Buna tanık olan Halit Çelenk'in eşi Şekibe Çelenk, "Gitti bu üç çocuk," diye geçirmişti içinden...

O tahmin doğrulanıyordu işte...

Mahkeme bu üç ismin, "mevcut sosyal, politik ve ekonomik düzeni, zor yoluyla yıkmayı gaye edindiği" hükmüne varmıştı.

Karar, hücrelerden yükselen, "Kahrolsun faşizm!" sloganlarıyla karşılandı.

Deniz, karardan sonra ziyaretine gelen avukatı Halit Çelenk'e, konuyu şöyle özetledi:

"Faşizmin eline bir kere düşmeyeceksin abi..."

Onlar, bu finale hazırlıklıydı; ancak aileleri için kabullenmek imkânsızdı.

Cemil Gezmiş, bir yandan oğlunun, "Kimseden bizim için af istemeyin," sözüne uyuyor, bir yandan da gidişatı görerek hangi yol varsa denemek istiyordu.

Yargıtay'ın kararını verdiği o gün, son bir umutla, CHP liderine bir mektup yazmaya karar verdi.

Bu, aileden CHP'li bir babanın, son umutla haykırışıydı.

15 yıl önce, ilkokulu yeni bitirmişken, Sivas'a gelen İsmet Paşa'nın elini öpebilmek için polisi atlatıp arkadaşının evine dalan o körpe fidanı, Deniz'ini, şimdi o Paşa'nın girişimi kurtarabilirdi.

Cemil Gezmiş, daha sonra İnönü'nün çok duygulandığını öğrendiği mektubunda o eski anıyı anlatmadı; başka bir fotoğrafı hatırlattı:

İstanbul, 10 Ocak 1972

Sayın Paşam,

Ödeme vakti gelmiş bir açık bononuz için sizi rahatsız etmek zorunda kaldım. İtizar beyan ederim.

Hatırlarsanız bir açık bononuz şu idi:

"Sakın öldürmeyin her şeyin çaresi bulunur..."

Bu, Amerikalı dört çavuşun oğlum Deniz Gezmiş tarafından Ankara'da kaçırıldığı günlerde basın ve radyo ile yayınlanan beyanımız idi.

Şimdi her şeye bulunan çare, sonuç olarak belli oldu:

Yani oğlumun hayatının izalesi...

O zaman ne lüzum vardı Sayın Paşam? Öldürse, işkence yapsa, ölümden öteye bir ceza verecek miydiniz?

Elli yıldan beri hukukun üstünlüğü uğruna alınan mesafenin bugün ne kadar geri kaldığını, herhalde siz de benim kadar esefle müşahade etmektesiniz. Bu nedenle dünya hukuk âleminde bu sonucun tartışmasını geleceğe bırakıp davamızın politik yönüne dönüyorum.

Yine sizin bir açık bononuz daha vardı. Bunun birinci safhası olaylar sırasında idi: "Öldürme olmasın gereği kolay" buyurmuştunuz. Oğlum bir taraftan yaradılış gereği, diğer yandan sizin teminatınıza uyarak Amerikalıları serbest bıraktı. İkinci safhasında, "Biz de gereğinde yerimizi alırız," buyurdunuz. Bu gerek, zannediyorum ki içinde bulunduğumuz dönemdir.

Sayın Paşam, oğlumun hayatının izalesi ile bu ülkede özlenen ve beklenen huzur, sükûn ve ülke insanının problemlerinin çözüleceğine kâni bulunsaydım, şu anda oğlumun genç kanını yüce milletime helâl ederdim. Ama ne yazık ki şu

İnönü'ye hatırlatılan fotoğraf. Tefik Gezmiş, Pembe Köşk'te en solda ayakta.

sırada böyle bir sonuca kendimi inandırmak için hiçbir sebep göremiyorum.

İktidara sahip olanların devlet radyoları, güdümlü basın ve diğer yollarla oğlum hakkında neşriyatı, sadece kendilerini tatmin etmekten ileri gidememektedir. Gerçek odur ki: Oğlum 20 yaşında hayatın bütün nimetlerini ayaklar altına alarak, külfetlerini omuzlamış ve bunu yalnız bu ülkenin ezilmiş insanları için ve bu vatanın sizin mücadelelerinizle koparılmış olan kapitülasyon belasına bir daha düşmemesi uğruna yapmıştır.

Hal böyle iken onu bu ülkeye zararlı bir insan olarak gösterme gayretleri, bugün olmasa bile yarın ne kadar gülünç bir çaba olduğunu meydana çıkaracaktır.

Nasıl düşünebilirsiniz? Soyunda 16 şehit vermiş, 20 yaşında bir delikanlının, en az onu vatana ihanetle suçlayan insanlar kadar vatansever olmadığını?

Evde onun odasında 18x24 büyütülmüş bir fotoğraf var: Çankaya'da Pembe Köşk'ünüzün bahçesinde çekilmiş. Sağınızda ak saçlı birisi var. 1950'lerde, en güvendiklerinizin sizi terk ettikleri günlerde, kış kıyamette Erzurum'dan kalkıp sizi ziyarete gelmiş; işte o, bugün "şehir eşkıyası" olarak nitelendirdiğiniz ve bu işaretinizle ölüme mahkûm edilen Deniz Gezmiş'in dedesi... Ak saçlı ihtiyar...

Bu mu idi vefa Sayın Paşam?

10 Ocak - 1972
Mamak- Ankara

Baba

Geçen hafta görüşmede söylediğim gibi gönderdiğin Tolstoy'un "Savaş ve Barış" elime geçti. Hemen o gece sabahlayıp bitirdim. Diğer bölümleride elime geçince çok iyi olacak. Olağanüstü bir yapıt.

Bugün radyodan askeri yargıtayın benim, yusufun ve Hüseyin'in ölümümüz hakkındaki kararı öğrendim. Aşağı yukarı bu kararı bekliyordum. Bu nedenden bir değişiklik olmadı. Karara senin de fazla hayret ettiğini zannetmem. Çünkü belliydi durum. Senin metanetini bozmayacağını umut ederim.

Benim sağlığım ve moralim yerinde. Bundan hiçbir endişen olmasın. Nasıl benim Türkiye'nin bağımsızlığını tekrar kazanacağından en ufak bir şüphem yoksa. Ayrıca sen Mustafa Kemal döneminde yaşayıp bağımsızlığın ne olduğunu gördün. Dolayısıyla

10 Ocak - 1932

Manisa - Ankara

Baba

Geçen hafta görüşmede söylediğim gibi
gündendiğin Tokatçı'nın "sana ve bana" eline
geçti. Hemer o para subkuluşu bittirdim.
Diğer kâğıtlarında elime geçerse çok iyi ola-
cak. Olamazsa da bir şey.

Buğün radyodan askeri yarıyayın benim
yurtdışı ve Hürriyet'in ölümünü hableride-
li kararı. Öğrendim. Az önce yukarı bu kara-
rı biliyordum. Bu nedenle bir değişiklik
olmadı. Kararı serinde fazla hayret ettiğini
zannetmem. Çünkü belliydi durum. Senin
metanetini bozmayacağına emindim.

Benim raporum ve mevalim gerinde. Ben-
dan hiçbir endişem olmasın. Mevlâ benim Türkiye-
yimi bağışlayacağını teker kararsızlıktan
en ufak bir şüphem yok. Hayır sen
Mustafa Kemal ölümünde yarayıp bağışlaya-
cığın ve öldüğünü gördün. Dolayısıyla

başıncaş ile uğruşma olmanın anlamlı.
kavrayışına inanıyorum.

Anam. teselli etmeyi umut ediyoruz
biliriz. Sende kendine iyi bak. Anamın
kardelerime selamla.

Öğlen
D. Genç!

bağımsızlık uğruna ölmenin anlamını kavrayacağına inanıyorum.

Anamı teselli etmeyi unutmayacağını biliyorum. Sende kendine iyi bak. Anama ve kardeşlerime selamlar.

Oğlun

19 Ocak 1972
Mamak-Ankara

Kardeşim Gürkân*,

Gönderdiğin kartı ve telgrafi aldım. Benim durumum bildiğın gibi. Yargıtay onayladı. Sıra şimdi Meclis'te, öyle zannediyorum ki o da onaylayacak.

Ben, Yusuf ve Hüseyin yan yana kalıyoruz. Keyfimiz ve sağlığımız yerinde. Gerisi vız geliyor bize. Senin anlayacağın moralimiz sağlam.

Yusuf ve Hüseyin'in selamı var. Oradaki bütün arkadaşlara selam.

Hoşça kal.

* Deniz Gezmiş'in Ankara Cezaevi'ndeki yakın arkadaşı Mustafa İlker Gürkân'a yazdığı mektup.

Askerî Yargıtay'ın kararından sonra sıkıyönetim mahkemesinin 15 idam kararında ısrar etmesiyle yargı, son sözünü söylemiş oldu. Şimdi sivil süreçler başlıyordu:

Meclis, senato ve köşk...

Ancak ülkede Balyoz Harekâtı'ndan beri yoğun bir baskı havası vardı. Anayasa budanıyor, özgürlükler daraltılıyor, sıkıyönetim, her yerde olduğu gibi mecliste de hissediliyordu.

Bu iklimde de idamlara engel olabilmek için çabalar cız cız kalıyordu. CHP'nin genç kanadından Bülent Ecevit ve arkadaşlarının idam cezasının kaldırılması talebiyle verdikleri kanun teklifi, o cız cız çabalardan biriydi; dikkate bile alınmadı.

İdam cezasına karşı bir imza kampanyası açıldı; ağırlıkla sanatçı ve yazarlarla avukatlar imzaladı, siyasetçiler uzak durdu. Altan Öymen'in, basın toplantısıyla açıkladığı dilekçenin imzacıları arasında, Yaşar Kemal, Prof. Erdal İnönü, Nadir Nadi, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Erdağ Öz, Onat Kutlar, Prof. Ruşen Keleş gibi ağırlıklı isimler vardı. Ancak meclisten, bağımsız Mehmet Ali Aybar, senatörler Fatma Hikmet İşmen ve Fakih Özlen ile 27 Mayısçı dokuz tabii senatör dışında imzalayan olmamıştı.

Aybar'ın Meclis Başkanlığı'na, "İdamlar infaz edilmemelidir!" diye verdiği dilekçe de, Uluslararası Af Örgütü'nün başbakana "İnfazları durdurun!" diye yaptığı çağrı da yankı yaratmadı.

CHP lideri İsmet İnönü'nün, "Siyasi suçlar için idam olunmalı!" çıkışını ise AP lideri Süleyman Demirel, "Rejimi yıkma eylemi, siyasi suç değildir," diyerek bastırdı.

Tartışma uzayınca MİT, İnönü dahil parti liderlerine bir briefing vererek sıkıyönetimin ve idamların zarureti anlattı.

İktidar, gözünü karartmış, daha idamlar meclise gelmeden darağaçlarını kurmaya başlamıştı. "İdamlıklar" ise, bu tartışmaları hücrelerinde kitap okuyarak izliyorlardı.

19 Ocak 1972
Mamak- Ankara

Baba

Daha evvel yazdığım mektup eline geçmiştir herhalde. Buradaki durum bildiğin gibi. Ben kitap okumaya devam ediyorum. Gönderdiklerini okudum. Savaş ve Barış'ın diğer ciltlerini sabırsızlıkla bekliyorum. Şimdi Hügo'nun "93 ihtilalini" yeni bitirdim. Ayrıca yanımda Neruda ile Brecht'in şiirleri var, tekrar tekrar okuyorum onları. Hani Eflatun ile ilgili bir olay var. 84 yaşında kitap okurken ölmüş. Kendimi Eflatunla ölçmek diye bir şey yok kafamda, ama aslında çok iyi bir örnek olay bu. Her ne kadar okuduklarımın çoğunluğu [hepsi]

19 Ocak 1972

Manca - Ankara

Baba

Daha emel yaşadığım mektup dines pe-
ninin her halde Buradaki durum bildiğin-
gibi. Ben kitap okumaya devam ediyorum.
Gönderdiklerini okudum. Savaş ve Barış'ın
diğer ciltlerini sabırsızlıkla bekliyorum.
Simoli Hüpo'nun "93 ihtilali"ni yeni
tutindim. Ayrica yaninda Norada ile
Brecht'in şiirleri var tekhar tekhar
okuyorum onları.

Hani Eflo'nun ile ilgili bir
şey var. 84 yaşında kitap okumaya baş-
ladı. Kendini Eflo'ya okumak diye
bir şey yata katında ama aslında
çok iyi bir örnek olaydır.

Her ne kadar okudukları benim için ~~çok~~ değerli

bilimsel değil de sanat yapıtları
aleada jinede onların önemi-
ni küçültmüştür. İnan aradığı bir sını-
rı bu katılıyor Tolstoy'da.

Milleti Sanatına bakanlıklarından
kardeşler için iain alı. Onlar da
Ziyarete getsitirebilir.

Şimdilik heres hal. Herkes selâm

D. Y. i.

**bilimsel değil de sanat yapıtları olsada yinede onların önemini
küçültmüyor. İnsan aradığı bir sürü şeyi bulabiliyor Tolstoy'da.
Milli Savunma bakanlığından kardeşler için izin çıktı. Onlar
da ziyarete gelebilecekler.
Şimdilik hoşça kal. Herkese selâm.**

20 Şubat 1972, Cumhuriyet.

19 Şubat sabahı saat 07.00'de polis ve istihbaratçılardan oluşan bir tim, Ulaş Bardakçı'nın gizlendiği söylenen Arnavutköy Üvez Sokak 8 numaralı evin bodrum katını bastı. Çıkan çatışmada Ulaş Bardakçı öldürüldü.

Ulaş, yaralı olarak apartmanın dışına çıkmış, 5-6 metre gidebildikten sonra ölmüştü.

25 yaşındaydı.

Aynı gün, Ziya Yılmaz da yaralı olarak yakalandı.

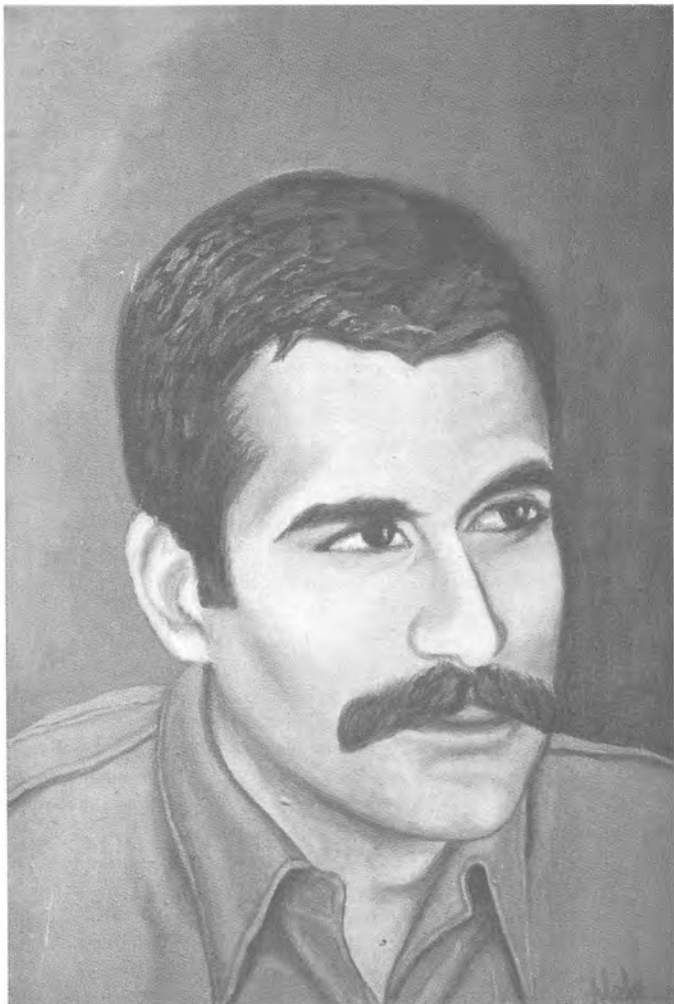
Gazeteler, "Anarşist Çayan'ın izinin de tespit edildiğini" yazıyordu.

Durum ağırlaşıyordu.

O gün, Denizlerin idam dosyası da Meclis Adalet Komisyonu'na sunulmuştu. İlişğinde Başbakanlığın "ölüm cezalarının yerine getirilmesine ilişkin tezkere"si vardı.

Hükümet, "Asalım!" diyordu.

Deniz, babasına hücreden son mektubunu o günlerde yazdı.

Mamak'ta arkadaşı Mete Ertekin'in Deniz'le aynı hücreyi paylaşırken yaptığı ve Deniz'in bir ziyaretinde Cemil Bey'e emanet ettiği portre.

22 Nispet - 1972

Mamuk - Ankara

Baba

Bugünlerde mektup yazmak peşçikler zor ge-
liyor bana. Ayrıca yazacak fazla bir şeyde bulun-
muyum. Belliide bunun nedeni dışardaki olaylar.
Berradahi yarayışın ayın tempada devam etti-
ğini. Yani manah cephesinde yeni bir şey yok.

Gelenlerde Ederen ağabeyden mektup aldım. Tev-
zamında selamı var. Her halde ağızda gününün devam
tecine alındığından haberi var.

Şimdilik hoşçakal Aneme ve kardeşlerime
selamları

Nat: Sana Ahmet Asiften bir
şey yazıyorum.

" Biz ki yavaşça batın

Hemde, göz akıyor,

Hıncı, daması.

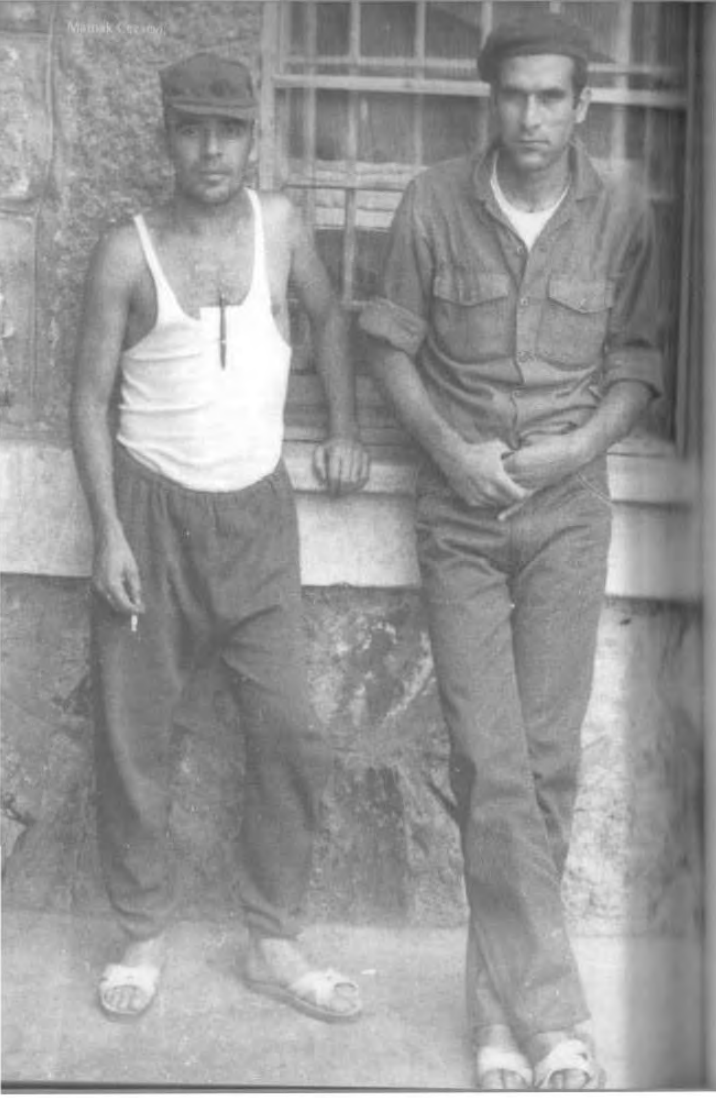
Şafakları.

Taaa Şafakları.

Hay canım

Katın, dinanıt kuyruğu "

D. G. G. G.

Şiirin, bu mısralardan hemen önceki, yazmadığı bölümü şuydu:

*Nicedir,
Kahpe ağzında
Bir salgın,
Bir deprem gibi künyemiz.
Nicedir,
Başımıza zindan dünyamız.*

Bir hafta sonra yaş günüydü. 25'ini dolduracaktı Deniz...
Zindanda yapayalnız.

O günlerde, Mamak'a görüşe giden ailelere, hükümet tarafından geldiği söylenen bir teklif iletildi:

"Çocuklarınıza söyleyin, 'Pişmanınız, bağışlanmamızı istiyoruz,' diye bir dilekçe versinler, düşünelim," denildi.

Aileler, bu teklifi içerde çocuklarına ilettiler.

Hepsi aynı karşılığı aldı:

"Sakın ha!"

Deniz abim, “Kesinlikle kimseye gidip bizim için af dilemeyin!” dedi.

Bunu idam kararları verildiğinden beri hep söylüyordu. “Biz asla pişman değiliz, af dilenecek bir iş yapmadık, gidip bir yerlere başvurup bizi küçük düşürmeyin!” diyordu.

Babamsa buna karşılık, “Oğlum, benim bugüne kadar kimseye yalvardığımı görmedin, bundan sonra da görmeyeceksin. Kimseye yalvarmam. Yasal yolları zorlayacağız,” cevabını veriyordu.

Ama babamdan öğrendiğime göre, Yusuf Aslan’ın babası Beşir Amca, İsmet İnönü’nün evine gitmiş.

Hatta İnönü’nün torunu bir yerde anlatıyordu, “İdamların önlenmesi için Deniz Gezmiş’in kız kardeşi eve geldi,” diye... Halbuki malum, bizim kız kardeşimiz yok.

Herhalde Beşir Amca’nın ailesi olmalı... Hatta bildiğim kadarıyla, yine rahmetli Beşir Amca, babalık duygusuyla Cumhurbaşkanlığına da gitmiş ama onlar da çok ilgilenmemişler.

Bunlar bir konuşmayla yumuşayacak insanlar değildi. Sistemin parçalarıydı. Hatta anlatılanlara göre, Sunay’ın karısına birisi idamlar konusunda eşiyle konuşmasını rica ettiğinde, “Onlar iktidara gelse hepimizi öldürecekti, onun için asılmaları normaldir,” gibi laflar etmiş.

Babamlar, ona buna yakarmak yerine milletvekillerine hitaben kısa bir mektup yazıp meclisteki sıralarına bırakmayı, devlet başkanına da bir dilekçeyle başvurmayı düşündüler.

Sayın Milletvekili,

Üç zencin ölüm cezaları, Anayasamızın son mercii olarak tesbit ettiği ve bir teminat unsuru olarak kabul ettiği yüce Meclisinize sunulmuş bulunmaktadır.

Siyasi görüşünüz hangi istikamette olursa olsun, 24 yaşında, hayata yeni başlamış üç insanın ölümüne "evet" demeden önce bir iç muhasebesi yapacağınızı ve herşeyin üstünde sizin de aynı kudretin bahsettiği canı taşıyan bir yaratık ve özellikle bir baba olduğunuzu düşünceğinizi kuvvetle ümit etmekteyiz...

Saygılarınızla,

Cemil Gezmiş

Rıdır İnan

Begir Aslan

Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in babalarının milletvekillerine yazdığı ortak mektup.

Bütün milletvekillerine bir mektup yazdık. Karar vermeden evvel bir vîcdan muhasebesi yapmalarını istedik. Üçümüz de imza ettik.

Mektubu, bizim milletvekili arkadaşımız Altan (Öymen) meclis postanesine verdi.

Sonradan öğrendik ki bu mektup meclis postanesinde hemen yok edilmiş. Hiçbir milletvekiline gitmemiş. Artık kimin emriyle kimlerle yok edildiyse, mektup kayboldu.

Devlet başkanına yazdığımız mektuba ise cevap bile verilmedi.

Biz üç Vatandaş, üç Baba Kendi Adımızla ve görüşümüzü paylaşacak olan sağ duyu sahibi yurttaşlarımız adına ;

TÜRKİYE CUMHURİYETİ SAYIN BAŞKANINA

Aşağıdaki düşünce ve tekliflerimizi saygı ile arz ederiz.

1- 1968 yılından buyana gittikçe artan bir tempo ile gelişen ve 18 öncesindeki kiritik noktaya gelip bizim için elem verici sonuca ulaşan olaylara bir mesafede durdurmak elbetteki Devletimizin gücü içindedir.

Gerektiği zaman kendi varlığını korumak için her türlü tedbiri almak onu temsil eden kurum ve şahısların hem hakkı hemle görevidir. Ancak: Tarih boyunca süre gelmiş mezhep kavgaları etmek kavgasından daha kanlı daha tahripkâr olmuştur.

Celâli isyanında 90 yaşındaki bir Sadrazamın 90 bin kişiyi katl etmesi konuyu çözememiş, yüz yıllar boyu aynı kanı taşıyan insanların bir birlerine düşman olmasına yol açmıştır.

Bu nedenle bu gün içinde bulunduğumuz ortamdan çıkılmaı genel-likle tüm Ulusun ve Özellikle bir kaç yüz aileyi faşlaıyla tedirgin eden olayların atirik tekerrür etmemek üzere bir noktada durması için kuvvle-
rin kullanılmasından ayrı olarak bütün duygusal davranışların dışında
aşağıdaki hususları yüksek attilaınıza sunarız.

a) Bu gün yerli ve yabancı düşman çevrelerin üzerinde birleşek-leri miktarda maktâ: meşleştirmişde huzursuzluğu devamlı kılmaktır. Tansif
yonu daima yüksek tutmak kendi düşük emellere
yoğur kim

Tarihe birmektedir.

b) suç işlemiş olanların cezaları hukuk kurallarına uygun olarak
teyis ve tesbit edilmelidir.

c) Gelen cema evlerinde tutuklu bulunan Şerâfî liderleri aracı-
lığı ile yurt içinde ve dışında aramaların teslis olmasında başka bir
olayla teşebbüs etmeleri hususunda tedbirde bulunulması.

d) Hükümet ve parlamento olarak gayetli tasir etmek emeli ile
ve bu gayriye kavgalık olarak gelecekte tekerrür etmesi kayit ve gerti
ile en geç 29 Ekim 1973 tarihinde yörürüğe gâ konmak üzere bir af kanunu k
pikarilmelidir.

e- Yukarıdaki müruşatımız vüda mahkum edilmiş geceklerimizin ha-
yatını kurtarmaktan çok .devri kalan geceklerimizin ve tüm ülke insanını,
yerdeki hüsura bakımından düşüncüklerimizi tasvir buyurulduğu takdirde
verilecek herr görüvi ifşayında bulunduğumuzu beygilerimizle arz ederiz.

Cemil Cemil

Kadir İnan

Beşir Arslan

Yasal süreç gibi, yasama süreci de büyük hızla işledi.

İdam kararları, 6 Mart'ta Meclis Adalet Komisyonu'nda 1'e karşı 13 oyla kabul edildi. Tek karşı oy, CHP'li Mevlüt Ocağcıoğlu'ndan geldi. CHP'li 5 üye oy kullanmadı, 1 üye, "Kabul," dedi.

10 Mart'ta sıra Meclis Genel Kurulu'ndaydı.

Oturuma saat 15.00'te başlandı.

Üç mahkûmun babası da dinleyici sırasındaydı.

İdam dosyaları aciliyeti bahanesiyle öne çekildi. Görüşmeler sona erene dek oturum kararı alındı.

Meclisin acelesi vardı.

Başbakan Nihat Erim ve bakanları, "Memleketin şartları malum," diyerek idamları cansiperane savundu.

Bülent Ecevit ise, önergenin aleyhindekilerin sözcüsü durumundaydı:

"Önce idamın kaldırılması hakkındaki kanun teklifini görüşelim," önerisini ortaya attı; kabul ettiremedi.

Komisyonunda, "Hayır," diyen CHP'li Ocağcıoğlu, "Bunları asmakla mesele bitmez, bu dava daha da büyür, genişler," dedi; dinlemedi.

DP adına konuşan Nuri Eroğan, vatandaşın, ölüm cezalarının bağışlanması için el kaldıranları asla affetmeyeceğini söyledi.

Sonra kürsüye Mehmet Ali Aybar geldi. Şimdi, Deniz'in 18 yaşındayken kaydolduğu partinin eski genel başkanı o genç üyeyi, bu idam mahkûmunu savunacaktı. O, idam cezası aleyhine konuşurken Genel Kurul salonundan yükselen, "Asalım, asalım!" sesleri tutanaklara şöyle geçti:

MEHMET ALİ AYBAR: *Ölüm cezalarına çarptırılan gençlerin bu noktaya nasıl geldiklerini tespit ederken iki amilin bulunduğunu söyledim. (AP ve DP sıralarından:*

"Sen getirdin, sen!" sesleri) Uzak amilin, Türkiye'nin geri kalmışlığında olduğunu ifade ettim.

MEHMET DOĞAN (Kars): *Senin kaşan sakat, kaşan!..*

MEHMET ALİ AYBAR: *Yakın amilin ise, sola hayat hakkı tanınmaması olduğunu ifade ettim. Bu itibarla Türkiye İşçi Partisi'nin, Türkiye'nin biricik, legal, demokratik sol partisinin başına gelenleri burada belirtmek suretiyle, sola karşı yapılan saldırıların neler olduğunu ve bunun devam ettiğini dile getirmek istiyorum. Durumun böyle olduğunu bile bile üç gencin ipe çekilmesine "evet" diyebilecek misiniz? Kanlı Pazar, Konya, Kayseri ayaklanmalarının ve daha nice cinayetlerin meçhul bırakılmış failleri ellerini kollarını sallayarak gezerken, Deniz Gezmiş ile iki arkadaşını ipe gönderebilecek misiniz? (AP sıralarından: "Göndereceğiz!" "Onun bir ismi de Aybarof!" sesleri) Siyasi idamlar toplumlarda derin yaralar açıyor. Zira halk biliyor ki, siyasi idam, son tahlilde vahşi bir tasfiye hareketidir.*

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya): *Halt etmişsin sen!..*

HASAN TOSYALI (Kastamonu): *Konuşturmayın bu şekilde!*

İLHAN DARENDELİOĞLU (İstanbul): *Bir de kızıl bayrak getirsin oraya, öyle konuşsun!*

Aybar'ın konuşması, sağcı milletvekillerince sıra kapaklarını vurularak protesto edildi. Üzerine yürütenler oldu.

CHP grubu adına konuşan Necdet Uğur ise, "Meclisin mahkeme gibi karar veremeyeceğini," söyleyerek karara itiraz etti.

AP grubu ise tamamen idamların lehindeydi. Seyfi Öztürk, "CHP'nin Talat Aydemirlerin idam cezasının onaylanması yönünde çalıştığını" hatırlattı.

Eski defterlerin intikam pazarlığının yapıldığı açıkta.

Tartışmalar bu üslupla 9 saat 25 dakika sürdü. Oylamaya geçildiğinde vakit gece yarısına yaklaşıyordu.

İsmet İnönü, 23.20'da, "Artık tahammülüm kalmadı!" diyerek Genel Kurul'u terk etmişti.

Yapılan açık oylamada, Bülent Ecevit, "hayır" oyu verdi.

Süleyman Demirel ve Ferruh Bozbeyli ise "evet" dedi.

Sonuçlar açıklandığında, 53 ret, 6 çekimsere karşılık

238 kabul oyu vardı. Kabul diyenlerin bir kısmı, "çekimser" kalınların hepsi CHP'liydi. 85 CHP'li ise oturuma katılmamıştı.

CHP lider seviyesinde idamlara karşı durduysa da milletvekillerini bağlamamış, onlar da idamdan yana tavır almıştı.

Başbakan Nihat Erim son noktayı koydu:

"Kamuoyunda nasıl bir etki yapar?" sorusuna, "Hiçbir olumsuz etki yapmaz. Kimsenin kılı kıpırdamaz," cevabını verdi.

Bu cevap, en çok dinleyici locasındaki üç babanın yüreğini yaktı.

Tartışılan, oylanan, istenen, onların oğullarının canıydı.

Aramızdan sadece babam gidebilmişti meclisteki oturumu izlemeye... Fazlaca bir gelirimiz yoktu. Hepimiz toplanıp gidemezdik. Annem zaten öğretmenliğe devam ediyordu. Babam memurdu. Ben öğrenciydim, çalışmıyordum. Kirada oturuyorduk. İmkânlarımız kısıtlıydı. İstanbul'dan Ankara'ya gitmek, otelde kalmak, kolay iş değildi. Babam da çoğu zaman gecedan otobüsle yola çıkıyor, bütün gece yol gidiyor, gündüz mahkemeleri ya da oturumları izleyip kalmadan, öbür gece dönüyordu. Ancak o gece, meclis karar verene kadar beklemişti. Tanıdığı milletvekilleriyle, avukatlarımızla görüşüyor, hep iyi düşünmeye çalışıyordu ama işlerin hızla kötüye gittiğini de görüyordu. Bir yandan elinden geleni yapmaya çalışırken, öte yandan da kendini, ailesini kötü sonuca hazırlamaya çalışıyordu. Meclisin idam cezalarını kabul etmesinin ardından avukatımız Halit Çelenk, abimleri ziyarete gitmişti. Abimin mesajlarını ondan alabildik.

13 Mart 1972 Pazartesi.

Ölüm cezasına hükümlü Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ı görmek üzere üç avukat arkadaşla birlikte Mamak 1 No'lu Askerî Cezaevi'ne gidiyoruz. Cezaevi Müdürü Albay Kemal Saldıraner ile telefon konuşması yapan nöbetçi astsubay, görüşmemize izin verilmediğini bildiriyor. (..)

Albay Saldıraner:

"Artık dava bitti. Karar Yargıtay'ca onandı ve Büyük Millet Meclisi'nce karara bağlandı. Avukatlık bir konu kalmadı. Komutanın bana verdiği talimata göre, görüşmeniz mümkün değildir," diyor.

"İdam kararları kesinleşmiş olsa da bu durum görüşmemize engel olamaz. Böyle bir engelleme yasaya aykırı düşer," diyoruz.

(..)

Sonuçta yalnız bir avukatın görüşmesine izin veriliyor.

Avukat arkadaşlarım bekliyor, ben görüşme yerine gidiyorum.

Önce Deniz'le, sonra Yusuf'la ve daha sonra da Hüseyin'le ayrı ayrı görüşüyorum. Bu görüşme, benim için güç oluyor. Ölüme mahkûm edilmiş, kendisine yükletilen suçu işlemediğine inandığım, belki birkaç gün, belki birkaç hafta sonra idam edilecek insanlarla dava ve yasa yolları üzerine konuşmanın anlamsızlığı Beni sarstıyor. Bir gece öncesinden beri tasarladığım sözleri düşünerek ve her kelimeyi ayrı ayrı seçip tartarak Deniz'le konuşmaya başlıyorum:

"Size söylemek ve anlatmak istediğim çok şey var. Ama bunları bu kadar kısa bir süre içinde (konuşma süresi 10 dakikadır) anlatmak olanaksız.

Gelişmeleri biliyorsunuz. Yasal haklarımızı sonuna kadar kullanıyoruz ve kullanacağız. İnfazların önlenmesi olanaksız değildir. Bu, birçok etkenin oluşmasına bağlı... Bana kendi

açınızdan söylemek istediğiniz ve yapılmasını önerdiğiniz şeyler varsa söyleyin, gerekeni yapmaya çalışayım."

"Biz gelişmeleri bekliyoruz. Mesele hukuk ve yasa meselesi değildir. Mesele tamamen siyasi bir meseledir. İnfazlar yapılacaktır. Bizler ölüme, hiç korkmadan, en küçük bir endişe duymadan, seve seve gidiyoruz. Ancak sizden bazı isteklerimiz vardır. Siz bugün gelmeseydiniz biz, sizi zaten haber göndererek çağıracaktık. İsteklerimiz şunlardır:

1-Taylan Özgür'ün babası, Cebeci Mezarlığı'nda kendi ailesi için üç mezar satın almıştı. Bunu öğrenmiştik. Taylan'ın babasına haber gönderin, babalarımıza da söyleyin, o mezarları bize versinler, üçümüzü bu mezarlara yan yana gömsünler.

2-İnfazlarda en azından bir avukatımız ve olanak varsa, özellikle siz bulunun. İnfazlar hakkında ileride maksatlı çevreler tarafından spekülasyonlar yapılabilir. İnfazda bulunacak avukatlarımız ya da avukatımız tanık olsunlar, durumu görsünler, bu tür olası yayınlar hakkında açıklama yapsınlar.

3-Başbakan Nihat Erim dün bir konuşma yaptı, dinledik ve gazetelerde okuduk. Bu konuşmayla bizlerin kendilerinden af dilememiz, eylemlerimizden pişmanlık duyduğumuzu açıklamamız istenmektedir. Bizler böyle bir şey düşünmüyoruz. Af dilemeyi hatırımızdan geçirmiyoruz, ölüme seve seve gideceğiz. Yurdumuzun ve halkımızın yararına olduğuna inandığımız bir eyleme girdik. Af isteme,söz konusu değildir. Böyle bir şey yapmayacağız. Sizden rica ediyoruz, annelerimize ve babalarımıza söyleyin, bizler için kimseden af dilemesinler. Bu, küçüklüktür. Bunu yapmasınlar. Bizi küçük düşürmesinler.

4-Emniyette alınan ifademize, söylemediğimiz ve düşünmediğimiz şeyler eklenmiştir. Bunun sonradan farkına vardık. Ne maksatla yapıldığını bilmiyoruz. İfademize eklenen bu cümlelere göre güya biz Sovyetler Birliği büyükelçisini de kaçırmak istediğimizi ve bunu planladığımızı söylemiştik. Biz kardeş sosyalist bir ülkenin elçisini kaçırmayız. Bunu reddediyoruz. Bu yalan sözler bizi bağlamaz, bunu da biliniz ve gerektiği zaman açıklayınız.

Vasiyet niteliğinde söylenen bu sözlerden sonra Deniz Gezmiş'e şunları söylüyorum.

"Cebeci'deki mezarlar konusunda isteklerinizi babalarımıza iletacağım, bunu sağlamalarını söyleyeceğim. Bütün çabalara rağmen infazlar yapılırsa biz de bulunmayı istiyoruz. Bu

A Devlet Bakanlığına

C Savcılığına

Türk Ceza Yasasının 146 ıncı maddesine aykırı eylemde bulunmaktan ötürü ölüm cezası ile mahkumiyetine karar verilip hükmü kesinleşen ve Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığı I numaralı Askeri ceza evinde bulunan Deniz Geçmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın müdafileri bulunuyoruz.

Türk ceza yasasının 12 inci maddesinin dördüncü fıkrası ve 353 sayılı Askeri mahkemeler kuruluşu ve yargılama usulü yasasının 245 inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince ölüm cezalarının infazında hazır bulunmak istiyoruz.

İnfazın yeri, gün ve saatinin önceden tarafımıza bildirilmesini ve bu suretle infazda hazır bulunmamıza olanak sağlanmasını saygıyla ve bilvekele dileriz.

13. 3. 1972

<u>Adresi</u> avukat Halit Çelenk	İdam hükümlüsü Deniz Geçmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan vekilleri
Bahçelievler 54 sok.	
Hakan ap. NO.4/10	Avukat
Tel:133212Ankara	Avukat
Miyazi Ağırnaslı	Halit Çelenk

<u>Avukat</u> Miyazi Ağırnaslı	Avukat
Özelanık Cad.Tunç ap.	Mükerrem Erdoğan
Ankara	
Tel:123440	

Adres:Avukat mükerrem erdoğan

Avukatların infaz durdurma dilekçesi.

konuda Ankara İnfaz Savcılığı'na, Adalet Bakanlığı'na ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na dilekçe ile başvurduk. Yasa bize bu hakkı tanımaktadır. Sıkıyönetim Komutanlığı'na verdiğimiz dilekçede, gece dışarı çıkma yasağı olduğu için infaz yerinde hazır bulundurulmamızın sağlanmasını istedik."

Beni dikkatle dinliyor. Daha sonra sözlerime şunları ekliyorum:

"Giriştığınız eylemler, ileride Türkiye'de devrimci hareket açısından incelenecek, tartışılacak ve değerlendirilecektir. Bunlardan gerekli dersler çıkarılacaktır. Bundan kuşkunuz olmasın. Bunu size söylemekte yarar görüyorum."

Avukatlarımın idamda bulunma hakları var. Onların orada olmalarını isteyeceğim; kesin isteyeceğim. Gelecekler. Gelmeleri gerek. Çünkü bizden sonrakilere umut verecek bu sahne. Asılışımız gürültüye gitmemeli. İpe nasıl gittiğimizi, gelecek kuşaklara anlatacak doğru dürüst, güvenilir görgü tanıkları bulunmalı orada.

Bir devrimcinin ölümü bile, normal eyleminden, normal mücadelesinden soyutlanamaz.

Bir de kendim çıkıp urganı kendim geçireceğim boynuma. Bunu çok istiyorum. Cellat falan sokmayacağıma yanına. İğrenç bir şey.

Ve dönüp oradaki heriflere diyeceğim ki, "Burada ölen yalnızca benim bedenimdir, ki zaten ölümlüydü, ölecekti. Ama düşüncemi öldüremeyeceksiniz, ölmeyecek, yaşayacak," diyeceğim.

Sonra avukatlarıma döneceğim, "Sizler de, gelecek kuşaklara bizler adına tanıklık edin," diyeceğim. "Görün ve tanık olun: Bir devrimci ölüme böyle gider işte; bayram yerine gider gibi."

Şunu da söyleyeceğim: "Herhangi bir trafik kazasında ölmekten falan da güzeldir bu."

Kızılay'da, gökdelende ANKA Ajansı vardı. Zaman zaman babamla, gelişmeleri takip etmek için oraya gider, haber beklerdik. Hüseyin ve Yusuf'un babaları da orada olurdu. Orada Örsan Öymen, Altan Öymen, Ahmet Kahraman'la sohbet ederdik.

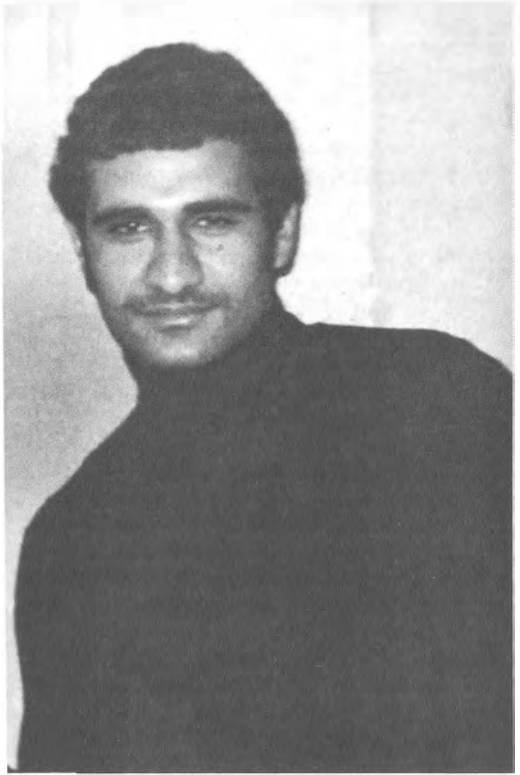
Bir keresinde, infazdan birkaç ay önce, ANKA Ajansı'nda otururken Altan Abi koluma girip koridora çıkardı beni... Elini omzuma attı, babamların duymayacağı bir ses tonuyla, "Hamdi bir şey söyleyeceğim," dedi.

"Bu iş, dönüşü olmayan bir yola gidiyor, biraz hazırlıklı olmanızda fayda var."

Altan Abi'nin o sözleri bende şok etkisi yapmıştı.

Cemil Gezmiş (solda), Hıdır İnan.

Hamdi Gzmiş.

Abimlerin kurtulacağına dair ümitlerim sarsılmıştı. Altan Abi, görüşlerine itimat edilecek tecrübeli bir gazeteçiydi; bu nedenle, bizim bilemediğimiz bazı tespitleri olduğunu düşünmüştüm o an... Bu durumdan, babama ve diğer aile büyüklerime hiç bahsetmedim.

Tabii etrafımızdaki insanlar o havayı görüyorlardı. Bizler de tedirgindik ama gidişatın yönü belli olmasına rağmen hâlâ, unutla, iyi düşünmeye çalışıyorduk.

Ankara Cezaevi, 1 Mart 1972.

Kardeşim Deniz

Tarihsiz mektubunu 28. inde Şubat'ın aldım. Zarftaki tarihe bakarsan 4 gün sonra aldım sayılır... Yani benimki gibi değil erken ulaştı mektubun...

Harbicesi... Üzülerək söyleyeyim, ikinci mektubunda aradıklarımı bulamadım. Halbuki sana mektubumda cevap isteyen öyle çok şeyler yazmıştımki... Cümle mektup 1.5 sayfada olsa. Bu bakımdan ne kadar erken cevap yazarsan, cevabında ne denli anlatırsan kardeşin o kadar memnun olacaktır. Bunu bilhassa bilmeni isterim. Yoksa "iyiyiz hasız" vs. bu da başka şey demek olacaktır.

Çok... Çok şeyler yazmak... Yürekten yazmak... Ama çağ başka çağ... zorlu... Duyguları boşlamak gerek... “Bu bahiste geri gelmesi mümkün olmayan şeyler” konuşulmamalı... Kafamdan yazmak... En çok seninle... En çok sana yazmak istiyorum. Yanlışsam ikna edilmek. Ama içten ama bilerek... Esas mesele yola ortak olmak... Ne yazık şartlar namüsaid. Özlemişim seni Deniz... Tarifsiz... “Duyguları boşlamak gerek,” dedik lakin dostlukları değil... Zaman oldu kaçacaktık... Şimdi mapus damında... Hasretliğimiz... resimlerin oldu hep başucumda... Bütün bunlar geride daha niceleri ilerde... Maalesef, yazdığın gibi, herkes için üzücü nerden bakarsan bak kötü ve bence doğal (ama her şeye rağmen böyle doğallığa razı olmadığımı söylüyeyim) olaylar yoğundu son günler. Yakında buraya gelebileceğinizi yazmışsın.. Gerek sizlerin durumunuz gerek bizler için çok iyi belirti ve olay kabul etmek gerek... dilerim öyle olur... Şimdilik hoşçakal... Aydınlık günlere... Oradaki arkadaşların cümlesine selamlar

M.Gürkan

Bütün arkadaşların selam ve sevgilerini iletirim.

16 Mart 1972 Mamak-Ankara

Kardeşim Gürkan,

Cevap yazmakta geciktim. Artık bir daha mektup yazmayada vaktim olmayacak. Belki bu mektup eline geçtiği zaman mezarı boylamış olacağım.

Geçmişi unutmuş değilim. Gelecek konusunda umutluyum.

Yarınların daha aydınlık olacağına inanıyorum.

Sana ve diğer arkadaşlara devrimci selamlar.

Deniz Gezmiş

17 Mart 1972, Milliyet.

16 Mart günü idam dosyaları bu kez senatonun gündemine geldi. Orada da öncelikle görüşülmesine karar verildi. Görüşmeler 12 saat sürdü.

Zaman zaman gerginleşen görüşmelerde AP'li Samsun Senatörü Fethi Tevetoğlu, CHP'li senatörlere şöyle sordu:

"Yassıada'da üç vatan evladı asıldığı zaman neredeydiniz?"

İşte yıllarca zihinlere kazınacak intikam hırsı bu soruda gizliydi: "Üç üç!"

"Üç sizden, üç bizden!"

O günlerin kulislerinde en çok yankılanan sözdü bu...

Senatodaki oylama sonucunda katılan 141 senatörden 105'i "evet", 36'sı "hayır" dedi.

CHP'li senatörlerin yarısı oylamaya katılmamayı tercih etmiş, biri de (Mukadder Öztekin) "evet" oyu vermişti. Dosya, "son onay" için, Çankaya'ya gönderildi.

CHP lideri İnönü, cumhurbaşkanına çıktı. Köşk tutanaklarına göre Sunay'a, "Size yalvarmaya geldim. Anlayış gösterin," dedi.

T.C.
ANKARA
CUMHURİYET SAVCILIGI

Sayı: 572-15498/12 ANKARA
27.3.1972

Konu: Avukat Mükerrer Erdoğan
Kurtuluş bahadılar Sok.eti apt.daire 26.

Sakıyönetim Komutanlığı İnciü Askeri Şekke-
mevinin 9/10/1971 tarih 1971/15 esas 1971/23 karar
sayılı ilânıyla TSK'nun 146/1 maddesi uyarınca ölü
cezasını tahküm edilen ve bu mahkûmiyet ilânı Askeri
Yerleşkey İnciü Gemi Lairesinin 11/1/1972 tarih
1971/454-1972/1 esas 1972/1 karar sayılı ilânıyla
tasdik edilen ve 1576 sayılı Kanunla infazının yu-
palması Kararlaştırılan müvekkilininis Deniz Ge-
nlik, Yusuf Aralan ve Misyin İnan'ın,
infazlarında vekâletlerinden bir tanesinin
bulundurulması Kararlaştırıldı,ından,infazda bulu-
nacak vekilin atanması Kararlaştırılarak infazda
bulunup bulunmayacağına, bulundurulması hangi ve-
kilin bulunacağına ve bu vekil infazdan evvel ne-
zariyetinde ve eyinden iditiləcəğinden, ev adresi-
nin açık olarak bildirilmesi rica olunur.

Bunı Şekke
G.Şevci Yardımcısı

15.

Savcılıktan Mükerrer Erdoğan'a yollanan belge.

O arada Denizleri kurtarma seferberliği de hızlanmıştı. Olağanüstü koşullara rağmen, ülkenin değişik köşelerinde insanlar idam cezasına karşı imza topluyor, cezaevlerinde veya yurtdışında devrimciler açlık grevine yattıyor, Uluslararası Af Örgütü, Başbakan'a "İnfazları durdurun," diye başvuruyor, Ankara'daki yabancı büyükelçiler, merkezlerinin talimatıyla Dışişleri'ne başvurarak idama mâni olmaya çalışıyorlardı.

Tam o günlerde Sunay'a dünyanın seçkin sanatçı ve aydınlarından, "İnfazların yapılmaması için tüm yasal imkânları kullanmasını" isteyen bir mektup geldi.

Mektubun altındaki imzalardan bazıları şunlardı:

Pablo Picasso, Louis Aragon, Pablo Neruda, Samuel Beckett, André Malraux.

Sunay toplanan 22 bin imzaya da, İnönü'nün yalvarmasına da, babaların çılglığına da, kendi genel sekreterinin mütalaasına da, Batılı ülkelerin uyarısına da aldırmadı.

İnfaz emrini, hiç bekletmeden imzaladı.

Ancak kararın *Resmî Gazete*'de yayımlandığı gün, CHP lideri İsmet İnönü, infaz kanununun iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Bu başvuruyla süreç durdu.

Bütün gözler Anayasa Mahkemesi'ne döndü.

Buna rağmen, Ankara Cumhuriyet Savcılığı, infazlarda hangi avukatın bulunacağını araştırmaya başlamıştı bile...

Ancak yüksek mahkemeden haber beklenirken, Ünye'den beklenmedik bir haber geldi.

Maltepe Cezaevi'nden firar eden ekipten Mahir Çayan, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna, 26 Mart günü, dışarıdaki arkadaşlarıyla birlikte Ünye'deki NATO Radar Üssü'nde görevli iki İngiliz bir Kanadalı teknisyeni kaçırmışlardı.

Rehinelere karşılık üç şey istiyorlardı: İnfazların derhal durmasını... Hiçbir devrimcinin asılmamasını... İnfazların durdurulduğunun en çok 48 saat içinde açıklanmasını...

Çayanların bildirisinde, bunlar yapılmazsa İngilizlerin kurşuna dizileceği de yazılıydı.

Ankara'da bir mahkemeden beklenen umut, Karadeniz'de bir üstün çıkagelmişti.

Ancak o da çok sürmedi.

Devlet, bu meydan okuma karşısında bütün gücünü seferber etti.

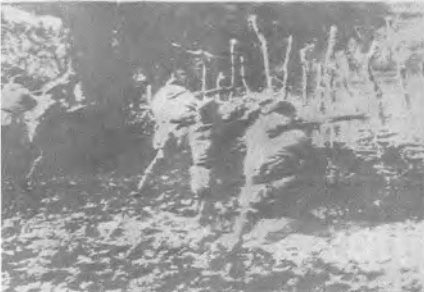
Üstekileri kaçıran "10'lar", Kızıldere'de kuşatıldı.

Ve katledildiler.

29 Mart 1972, *Hürriyet*.

Niksarda kuşatıldıktan 12 saat sonra
Anarşistler üç
İngilizi öldürdüler

[illegible]

ve ÖLDÜRÜLDÜLER...

ÖLDÜRLÜN ANARSİSTLER

of those people, the
and those, that he
in their lives.

İLEN İNGİLİZLER

Copyright © 2004 by John Wiley & Sons, Inc.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, scanning, or otherwise, without prior written permission from John Wiley & Sons, Inc.

UPLUMA

TANRIM, BU
SON ÇİĞİNLİK

Güvenlik Kurvetleri gaz bombalarıyla saat 17'de eve girdi ve anarşistleri ölü olarak ele geçirdi. Anarşistler ise İngilizler saat 14'de öldürmüştü.

NKHAR'ın Kızılderili köyünde dün yapılacak bir veda töreni anarjaktı. Üç yaşındaki Rader Övendenin kapadıkları iki İngiliz, biri Kanadalı üç sekizyaşları saat 16'da öldürüldükten sonra, saat 17'de gövdenin kuyruksaklıyla geçirilerek çukura atıldı olarak da bildirildi.

On Monday night, a 1970s-era Ford Mustang was towed away from the parking lot of the building, which is owned by the city. The car was found in the lot of the building, which is owned by the city. The car was found in the lot of the building, which is owned by the city.

Erim, İngiltere ve Kanada'ya tarıyet mesevelli

■ *Impressum (Printed in):*
New York, NY 10017
© 1999, American Medical
Association. All rights reserved.

[illegible]

OLAVLA
KORU
DÜĞE
RESİMLER

Cemil Gezmiş, Cihan'ın babasıyla Cihan'ın mezarında.

O haberi aldığımız sabah, ağzımızı bıçak açmadı. Kendi aramızda bile sohbet yapmadık. Söyleyecek bir şey yoktu. Çok, çok etkilendik.

Adeta öleceklerini bile bile gittiler oraya... Denizlerle birlikte ölmeyi kabullenme tutumuydu.

Ve ben Deniz'in gördüğüm en hüznü anının, o an olduğunu hatırlıyorum; Kızıldere'yi duyduğumuz an...

Kendisini kurtarmak için ölümü göğüsleyenler, kendisi için ölenler... O, müthiş etkiler insanı...

Mahir'le Deniz tanışıyorlardı tabii; ama nispeten az tanışıyorlardı. Buna karşın Cihan'la Deniz'in ilişkisi, müthiş bir ilişkiydi. İstanbul'da yedikleri ekmek, içtikleri su ayrı gitmezdi. Ayrılmaz ikiliydiler. Kardeş gibiydiler. Her yerde, her şeyde beraberlerdi. Cihan'ı kaybetmenin acısı, Deniz'in çok canını yaktı.

Ama tabii sadece Cihan'a yanmakla kalmadı. Mahir de onun için çok önemliydi. Ve kendisi için eyleme giden diğer yoldaşları...

Dedim ya; Deniz'i en hüznü o an gördüm.

Anayasa Mahkemesi, Deniz, Hüseyin ve Yusuf hakkındaki idam kararlarını, 5'e karşı 10 oyla iptal etti.

Yüksek Mahkeme, kararın özüne değil, usulüne itiraz ediyor, meclis içtüzüğüne aykırı hareket edildiğini söylüyordu.

Meclis, kararları yeniden usulüne uygun oylamak zorundaydı.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı, infazların bir an önce gerçekleşmesini sabırsızlıkla bekleyen sağcı çevrelerde 'hayal kırıklığı yarattı. Bu hayal kırıklığının tarihe geçecek örneklerinden birini 8 Nisan 1972 tarihli *Tercüman*'da Rauf Tamer verdi.

"İptal" başlıklı yazısı şöyleydi:

İdamlara dair kanun iptal edildi.

Ne demek iptal?

Menşeiini arayalım:

İptal

İpta

İpt

İp.

Gördünüz mü, sonunda yine ip çıkıyor.

İdamlara ilişkin bir başka teşvik, yine o günlerde Amerika'dan yollanan bir mektupla geldi ve yine *Tercüman*'ın 7 Nisan 1972 tarihli nüshasında Ahmet Kabaklı'nın köşesinde yer aldı.

Mektubun sahibi Turgut Özal'dı. O dönem DPT Müsteşarlığı'ndan ayrılmış, Dünya Bankası'nda danışman olarak çalışıyordu. İdam kararının uygulanmama ihtimali üzerine endişelenmiş ve Ahmet Kabaklı'ya "acımamak lazım" diye özetlenebilecek bir mektup göndermişti. Şöyle diyordu Turgut Özal:

*Muhterem Ahmet Beyefendi,
Teknik Üniversite duvarlarına, bir tarafa köprü
karikatürü, diğer tarafa da 6. Filo'yu koyarak "Köprü
ve bekçisi" diyen komünistlerin, aslında neyin peşinde
oldukları bugün daha iyi anlaşılmıyor mu?
Bir senelik bir Örfi İdare, bütün melanet ve hıyanetlerini
meydana çıkardığı gibi, Türkiye'nin kalkınması için sarf
edilen insanüstü gayretlere yapılan insafsız hücumların
kasti hüviyetlerini de ortaya çıkarmıştır. Zaman,
muhakkak durumu daha iyi gösterecektir.
Fakat bir endişem var:
Tarihten, tecrübeden ders alacak mıyız, yoksa sözde
bir acıma duygusu ile karıştırılan, aslında maksatlı
birtakım oyunlara alet olarak Türkiye'yi yıkmak
isteyenlere bir şans daha mı vereceğiz?
Türkiye hiçbir zaman komünist olmayacaktır ama
kalkınma yolunda kaybettiğimiz zamanları geri
getirmenin mümkün olmamasından korkuyorum.*

Özal'ın korkusu yersizdi.

İktidar da en az kendisi kadar acele ediyor, bütün süreci en baştan başlatırken "acıyıp da bir şans daha vermemek" için, bu kez hiçbir açık kapı bırakmamaya çalışıyordu.

Abimler, 18 Nisan 1972 günü, Mamak 1 No'lu Askeri Cezaevi'nde, anayasa değişikliklerini, işkenceleri, zamları, sansürü protesto etmek için ölüm orucuna başladılar. İdamlarına dair yasal prosedür sil baştan başlarken, onlar -kendileri için değil- ülkede olup bitenler için ölmeye yatıyor; su, tuz, şeker dışında hiçbir gıdayı kabul etmiyorlardı.

İdam mahkûm Denis Gezmiş, Yusuf Arslan, Hüseyin İnan'ın 18/4/1972 tarihinde ölüm orucuna başlama nedenlerinden elde edinilebilen maddeler

- 1- Son getirilen zamlar ve hayat pahalılığı ile fakir emeği halkı mızın, zaten son derece güç olan hayat şartlarını, çıkarıcıların menfaati uğrunda daha da dayatılması hale getirmiştir.
- 2- Halkın önük olan 1961 Anayasası, elbette değiştirir gibi değiştirilmiş bu konuda yetinilerek, halkımıza anayasasızca binlerce hakları tamamen ortadan kaldırarak için yeni Anayasa değişikliğine gidilmek istenmektedir.
- 3- Sıkıyönetim Mahkemelerinde, Kit Ajanlarına mahkemelerin temsilcileri görüntüsü verilerek istemiş ve (ADARŞİT) davası ile devrimcileri kavline gidiş ve aynı nedenle siyasi cinayetler işlenmiştir.
- 4- Bizim süğün hücrelerinde kaldığımız Mamak Askeri ceza evinde bulunur diğer tutuklu arkadaşlarımızdan bir veya bir kaç her gün (Mahkemeye götürülüyor) denilerek Kit işkence odalarına götürülüp çığ ve insanlık dışı işkenceye tabi tutularak yapılan işkencenin bütün belirtileri hatlarında olarak geri getirilmektedir.
- 5- Bütün bu yasa dışı çığ dağı ve insanlık dışı uygulamaların halkımıza ve ilerici aydınlar tarafından bilinmemesi ve duyulması için bizim sensör konulmuş, basın ancak Sıkıyönetim izin verdiği haberleri verebilmek durumunda getirilmektedir.

Bütün bu nedenlerle 18/4/1972 tarihinden itibaren (ÖLÜM ORUCUNA) başladık bu devranımızın, bütünlüklü sona erdireceğimize ordırmayacağımızı biliyoruz. Ancak, Halkımıza ve onun haklarına usul evi hücrelerimizde sesip çıkıp onu savunacak tek hareketimiz (ÖLÜM ORUCU) nu sürdürmek olacaktır.

Denis Gezmiş

Yusuf Arslan

Hüseyin İnan

18 Nisan 1972'de başladıkları ölüm orucu sırasında ailelerin verdiği dilekçe.

Biz endişe içinde bekliyorduk.

Gülhane'den bir doktor heyeti gelip muayene etmişti.

Hükümet, adeta "sağlıklı asabilmek için" uğraşıyordu.

Ölüm orucunun 12. günü, görüş izni alabildik.

Tarih, 29 Nisan 1972'ydi.

Babam ve benimle birlikte Hüseyin ile Yusuf'un babaları

ve Halit Çelenk başta olmak üzere avukatları Mamak

Cezaevi'nde buluştuk. Güvenlik önlemleri çok daha

sıkılaştırılmıştı. Sadece Mamak'ta değil, bütün ülkede

olağanüstü bir hava vardı.

Askerî yönetim gibi, hapishane idaresi de, bu eylemden

rahatsızdı. İnfazlardan önce, açlık grevi sonucu ölmeleri

ihtimalinden çok tedirgin olmuşlardı.

Avukatlardan önce, yakınları olarak bizler ayrı ayrı

görüştük.

Abim çok halsiz, neredeyse bitkin bir şekilde geldi.

Üstünde haki renk bir gömlek vardı. Açlıktan bir hayli

zayıflamıştı. Pantolonu üstünden düşecek gibiydi. Zor

konusuyordu.

Tam o sırada, her görüşmemizi kapı eşiğinden takip

eden, Mamak'ın ünlü üsteğmeni Burhan Poturna, kapının

eşiğinde belirdi, kolumu dürtükleyerek kısık sesle bana,

"Aman söyleyin, ikna edin de bıraksınlar ölüm orucunu,"

dedi.

Zaten o an psikolojimiz bozuktuk. O atmosferde bir de

bunu söyleyince tersledim kendisini, "Defol git!" dedim;

bir şey diyemedi.

Abimin haline babam da çok üzülmüştü.

"Zayıflamışsın oğlum," dedi.

Bu direnişten vazgeçmelerini söyledi.

Abim de babama, yapılan haksızlıkları, hapishanelerdeki

kötü muameleleri anlattı. Bir dizi talepleri olduğunu,

bunları daha önce bildirdiklerini, sonuç vermediğini

söyledi. Talepleri yerine gelene kadar eyleme devam

edeceklerini bildirdi.

İkna edemedik.

Biz ayrılırken Halit Çelenk girdi görüşmeye...

Bu, abimi son görüşümüz oldu.

Gözleri çökmüş, yüzleri sararmış, sarı-yeşil bir görüntü almıştı. Deniz ayakta duramıyor, karşında diz çökerek benimle konuşabiliyordu. İnan, bitkin görünüyor, on iki gün süren açlığın doğurduğu fiziksel çöküntü yüzlerde okunuyordu. Yusuf Aslan ayakta durabiliyor ve daha dayanıklı görünüyor.

Ölüm orucunun nedenlerini anlattılar:

Cezaevlerinden alınarak gizli merkezlere götürülen mahkûmlara işkence yapıldığını, şikâyet yollarının kapandığını, basına sansür konularak bu yasadışı, insanlıkdışı uygulamaların kamuoyundan gizlendiğini, zamların fakir emekçi halkın yaşantısını dayanılmaz hale getirdiğini, bu baskıları, bu zulümleri protesto etmek için ölüm orucuna başladıklarını söylediler.

Bütün gücümü toplayarak onlara şunu söyledim:

"Açlık, her insan üzerinde olumsuz fiziksel etkiler yaratır. Bu etkilerin sizlerde de kendini göstereceği kuşkusuz. Dışarıda infazların önlenmesi için her türlü çalışmaları yapıyoruz. Bu çabalar başarılı olabilir ya da olmayabilir. Çalışmalar olumlu sonuç vermediği takdirde infazların yapılması kaçınılmaz olacaktır. Bu takdirde sizlerin idam sehpa altına, sağlam ve zinde olarak gitmeniz gerekir. Açlıktan bitkin ve çöküntü halinde sehpa altına giderseniz bu, maksatlı çevrelerce kullanılır, kamuoyuna korku olarak gösterilir, aleyhinize propagandalar yapılır. Buna olanak vermeye hakkınız yok. Bunu düşünerek lütfen ölüm orucuna son verin."

Dikkatle dinlediler beni... Bakışlarından, sözlerimi yerinde bulduklarını anladım.

Deniz, koğuştaki arkadaşlarıyla konuşmak için 10 dakika istedi. "Kararımızı size bildiririz," dedi.

15 dakika kadar müdür yardımcısı binbaşının odasında bekledim. 15 dakika sonra benimle görüşmek istedikleri haberi

geldi. Müdür yardımcısı, hükümlülerin odaya getirilmelerini emretti.

Geldiler.

Ve ölüm orucuna son verdiklerini söylediler.

Binbaşı hemen cezaevi doktorunu çağırdı, hükümlüleri muayene ettirdi, yemek listesi hazırlattı.

Senato, idamları NE OLACAK dün tekrar onayladı

Senato, idamları onayladıktan sonra kanunlaşan mahkeme kararı Sunay'ın onayına sunulacaktır. Onaydan sonra kanun Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konulacaktır.

■ CHP'li Zihni Betil ölüm cezasının bir fayda sağlamıyacağını ileri sürdü; fakat önergesi reddedildi.

ANKARA, ÖZEL.

CUMHURİYET Senatosu dün Deniz Gemi, Hava ve Yurt Aslan hakkındaki idam cezasının yerine getirilmesini önören Zihni Betil'in önerisini görüşerek ve iktidare karşı olarak kabul etmiştir. Tasarımın tımarın kabul edilmesinden sonra madde lere geçilmiş, birinci madde üzerinde 285 olan CHP'liler...

3 Mayıs 1972, Milliyet.

Onlar ölüm orucundayken, Anayasa Mahkemesi'nden dönen infaz yasası, önce Meclis Adalet Komisyonu'nda, sonra Genel Kurul'da, yine aynı hızla usul yönünden kabul edilmiş, senatoya gelmişti.

Bu ikinci oylamada, "hayır"lar azalırken "evet"ler çoğaldı.

Mecliste "hayır"lar 53'ten 48'e düştü, senatoda 36'dan 34'e...

Buna karşın "evet"ler mecliste 238'den 273'e çıktı, senatoda 105'ten 111'e...

Parlamento, tamamen idamlardan yana dönmüştü.

Yusuf Aslan, senatodaki oylama biter bitmez, yolun sonuna geldiklerini fark ederek ailesine son mektubunu kaleme aldı; koğuştaki arkadaşlarına okuduktan sonra gömleğinin içine sakladı.

2 Mayıs 1972 Salı

Sevgili babacığım.

Bu mektubu aldığıın zaman ben ebediyen bu dünyadan göç etmiş olacağım. Ne kadar sarsılacağını tahmin ediyorum. Bir buçuk seneden beri benim yüzümden nasıl üzüntü içinde olduğunuz malum. Bu son olayı da metanetle karşılamayı sadece dileyebilirim.

Babacığım, bu olayda da annemin, Yücel'in, senin tesellilerine ve desteklerine ihtiyaçları çok. Bunun için ne kadar metin olursan, hem senin sağlığını için, hem de onlar için o kadar iyi olur. Elbette ki yıllarca emek verip yetiştirdiğın bir oğulun, bir günde öldürölmesi kolay göğüslenecek bir olay değildir. Fakat siz benim ne için, kimlere karşı mücadele verdiğimi biliyorsunuz. Ben bu açıdan rahat ve vicdan huzuru içinde gidiyorum. Sizlerin de bu bakımdan rahat ve huzur içinde olduğunuzu ve olacağınızı biliyorum.

Babacığım, annemin ve Yücel'in senin desteklerine muhtaç olduklarını yukarıda söylemiştim. Onları rahat ettirmek için bütün gücünü kullanacağıından zaten eminim. Babacığım, burada şunu ilave edeyim ki, Yücel'in hastalığıından kendimi sorumlu hissediyorum. Yücel için her şeyinizi ortaya koyacağınız konusunda da kuşum yok. Ablamlar için söyleyeceğim; fazla üzülmeyinler, olayın sarsıntılarını geçtikten sonra normal hayatlarını devam ettirsinler. Mehtap'a ne diyeyim; benim için her zaman bol bol öpün.

Babacığım, cezaevinde kalan arkadaşları ara sıra yoklarsan, hallerini hatırlarını sorarsan çok memnun olurum. Her biri oğlun sayılır. Dışarıda bizler için uğraşan dostlarımı ve dostlarını unutmayacağını biliyorum.

*Mektubum burada biterken sizi, annemi, Yücel'i, ablamı, Aziz
Abi'yi, Mehtap'ı hasretle kucaklarım babacığım.
Sağlıcakla kalın.*

*Hoşçakalın.
T. Yusuf Aslan*

**Hüseyin ise son mektubunu tıpkı Deniz gibi 6
Mayıs'a bırakmıştı:**

*Babama, anneme, kardeşlerime ve yakın arkadaşlarıma,
Söyleyecek fazla söz bulamıyorum.
Bir insanın sonunda karşılaşacağı tabii sonuç bildiğiniz
sebeplerden dolayı erken karşıma çıktı.
Üzüntü ve acınızı tahmin ediyorum.
İleride durumu çok daha yakından anlayacağınız inancındayım.
Metin olunuz.
Üzüntü ve acılarınızı unutmaya çalışınız.
Bütün varlığımla hepimizi kucaklar dolusu selamlar, sevgiler...
Yazılacak çok şey var fakat hem mümkün değil, hem de sırası
değil.*

*Candan selamlar
Hüseyin İnan*

Niyazi Ağırnaslı:

Son ziyaretimiz infazdan birkaç gün önce, Zeki Oruç Ere'le birlikte oldu. Hâlâ bazı ümitlerin bulunduğundan, cumhurbaşkanının vetosundan bahsettik. Deniz, "Yok ağabey," dedi, "... bizim asılma kararımızı çok önceden vermişlerdi zaten; bunu hep söyledik. Dileriz ki biz boş yere ölmüş olmayalım ve vatan satıcılarının oyunları anlaşılsın, yoksul halkımızca... Boşa ölmüş olursak, işte o zaman yazık olur."

Gözlerimi gizlemek zorunda kaldım ve sustuk. Kısa bir süre sonra:

"Bizi Taylan Özgür'ün yanına gömdürün ve infazlar sırasında mutlaka bulunun. Burjuvazinin paçavra gazeteleri, korktular, düştüler, bayıldılar gibi onurumuzu kırıcı yayın yapmaya çalışır. Duruma avukatlarımız tanık olmalılar," dedi.

Orhan İzzet Kök:

O gün tek tek üçüyle de görüştüm. Bu, onları son görüşümdü. İnfazlarla, dışarıdaki politik ortamla ilgili bazı şeyler sordular. Tam ayrılacağım sırada Hüseyin, Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Yasa Tasarısı'ndan bir tane elde edip kendisine getirmeye çalışmamı rica etti. O sırada basında ve kamuoyunda tartışılan bu tasarının köylüye ne getirip götürdüğünü öğrenmek istiyordu.

Donup kaldım. Her an ölüme götürülmesini bekleyen bir insan, hücresinde Toprak Yasası'nı okumak istiyordu. Güç toparlandım. Şehre döner dönmez, yasaya ilişkin belgeleri yolladım. İncelemiş. Kenarına notlar alıp satırların altını çizmiş.

Yusuf, Deniz, Hüseyin, Son fotoğraf...

5 Mayıs 1972, Milliyet.

Deniz, Hüseyin ve Yusuf, artık veda mektubu yazarken, yakınları hâlâ son bir umut çırpınıyordu.

Anayasa Mahkemesi infazlara dair yasaı usulden bozmuştu. Meclis, usulü düzeltip yeniden çıkarmıştı. Şimdi bir grup milletvekilinin yeniden Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapıp yasanın bu kez esastan bozulmasını talep etmesi gerekiyordu.

Cemil Gezmiş, bunun için Ankara'da uğraşıyordu.

Başvuru için 33 imzaya ihtiyaç vardı. Konuşa konuşa 28 senatörü ikna etmeyi başarmıştı.

İş, 5 imzaya kalmıştı.

Böylece bir umut ışığı yanmıştı.

Ancak o ışık, mayıs başında peş peşe gelen iki haberle söndü.

Önce 3 Mayıs günü Türk Hava Yolları'nın Ankara-İstanbul seferini yapan "Boğaziçi" adlı yolcu uçağı Bulgaristan'a kaçırıldı.

Uçağı kaçırp 61 yolcuyu rehin alan 4 kişi, Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in cezalarının infaz edilmemesini istiyordu.

Talepler arasında "grev yasağının kaldırılması", "3 bin liraya kadar olan köylü borçlarının silinmesi", "bu şartların TRT haber bültenlerinde okunması" da vardı.

Aksi halde, uçağı yolcularıyla birlikte havaya uçuracaklardı.

Yolcular arasında İsmet İnönü'nün oğlu Ömer İnönü ve bir AP'li senatör de vardı.

Bulgar hükümeti, talebi Ankara'ya ilettiler; Ankara pazarlığı kesinlikle reddetti. Bunun üzerine Bulgar yetkililer, "İstekleriniz kabul edilmiyor, yolcuları serbest bırakırsanız, sizi siyasi mülteci olarak kabul edeceğiz," dedi. Uçağı kaçırılanlar çaresiz kabul etti.

Kriz, 4 Mayıs günü bitti.

Ancak tam da Boğaziçi uçağı krizi çözüldüğü saatlerde Ankara'da bir başka eylem gerçekleştirildi.

Jandarmanın Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken, evinden çıktığı anda silahlı saldırıya uğradı.

Saldırganların üçü ODTÜ, biri Hacettepe öğrencisiydi. Onların amacı da komutanı kaçırpıp Denizlerle takas etmektir.

Açtıkları ateş sonucunda Org. Eken ayağından yaralandı. Yaveri, şoförü, nöbetçisi de yaralar aldılar.

Çıkan çatışmada Org. Eken'e ateş edenlerden Ahmet Niyazi Yıldızhan ile Er Mustafa Baş öldü.

Bu, bardağı taşıran damla oldu.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, "Bu gi-dişe son vermek için gerekli tedbirler alınacaktır. Haince akıtılan bu şerefli kanların hesabı sorulacaktır," açıklamasını yaptı.

"Gerekli tedbir" dediği, infazlardı.

Senatoda Mili Birlik Komitesi grubu vardı. O gruptan Mucip Ataklı bana demişti ki:

"Bizimkilerin –Mehmet Özgüneş dışında– hepsinin imzası hazır."

Üst tarafını CHP senatörlerinden tamamlayacaktık.

33 senatörün imzasına ihtiyacımız vardı. 28'e kadar çıkmıştık. Çocuklar, Deniz'in arkadaşları, arı gibi çalışıyordu. Senatörlerin, milletvekillerinin evlerini dolaşıyorlar. Avukatlar imza topluyor. Dört bir taraftan uğraşıyoruz.

O gün gökdelende, ANKA Ajansı'nda otururken, bir haber geldi: "İdamlıklara karşı jandarma genel komutanını kaçırmaya çalışmışlar. Yaralanmış."

Herkes koştu bakmaya gitti.

Bunun üzerine hemen senatörlerden telefonlar gelmeye başladı:

"Aman benim imzamı o dilekçeden sil," diye...

O girişimden de mahrum kaldık böylece...

Ondan sonra da artık elimiz ayağımız bağlandı, hiçbir şey yapamadık.

İşte o zaman, "Bitti artık," dedim, "sahip çıkacak kimsemiz kalmadı. Bu olay bitti."

Oysa biz çok umutluyduk.

Hukuki süreç devam ettirilebilseydi, bence Anayasa Mahkemesi gerçekten hukuka uygun bir şekilde bir karar verecek ve idam kararını bozacaktı.

Cumhurbaşkanının hukuk danışmanı Faruk Erem, Barolar Birliği eski başkanı olan gerçek bir hukukçuydu. Anayasa Mahkemesi kararı olmadan infazların yapılmaması gerektiğine dair çok iyi bir mütalaa vermişti. Belki yüksek mahkeme, esasa ilişkin de bozma kararı verecekti. Çünkü ortada bir hukuksuzluk olduğu, eylemle verilen cezanın orantısız olduğu ortadaydı.

Tam bu aşamada uçağın kaçırılması, süreci durdurdu.

Ve bunu yapanlar, iltica vaadi karşılığı kolayca teslim oldular; o da enteresan... Yani niye kaçınıyorsun? Demek ki bunun samimiyeti üzerinde biraz durmak gerekiyor.

Ama sonucu o oldu.

Ardından jandarma genel komutanına yapılan saldırı, milletvekillerini de ürküttü. O olaydan sonra babamın da çok umudu kırıldı.

Babam 5 Mayıs Cuma günü, durumun hızla kötüye gittiğini görünce, Bora abime, "Ankara'ya gidelim," dedi. Mamak'a gittiler.

Ancak görevliler kapıda, "Bugün banyo günü, yarın gelin, görüşürsünüz," demiş, görüştürmemişler.

Babam da Bora abimle Ulus'ta her zaman kaldıkları Konfor Palas'a gitmiş.

Meğer onlar gittiğinde, içeride hazırlık yapılmıyormuş.

O gün banyo günü değil, infaz günüymüş.

Gece sokağa çıkma yasağı kondu; infazın o gece yapılacağını anladık.

5 Mayıs Cuma, 6 Mayıs'a, Hıdırellez'e bağlanıyordu.

O geceyi seçtiler.

Gece yarısı Mamak koğuşlarında zincir sesleri yankılandı.

Sonra kapıların çift taraflı sürgüsü gürültüyle çekildi.

Parmaklıklı demir kapılar gıcırdadı.

Mamak'ta ikişerli hücrelerde yatan mahkûmlar, bu seslerden vaktin geldiğini anladı.

Az sonra koridor boyunca yere sürtünen bir pranganın sesi çınladı.

Horozlu aynası olanlar parmaklıkların ardına uzatıp ötesini görmeye çalıştı.

Göremediler.

Ama Deniz'in sesini duydular:

"Hadi eyvallah arkadaşlar!"

Bu kadar.

Boğazları düğümlendi.

Ne slogan ne marş...

Sözün bittiği yerd.

Daha uyumamıştım. Uyuyamıyordum. Yeni bir günün ilk saatine girmiştik.

6 Mayıs 1972.

Saat 00.40'tı. Kapı çalındı.

Kapının çalan zili, her şeyi açıklamaya yetmişti.

Koşup açtım kapıyı.

Üç kişiydiler. İkiisi üniformalı, biri sivildi.

Hiçbir şey sormadım onlara... Hiçbir şey söylemelerine fırsat vermeden, "Bir dakika, giyineyim," dedim.

Eşimin bıraktığı Diazem kutusundan bir tane alıp attım ağzıma... Bir tane de alıp cebime koydum. Acele giyindim.

Aşağıda bekleyen bir polis cipine bindik. Resmî giyimli iki polis memuru arkaya geçtiler. Ben öne oturdum. Sivil olan, arabayı kullanıyordu. Telsizle merkezi aradı.

"Emaneti aldınız mı?" diye sordular merkezden...

"Aldık dönüyoruz," dedi yanımdaki...

Üçü de çok sakindi. Gündelik görevlerini yapıyorlardı.

Ankara Merkez Cezaevi'nin önü, görülecek şeydi. Baş döndürücü bir zırlı araç ve asker kalabalığı, bütün cezaevini sarmıştı. Her yan projektörlerle aydınlatılmıştı. Arabayı kullanan sivil polis, arabadan atlayıp amirine geldiğimizi haber verdi.

Arabadan indirildim. O korkunç kalabalığın içinde iki kişiyi hemen tanıyverdim:

Biri yakışıklı üsteğmen Burhanettin Poturna idi, diğeri avukat Halit Çelenk...

Üsteğmenle göz göze geldik. Kaba, yılışık bir gülümseme vardı yüzünde...

Halit Bey ise allak bullaktı. Şok geçiriyor gibiydi.

Avukat Mükerrerem Erdoğan'la birbirimizi kapıda gördük.

Her zaman durmadan geçtiğimiz geniş giriş yerinin sağ tarafında on-on beş kadar albay, bir de üsteğmen bekliyordu.

Bir görevli, bütün giysilerimizi, çorap ve ayakkabılarımıza varıncaya kadar inceden inceye aradı. Vücudumuzun en kuytu yerlerini eliyle yokladı.

Kapıdan küçük avluya girdik. Daha önce çok kez gördüğüm bu avluyu ilk kez görüyormuşum gibi baktım. Ortadaki karakavağın sol tarafına bir demir sehpa kurulmuştu. Tepesinde ip ve ilmik... Altında orta boyda bir masa... Masanın üzerinde de bir tabure vardı.

Sağdaki birkaç ayak merdiveni atlayarak başgardiyanın odasının önündeki koridora çıktık. Ankara İnfaz Savcısı Sami Uğur bizi karşıladı:

"Sizi müvekkillerinizle görüştüreceğiz. Biliyorsunuz tashihi karar talebiniz Askeri Yargıtay'ca reddedildi," dedi.

"Bilgimiz yok. Bize bu konuda bir tebligat yapılmadı," dedik.

"Bugün reddedildi," dedi. Resmî Gazete'yi getirip gösterdiler.

"Savcılığımızca infazın yapılmasında herhangi bir tereddüt yoktur. Dilekçenizde ileri sürülen itirazları infazın ertelenmesini gerektirir nitelikte görmedik. Buyurun sizi Deniz'le görüştüreyim."

Başgardiyanın odasına girdik.

Yaklaşık 3-4 metrekare genişliğindeki bu odanın sağ tarafında ve sehpanın bulunduğu avluya bakan pencerenin karşısındaki bir koltukta Deniz Gezmiş oturuyordu. Sırtında parka, üstünde boğazlı sarı-yeşil yün bir kazak, ayağında limon küfü kadife bir pantolon ve postalları içinde dimdik bir görüntüsü var. Elleri arkadan kelepçeli... Birkaç görevli kol ve omuzlarından tutuyor. Ayaklarında kalın demirden yapılmış, bilek kalınlığında zincirler. Bu zincirler iki ayağından ayrı ayrı iki asma kilitte

kilitlenmiş. Tınc renkli zincirler.. Yeni ve ilk kez kullanıldığı besbelli...

Odada 25 kadar yüksek rütbeli subay, emniyet memuru ve cezaevi görevlisi... çoğu ayakta... Tefik Tübing ve Ali Elverdi de bunlar arasında...

Gezmiş odada beni ve Mükerrrem Erdoğan'ı görünce gülümsedi ve bize, "Hoş geldiniz," dedi. Yüzünde inançlı ve yürekli bir ifade okunuyordu. Bir görevlinin ağzına verdiği uçlu sigarayı içiyordu. Yanındaki masanın üzerinde bir Samsun paketi vardı. Bizleri görmekten memnun olduğu bakışlarından anlaşıyordu.

Gözlerimize bakarak:

"İki gün öncesine kadar Birinci içiyorduk. İki günden beri sonucu bildiğimizden, 'Hiç olmazsa iki gün uçlu sigara içelim,' dedik," diyor ve ekliyor:

"Geldiğinize sevindim. Ölüme nasıl gittiğimi gözlerinizle görüp yarınki kuşaklara doğru olarak anlatasınız diye, sizlerin olaya tanık olmanızı istedik. Daha önce de söylemiştim. Bizleri Cebeci Mezarlığı'nda Taylan'ın yanına gömün."

Bu sırada infaz savcısı söze karışarak Deniz'e sordu:

"Deniz, kendini nasıl hissediyorsun?"

Bu sözlerde zoraki bir ilgi çabası seziliyordu. Deniz başını infaz savcısına doğru kaldırdı ve gülerek:

"Çok mutluyum ve rahatım," dedi.

"Avukatlarına bir şey söyleyecek misin?"

"Söyleyeceklerimi söyledim."

Deniz Gezmiş'in idamının ardından ailesine teslim edilen terekesinden...

Halit Çelenk ve Mükerrerrem Erdoğan, Deniz'in yanından ayrı-
lıp Yusuf'un tutulduğu odaya geçti.

Yusuf da zincirli, kelepçeli, prangalı ve sakın ve rahat ve din-
gindi.

Avukatlarına teşekkür etti.

Rahatsız olan kardeşini onlara emanet etti.

İnfaz savcısına Deniz'le son bir kez görüşmek istediğini söy-
ledi.

Son istek kabul edildi.

Oradan Hüseyin'e geçtiler.

O da gülümsedi avukatlarını görünce... Teşekkür etti. Baba-
sını sordu.

"Biz inanıyoruz ki, bu kavga bizimle son bulmayacaktır,"
dedi.

Son sözünü sehpa söyleyecekti.

Yeniden Deniz'in yanına döndüler.

Üç idam mahkûmu da dinî tören istememişlerdi. Avukatlar,
koridorda ağlayacak kadar üzgün halde bir imamla göz göze gel-
diler.

Deniz, babasına son mektubunu yazdırıyordu.

Elleri kelepçeliydi.

O söylüyor, bir gardiyan, yazı masasının üzerindeki daktilo-
da, onun söylediklerini kâğıda döküyordu.

Bu, onun son mektubuydu.

Merkez Ceza evi**Baba**

Mektup elinize geçmiş olduğu zaman aranızdan ayrılmış bulunuyorum. Ben ne kadar üzölmeyin dersem yine de üzüleceğınızı biliyorum. Fakat bu durumu metanetle karşılamayı istiyorum. İnsanlar doğar büyür yaşar öölürler, önemli olan çok yaşamak değil yaşadığı süre içinde fazla şeyler yapabilmektir. Bu nedenle ben erken gitmeyi normal karşılıyorum ve kaldı ki benden evvel giden arkadaşlarım hiç bir zaman ölüm karşısında tereddüt etmemişlerdir. Benim de düşmeyeceğimden şüphelen olmasın. Oğlun ölüm karşısında aciz ve çaresiz kalmış değildir, o bu yola bilerek girdi ve sonunun da bu olduğunu biliyordu. Seninle düşüncelerimiz ayrı ama beni anlayacağını tahmin ediyorum. Sadece senin değil Türkiye’de yaşayan Kürt ve Türk halklarının da anlayacağını inanıyorum. Cenazem için avukatlarıma gerekli talimatı verdim. Ayrıca savcıya da bildireceğim, Ankara’da 1969’da ölen arkadaşım Taylan Özgür’ün yanına gömölümek istiyorum. Onun için cenazemi İstanbul’a götürmeye kalkma. Annemi teselli etmek sana düşüyor, kitaplarımı küçük kardeşime bırakıyorum, kendisine özellikle tembih et, onun bilim adamı olmasını istiyorum; bilimle uğraşsın ve unutmasın ki bilimle uğraşmak da bir yerde insanlığa hizmettir. Son anda yaptıklarımın en ufak bir pişmanlık duymadığımı belirtir, seni annemi abimi ve kardeşimi devrimciliğimin olanca ateşi ile kucaklarım.

Oğlun Deniz Gezmiş

Merkez Cema evi

Baba

Nektap olincice geçmi, olduğu cema arasından ayrılmış bulunuyorum. Ben ne kadar ümitsizlikle dersden yinede ümitsizlikle biliyorum. Fakat bu durumu anlaşıla karıştırmamı istiyorum. İnsanlar değer büyük yaşar kişiler, önemli çok olan çok yaşamak değil yaşamakta süre içinde fazla şeyler yapabilmektedir. Bu nedenle ben erkek kıtayı normal karıştırmam, ve bildiki beşden avval giden arkadaşlarıma hiç bir cema için bu zamanda tereddüt etmedikleri. Beninde ümitsizliğinden eğer almama, eğer alın karıştırmamda cema ve çevre ile bulma değildir, o bu yola bilerek girdi ve sonunda bu aldığını biliyorum, cema ile ümitsizliklerimden ayrı ama ben! çalışacağımı tahmin ediyorum. Sadece ümitsizlikli Türkiye, yaşamı kurt ve türk halklarına da çalışacağımı inanıyorum. cema için avukatlarımı gerekli talimatı verdim-ayrım sevayada bildirirceğim. Ankara'da 1969 da Klen arkadaşım Taylan Özgür'ün yanına görevli işi yorun. Odun için cema için İstanbul'a götürmeye kalkma, anemi teselli etmek cema düşünüyorum, ki tapılarını küçük kardeşine bırakıyorum, kendisine özellikle teşvik et cema için edem almamı istiyorum, bilimsel uğraşma ve vaktin içinde bilimsel uğraşmaktan bir yerde inmalara hissettir, son anda yaptıklarından en ufak bir pişmanlık duymadım, belirtir cema cema abim ve kardeşim çevrimliliğinden alacağım şeyi ile kucaklarım.

Oğlum Deniz Cezmi

D. J. J.

Deniz ve Yusuf, beton zeminde prangalarını sürükleyerek son kez kucaklaştılar, ayakta kısacık konuştular, öpüştüler. Ayrıldılar. Sonra Hüseyin'le Deniz kucaklaşıp vedalaştı.

Deniz ayağa kaldırıldı. Cepleri boşaltıldı. Cebinden çıkan 11,5 lira babasına verilmek üzere emanete alındı.

Parkasını sordu. Oda kapısının arkasında asılıydı.

Çok şeyin tanığıydı o parka; neşenin, öfkenin, eylemin, üniversitenin ve üniversitede kalmış bir sevgilinin, işgalin, Filistin'in, çatışmanın, aranmanın, yakalanmanın, yargılanmanın...

Şimdi asılmanın tanığı olacaktı.

Parkasının babasına teslim edilmesini istedi.

"Tamam," dediler.

Mahkemenin kararı yüzüne okundu.

"Bu kararı reddediyorum," dedi.

Doktorlar uzaktan bakıp, "İnfaza engel bir hastalığı yoktur. Bilinci yerindedir," dediler.

Sonra masanın üzerindeki kâğıt paket açıldı. Patiskadan ölüm gömleği çıkarıldı. Deniz'e giydirildi. Arkadan bağlı kolları, uzun, dar, kolsuz gömleğin içinde kaldı.

Ayağındaki prangayı zar zor çözdüler.

Deniz avukatlarına döndü:

"Cezaevinden bizi, yangından mal kaçırır gibi çıkarıp getirdiler. Postallarımın bağını bile bağlamama fırsat vermediler. Onları bağlasınlar. Asılınca ayağımdan düşmesin," dedi.

Bir görevli postalları bağladı.

Deniz iki gardiyanın kolunda ayağa kalktı. Haftalardır provasını yaptığı gibi, dimdik yürüdü avluya doğru...

Sehpaya yaklaşınca avukatlarına, "Allahaismarladık," dedi:

"Cezaevindeki bütün devrimcilere selam. Onları benim için tek tek öpün."

Darağacı avlunun karşı duvarına yakın bir yerdedi. Karanlıkçaydı avlunun o bölgesi, aydınlatılmamıştı; dışarının ışıklarıyla aydınlatılıyordu.

Deniz gardiyanların yardımıyla masaya çıktı. Masa, yemek masası yüksekliğindeydi; hele kolları bağlı biri için tek başına, yardımsız çıkmak kolay değildi. Deniz'in kolları, beyaz ölüm gömleğinin içinde arkasından bağlıydı; topuklarına kadar sarkan beyaz gömleğin eteği de daracıktı.

Masaya çıkarıldıktan sonra tabureye kendi çıktı. Basıkça bir tabureydi.

Tepeden sarkan ilmeğe boynunu kendi geçirmek istedi. İlmik sıkılmıştı, dardı; kendiliğinden kafasından geçemezdi. Bir gardiyan çıkıp ilmeğin halkasını genişletti, başından geçirip indirdi Deniz'in boynuna... Ancak sarkan urgan nedense iki kattı; altta ilmek de iki kattı. Çift ilmek vardı Deniz'in boğazında...

Üçünün içinde sesi en gür olan Deniz'di. Duruşmalarda da öyleydi.

İşte o anda Deniz, son sözlerini söyledi:

"Yaşasın tam bağımsız Türkiye!

Yaşasın Marksizmin Leninizmin yüce ideolojisi!

Yaşasın Türk ve Kürt halklarının devrimci bağımsızlık mücadelesi!

Yaşasın işçiler, köylüler!

Kahrolsun emperyalizm!"

...izm derken izm'i bütünleyemedi çünkü infaz savcısının, "Çek... Çek!" diye bağırması üzerine, cellat arkadan tabureye ayağıyla vuruverdi.

Dört adım ötemdeydi.

Bir infaz olayının tanığı gibi değildim; devrimci bir eylemi izliyor gibiydim. Tepkim olağandı. Çok dikkatliydim:

Tabure masadan düştü yere. Deniz'in ayakları masaya değdi, tabanlarıyla basamadı ama uçları değdi masaya... Anlaşılan Deniz'in uzun boylu oluşunu hesaplayamamışlardı.

Bu durum, görevlilerde bir şaşkınlık yaratmıştı.

İnfaz savcısı, "Masayı çekin altından!" diye bağırdı.

Masayı çektiler.

Saat tam 01.25'ti.

Gitmişti Deniz...

Yusuf ve Hüseyin, Deniz'den sonra, peş peşe ve aynı Deniz gibi başı dik, sloganlarla gittiler darağacına...

Saat 03.50 olduğunda infazlar tamamlanmıştı.

Yaşananları ayrıntısıyla anlatan bir "İnfaz Zabıt Varakası" tanzim edildi.

Mahkeme başkanı, Ankara savcısı ile yardımcısı, cezaevi müdürü, adli tabip, mahkemenin ve savcılığın zabıt kâtipleri imzaladı.

Tabii imam ve iki cellat da...

Sonra bu zabıt metni, infazı izleyen iki avukata imzalatıldı.

Ardından infaz edilenlere ait eşyalar, hücrelerinden getirilip büyük bir naylon torbaya kondu.

Tek tek incelenip listelendi; tutanak tutuldu, imzalandı. Ailelere iletilmek üzere avukatlara teslim edildi.

Torbada 31 kalem malzeme vardı:

Yeni açılmış Birinci sigarası...

Faber ve Senatör marka iki tükenmez kalem..

Askılı atlet, fanila ve yün başlık...

Kahverengi ceket ve pantolon...

Haki renk bir yün gömlek...

Füme terilen pantolon...

Kendi yeşil, yakası beyaz, fermuarlı kazak...

Kırmızı eşofman altı, eşofman üstü...

Kırmızı battaniye...

Yüz havlusu...

Çorap, mendil...

Bir siyah çanta ve mektuplar...

Bir küçük, bir büyük İngilizce lügat...

Türkçe-Almanca sözlük...

Şiir, edebiyat, siyaset kitapları:

Dünya Şiir Antolojisi...

2 cep defteri...

442

[illegible]

ACQUIN AUSTIN

2884

9/9/1970
KGM

Deniz'in ailesine idamından sonra teslim edilenler...

Sokağa çıkma yasağı bitmemişti.

Ankara savcısı, iki avukatı alıp Halit Çelenk'in Beşevler'deki evine bıraktı.

Onlar, acılarını yüreklerine gömüp infazın ayrıntılarını, Denizlerin son sözlerini hafızalarından daktiloya dökmeye koyuldular.

Notlar bittiğinde biri balkona, biri yatak odasına gitti; acılarıyla baş başa kaldılar.

O arada cenazeler, Yenimahalle'deki Karşıyaka Mezarlığı'na doğru yola çıkarıldı.

Deniz'in Cebeci Mezarlığı'ndaki Taylan'ın yanına gömülme vasiyetinden henüz ailesinin haberi yoktu.

Bir polis ekibi babaları haberdar etme işini üstlenmişti.

Sabah 04.50'de ilkin Yusuf'un kız kardeşinin kapısını çaldılar. Yusuf'un babası Beşir Aslan oradaydı.

Kapıdaki polis, "Başınız sağ olsun," dedi.

Zaten bunu bekliyorlardı.

"Hazırlanalım, çıkalım," dedi Beşir Aslan...

Giyindi. Damadıyla birlikte çıktı evden...

Yine polislerle birlikte, Cemil ve Bora Gezmiş'i almaya Konfor Palas'a gittiler.

Gezmişler, 41 numaralı odada hazır bekliyordu.

Cemil Gezmiş, gözyaşlarını silerek indi aşağıya...

İki baba sarılıp ağlaştı.

Serpiştiren bir Ankara yağmuru altında, Yenimahalle Mezarlığı'na doğru yola çıktılar.

Gün ışımaya başlamıştı.

DENİZ GEZMİŞ, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın babaları, mezarlıktan ayrılıyorlar. (Telefoto: M. L.)

DÜN SABAH KARŞI İDAM EDİLEN

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan aynı mezarlığa gömüldü

Mezarlık polis kayınıyordu. Mezarlık müdürünün odasına girdik. Ankara Emniyet Müdürü, MİT'ten siyah gözlüklü adamlar, birkaç sivil polis filan...

"Cenazeyi bana teslim edin, alıp İstanbul'a götüreceğim," dedim.

O zaman tutuştular.

"Yok, olmaz!" dediler.

"Nasıl olmaz? İnfaz

Kanunu bana bu hakkı veriyor.

'İdam edildikten sonra cenaze

ailesine teslim edilir,' diyor. Sen bana teslim etmeye mecbursun.

Ben de istediğim yerde defnetmeye yetkiliyim. Nasıl olmazmış. Bu talebimi kabul etmediğinizi yazılı olarak bildirin bana," dedim.

Onu da veremiyorlar. Zaten acılıyız. Bora lafa girdi, "Hem cenazemizi vermiyorsunuz hem götürmemize izin vermiyorsunuz. Ne demek bu? Biz bir araba tutar, cenazemizi alır gideriz," dedi.

Sonunda biz dayatınca razı oldular.

Bora'ya, "Git oğlum, bir minibüs tut getir; alıp götürelim İstanbul'a," dedim.

O sırada Hüseyin'in babası Hıdır Bey de geldi.

Biz 5 kişiyiz; etrafta 500 polis...

Yusuf'un babası, "Deniz'i götürüyorsunuz. Çocukları birbirinden ayırıyorsunuz," dedi. "Ben nereye götüreyim? Benim memleketim Çorum Sarayköy... Oraya ben nasıl götüreyim? Gel vazgeç." Meğer savcılıkta Deniz'in mektubu varmış. Bana orada vermiyorlar mektubu. Orada diyor ki, "Baba beni İstanbul'a götürmeye kalkma. Ankara'da defnet. Taylan'ın yanına."

T.C.		Seri : K		İcmâl	
ANKARA BELEDİYESİ		Tahsildar Makbuzası		Nº 243929	
Mükellefin		Varidatın		Lira Kr.	
Adı ve Soyadı	Mühür Def. No. a	Makuliyet veya kıymet	Nev'i	Senesi	Miktarı Lira Kr.
Emil Gezmiş	195		Mesur	942	499-
					7
					499-
Yalnız Dörtü 5 dakikada 499-		Lira		Tahsildar	
Kuruş alınmıştır.		615 / 1972			

Ankara Mezarlıklar Müdürlüğü'ne ödenen mezar parasının makbuzu.

Yusuf'un babası öyle deyince, "Peki," dedim.

Mezarlıklar müdürüne, "Şimdi ben istediğim yeri alabilir miyim?" diye sordum.

"Tabi alabilirsiniz," dedi.

Kalktık. Baktık, kazılmış mezarlar var sırayla... Aralarında üçer tane boşluk bırakılmış üç mezar...

Kızdım orada:

"Yahu bunlar öldükten sonra, üçü bir araya gelip komite mi kuracaklar? Nedir bu korkunuz!" dedim.

"Efendim emir böyle..."

"Allah belanızı versin!"

Baktık ki artık bunlarla uğraşılmayacak, "Hele bir defnedelim ondan sonra düşünüyoruz," dedik.

Gasilhaneye gittim. Deniz yıkanırken üstüne bez çekmişlerdi. Yüzünü açtım, baktım. Hâlâ sıcaktı.

3 baba, hıçkırır hıçkırır ağlaya ağlaya, çocuklarımızı taşıdık. Kimse yardım etmedi.

İmam istedik, "Reddediyor imam," dediler.

"Ben kıldırırım o zaman," dedim. Telaşla imamı getirdiler.

"Abdesti olan varsa geçsin arkamıza," dedim. Kimse gelmedi.

5'imiz cenaze namazını kıldık.

Üçünü aralarında üçer mezar koymak suretiyle ayrı ayrı defnettik.

Çıktık geldik.

5 Mayıs Cuma günü yine okula gitmişti annem... Sabahçıydı. Sıkıyönetim vardı. İzin almak kolay değildi. Okulda müdürü, "Siz gidin hocam," demişler; izin vermişler.

Beşini altısına bağlayan gece evde baş başaydık. Oturduk radyonun başına bekledik sabaha kadar...

Belki TRT vermez diye bir yandan Moskova Radyosu'nun Türkçe yayınını dinliyordum. Yok. Haber yok.

Uzanmıştık, arada dalıyorduk; sonradan söyledi annem, infazın yapıldığı saatlerde, gece 02.00 civarında sıçrayarak uyanmış, "Bir an içimden bir şeyler koptu," diye anlattı.

Sabah oldu. 07.00 ajansında ilk haber olarak verdi: "Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan bu sabaha karşı idam edildiler," diye bildirildi.

Annem arka odadaydı.

"Anne bak, haberlerde bir şey diyor," dedim.

Duydu, feryadı kopardı. Yere attı kendini, bağırmaya başladı.

"Gitti oğlum, Deniz'im," diye ağlıyordu.

Korkunç bir üzüntüydü. Teselli etmeye çalıştım ama ben de ağlıyordum.

Ağlaştık ana oğul...

Sonra akrabalar yetişti. Acıyı paylaştı.

O zamanlar cumartesileri yarım gün okul olurdu.

Annem o haldeyken Nural yengemi okula yolladı; o gün çalışamayacağını bildirdi.

Akşam babamla Bora abim otobüsle geldiler.

Kalabalık dağılınca aile baş başa kaldık.

Bir müddet konuşmadık, sadece ağladık.

Sonra gece, sakinleşince anlattılar.
Annem, "Gördün mü çocuğumu?" diye sordu.
"Gördüm, sarıldım," dedi babam...
"Nasıldı?"
"Boynunda bir morarmışlık vardı. İp izi..."
Günlerce ağladı annem; günlerce ağladı.

Ertesi gün, Karşıyaka Mezarlığı'na gidenler Deniz, Hüseyin ve Yusuf'un gömülü olduğu mezarların üzerinde kır çiçekleri buldular.

Çevredeki gecekondu mahallesinden yurtsever bir öğretmen, öğrencilerini toplayıp mezarı ziyarete gelmişti.

İlk ziyaretçiler, yoldan topladıkları kır çiçekleriyle gelmişti.

Öğretmeni hemen sürdüler.

Ancak o gün başlayan ziyaretçi akını yıllar içinde giderek büyüyecek, zamanla 6 Mayıs'lar, mezarlığa sığmayan mitinglere dönüşecekti.

Gezmiş ailesi Ankara'ya küsse de ilk yıldan itibaren bütün anma günlerinde mezarlık başında oldu.

Ankara taşından yapılan mezarların tasarımı Mimarlar Odası'nın öncülüğünde yapıldı. Bu sade, mütevazı mezarların yapımına Cemil Gezmiş nezaret etti.

Deniz'in annesi Mukaddes Hanım ise ne zaman Ankara'dan bahsedilse, "Gözü kör olsun," diye lanet okumasına rağmen, sık sık oğlunun mezarını ziyarete geldi. Sağlığı bozulduğunda bir süre gidemedi. Son kez 2008 Temmuz'unda oğlu Hamdi Gezmiş'le gitti. Ayakları tutmuyordu. Hamdi Gezmiş, arabayı mezarlığın yakınına kadar yaklaştırdı. Mukaddes Hanım, arabanın içinde oturup oğlu için dua etti.

Ağladı.

Acısının en sıcak döneminde, oğlunun mektuplarına kapandı.

Büyük siyah torbadan çıkan paltosunu, parkasını, kazaklarını, çamaşırlarını koklayarak hasret giderdi.

Aynasında yüzünü, sigarasında dudaklarını aradı, kalemlerini sevdi, kitaplarını inceledi, sayfalarda kalan parmak izlerini okşadı, altını çizdiği satırlardan anlamlar çıkardı.

Hasretinden Prangalar Es-kittim'in şiirlerinde,

Rüya, birin çektiğimiz.
Rüya kahrım, rüya zindan.
Nispet da yolları buldu...
Bir mihra buya macarım...
Bilmeler nası aradık birbirimizi,
Bilmeler nası sevdik.
İki yitik hasret,
İki parça can,
Çukurdu yüreği' çıkınaktayım,
Ağıyor gök kusakları'n serpilğinde
Çukurlar boğulmuş bir su...
Ağıyor yeşil.

Yıllarında yeşil göller' fışkırmış,
Susmuş bütün marmarlar...
Susmuş değ,
Susmuş deniz.
Dünya mül - mül,
Uykular derin,
Yılan su getirir sayısız serçeys,
Kıtır kışna, unu's bir kâz dâğınmış,
Atınca'dı boret'di ve serin...
Ağıyor yeşil.

Aydın yarı gece,
Nimn, gök kitaplarında cirkir bir şaşır,
Ve Sezarın, bir ad, yankılarında.
Arınan her şeyi sanki
Sıca kartaca!
İtmiş, kibrit göy vanaşlırdı başına
Bak nasıl ahyar, yığıt,
Bilecece yal da sevars
Ağıyor yeşil.

*Nasıl ki yılları buldu
Bir musra dolu maceram*

dizelerinin altını çizmişti Deniz; kısa yaşam macerasını özetler gibi...

*Biz ki yarınınız halkın.
Umudu, yüz akıyız.
Hıncı, namusu,
Şafakları,
Taa şafakları
Hey canım,
Kalbim dinamit kuyusu*

dizelerinde belli ki kendini bulmuştu.

*Bu zindan, bu kırgın, bu can pazarı
Macera değil
Yaşamak, sade 'yaşamak'
Yosun, solucan harcıdır.*

dizelerindeki benzetmeyi, 1 Ekim 1971 tarihli mektubunda, babasına yazmıştı.

Tiensu kısmı çinkü yavrusuna yer
Akarsu durulduğa.
Cadi, yılan hamurunu doğ-dağ yoğurur
Amân amân hey...

Bu zindan, bu kırgın, bu can pazarı.
Macera değil.

Yaşamak, sade «yaşamak»
Yosun, solucan harcıdır.

Öyle aşar ki mura.
Sutuz, güneşiz de katla, koparıla da
Şavko, bulut güllerinden daha bîr suna,
Daha bîr buren - burcudur.
Bu zindan, bu kırgın, bu can pazarı
Macera değil
Sardığın toprağın altına sabırdır,
O ser, erkek hüznüdür lâhza başında
Çeyra değil.
Ve sevgilin uykusunda başlır
Amân amân hey...

Meltemin bir tadı, ustura ağzı
Biri, kuz rüncesi, tılsım,
Yağmurun bir damlası süzülmiştik köfür,
Bir damlası, ayk.
Senin uykuların hayır,
Düşlerün kardeş.

Dıyar mısın, anlayıp sizler mısın ki?
Göce, sunanyolununda rüçgâr çıkmıyadeki.
Mısrâflarını kardeş - kardeş çağlır
Amân amân hey...

Serabın bir seña vardır,
Üfkün, sıradağın sonu.
Uçarı, kaçırın bîr sonu vardır
Sevân sonun yok.
Mardaların, kırıkalara parçası olur,
Sevân pazarın alamet,
Sevân nar çıdamaz, sebek gırı demez.
Beni böyle çalır, divane etmez,
Kıvrımın çatal göğsü.
Senin yüzün suyu hürmetinedir
Buğdalara, cevziye yürüyen
Kara toprağın ak südü...
Bir bilsen kindere tasa, kederin,
Anlar mısın, şavırıp ağlar mısın ki?
Bir bilsen kardeşlerim ne cırı cıvıktılar
Ve bilsen nasıl vurur beni bu duvar,
Akşam - akşam, kara sevdam ağlar
Amân, amân hey...

İnfazdan sonra aileye teslim edilen evrak arasında bir de cep defteri vardı. İçine bir şey yazılmamış olan bu defterin kapak içindeki boş sayfaya, kendi elyazısıyla bir şiir yazmıştı Deniz...

Bazı mısraları, sözcükleri yazıp üzerini çizmişti.
O dizeler, ondan kalan son sözler oldu.

*Yenilmişsem
Elim kolum bağlı
[Boynumda yağlı ip]
Gelip dayanmışsam
darağacına*

*[Dudaklarımda yarın
Gözlerim yarınlarda
Unutmak mı gerek seni?]*

*Kapılar kapalı
Tutulmuşsa gece kapkara yollar
Sıcacık bir sevgi
sunmayacak mıyım insanlara?*

*Bakmayacak mıyım yarınlara
Seslenmeyecek miyim insanlara?*

10

Yenidünya
 için bütün kaplı
~~Beyazınca~~ ~~göbeği~~
 göbeği de yavaş yavaş
 idareye alın

~~Yenidünya için~~
~~göbeği~~ ~~göbeği~~
 göbeği için
 sent markası göbeği
 sent

Kopalar Kopalar için
 tutulmuş. ~~göbeği~~
 Eski bir ~~göbeği~~
 Sunmuş olmaları için

Yenidünya için
 göbeği için
 tutulmuş ~~göbeği~~
 Eski bir ~~göbeği~~

Sonra Ne Oldu?

Aile:

Abimin idam edilmesi, elbette bütün ailede bir psikolojik travma yarattı. Etkisi yıllarca çeşitli şekillerde devam etti. Televizyonda bir darağacı sahnesi görsek seyredemez, kapatırdık.

Bir müddet onların duygularını hissetmek için, onlara dair yazılan kitapları okuduk.

Hep mütevazı şartlarda yaşadık.

Deniz abim, bir süre sonra bizi aştı; toplumun mülkiyetine geçti. 6 Mayıs'da biz bile kalabalıktan mezarlığa yanaşamaz olduk. "Ben kardeşiyim," diye yol istediğimde, "Hepimiz kardeşiyiz!" cevabını alıp gururlandığım çok olmuştur.

Bora abimin ve benim ikiyeşer çocuğumuz oldu, çocuklarımıza "Deniz" ismi koymadık, çocuklarımıza doğar doğmaz böyle bir sorumluluk yüklemek istemedik. Ama on binlerce ailenin çocuğuna abimin ismini vermesine sevindik.

Deniz abimin her doğan çocukta yeniden doğduğuna, onlarda yaşadığına inandık.

Annem:

Annem, infazlardan sonra bir müddet izin ve rapor aldı. Ama emeklilik süresi dolana kadar öğretmenliğe devam etti. 1978 yılında da emekli oldu.

Zaman zaman, "Çıkar şu mektupları bir bakayım," der, abimin attığı kartpostalları inceler, "Ah canım ne güzel yazmış," diye iç çekerti.

94 yaşında.

Ecelle mücadele ediyor.

T.C.
İSTANBUL
Millî Eğitim Müdürlüğü

Baham : Çetel Kalem

Sayı : 241/63

Konu :

26 / 9 / 1972

İlköğretim Müfettişleri Kurulu Başkanlığına

Her derece ve sınıflarda pasolarına her türden işçileri dairesinde Yaş-
lanmadık ve görev İlköğretim Müfettişleri Cemil Özcan'ın verilmiştir.
Bu bakımdan kendisinin ikinci epe kadar tefiş görevi verilmesini istem-
mekteyim.

Ali Yalın
Millî Eğitim Müdürü

Ankara, 27.9.1972

Yazma Cetvelli
Kırtas, İstanbul

Not: Verilen cevapta tarih, numara ve diğer hususlar yazılan rica ile.

Babam:

Babam, "İnfaz gecesi bir top saçım beyazladı," diyordu. Doğruydum. O süreçte çok çabaladı, çok yıprandı. İnfazlardan sonra Milli Eğitim'deki görevinden aldılar. Daha pasif görevlere verdiler.

Babam da yediremedi bunu kendine ve 1973 yılında emekli oldu.

Boşta kalmamak için halamın mimar oğlunun mobilya mağazasında idareci olarak çalışmaya başladı.

Bu da çok uzun sürmedi.

Daha sonra eski dernek yöneticiliğine döndü, derneklere faaliyet gösterdi.

Ardından CHP'ye kaydoldu; orada siyaset yaptı.

1987 seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti'den (SHP) İstanbul milletvekili adayı oldu, Anavatan Partililer (ANAP), "Deniz Gezmiş'in babasına oy yok!" diye propaganda yaptı.

"Baba ne işin var Meclis'te? Gideceksin, bu adamlar sinirini bozacaklar," diyordum.

"Ankara'ya gidip Demirel ve şürekâsının yüzüne haykırmak istiyorum," diyordu.

Olmadı. Kazanamadı.

Belki de iyi oldu. Babam hassas bir insandı. Tansiyonu vardı. Siyasete dayanamazdı. Ama partideki çalışmalarına ölene kadar devam etti.
2000 yılında, 85 yaşında kanserden kaybettik.

Sevgili Beşiktaşlı'lar ve Kadıköylü'ler

DENİZ GEZMİŞ'in BABASI

S.H.P. ADAYI

CEMİL GEZMİŞ'E

oy, yok

Bora Abim:

Bora abim de çok etkilendi idamdan... O zaman özel sektörde çalışıyordu. Bir dönem Öğretmenler Bankası'nda görev yaptı. Onun iş çevresi genelde anlayışlıydı.

O da CHP'de siyasete girdi. Üsküdar ilçesinde aktif görevler aldı. En son 2014'teki olağanüstü kurultayda aldığı oyla pek çok milletvekilini geride bıraktı.

Ben:

Deniz abim, son mektubunda, "Kitaplarımı küçük kardeşime bırakıyorum. Kendisine tembih et, onun bilimadamı olmasını istiyorum. Bilimle uğraşsın," diyordu.

Bu sözler, aslında benim üzerimden gençliğe verilen

bir mesajdı. Deniz abim, günün şartları altında silahlı mücadele pratiğini benimsemesine rağmen, hiçbir zaman bilimden umudunu kesmedi. Başlangıcından

beri okumayı çok severdi. Edebi eserlerin yanı sıra teorik yayınları da takip ederdi. Dolayısıyla bilime vurgu yapması şaşırtıcı değildi. Bana bilimadamlığı yolunu telkin etmesi ise benim de kendisinin peşinden eylemlere karışacağımı düşündüğü içindi belki de... Oysa beni kendi kulvarında görmüyordu. Siyasal mücadele içinde zarar göreceğimi düşünüyordu. Her görüşmemizde söylediği gibi, benim öncelikle okumamı istiyordu. Bilimle uğraşarak ülkeme ve insanlığa daha çok katkı sağlayabileceğime inanıyordu.

Abim asıldığında 20 yaşına gelmiştim. Elbette öfkeliydim. Başta intikam duygusuna kapılmış olmam da mümkün... Ama hem son mektubundaki hem daha önceki öğütlerini dikkate aldım; makul düşünmeye çalıştım. İnfazlardan bir yıl sonra İktisadi Ticari İlimler Akademisi İktisat Maliye bölümünden iyi dereceyle mezun oldum.

1974'te, abimin vasiyeti doğrultusunda, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde doktora eğitimine başladım. Sencer Divitçioğlu, İdris Küçükömer, Nuri Karacan, İzzettin Önder gibi, dönemin değerli hocalarından ders aldım. 1977'de sınavları tamamlayıp tez aşamasına geldim. Ailemizin ekonomik durumu nedeniyle çalışmam, hayatı devam ettirmem gerekiyordu. Bir süre çeviriler yaptım, muhasebe işlerinde çalıştım. Bir başka üniversitede ilerici bir profesör, beni asistan olarak alabileceğini söyledi. Ancak bir müddet sonra, "Kusura bakma, okul çok karışık, beni sürekli tehdit ediyorlar; senin sorumluluğunu alamam," dedi. Bu arada çalışmak için başvurduğum özel ve kamu işyerleri, soyadımdan dolayı başvurularımı reddediyordu.

1977'de doktorayı tez aşamasında bırakmak zorunda kaldım. Aynı dönemde halamın hediye ettiği mütevacı parayla İngiltere'ye gittim. 6 ay orada kaldım. Bir yandan lisan öğrenip bir yandan bir süpermarkette kasiyer olarak çalıştım. Kısa zamanda Tesco markette yönetici pozisyona geldim. Ancak annemin, "Çok özledim, gel!" mektuplarının baskısıyla Türkiye'ye döndüm. Bir süre işsiz kaldım. Yine babamın verdiği harçlıkla yaşadım. 1978-1983 yılları arasında İETT'de müfettişlik yaptım.

Ancak 12 Eylül 1980 darbesinden sonra cadı avı başladı; gidişatı görüp ayrıldım.

Özel sektörde bir işe girecektim, "Deniz Gezmiş'in kardeşiymişsiniz," dediler, almadılar işe... Üzülmedim, onur duydum. Mali müşavir olarak serbest çalıştım. Mahkemelerde bilirkişilik yaptım uzun süre...

1990'ların sonunda yeminli mali müşavirlik sınavlarına girdim, kazandım. Bizim mesleğin en yüksek mertebesidir bu... Tırnağımla kaza kaza bu noktaya geldim.

Bu arada abimin mirasını yerine getirememek, bilimadamı olamamak içimde ukde kalmıştı.

2011'de, üniversiteyi terk edenlere af çıkınca İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne başvurdum.

25 yaşında bıraktığım okula, 59 yaşında yeniden döndüm.

45 yıl önce abimin fotoğrafçektirdiği anıtın önünde onun anısına poz verdim.

Enteresan bir tesadüfle, oğlum Can, bir sene önce, aynı fakültenin İngilizce İktisat bölümüne başlamıştı. Baba-oğul aynı bölüme kaydolmuş olduk.

O mezun oldu, ben şimdi yeterlilik sınavına hazırlanıyorum. Sonra doktora tezimi yazacağım. Abimin vasiyeti, böylece gerçekleşmiş olacak.

24.04.1972 Millet Meclisi Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın, Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Kanun Tasarısına Verilen Oyların Sonucu:

(Kabul edilmiştir.)
Üye sayısı: 450
Oy verenler: 323
Kabul edenler: 273
Reddedenler: 48
Çekinserler: 2
Oya katılmayanlar: 118
Açık üyelikler: 9

Kabul Edenler

Adana: Cevdet Akçalı (AP), Fazıl Güleç (CHP), M. Salahattin Kılıç (AP), Melih Kemal Küçüktepepınar (CHP), Ali Cavit Oral (AP), Emir H. Postacı (CHP), Kemal Satır (CHP), Ahmet Topaloğlu (AP), Turgut Topaloğlu (GP), Alpaslan Türkeş (MHP), Hüsamettin Uslu (AP)

Adıyaman: M. Zeki Adıyaman (AP), Ali Avni Turanlı (Bğz.)

Afyonkarahisar: Hasan Dinçer (AP), Hamdi Hamamcıoğlu (GP), Ali İhsan Ulubahşi (AP), Kazım Uysal (AP)

Amasya: Yavuz Acar (AP), Salih Aygün (AP)

Ankara: Orhan Alp (AP), Oğuz Aygün (AP), Musa Kazım Coşkun (AP), Orhan Eren (AP), İ. Sıtkı Hatipoğlu (CHP), Mustafa Maden (AP), H. Turgut Toker (AP), Aydın Yalçın (AP), Ferhat Nuri Yıldırım (AP), Şerafettin Yıldırım (AP), Mustafa Kemal Yılmaz (AP)

Antalya: Hasan Akçaloğlu (AP), İhsan Ataöv (AP), Süleyman Çiloğlu (AP), Ömer Eken (AP), Rafet Eker (AP), Hasan Ali Gülcan (CHP)

Artvin: Mustafa Rona (AP)

Aydın: Nahit Menteşe (AP), İsmet Sezgin (AP), Fikret Kayaalp Turhangil (AP)

Balıkesir: İbrahim Aytaç (AP), Cihat Bilgehan (AP), M. Şükrü Çavdaroğlu (AP), Kemal Erdem (AP), Ahmet İhsan Kırımlı (AP), M. Nurettin Sandıkçıoğlu (CHP), Osman Tarı (AP)

Bilecik: Şadi Binay (AP)

Bingöl: Mehmet Sıddık Aydar (Bğz.), Mehmet Bilgin (YTP)

Bolu: Nihat Bayramoğlu (AP), Halil İbrahim Cop (AP), Ahmet Çakmak (AP), M. Şükrü Kıyıköğlu (AP)

Burdur: A. Mukadder Çiloğlu (AP), Mehmet Özbey (AP)

Bursa: Cenal Külahlı (AP), Barlas Küntay (AP), Ertuğrul Mat (AP), Kasım Önadım (AP), Mehmet Turgut (AP), Mustafa Tayyar (AP), Ahmet Türkel (AP)

Çanakkale: Kemal Bağcıoğlu (AP), Zekiye Gülsen (AP), Mesut Hulki Önür (AP), Refet Sezgin (AP),

Çankırı: Nuretin Ok (AP)

Çorum: Yakup Çağlayan (AP), Kemal Demirer (AP), Abdurrahman Güler (AP), İhsan Tombuş (AP), Arslan Topçubaşı (AP)

Denizli: Sami Arslan (AP), Mehmet Emin Durul (AP), Hasan Korkmazcan (AP), Ali Uslu (AP)

Diyarbakır: Hasan Değer (Bğz.), Behzat Eğilli (AP), Abdüllatif Ensarioğlu (AP), Necmettin Gönenç (AP), Sabahattin Savcı (AP), Nazif Yıldırım (YTP)

Edirne: M. İlhami Ertem (AP)

Elazığ: Samet Gündoğan (AP), Hayrettin Hanağası (CHP)

Erzincan: Hüsamettin Atabeyli (AP)

Erzurum: Sabahattin Aras (AP), Turhan Bilgin (AP), Rasim Cinisli (AP), Rıfka Danışman (AP), Naci Gacıoğlu (AP), Cevat Önder (AP)

Eskişehir: Mehmet İsmet Angı (AP), Şevket Asbuzoğlu (CHP), Orhan Oğuz (AP), Seyfi Öztürk (AP), M. Şemsettin Sönmez (AP)

Gaziantep: Ali İhsan Göğüş (CHP), İ. Hüseyin İncoğlu (GP), Mehmet Kılıç (AP), Erdem Ocak (AP), Mehmet Lütüf Söylemez (AP)

Giresun: Mustafa Kemal Çilesiz (CHP), Nizamettin Erkmen (AP), Abdullah İzmen (AP), Hidayet İpek (AP), İ. Kayhan Naiboğlu (CHP), M. Emin Turgutalp (AP), Ekrem Saatçi (AP)

Gümüşhane: Necati Alp (CHP), Mustafa Kahraman (AP), Nurettin Özdemir (CHP)

Hakkâri: Alınret Zeydan (GP)

Hatay: Halil Akgöl (AP), Talat Köseoğlu (AP), Hüsnü Özkan (CHP), Ali Yılmaz (AP)

İsparta: Ali İhsan Balım (AP), Süleyman Demirel (AP), Yusuf Uysal (AP)

İçel: Mazhar Arıkan (AP), Kadir Çetin (AP), H. Cavit Okyayuz (AP), Turhan Özgüner (CHP)

İstanbul: İbrahim Abak (AP), İsmail Arar (CHP), Sadettin Bilgiç (AP), Fer-

ruh Bozbeyli (AP), İlhan (Egemen) Darendeliolu (AP), Tekin Erer (AP), Nuri Erdoğan (AP), Orhan Cemal Fersoy (AP), Hasan Güngör (AP), Mustafa Fevzi Güngör (AP), A. Şeref Laç (AP), Osman Özer (AP), Akgün Silivri (AP), İsmail Hakkı Tekinel (AP), Naime İkbal Tokgöz (AP), A. Turgut Topaloğlu (AP), Hasan Türkay (AP), Mehmet Yardımcı (AP)

İzmir: Şevket Adalan (CHP), Mustafa Akan (AP), Şükrü Akkan (AP), Muzafer Fazlı Arınç (AP), Burhanettin Asutay (CHP), Münir Daldal (AP), Ali Naili Erdem (AP), İhsan Gürşan (AP), Nihat Kürşad (AP), Akın Özdenir (AP), Orhan Demir Sogruç (AP)

Kars: Latif Aküzüm (AP), İsmail Hakkı Alaca (AP), Mustafa Doğan (AP), Kemal Kaya (AP), Veyis Koçulu (AP), Osman Yeltekin (CHP)

Kastamonu: Orhan Deniz (AP), Sabri Keskin (AP), Mustafa Topçular (AP), Hasan Tosyalı (GP)

Kayseri: M. Şevket Doğan (AP), Turhan Feyzioğlu (GP), Hayrettin Naki-poğlu (AP), Vedat Ali Özkan (AP), Enver Turgut (AP), Mehmet Türkmenoğlu (GP)

Kırklareli: Mehmet Atagün (AP), Feyzullah Çarıkçı (AP), Hasan Korkut (AP)

Kırşehir: Cevat Eroğlu (MP), Mustafa Kemal Güneş (AP)

Kocaeli: Cevat Ademoğlu (AP), Vehbi Engiz (AP), Sabri Yahşi (AP)

Konya: İrfan Baran (CHP), Bahri Dağdaş (AP), Mustafa Kubilay İmer (AP), İhsan Kabadayı, (GP) M. Necati Kalaycıoğlu (AP), İ. Etem Kılıçoğlu (AP), Baha Müderrisoğlu (AP), Tahsin Yılmaz Öztuna, (AP) Faruk Sükan (AP), Vefa Tanır (GP)

Kütahya: Ahmet Fuat Azmioğlu (AP), Ali Erbek (CHP), A. Mesut Erez (AP), İlhan Ersoy (AP)

Malatya: Ahmet Karaaslan (Bğz.), İsmail Hakkı Şengüler (AP)

Manisa: Ertuğrul Akça (AP), Mustafa Orhan Daut (AP), C. Selçuk Gilmüşpala (AP), Hilmi Okçu (AP), Vehbi Sınmaz (AP), Kamil Şahinoğlu (AP), Önel Şakar (AP)

Maraş: Atilla İmamoğlu (AP), Veysi Kadioğlu (AP), M. Zekeriya Kırıyud (AP)

Mardin: Esat Kemal Aybar (AP), Abdülkadir Kermooğlu (AP), Abdülkadir Özmen (Bğz.), Abdürrahim Türk (Bğz.)

Muğla: Adnan Akarca (AP), Mualla Akarca (CHP), Ahmet Buldanlı (AP), İzzet Oktay (AP)

Muş: Nimet Ağaoğlu (YTP), Kasım Emre (Bğz.)

Nevşehir: Hüsammettin Başer (AP), Esat Kırıatlıoğlu (AP)

Niğde: M. Naci Çerezci (AP), H. Avni Kavırmacıoğlu (AP), M. Nuri Doma-noğlu (CHP), Haydar Özalp (AP)

Ordu: Ata Bodur (AP), Cengiz Ekinci (AP), Hamdi Mağden (AP), Kemal Şensoy (AP)

Rize: Erol Akçal (AP), Hasan Başrı Albayrak (AP), Sullı Zeki Köneoğlu (AP)

Sakarya: Nuri Bayar (AP), Yaşar Bir (AP), Gttingör Hun (AP), M. Vedat Önsal (AP)

Samsun: Talat Asal (AP), Mustafa Boyar (CHP), Doğan Kitaplı (AP), Nafiz Yavuz Kurt (AP), Hüseyin Özalp (AP), Bahattin Uzunoglu (AP), İsmet Yalçiner (AP)

Siirt: Zeki Çeliker (AP), Mehmet Nebil Oktay (GP)

Sinop: Hilmi Biçer (AP)

Sivas: Enver Akova (AP), Kadir Eroğan (AP), Tevfik Koraltan (AP), Yusuf Ziya Önder (AP)

Tekirdağ: Orhan Öztrak (GP)

Tokat: Hüseyin Abbas (AP), İsmet Hilmi Balcı (Bğz.), Osman Hacıbaloglu (AP), Mehmet Kazova (AP), Reşit Önder (GP), Yusuf Ulusoy (BP)

Trabzon: Ahmet İhsan Birincioğlu (AP), Necati Çakıroğlu (AP), Ekrem Dikmen (AP), Selahattin Güven (AP), Cevat Küçük (CHP), Ali Rıza Uzun (CHP)

Urfa: Mehmet Aksoy (AP), Necmettin Cevheri (AP), Mehmet Ali Göklü (AP), Bahri Karakeçili (AP)

Uşak: Orhan Dengiz (AP), M. Fahri Uğrasızoglu (AP)

Van: Mehmet Emin Erdiñ (Bğz.), Kinyas Kartal (AP), Fuat Türkoğlu (AP), Mehmet Salih Yıldız (GP)

Yozgat: İsmet Kapısız (MP), Turgut Nizamoğlu (AP), Neşet Tanrıdağ (AP)

Zonguldak: Fuat Ak (AP), Ahmet Nihat Akın (AP), Ahmet Güner (CHP), S. Tekin Müftüoğlu (AP), Kevni Nedimoğlu (AP)

Reddedenler

Adıyaman: Kamıl Kırkoğlu (CHP), Yusuf Ziya Yılmaz (CHP)

Ankara: Kemal Ataman (CHP), İbrahim Cüceloğlu (CHP), A. Sakıp Hiçerimez (CHP), Osman Soğukpınar (CHP), Yusuf Ziya Yağcı (CHP)

Artvin: Abdullah Naci Budak (CHP)

Bitlis: Kenan Mümtaz Akışık (CHP)

Bolu: Kemal Demir (CHP)

Burdur: Nadir Yavuzkan (CHP)

Bursa: Nail Atlı (CHP)

Çankırı: Nuri Çelik Yazıcıoğlu (CHP)

Edirne: Cevat Sayın (CHP)

Elazığ: Mehmet Aytuğ (CHP)

Erzincan: Hasan Çetinkaya (CHP)

Erzurum: Selçuk Erverdi (CHP)

İçel: Celal Kargılı (CHP)

İstanbul: Mehmet Ali Aybar (TİP), Hüseyin Dolun (CHP), Necdet Uğur (CHP), Reşit Ülker (CHP), Lebit Yurdoğlu (CHP).

İzmir: Şeref Bakşık (CHP), M. Hulusi Çakır (CHP)

Kars: Kemal Güven (CHP)

Kayseri: Tufan Doğan Avsargil (CHP), Mehmet Yüceler (CHP)

Kırklareli: Beyti Arda (CHP)

Konya: Mustafa Üstündağ (CHP)

Malatya: Hakkı Gökçe (CHP), İsmet İnönü (CHP)

Manisa: Muammer Erten (CHP), Mustafa Ok (CHP)

Maraş: Mehmet Özdal (CHP).

Muğla: Ali Döğherli (CHP)

Muş: Nermin Neftçi (CHP)

Niğde: Mevlüt Ocakçıoğlu (CHP)

Ordu: Ferda Güley (CHP)

Sakarya: B. Turgut Boztepe (CHP), Hayrettin Uysal (CHP)

Samsun: Yaşar Akal (CHP)

Siirt: Adil Yaşa (CHP)

Tekirdağ: Yılmaz Alpaslan (CHP)

Tunceli: Hüseyin Yenipınar (CHP)

Uşak: Adil Turan (CHP)

Zonguldak: Bülent Ecevit (CHP), Kemal Okyay (CHP)

Çekinserler

Erzurum: Gıyasettin Karaca (CHP)

Samsun: Nihat Kale (CHP)

Oylamaya Katılmayanlar

Adana: Ali Rıza Güllüoğlu (CHP), Şevket Yılmaz (CHP)

Afyonkarahisar: Mehmet Rıza Çerçel (AP), Şevki Güler (AP), Süleyman Mutlu (CHP)

Ağrı: Abdülkerim Bayazıt (CHP), Nevzat Güngör (AP), Kasım Küfrevi (GP)

Amasya: Vehbi Meşhur (CHP), Kazım Ulusoy (BP)

Ankara: Hüseyin Balan (BP), Orhan Birgit (CHP), Sinan Bosna (AP), Osman Bölükbaşı (MP), Şinasi Özdenoğlu (CHP), Emin Paksüt (GP), Suna Tural (MP), Cengizhan Yorulmaz (CHP)

Antalya: Ömer Buyrukçu (CHP)

Artvin: Sabit Osman Avcı (AP)

Aydın: Kemal Ziya Öztürk (AP), Mehmet Çelik (CHP), M. Kemal Yılmaz (CHP)

Balıkesir: Salih Zeki Altınbaş (CHP), Mehmet Niyazi Gürer (CHP), Mevlüt Yılmaz (AP)

Bilecik: Mehmet Ergül (CHP)

Bitlis: Abidin İnan Gaydalı (AP)

Bursa: Sadrettin Çanga (CHP), İbrahim Öktem (CHP)

Çanakkale: Mustafa Çalıkoğlu (CHP)

Çankırı: Mustafa Hazım Dağlı (AP), Arif Tosyalıoğlu (AP)

Çorum: Cahit Angın (CHP), Ali Naki Ulusoy (BP)

Denizli: İlhan Açıkalın (CHP), Fuat Avcı (AP), Arif Hüdai Oral (CHP)

Edirne: Veli Gülkan (AP)

Elazığ: Ali Rıza Septioğlu (Bğz.)

Erzincan: Sadık Perinçek (AP), Naci Yıldırım (CHP)

Erzurum: Fethullah Taşkesenlioğlu (AP)

Eskişehir: B. Sıtkı Karacaşehir (CHP)

Gaziantep: Şinasi Çolakoğlu (CHP), Muhittin Sayın (CHP)

Hatay: Abdullah Çilli (Bğz.), M. Sait Reşa (CHP)

Isparta: Hüsametdin Akmumcu (AP)

İçel: Hilmi Türkmen (AP), Çetin Yılmaz (CHP)

İstanbul: Eşref Derinçay (CHP), İbrahim Elmalı (MP), Bahir Ersoy (CHP),

Orhan Eyüboğlu (CHP), Orhan Kabibay (CHP), Rıza Kuas (TİP), Sezai Orkunt

(CHP), Haydar Özdemir (BP), M. Kazım Özeke (CHP), İlhami Sancar (CHP)

İzmir: Coşkun Karagözoğlu (CHP), Talat Orhon (CHP), Şinasi Osma (AP),

Kemal Önder (CHP), Ali Naki Üner (AP)

Kars: Turgut Artaç (CHP)

Kastamonu: Muzaffer Akdoğanlı (CHP), Mehmet Seydibeylioğlu (CHP)

Kırşehir: Mustafa Aksoy (CHP)

Konya: Necmettin Erbakan (Bğz.), Sezai Ergun (AP), Sadi Koçaş (CHP),

Orhan Okay (CHP), Özer Ölçmen (AP)

Kütahya: Mehmet Ersoy (AP), Kemal Kaçar (AP)

Malatya: Mustafa Kaftan (CHP)

Manisa: Veli Bakirli (CHP), Süleyman Çağlar (AP)

Maraş: M. Nejat Çuhadar (CHP), İbrahim Öztürk (Bğz.).

Mardin: Şevki Altındağ (CHP), Seyfi Güneşan (YTP)

Ordu: Memduh Ekşi (CHP), Ata Topaloğlu (CHP), Orhan Vural (CHP)

Rize: Sami Kumbasar (CHP)

Samsun: Kamran Evliyaoğlu (CHP), İlyas Kılıç (CHP)

Siirt: Selahattin Oran (YTP)

Sinop: Hilmi İşgüzar (MP), Mustafa Kaptan (AP), Tevfik Fikret Övet

(CHP)

Sivas: Vahit Bozatlı (CHP), Hüseyin Çınar (BP), Ahmet Durakoğlu (CHP),

Ekrem Kangal (CHP), M. Kemal Palaoğlu (CHP), Mustafa Timisi (BP)

Tekirdağ: Nedim Karahalil (AP), Mustafa Sabri Sözeri (AP)

Tokat: İsmail Hakkı Birler (CHP)

Trabzon: Mehmet Aslantürk (CHP), Mehmet Ali Oksal (AP), Ahmet Şener (CHP)

Tunceli: Kenan Aral (CHP)

Urfa: Necati Aksoy (CHP), Vehbi Melik (CHP)

Yozgat: İsmail Hakkı Akdoğan (AP), Abdullah Baştürk (CHP), Celal Ahmet Sungur (CHP)

Zonguldak: Hüseyin Baytürk (CHP), Fevzi Fırat (AP), Cahit Karakaş (CHP)

02.05.1972 Cumhuriyet Senatosu Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnân'ın, Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine Dair Kanun Tasarısının Birinci Maddesine Verilen Oyların Sonucu

(Kabul edilmiştir.)

Üye sayısı: 183

Oy verenler: 145

Kabul edenler: 111

Reddedenler: 34

Çekinserler: 0

Oya katılmayanlar: 36

Açık üyelikler: 2

Kabul Edenler

Adana: Mukadder Öztekin (Bğz.), Mehmet Ünalı (AP)

Adıyaman: Mehmet Sırrı Turanlı (AP)

Afyonkarahisar: M. Kazım Karaağaçlıoğlu (AP), Ahmet Karayığit (AP), Kemal Şenocak (AP)

Amasya: Macit Zeren (AP)

Ankara: Turhan Kapanlı (AP), Yiğit Köker (AP), Mansur Ulusoy (Bğz.), Mahmut Vural (AP), İsmail yetiş (AP)

Antalya: Akif Tekin (AP)

Artvin: Fehmi Alpaslan (GP)

Aydın: Ali Celalettin Coşkun (AP)

Balıkesir: Nuri Demirel (AP), Mehmet Güler (AP), Cemalettin İnkaya (AP), Nejat Sarlıcalı (CHP)

Bilecik: Mehmet Orhon Tuğrul (AP)

Bolu: Turgut Yaşar Gülez (AP), Alaeddin Yılmaztürk (AP)

Burdur: Ö. Faruk Kınaytürk (AP)

Bursa: İ. Sabri Çağlayangil (AP), Şeref Kayalar (AP), Cahit Ortaç (AP)

Çanakkale: Nahit Altan (AP)

Çankırı: Gürhan Titrek (AP)

Çorum: Şevki Özçetin (AP), Safa Yalçuk (AP)

Denizli: Ali Kemal Turgut (AP)

Diyarbakır: Azmi Erdoğan (AP)

Erzincan: Fehmi Baysoy (GP)

Erzurum: Osman Alihocagil (AP), Sakıp Hatunoğlu (GP), Edip Somunoğlu (AP)

Eskişehir: Ömer Ucuzal (AP)

Gaziantep: İbrahim Tefik Kutlar (AP)

Giresun: Sabahattin Orhon (AP)

Gümüşhane: Abbas Cilara (AP)

Hakkâri: Necip Seyhan (GP)

Hatay: M. Enver Bahadır (GP)

Isparta: Mustafa Gülcügil (AP)

İçel: Talip Öz dolay (AP)

İstanbul: Erdoğan Adalı (AP), Haluk Berkol (AP), O. Zeki Gümüşoğlu (AP), Rifat Öztürkçine (AP), Cemal Yıldırım (CHP)

İzmir: Belig Beler (AP), Mustafa Bozoklar (AP), Mümin Kırılı (AP), Orhan Kor (AP)

Kars: Y. Ziya Ayrım (AP), Mehmet Hazer (CHP)

Kastamonu: Mehmet Çamlıca (AP), Ahmet Nusret Tuna (AP)

Kayseri: Hüsnü Dikeçligil (DP), Hüseyin Kalpaklıoğlu (DP), Sami Turan (GP)

Kırklareli: Ali Alkan (AP)

Kırşehir: Halil Özmen (GP)

Kocaeli: Lütfi Tokoğlu (AP)

Konya: Osman Nuri Canpolat (AP), Sedat Çumralı (GP), Fevzi Halıcı (AP)

Kütahya: A. Orhan Akça (AP), İ. Etem Erdirinç (AP)

Malatya: Nurettin Akyurt (CHP), Hamdi Özer (AP)

Manisa: Oral Karaosmanoğlu (AP), A. Orhan Süresan (AP), Ruhi Tuna-kan (AP)

Maraş: Adnan Karaküçük (AP), Hilmi Soydan (CHP)

Mardin: Abdurrahman Bayar (DP), Abdülkerim Saraçoğlu (GP)

Muğla: İlyas Karaöz (AP), Haldun Menteşoğlu (AP)

Muş: İsan Hisan Bingöl (AP)

Nevşehir: İ. Şevki Atasagun (AP)

Niğde: Hüseyin Avni Göktürk (AP)

Ordu: Selahattin Acar (AP)

Rize: O. Mecdi Agun (AP)

Sakarya: Osman Salihoğlu (AP), Mustafa Tıgılı (AP)

Samsun: H. Enver Işıklar (AP), Refet Rendeci (AP), Fethi Tevetoğlu (AP)

Siirt: Abdurrahman Kavak (AP)

Sinop: Nazım İnebeyli (AP)

Sivas: Nurettin Ertürk (AP)

Tekirdağ: Cemal Tarlan (DP)

Tokat: Ali Altuntaş (AP)

Trabzon: Ö. Lütfi Hocaoglu (DP), Reşat Zaloglu (AP)

Urfa: İ.Etem Karakapıcı (GP), Hasan Oral (AP)

Uşak: Mehmet Faik Atayurt (AP)

Van: Ferit Melen (GP)

Yozgat: Sadık Artukmaç (CHP), İsmail Yeşilyurt (AP)

Zonguldak: Tarık Remzi Baltan (AP), Ahmet Demir Yüce (AP)

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler: Hidayet Aydın, Hayri Dener, Sait Naci Ergini Vehap Güvenç, Mehmet İzmen, Tayfur Sökmen.

Reddedenler

Taibü Üyeler: Ekrem Acuner, Refet aksoyoğlu, Mucip Ataklı, Vehbi Ersü, Suphi Gürsoytrak, Kadri Kaplanı Suphi Karamani Kamil Karavelioğlu, Sami Küçük, Sezai Okan, Selahattin Özgür, M. Şükran Özkaya, Haydar Tunçkanat, Muzafer Yurdakuler.

Ağrı: Salih Türkmen(CHP)

Ankara: Turgut Cebe (Bğz.)

Bursa: Saffet Ural (CHP)

Denizli: Hüseyin Atmaca (CHP)

Diyarbakır: Selahattin Cizrelioğlu (Bğz.)

Elazığ: Salim Hazerdağı (CHP)

Gaziantep: Salih Tanyeri: (CHP)

Giresun: İhsan Topaloğlu (CHP)

İstanbul: Mebrure Aksoley(CHP)

İzmir: Nazif Çağatay (CHP)

Kars: Sırrı Atalay (CHP)

Kocaeli: Hikmet İşmen (TİP)

Konya: Fakih Özlen (CHP)

Manisa: Doğan Barutçuoğlu (CHP)

Samsun: Rıza Işıtan (CHP)

Sivas: Hüseyin Öztürk (CHP)

Tokat: Zihni Betil(CHP)

Zonguldak: Mehmet Ali Pestilci (CHP)

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler: Cemal Madanoğlu, Bahriye Üçok.

Oylamaya Katılmayanlar

Tabii Üyeler: Emrullah Çelebi, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Ahmet Yıldız.

Adana: M. Nuri Ademoğlu (AP), M.Yılmaz Mete (CHP)

Ankara: Hıfzı Oğuz Bekata (CHP)

Antalya: Mehmet Pırlı (GP)

Aydın: İskender Cenap Ege (AP), Halil Goral (CHP)

Bingöl: A. Hikmet Yurtsever (DP)

Çanakkale: Ziya Termen (DP)

Edirne: Mehmet Nazif Ergeneli (AP)

Elazığ: Celal Ertuğ (AP)

Hatay: Mustafa Deliveli (AP)

İçel: Lütfi Bilgen (CHP)

İstanbul: Şevket Akyürek (DP), Tekin Arıburun (AP), Fikret Gündoğan (CHP), Ekrem Özden (CHP)

İzmir: Necip Mirkelamoğlu (CHP)

Konya: Mehmet Varışlı (AP)

Niğde: Kudret Bayhan (MHP)

Ordu: Bekir Sıtkı Baykal (Bğz.) Şevket Köksal (CHP)

Sivas: Adil Altay (CHP)

Tekirdağ: Hayri Mumcuoğlu (CHP)

Trabzon: Ali Şakir Ağanoğlu (CHP)

Tunceli: Arslan Bora (CHP)

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler: Lütfi Akadlı, Selahatin Babüroğlu, Özer Derbil, Nihat Erim, Fahri Korutürk, Ragıp Üner, Suad Hayri Ürgüplü.

KAYNAKÇA

- Balbay, Mustafa, *Denizlerin Davası-Halit Çelenk Anlatıyor*, Cumhuriyet Kitapları, 2012.
- Baykam, Bedri, *68'li Yıllar - Eylemciler*, İmge Kitabevi, 1998.
- , *68'li Yıllar - Tanıklar*, İmge Kitabevi, 1999.
- Behram, Nihat, *Darağacında Üç Fidan*, May Yayınları, 1976.
- Bilgin, Mehmet, *Sami Kumbasar Kitabı*, Doğu Kütüphanesi, 2013.
- Birand, Mehmet Ali; Çaplı, Bülent; DüNDAR, Can, *12 Mart/İhtilalin Pençesinde Demokrasî*, İmge Kitabevi, 1994.
- Cem, Hasan, *Deniz Gezmiş Olayı*, Habora Kitabevi, 1974.
- Çalışlar, Oral, *Denizler İdamda Giderken*, Güncel Yayıncılık, 2008.
- Çelenk, Halit, *İdam Gecesi Anıları*, İmge Kitabevi, 2009.
- Çobanlı, Cem, *Mahir Deniz İbo*, Kalkedon Yayınları, 2008.
- Çubukçu, Aydın, *Bizim 68*, Evrensel Basım Yayın, 1993.
- Feyizoğlu, Turhan, *Denizler ve Filistin*, Alfa Yayınları, 2011.
- , *Deniz-Bir İsyanının İzleri*, Alfa Yayınları, 2011.
- Çelenk Güvenç, Serpil, *Darağacına Mektuplar- Deniz-Yusuf-Hüseyin: Türkiye ve Dünya Basınında 12 Mart İdamları*, İmge Kitabevi, 2012.
- Kahraman, Ahmet, *Deniz Yusuf Hüseyin*, Chiviyazıları Yayınevi, 1995.
- Keskin, Atilla, *Acılara Yenilmeyen Gülümseyişler*, Gendaş Kültür Yayınları, 1999.
- Öz, Erdal, *Deniz Gezmiş Anlatıyor*, Cem Yayınları, 1976.
- , *Gülünün Solduğu Akşam*, Can Yayınları, 1986.
- , *Defterimde Kuş Sesleri*, Can Yayınları, 2003.
- Perinçek, Doğu, *Arkadaşım Deniz Gezmiş*, Kaynak Yayınları, 2012.
- Sabah, Mahmut, *O Gece Gemerek'te*, Griffin Kitap, 2013.
- Yılmaz, Veli, *Emirle Gelen İdam Kararı*, Tüzm zamanlar Yayıncılık, 1992.
- Bir Avuçtular Deniz Oldular*, Kadıköy Belediyesi, 2013.
- Deniz*, yay. haz. Özgür Erdem, İleri Yayınları, 2005.
- THKO Davası*, Yöntem Yayınları, 1974.

DİZİN

6. Filo 132, 133, 138, 155, 163, 416

A

Adalet Partisi (AP) 140, 167, 311, 383,
397, 398, 410, 427, 465

Ağurnaslı, Niyazi 276, 368, 424

Ahlakın ve Dinin İki Kaynağı 49

Ahmed Arif 287, 390, 442

Akşam 75, 163, 237, 288

Aldıkaçtı, Orhan 169, 176, 177, 183, 185

Alptekin, Cihan 93, 124, 138, 151, 157,
169, 195, 197, 199, 200, 202, 210,
212, 298, 367, 412, 414

Altan, Çetin 75, 131, 288

Anadol, Avniye 93, 95

Ant Yayınları 198

Aragon, Louis 411

Aslan, Beşir 348, 349, 394, 446

Aslan, Yusuf 9, 217, 220, 221, 242, 243,
247, 248, 250, 256, 260, 262, 263,
276, 324, 325, 329, 333, 340, 341,
348, 349, 374, 382, 394, 395, 396,
401, 406, 415, 418, 419, 421, 423,
425, 426, 435, 438, 441, 446, 447,
448, 449, 452, 465, 467, 468, 469,
472, 477

Âşık İhsani 111

Âşık Veysel 54

Atabey, Fahri 108

Atahan, Haşmet 157

Ataklı, Mucip 428, 474

Atatürk, Mustafa Kemal 6, 7, 26, 89, 90,
112, 129, 138, 141, 149, 254, 312,
313, 330, 378, 465, 466, 467

Ateşoğlu, Mehmet 167

Avcıoğlu, Doğan 75

Aybar, Mehmet Ali 75, 383, 397, 469

Aydın, Rahmi 115, 146

Ayna, Ömer 367, 412

Azmioğlu, Fuat 398

B

Baby Maudud 66

Bahri Hazer 82

Bardakçı, Ulaş 366, 367, 388

Baş, Mustafa 427

Başol, Salim 47

Başpınar, Mehmet Mehdi 93, 115

Bayar, Celal 276, 468, 473

Baydar, Oya (Sencer) 149, 163

Beckett, Samuel 411

Belli, Mihri 217

Benehetrit, Teresita 66, 68

Bergson, Henri 49

Berk, Medeni 284

Boncuk, Ömer 58, 59, 61

Bozbeyli, Ferruh 398

Brecht, Bertolt 384, 442

Büke, Uğur 111

Bülbül, Emin 115

Bülbül, Sait 115

C-Ç

Carazci, Richard 248

Cemgil, Sinan 177, 178, 220, 221, 242,
247, 248, 250, 251, 256, 298, 300,
307, 470

Cemgil, Şirin 178

Cem, İsmail 236

Cervantes 352

Cevahir, Hüseyin 298

Che Guevara 19, 136, 168, 213

CHP 23, 33, 40, 41, 77, 125, 140, 236,
243, 331, 348, 374, 383, 397, 398,
399, 410, 411; 412, 428, 459, 461

CIA 144

Cimilli Mustafa Ağa 22, 23

Cinemre, Tayfun 298

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
(CKMP) 131

Commer, Robert 144, 145, 146, 149,
150, 176, 177

Çaldırık, Rıfat 115
Çaplı, Bülent 17
Çayan, Mahir 60, 61, 294, 298, 347, 366,
367, 412, 414, 477
Çelenk, Halit 17, 276, 328, 330, 374,
400, 418, 431, 435, 446, 477

Çelenk, Şekibe 374
Çelik Bilek 36
Çerkez Ethem 221
Çubukçu, Aydın 41, 43, 46, 48
Çubukçu, Şevket 41

D
Dadaloğlu 105
Darendelioglu, İlhan 398
Demiral, Nusret 276
Demircioğlu, Vedat 132, 133, 157, 226
Demirdöven, Nurettin 76, 85
Demirel, Süleyman 113, 140, 158, 204,
205, 224, 227, 254, 267, 383, 398,
459, 467, 472

Demokrat Parti (DP) 33, 40
Deniz Hasreti 12, 82
Denli, Metin 306
Dev-Genç 213, 222, 288
Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB) 138,
162, 174

Diğer, Hasan 115
DİSK 200
Divitçioğlu, Sencer 462
Doğan, Celal 137, 149, 151
Doğan, Mehmet 398
Dostoyevski, F. M. 352

E
Ecevit, Bülent 331, 383, 397, 398, 470
Eflatun 384
Egeli, Ekrem Şerif 89, 122
Eken, Kemalettin 427
El-Fetih 168
Elrom, Ephraim 294, 295
Elverdi, Ali 310, 433
EOKA 65
Ercişli, Cevat 93, 141
Erdoğan, Mükerrrem 411, 432, 433, 435,
439

Eren, Memduh 109, 191, 192
Erim, Nihat 276, 288, 348, 350, 397,
399, 403, 475
Eroğan, Kadri 42
Eroğan, Nuri 397
Eroğlu, Hayri 115
Erten, Raif 115
Eşrefoğlu, Metin 157

F
Feridun, Sakar 197
Fersoy, Orhan Cemal 227, 467
Feyzioğlu, Turhan 40
Fransız Kültür Merkezi 96

G
"Gâvur Dağın Boranı" 105
Gezmiş, Bora 11, 12, 28, 33, 36, 43, 50,
55, 73, 77, 96, 164, 165, 179, 180,
210, 296, 315, 331, 332, 362, 364,
365, 368, 429, 446, 447, 449, 458,
461, 475

Gezmiş, Can 17, 18
Gezmiş, Cemil hemen her yerde
Gezmiş, Deniz hemen her yerde
Gezmiş, Gülağa 237
Gezmiş, Mukaddes 34, 105, 264, 297
Gezmiş, Tevfik 23, 24, 33
Gholson, James 248
Gökçen, Kemal 374
Göze, Tunç 195
Günaydın 158, 175
Günay, Ertuğrul 151
Güneşsoy, Sencer 99
Gürcan, Fethi 404
Gürkan, Mustafa İlker 93, 95, 96, 124,
137, 146, 214, 382
Gürsel, Cemal 47, 48

H
"Hasretinden Prangalar Eskittim" 284,
292, 442, 453
Heavner, Larry J., 248
Hugo, Victor 384
Hürriyet 59, 60, 224, 229, 264

I-İ
Işık, Fuat 272
İlhan, Atilla 15, 98
İnan, Hıdır 447
İnan, Hüseyin 9, 177, 217, 220, 221,
237, 239, 249, 252, 260, 276, 324,
329, 333, 351, 374, 378, 382, 395,
396, 401, 406, 415, 418, 423, 424,
426, 435, 438, 441, 447, 449, 452,
465, 472

İnce Memed 48
İnönü, Erdal 237, 383
İnönü, İsmet 40, 41, 42, 60, 65, 77, 115,
236, 249, 262, 348, 375, 376, 377,
383, 394, 398, 411, 412, 427, 469
İnönü, Ömer 427
İş Bankası 220, 221, 227
İşmen, Fatma Hikmet 383

K

Kabaklı, Alimet 416
 Kadenbach, Gabriele 18, 66
 Kahraman, Ahmet 406
 Kaner, Nihat 183
 Kantoğlu, Orhan 226
 Karabel, Sıtkı 115
 Karacan, Nuri 462
 Karadeniz, Harun 151, 154
 Karaosmanoğlu, Yakup Kadri 383, 473
 Kavak, Cavit 151
 Kavrakoglu, Osman 284
 Keleş, Ruşen 383
 Kennedy, John F. 120
 Kılıç, Dündar 145
 Kıvılcımlı, Hikmet 75, 254
 Kıyıcı, Mustafa Lütfü 93, 115
 Konuksever, Ergin 4, 158, 237
 Kök, Orhan İzzet 424
 Kumbasar, Sami 23, 471
 Kurtböke, Oktay 229
 Kutlar, Onat 383
 Küçükömer, İdris 462
 Küpeli, Yusuf 153

M

Malraux, Andre 411
 Manga, Kadir 298
 Marx, Karl 295
 Mavi Işıklar 101
 Mehetoğlu, Battal 189, 190, 191
 Memet Fuat 442
 Menderes, Adnan 33, 40, 47, 48
 Menteşeoğlu, Haldun 268
 MHP 157, 166, 465, 475
 Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) 99
 Milliyet 103, 125, 137, 236
 MİT 204, 237, 273, 383, 447
 MTTB 99

N

Nadi, Nadir 383
 Nâzım Hikmet 7, 82, 115, 131, 132, 202, 203
 Neruda, Pablo 384, 411
 Nixon, Richard 249
 Nuhoglu, Bozkurt 93, 114, 115, 117, 137, 217

O-Ö

Ocakçıoğlu, Mevlüt 397
 Okur, Selahattin 93
 Ongunyurt, Kaşif 197
 Önder, İzzettin 462
 Öymen Altan 383, 395

Öymen, Örsan 406

Özal, Turgut 416
 Özdoğan, Alpaslan 177, 298
 Özek, Çetin 137
 Öz, Erdal 178, 324, 383
 Özgentürk, Ali 151
 Özgüneş, Mehmet 428
 Özgür, Taylan 177, 179, 402, 424, 436
 Özlen, Fakih 383, 474
 Öztekin, Mukadder 410, 472
 Öztürk, Seyfi 113, 163, 398, 466

P

PembeKöşk 377
 Perinçek, Doğu 152
 Picasso, Pablo 411
 Poturna, Burhan 306, 418, 431
 Poyraz, Vefa 126

S

Saçlıoğlu, Nahit 374
 Saldıraner, Kemal 306, 401
 Saltuk, Rahmi 123
 Sancar, Semih 328
 Savaş ve Barış 372, 378, 384
 Selçuk, İlhan 288
 Sexton, Barbara 262
 Sexton, Jimmy 248, 249, 262
 Suer, Cemal 347
 Sunay, Cevdet 394, 411
 Sübeten, Kemal 195
 Süerkan, Ömer Erim 93, 101
 Sükan, Faruk 151, 467

T

Tağmaç, Memduh 427
 Tamer, Rauf 415
 Tekeş, Zeki 197, 217
 Teneke 48, 173
 Tercüman 415, 416
 Tetik, Ahmet 310, 340
 Tevetoglu, Fethi 410, 473
 Tolstoy, Lev 352, 372, 378, 387
 Tonak, Hacı 298
 Topuzlu, Cemil 24
 Törün, Fehmi 262
 TRT 321, 427, 449
 Tuğ, Abdülbaki 310, 311, 322
 Tunaya, Tarık Zafer 137
 Turan, Mehmet 310
 Turhan, Talat 191
 Turing, Tevfik 433
 Türk-İş 85, 86, 215
 Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)
 219, 264, 321, 366, 367, 477

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
(THKP-C) 367
Türkiye İşçi Partisi (TİP) 75, 76, 77, 85,
112, 136, 166, 175, 213, 398, 469,
471, 474
Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT)
96, 99, 138, 157, 191, 214
Türk Milli Talebe Fedarasyonu (TMTF)
88, 99, 101
Türk Sölu 143, 156, 184
Türün, Faik 367

U

Uçar, İrfan 241
Uğur, Necdet 398, 469
Uğur, Sami 432
Ulus 33
Uşaklı, Ömer Bedrettin 12, 82
Uzun-Önder, Semra 18

W

Wheeler, Eleanor 442

Y

Yalçınar, Mustafa 17, 298
Yalçıntaş, Nevzat 99
Yaşar Kemal 48, 383
Yıldırım Türk, Metin 310
Yıldızhan, Ahmet Niyazi 427
Yılmaz, Ziya 367, 388
Yücel, Hasan Âli 36
Yücel, Özbek 197

Z

Zeki Oruç, Erel 424
Ziya Gökalp 157
Zülkadiroğlu, Mustafa 93, 146

aba

bi şimdi ankara cezaevindeyim.

ünit ediyorum. Gaptıklarından
lık duyuyorum. Sıhhatım

Hamdi benim parkamı, kolun

kalın askeri pantolonumu, iç çä-
nleklerimi ^{Kazaklarımı} acele getirsin.

ara bir ayakkabı ve yün çorap

enin ellerinizden öper Barajı-
kucaklanım.

e yaptı-

aus için

Deniz

Yorum

azem için avukatlarına gerekli talimatları vermişti.
im,Ankarada 1969 da ölen arkadaşım Taylan Özgür'ün yanına
um.Onun için cenazemi İstanbul'a götürmeye kalkma, annemi
a düşüyor,kıtaplarımı küçük kardeşime bırakıyorum,kendisine
onun bafin adamı olmasını istiyorum,bilimle uğraşsın ve un
sarektan bir yerde inşaatla meşgul olsun.son anda yaptıkları

CAN DÜNDAR ABİM DENİZ

“Bu kitapta Deniz’in durgun, fırtınalı, eğlenceli, dalgalı hallerini ve yer yer derinliklerini bulacaksınız. Neden bugün hâlâ on binlerce çocuğun adında yaşadığını, her kesim tarafından sevilip sayıldığını, ölüm yıldönümlerinde nasıl olup da her yıl biraz daha büyüyen kalabalıklar toplandığını, her direnişte, her mitingde isminin niçin ısrarla anıldığını, neden Gezi Direnişi patladığında AKM’nin en görünür yerine onun posterinin asıldığını daha iyi anlayacaksınız.”

Bugüne kadar özenle saklanan fotoğraflar, mektuplar ve belgeler, Can DüNDAR’ın deneyimli gazeteciliği ve Deniz’in yıllarca sessiz kalan kardeşi Hamdi Gezmiş’in tanıklığıyla birlikte ilk defa bu kitapta gün yüzüne çıkıyor.

Devrim ideali peşinde fedakârca koşturmuş bir kuşağı ve dönemin siyasi atmosferini ortaya koyan *Abim Deniz* Denizlerin “onurlu ve cesur” duruşlarına içten bir selamı...

26,5 TL
KDV DAHİL

1180-111 978-975-07-2927-5

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

9 789750 724275